הצפה

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בראולין ז"ל

ב"ה, יום שישי, י"א אייר תשל"ד (3.5.1974)
שנה ל"ז — גליון 11666 — המחיר 120 אגורה

THE LIBRARY THE UNIVERSITY OF ...

הסלמה חריפה בחזית רמת הגולן

5 חיילי צה"ל נהרגו, 3 נעדרים, ושניים נפצעו בקרבות עם הסורים ביומיים האחרונים

מאת סופרנו הצבאי

בחזית הגולן היתה אתמול הס־למה חריפה של הפעילות הצבאית. אר־טילריה, ארטילריה מתנייעת 2 ... מהגות צבאיים בעומק סוריה, ד־כמוקים תקפו ריכוזים של קומנדו סורי המחבלים בלבנון. השניים יחד עם ארטילריה ל־ ... שמקה של רמת־הגולן והמקילו מטורלים נגד כוחותינו בחרמון ובדרום המובלעת.

תמרשה חיילי צה"ל נהרגו, שלו־שה נעדרים ושניים נפצעו ביומיים האחרונים כאש ארטילריה וכתו־תקלות עם כוח סורי בחרמון.

4 חיילים נהרגו ושניים נפצעו ביום רביעי בגזרת המובלעת.

הנופלים הם: —

טוראי דניאל אהרנה, בן 20 מנתניה, סגן משה גרשון בלאה, בן 21 מעפו־לה, טוראי רן הכבק, בן 20 מהרצליה, טוראי יורם פרייזנה, בן 20 מחיפה.

חייל צה"ל החמישי, סמל־ראשון בני גלוס, בן 22, מתל־אביב, נהרג אור ליום אתמול בהיתקלות שהיתה עם כוח סורי בגזרת החרמון. בהי־

תקלות זו נעדרים שלוש חיילים וכנ־ הנראה נלקחו בשבי ע"י הסורים ד־ הודעה נמסרה לצלב האדום, וכן למשפחות הנעדרים.

חניון טנקים הנמצא בדרך בין מוצב המתצלים לשיא החרמון, הות־קף ע"י כוח קומנדו סורי, שבא מ־לבנון. הסורים פתחו באש על הכוח של צה"ל וכתוצאה מכך נהרג החייל רוני גלוס ושלושה נעדרים. סבורים שהשלושה קפצו מהטנק ונתפסו ע"י החיילים הסורים.

היתה זו ההיתקלות השנייה של כוח צה"ל באותו לילה על החרמון. ההיתקלות הראשונה היתה אחרי ה־שעה 11 בלילה, כוח של צה"ל בשיא החרמון הותקף ע"י המארב הסורי באש נשק קל וכבזוקות ר. פ. ג'. הכוח ענה באש והמשיך בדרכו ללא נפגעים.

בלילה לפני כן תקף פטרול סורי כוח של צה"ל באיזור תל־ענתר, ש־בדרום המובלעת. גם ההיתקלות זו נסתיימה ללא נפגעים לכוחותינו.

5 חיילים סוריים נהרגו

בפעילות של סיורי צה"ל נהרגו בלילות האחרונים 5 חיילים סוריים ואחד נשבה.

בעקבות ההסלמה בפעילות הצבאית הסורית, ביומיים האחרונים, שנועדה להחריף את המצב עם פתיחה שיחות קיסינג'ר על הפרדת הכוחות — הופ־גיזה אתמול הארטילריה של צה"ל שני מחנות צבאיים גדולים ומרכזיים של הצבא הסורי. מחנות אלה נמצ־אים בקנטרה וקיסווה.

הארטילריה של צה"ל הפעילה תו־תחי 175 מ"מ וירתה כמה מאות פג־

(סוף בעמוד 2)

ד"ר קיסינג'ר והעיתונאי ... בפגישתם עם הנבי מאיר בכניסה ללשכת ראש הממשלה בירושלים

עקרונות ההפרדה בחזית הסורית — נדונו בשיחות הראשונות עם קיסינגר

שה"ח האמריקני הזהיר את הישראלים מפני הסלמת המלחמה אם לא יסכימו לוויתורים

מאת סופרנו המדיני בירושלים

היום הראשון של שיחות שר ה־חוץ האמריקני ד"ר הנרי קיסינ־ג'ר עם ראש הממשלה וקבוצת שרים בירושלים עבר בדיונים על שרטוטי ההפרדה עם הסורים אבל לא הועלו מפות מפורטות ולא נדון קו ההפרדה, אלא נסקרו העמדות של שני הצדדים.

נודע כי בשיחותיו אתמול הזהיר ד"ר קיסינג'ר, כי האלטרנטיבה ל־הסכם הפרדה בגבול הסורי היא המשך המלחמה במימדים גדולים יו־תר, ואולי אף בהצטרפות מדינות ערב האחרות.

הוא הודה שיש בהסכם הפ־רדה משום סיכון לישראל, אם תצ־טרך לוותר על עמדות אסטרטגיות בגולן. אבל המשך המלחמה, הוא סיכון גדול יותר.

ארה"ב אינה לוחצת

קיסינג'ר אמר שארה"ב אינה לו־חצת על ישראל. הוא בידיו שום מפה הפרדה משלו, אבל על ישראל לקבל את ההחלטה למה שיקרה אם תהיה הסלמה בגבול הצפון.

הרושם בירושלים הוא שביקור זה של קיסינג'ר נועד גם לגשש אם לממשלת ישראל הנוכחית יש גיבוי ציבורי להיכנס להסכמי הפרדה. כמו כן מבקש הוא לבדוק אם אפ־שר יהיה להרכיב ממשלה ומי יהיו שריה. זאת מתוך הנחה שממש־לה ישראל זקוקה כיום לצווית חזק שיוכל לקבל על עצמו הכר־עות מהירות. לצורך זה ביקש קי־סינג'ר להיפגש עם רבין בסיום.

בין השיחות שהיו אתמול, קיבלו אנשי פמלייתו של קיסינג'ר את ה־רושם, שעמדת ישראל התקשחה ל־אורונה, ביחוד בכל הנוגע לנסיגה מן החרמון. כמו כן נוצר הרושם שישראל חוששת שההתקרבות של ארה"ב למצרים, יבוא על חשבונה, והיא מנסה לסלם את דרכה בזהי־רות. במצב המדיני החדש שנוצר באיזור, נוכח הבעטה השפעה ה־סובייטית במצרים והתגברות השפ־עה האמריקאית עד כדי כך ש־מצרים כבר מבקשת סיוע צבאי מ־ארה"ב.

בשיחות אתמול הזהיר קיסינג'ר מפני מעורבות סובייטית רצינית יו־תר בסוריה, אם תימשך מלחמת ה־התשה, מעורבות זו עלולה להוות סכנה לישראל, מבלי שארה"ב תוכל להתערב בצורה מאסיבית.

ראש הממשלה גולדה מאיר עורה בשיחותיה הנרפסת עם קי־סינג'ר את הצבעת ארה"ב במועצת הביטחון כנגד גינוי ישראל. דבר שיש בה שינוי. המדיניות האמרי־קאית. קיסינג'ר השיב שאילולא המעילות האמריקאנית באו"ם, היה יכול להיות גרוע יותר ולמעשה מנעה ארה"ב החלטה על סנקציות. כמו כן טען קיסינג'ר שלא ידע על־היקן האמריקאני יש המיכה של שיסה קולות במועצת הביטחון, אילו ידע זאת היה מורה למשלחת האמריקאנית להימנע בהצבעה ה־סופית. עוד אמר כי ההוראה ל־הצביע בעד הגינוי, ניתנה לבקש ארה"ב באו"ם ישירות מניקסון.

דוברו של קיסינג'ר, הנרבט מק־לוסקי, שנשאל אתמול על ידי ה־כתבים, אם ההצבעה במועצת הבי־טחון לא העיבה על השיחות את־מול, השיב בשלילה והוסיף כי ה־שיחות התנהלו באווירה לבבית. הדיבר אמר כי בשיחות הדבר על ערבונות קווי ההפרדה, על חילופי שבויים ופצועים, על תפקיד ה־או"ם ועל איזור החיץ.

סוריה חייבת לקבל את עקרון ההדדיות

שרי הממשלה בהשיבם להדרכה המדינית של קיסינג'ר, הסבירו את ההשיבות האסטרטגית של המקומות המיועדים להפרדה, ולעומת ההוראות השיבו כי סוריה צריכה לקבל את עקרון ההדדיות, היינו, המרות כל ויתור ישראלי, צריך לבוא ויתור סורי. הסבירו כי השאלה אינה של עשה או של גבעות, אלא אם מסוגלת סוריה לעמוד בהסכם כלשהו ועד כמה כוונות תשלום שלה, יש להן על מה להסתמך. הניסיון איתה הוא מר מאד. סוריה לא כיבדה עד עתה שום הסכם. במצב זה אין טעם לדבר על שטח או על מצב כאשר בסיסו של ההסכם הוא רעוע ואין יודעים אם הסכם כלשהוא יכול להחזיק מע־מד זמן ניכר.

גישושים ראשונים

מסתבר שהשיחות אתמול לא היו אלא גישושים ראשונים והשיחות ה־בסיסיות יתחילו רק בשבוע הבא כאשר קיסינג'ר יחזור מדמשק. אז יתברר לאן מועדים פני המשטר הסורי: אם לשלום או למלחמה.

(סוף בעמוד 2)

הסורים עלולים לנסות ולכבוש שטחים במובלעת ובחרמון אם שיחות ההפרדה ייקלעו לקיפאון

מאת סופרנו הצבאי

הסורים עלולים לפתוח ב־פעולה צבאות נרחבת אם יתברר ששיחות ההפרדה הגיעו לקיפאון, או אף ב־עיד השיחות עצמן — מעריכים משקיפים יודעי דבר.

ככל הנראה ינסו הסורים בימים הקרובים להתקיף שטחים חיוניים ל־מענה הן בחרמון והן במובלעת, תוך ניצול לילה הירח. ה־סורים לא יוותרו על מגמתם להשי־הלם על החרמון ובפעילות ההתרוכה הזאת משקיפים המשך לקרב על החרמון. הם ינסו לשגר כוחות גדולים יותר, בכל הסוגים, קומנדו והעולים האלה גם מסוקים, לשם השי־בת השיגים של ממש, ייתכן שלא יסתפקו בחרמון וינסו לבצע התקפות דומות במובלעת. הפעילות ה־צבאית המוגברת תואמת את המדיני־יות שהכריז עליה ראש השלטון ב־דמשק, כי המלחמה הפכה למלחמה של ממש. צה"ל נמצא בכוננות, כדי למנוע מהסורים הישגים והשי־גה שטחים.

בפעולה אתמול נמנע צה"ל מ־לפגוע בכפרים סוריים וגם הסורים נמנעו מלהפגיז את ישובינו. אך אם דמשק תחזור ותפגיז ישובים, כפי שהיה בעבר — לא יִמנע מכך גם צה"ל.

יש לציין, כי בטווח תותחי צה"ל נמצאים עשרות כפרים סוריים גדו־לים שבהם אוכלוסיה של עשרות אלפים תושבים.

הגיעו מכתבים מהשבויים בסוריה

צרור מכתבים שלישי הגיע אתמול, משבויינו בסוריה. צרור המכ־תבים הגיע ארצה באמצעות הצלב האדום, וכבר בשעות הערב התפרסו נציגי הערים אל בתי משפחות השבויים והעבירו את ה־מכתבים.

כתב עתיים בחיפה מציין, כי ה־מכתבים מיועדים להלוק מן המשפ־חות. כך אירע בשבוע שעבר בעת שהגיע צרור מכתבים. אחר, שלא כלל את כל משפחות השבויים.

בחיפה נמסרו מכתבים של השבו־יים לידי 4 מתוך 7 המשפחות המת־גוררות במרחב.

המצב בחזית הצפון נדון בישיבה מיוחדת של הממשלה

מאת סופרנו בקרית ירושלים

ממשלת ישראל התכנסה אתמול בבוקר לישיבה מיוח־דת שהוקדשה כולה אך ורק למצב המבחון בחזית הצפון. הרמטכ"ל רב אלוף מרדכי גור סקר את המצב בגבול עם סוריה ולבנון.

בישיבתה השבועית ביום ראשון (כנראה — שתי ישיבות לפני ד' אחרי הצהרים) תדון הממשלה ב־"צעדיו" של ארה"ב לישראל "לקום את השיחות להסכם ההפרדה ע"י ו־תור על קונייטרה, נקודה יוקרה ל־סוריה". לקראת הדיון הזה נערכים דיונים פנימיים קודמיים במפלגות שונות. סיעה המפד"ל בכנסת תתכ־נס לדיון (סגור) בנושא זה — הי־בוקר.

משלחת מתיישבי רמת הגולן

אתמול הופיעה בסיעה המפד"ל ב־כנסת משלחת מתיישבים מרמת ה־גולן. בעזרה מפות והרשימים הוכי־חו שויתור על קונייטרה (גם עם כוונת צה"ל ישארו על הגבעות ה־סמוכות) עלולה להביא חיסולם של שלושה ישובים ותיקים ומבוססים: מרום הגולן, עין זיוון ואל־רום.

בתשובה לשאלות, אמרו חברי ה־משלחת שכל תוחה מ"הקו הסגול", גם במספר קילומטרים קטן, פוגעת בשטחי ההתיישבות חקלאית ומ־עמידה בסכנה את קיומם הבטחוני והחקלאי של מספר נוסף של ישו־בים. על הסכם שיאפשר עיבוד ה־שטחים, שהמורים יחזיק בהם, אין ל־סמוך.

בשיחות אתמול — רק המובלעת

מחוגי הממשלה נמסר לנו שבי־החלטות הממשלה מישיבתה ביום שלישי נקבע שנציגנו בשיחות עם ד"ר קיסינג'ר מדברים אך ורק על התנאים להסכם הפרדה בתחומי אי־זור "המובלעת". כשהועלתה הצעה לעיין "עין ראשון ובלתי מחייב" בהצעות לנסיגה כוסיימת מצבר ל־"קו הסגול" — דחתה זאת רוה"מ ה־בי מאיר. הסיכום היה שלאחר שובו של ד"ר קיסינג'ר מדמשק, אם יביא עמו הצעות רשמיה ברורות לנסיגות נוספות (שרמזים עליהם הועלו בשיחות נציגי ארה"ב עם נ־ציגי ישראל באורה לא־רשמי...) — רק או תצטרך הממשלה ליתון את דעתה עליהם.

תיתכן יהיה בירינים קואליציוניים

בירושלים הוכרה האפשרות ש־בשל הדיונים המדיניים יידחו ישי־בות של מוסדות המפד"ל, ומפלגה אחרות לאמצע השבוע הבא.

אם לא יבוא תיקון משמעותי בנושא "מיהו יהודי"

"למפנה" תציע להנהלת המפד"ל לא להצטרף לממשלה החדשה

סיעת "למפנה" החליטה אי־מש להציע להנהלת המפד"ל המתכנסת ביום ראשון שלא להצטרף לממשלה החדשה אם לא יבוא תיקון משמעותי בנושא "מיהו יהודי".

כמו כן תציע "למפנה" להנהלה לשוב ולדרוש הקמת ממשלה רחבה של אחדות לאומית.

סיעת "למפנה" רואה בהצעות ה־רווחות בקרב חוגים שונים במערך להקים ממשלה על בסיס ציבורי מ־צומצם ביותר שתכיל קבוצה מתנ־כרת לקודשי ישראל ומסורתו — פגיעה המורה בשותפות ההסטורית שבין היהדות הדתית לאומית לבין ציבור הפועלים וההריעה על הסכנות הנשקפות לאומיה ולדמותה של המדינה בביצוע מגמות אלה.

ד"ר רפאל קורא למערך לא להפר השותפות ההיסטורית עם היהדות הדתית לאומית

קריאה לראשי המערך שלא להפר את השותפות ההסטו־רית עם היהדות הדתית לאו־מית ע"י ידי הקמת ממשלת מיעוט ללא תקווה קיום — השמיע שר הדתות ד"ר יצחק רפאל, בכנס סיעתו "ליכוד והתחדשות" בת"ל־אביב.

השר ציין, כי המפד"ל אינה מעלה כיום שום תביעה חדשה ולא היתה המצב בנושא "מיהו יהודי". היהודי כל כך ליהדות הדתית כולה. לדעת השר מצוה האחריות הלאומית על מנהיגי המערך להענות לתביעה זו. אם אכזב נגזר עלינו להסיל את המדינה למערכת בחירות מיותרת — יש להשאיר את הממשלה הקיימת כממשלת מעבר.

"גולדה מאיר ומשה דיין אינם מפריעים לנו בממשלה", אמר ד"ר רפאל, "והמהדי מדוע לא יכלו להש־לים גם יצחק רבין ושמעון פרס עם ישיבתם בממשלה עד לבחירות. על אף ההיוב הרב בהשתתפות בממשלה לשם פיתוח וביסוס השם הדתיים, לא תוכל המפד"ל להשתתף בממשלת רבין המצומצמת אם לא תיענה תביעתה העקרונית בנושא מיהו יהודי" — אמר ד"ר רפאל. "אי־הצטרפות המפד"ל לממשלה תגרום ללא ספק לכריעת מחתי ומסמי ב־ענייני דת אולם במצב שנוצר, כאשר הוגים רבנים בסויימים בארץ וב־חו"ל הידו את בעיית מיהו יהודי, הכרה לשכל ולהגל ולהעמידו הכל על עיקר יהיה זה — אין המפד"ל יכולה לקבל על עצמה את האחריות".

ד"ר רפאל סיפר שבימים האחרו־נים מתרבות הפניות אליו של גדולי תורה, ראשי ישיבות ורבנים המזהי־רים בפני העוק הצפוי מאי הצטרפות למפשלה. אולם כל אלה שתקו כאשר התנהלה ההסתה נגד המפד"ל, ולכן נעשו שותפים לאחריות יחד עם אותם ההוגים שיצרו מצב זה. "לא עלינו לכן האחריות להתפתחויות הצפויות" אמר השר.

המשתתפים בוועידה

בוועידה השתתפו צ. סירוני (ירוש־לים), ישראל ציברינג (נתניה), ש. גבליאל (ירושלים), י. עוזיאלי (חיפה), הרב ד. טולידנו (חיפה), י. פיסלר (ת"א) ת. ויגברג (בני־ברק), ד"ר ד. צ. רחון צבי (ת"א), י. גוטליב (בני־ברק), ל. צדיני (ת"א), הי"ק פ. סייגמן (ת"א), כ. בדכון (ת"א), ע. שלום (אשקלון), ס. שרוני (רחובות), א. וייגברט (ת"א), ש. בן הרוש (אשדוד), מ. שיבר (ת"א), ב. אבו־הצירא (אשק־לון), ש. סטלר (חיפה), ד. סלוק (ת"א), ע. מיבליל (ת"א), מ. יקים (בני־ברק).

סיכויים קלושים לכינון ממשלה שתישען על 61 ח"כ בלבד

מאת סופרנו בתל אביב

הסיכויים לכינון ממשלה חדשה שתישען על 61 הברי הכנסת בלבד, בהזדקמות "המערך", ר"ץ וה"צ, מוטלים בספק, לאחר שמספר חברי כנסת מסיעת "המערך", ש־עיקרם מתומכי רפ"י, הבהי־רו כי לא יתמכו בממשלה בלי המפד"ל.

ח"כ מ. בן פורת, אמר אמש, ב־שיחה עם עתונאים, כי ממשלה ב־עין זו, עלולה להיות "יוניה יתר על המידה", לכן על המערך לוותר למפד"ל בשאלה המצפונית של "מי־הו־יהודי" ולאפשר את צירופה ל־קואליציה.

דעות ברוח זו נשמעו אמש, גם בישיבת הנהלה המפלגה הליברא־לית העצמאית. אשר החליטה, להצ־טרף לממשלה שיובטח לה רוב פר־למנטרי סביר, עו"ד י. ארצי אמר כי ממשלה שתישען על 61 חברי כנסת בלבד אינה אלא "אשלית הכורה".

בינתיים נמסר כי ועדת המו"מ הקואליציוני מטעם המערך, עומדת להתכנס ביום שני, לאחר שתתקבל תשובה המפד"ל. ביום המישי עומד להתכנס מרכז מפלגת העבודה כדי להכריע בשאלת הקמתה של הקוא־ליציה החדשה.

מחוגי המערך, נמסר כי גוכח ה־תסיסה הגוברת במפלגה בגמגמה ל־ויתור למפד"ל בשאלת "מיהו יהודי" כדי לאפשר את הצטרפותה לקוא־ליציה החדשה, ישובו וידונו חברי ועדת המו"מ עם גורמים במפד"ל בנושא זה. תהכן גם פגישה משו־תפת של נציגי המפד"ל והמערך, עם אישיות רבנית, במגמה לברר את האפשרות למצוא נוסחת פשרה, שתתקבל על דעת כל הצדדים. מב־צע בירורן כבר קיימו בימים ה־אחרונים עם הרב הראשי לישראל, הגר"ש גורן, הרב כידוע חזר הב־

(סוף בעמוד 2)

חוזר הרב הראשי הראשל"צ

"הראשון לציון, הרב הראשי לישראל הרב עובדיה יוסף חזר אתמול מביקורו בארה"ב ו־קנדה.

בנמל התעופה לוד קיבלו את פני הראשל"צ הרבנים הראשיים לתל־אביב—יפו, שר הדתות, הרב הראשי לצה"ל וסגנו, חברי בית הדין הרבני הגדול, רבנים, חכי"ם ועוד.

עם בואו אמר הרב הראשי יוסף, כי התרשם עמוקות מן ההתלהבות העצומה בקרב אחינו היהודים ב־ארצות שבהן ביקר. קיימה סכנה של סמיכה והתבוללות, אמר הרב הראשי אולם, הניצוץ היהודי קיים ועלינו כוטלה אחריות כבדה להגביר מאב־צים לשיתוף פעולה בין מדינת ישר־אל התפוצות. הרב הראשי פנה בקריאה אל ראשי המדינה והסוכנות להטות אוזן קשבת לצרכים הגדולים המולכים של היהדות בתפוצות, ל־רבנים ומורי הוראה.

עוד אמר, כי ניצל את הביקור ל־פגישות עם ידיד בית הנבחרים ה־אמריקני ואנשי קונגרס, וכן נפגש עם מזכיר האו"ם ד"ר קורט ואלדהיים למען הצלה דחופה של יהודי סוריה. "הובטח לי כי יעבור שדר מיוחד לד"ר קיסינג'ר העושה במהירות להצי־לות ענין אנושי זה במסגרת שיחות ההסדר עם סוריה".

להלן אמר הראשון לציון, כי למ־רות ההפצרות להאריך את ביקורו בארה"ב ובקנדה נאלץ להחזיר את הבקשות ולהחזור מיד לארץ, כאשר נודע לו שביום ד' נתקבלה החלטה במועצה הרבנות הראשית לקבל את התפטרות מנהל המחלקת הכשרות, הרב ש. אפרתי. הראשון לציון הפעים כי על כחלקת הכשרות הארצית מוש־לה בין היתר ההובה לייבא בשר כשר לארץ ואסור להפקירה, ולו גם לזמן קצר. אי־לכך ביקר לחזור כדי ליטול לידיו את עניני הכשרות בארץ.

תחזית מזג האוויר

כעונן הלקית עד בהיר. תשקיף לשבת: בעונן חלקית. טמפרטורות המקסימום להיום: ירושלים 19, ר־בת הגולן 14, נהרים 22, צפת 20, חיפה 21, טבריה 26, עפולה 24, הר שומרון 20, תל אביב 22, לוד 23, יריחו 30, עזה 23, באר שבע 24, אילת 35, מפרץ שלמה 32 מעלות.

הדלקת הנר

	ער"ש	מוצ"ש
ירושלים	5.42	6.59
תל־אביב	6.00	7.01
חיפה	5.54	7.02
באר־שבע	5.57	6.56
אילת	5.56	6.56

גרומיקו יבוא לדמשק בעת שקיסינג'ר ישהה שם

לונדון, 2 (יופ"ע) — שר־החוץ הסובייטי, אנדריי גרו־מיקו, יבוא כנראה לדמשק ב־יפעין שם את הנוכחות הסוב־ייטית בשיחות האמריקניות על הפרדת הכוחות בין ישראל וסוריה —

אמרו כאן היום מקורות דיפלו־מטיים.

לפי ידיעות אלה צפוי ביקורו של גרומיקו בבירה הסורית למועד ש־יבקר שם שר החוץ האמריקני הנ־רי קיסינג'ר כדי לנהל מו"מ על הפרדת הכוחות.

באחרונה הבהירו הרוסים כי הם רוצים למלא תפקיד פעיל בברי"ם לשלום בבוהית לכל שלביו.

גרומיקו וקיסינג'ר נועדו לידוע בג'נווה ביום א' וביום ב' השבע לדון ארוך אשר כתוצאה כמוני התרשם שר החוץ האמריקני כי ברה"מ לא השים אבני נגף על דרכו הקשה בניסיון להביא לידי הפרדת כוחות בין ישראל וסוריה.

עתה נותר לראות כיצד יגיבו ה־רוסים בשבועות הקרובים עד ש־תהכנם ועידת ג'נווה בכל היקפה לבציאת הסדר כולל למזה"ת.

מומחים לענייני המזה"ה הביעו את הסברה כי מוסקבה מעדיכה להפוך בקו הסורי הנוקשה בבדי לדהרי על פאדאת ולהביאו לידי סטיה מן הקו הפרו־אמריקני ש־נקט.

הקו הנוקשה הסובייטי בא לידי ביטוי היום בתבאון הרוסי בשפה האנגלית המתפיע בלונדון שבאח־רונה נבסא לעתים קרובות את ה־דעה. הרשמית בקרמלין. בתבאון נאמר כי העם הסובייטי מצדד ב־כנקבוזות על ישראל, דוחה כל רע־יון של הסדר חלקי ומאשר את ה־עמדה הסובייטית התובעת נסיגה כוללת של ישראל מטריטוריות ער־ביות.

אם תתנוגה מכוברת

אנו אך ורק עם

התזמורת המפוארת

המודרנית־המסורתית

בהנהלת ברוך שורץ

● תל־אביב, שינקין 53

טלפון 264381

— מחירים נוחים —

ברכת מזל טוב חמה ולבבית

למכובדנו הנעלה

ר' חיים פייקרש הי"ו ומשפחתו

נשיא המועצה הדתית

בהכנס נכדו רזיאל נ"י בעול המצוות

יזכה לרוות ממנו הרבה נחת ומכל צאצאיו

הרבנות והמועצה הדתית חדרה

רהיטי אלון

רח' שינקין 24

תל־אביב

טל. 285620

ריהוט כפרי
פנות אוכל
ריהוט סלוני
חפצי חן ומתנות

הספקה מיידית
מקבלים הזמנות

כתיבה במכונה

תלמדו היטב ב־12 שעות

בבית הספר למסחר

רימון

ת"א, דיזנגוף 85, טל. 281985

שיטה מיוחדת, פיקוח ממשלתי

תנועת האשה הדתית
סניף רמת־גן

שוק־תערוכה

הפתיחה תתקיים אי"ה ביום ראשון י"ג אייר תשל"ד 5.5.74 בשעה 5.00 אחה"צ בבית האורח רח' ביאליק 42 רמת־גן.

ברכות:

מר מ. אדלר, סגן ראש העיר
מר צבי ונגר, סגן יו"ר המועצה הדתית ר"ג
הגבי' מרים יקיר — חברת הנהלה ארצית.

המכירה אחרי הפתיחה ביום שני, שלישי ורביעי 6—8.5.74

תצוגת אופנה

התצוגה תתקיים ביום ראשון כ"ז אייר תשל"ד 19.5.74 בשעה 8.00 באולמי בית ז'בוטינסקי 37 רמת־גן.

בתצוגה דגמי קיץ 1974. מדגימות דוגמניות הצמרת.

מנחה: סימה מזיר

ברכה — הגבי מרים אליאש — חברת הנהלה הארצית.
הפתגמות — יהודית פולק.

ישיבת ההנהלה של המפלגה הדתית־לאומית והסיעה בכנסת

תתקיים אי"ה ביום ראשון י"ג אייר (5.5.74) בשעה 4.— אחה"צ, בבית התנועה בת"א.

הכניסה לישיבה רק למוזמנים.

עירית ירושלים
מחלקת התרבות
מדור להרבצת תורה

מרכז ההסברה

היכל שלמה
המחלקה להפצת תורה לעם

איחוד רבנים עולי ארצות המערב
עונג שבת
(באנגלית)

הערב, ליל שבת, אחרי מות (מאי 3), בשעה 8.30
ב"היכל שלמה" ירושלים

בהשתתפות:
הרב דב צבי היימן: "ספירת העומר"
מר יהודה אבנר: "סיכויי השלום במזרח התיכון"

תוכנית "מלוה מלכה"

מזמר, מוצש"ק, בשעה שמונה, בהיכל שלמה, התקיים תוכנית "מלוה מלכה" בשירים ובזמירות.
מר פנחס אליאב, ממשרד החוץ על: "מדיניות החוץ של ישראל"
קהל מוזמן!

ברוך דיין האמת

אבינו היקר

ר' יצחק ב"ר יהודה שוורץ

השיב נשמתו לבוראו אביב

הלוויה, היום, יום שישי י"א באייר תשל"ד (3.5.74), בשעה 1.00 בצהריים, על־יד בית־הכנסת הגדול רח' וייצמן פינת הרצל, כפר־סבא.

ברוך שוורץ ומשפחתו

יושבים "שבעה" בכפר סבא.
שיכון כיסופים, רח' הרב גולד 20.

במלאת שלושים לפטירתו של בעלי ואבינו היקר

ר' פלטיאל אלעזרי ז"ל

תתקיים אזכרה וגילוי מצבה

ביום שני י"ד באייר תשל"ד (6.5.74), בשעה 4.00 אחה"צ בבית הקברות בחולון.

— נפגשים ליד השער —

המשפחה

חבר המועצות הדתיות בישראל

נציגי המועצות הדתיות
נקראים להבטיח השתתפותם
בכנס ההזדהות
עם קרית שמונה

שייערך אי"ה בקרית שמונה ביום שלישי ט"ו אייר תשל"ה (7.5.1974).

פרטים: במשרד החבר — טלפונים 03—257480 או 03—257480

טייל
וסע
ברחבי
המדינה

לחתנים, למחותנים ולכל האירועים חליפות בגיר

להשיג ב:
תל־אביב: רח' אלנבי 100
ירושלים: רח' יפו 42 (כבר ציון)
חיפה: רח' הרצל 18 (בית הקרנות)
בוטיק פייר קארדין
תל־אביב, רח' אלנבי 94

שׂל המצפה

הסיבוב הראשון

השיחות הראשונות בין שר־החוץ האמריקני ד״ר ה. קיסינג׳ר ועוזריו לבין ראש־הממשלה ונציגותה נפתחו ביום־קרבות קשה בחזית הצפונית. פעלו כלי־ארטילריה, טנקים וחיל־אוויר כבמלחמה רצינית על אבדותיה. הסורים הגבירו עוצמת האש כלוחץ למשא־ומתן. המלחמה מדגימה את כובד הנסיון להפרדת הכוחות בין ישראל לסוריה.

לפי ההודעות הכלליות של דוברי שני הצדדים עסקו בשיחות ידידותיות, מקיפות וטובות על מרכיביה היסודיים של הפרדת הכוחות. בשיחה מוקדמת בין קיסינג׳ר וראש־הממשלה דנו ביחסי שתי הארצות על רקע ההצבעה האמריקנית במועצת־הבטחון לגינוי ישראל והמענקים של ארצות־הברית למדינות ערב. עניינה של ישראל שהכיר היטב את השלב האחרון של מדיניות וואשינגטון באיזור.

היום יוצא קיסינג׳ר לדמשק וביום ראשון יחזור לירושלים. הוא מנסה לנהל את המשא־ומתן בתיווך ישיר בין שני הצדדים כשם שנהג במשא־ומתן להפרדת הכוחות בין ישראל למצרים. בדבריו הסוביבים אמר שר־החוץ האמריקני, שרצוי ביותר לנהל משא־ומתן ללא לחצים ובמיוחד ללא קרבות. זו משאלה, שלפי המצטער יתבע את ביצועה בהיותו בדמשק. פעולות־איבה שבחזית הן ניגוד גמור לשיחות הסדר בגבולות.

הפער בין עמדת ישראל לעמדת סוריה בענייני הנסיגה רחב מאד. קיסינג׳ר המתווך יציע, כמסתבר, הצעת־פשרה, שיהיה צורך לבדקה היטב מבחינה במתנות לייצוביב ברמה ולצפון הארץ כולו. קיים חשש, שיציע מפה רחוקה מלהיות רצויה לישראל. כדי : את הערבים. הוא הגיע לישראל אחרי פגישות עם שר־החוץ הסובייטי גרומיקו, עם שליט אלג׳יר בומדיין ועם נשיא מצרים סאדאת.

ההחמרה בחזית הסורית עשויה, כנראה, להזהיר את ישראל בפני המשלחת האמריקנית, שללא נסיגה משמעותית ביותר עלולה להתלקח מחדש מלחמה במימדים גדולים שבה ייגררו ארצות־ערב אחרות. הרתיעה צפויה להיות עמדה אמריקנית ברורה, שתוסיף לסייע בידי ישראל כדי שתעמוד במלוא כוחה במלחמה מחודשת. האם קיסינג׳ר יקבע קו נמרץ בדמשק, או שבא הישוכו? של דבר, במגמה לבצע הפרדה שתהיה קשה לישראל? הרי סוריה מעולם לא כיבדה הסכמים ושליטיה אינם מסתירים את כוונותיהם. ביקורו של שר־החוץ הסובייטי גרומיקו בדמשק בזמן שהותו של קיסינג׳ר בבירה הסורית מכוון, כנראה, להיות גורם פעיל במשא־ומתן. חלקם של הסובייטים רב בקווי האש ודעתה גם בשיחות על הפרדת הכוחות.

אם בסיבוב ראשון הובהרו גישות עקרוניות של ארצות־הברית וישראל בקביעת קו המפריד בין הכוחות הלוחמים, הרי בסיבוב הבא ידונו בשלבי הכרעה וביצוע. אי־אפשר להיות אופטימי ביותר לגבי עמדת קיסינג׳ר, שבמדיניותו נוטה, כפי הנראה בגילויים שונים, לתבוע ויתורים מישראל. הממשלה תיבחן בכוחה להוכיח באופן משכנע ביותר, שאין משא־ומתן בלי ההתחייבות ההדדית מכניה לגבולות־בטחון מפני כל תוקפנות.

כל החלטה הממשלה בנושא בטחוני־מדיני ראשון במעלה זה ודאי תובא בפני הכנסת לדיון ולהכרעה.

ממשלה יציבה או ממשלת־מעבר

הצורך הדחוף בממשלה יציבה, שתנהיג את המדינה בימיה החמורים ביותר, לכאורה מוסכם על דעת הכול. אך מפלגת־העבודה, שבידי נציגה הסמכות להרכיב ממשלה, לא הוכיחה עד כה שבכוונתה לכונן קואליציה של אחדות לאומית, כאחוות הלוחמים ברמה ובחרמון. גם לא הוכיחה עד כה מגמה חד־משמעית להרכיב ממשלה בעלת רוב יציב, שבמרכזה המערך והמפלגה הדתית־לאומית. היא מגששת בכיוון של תחליפים קלים לממשלה בעלת בסיס רחב.

הארץ זקוקה ביותר לממשלת־חירום לאומית שתתמודד באתגרי מדינה במצור כבד, צבאי ומדיני יחד. חישובים מפלגתיים צרים מכוונים את התנגדות הרוב במפלגת־העבודה לממשלה מקיר אל קיר שתייצג את רוב חלקי העם הלוחם.

מפלגת־העבודה מסרבת עד כה לאפשר הצטרפותה של המפלגה הדתית־לאומית ללא ויתור על עקרון הזהות היהודית המקורית בענייני גיור. העקרון הוא צורך החסימה בפני נהול של טשטוש הייחוד היהודי בגיור כוזב, שבמנו חוששים כל החרדים לקיום עם־ישראל.

הדעה הרווחת בחוגים במפלגת־העבודה להקים ממשלת־מיעוט, או ממשלה על הודו של קול אחד. הממשלה הקיימת כממשלת־מעבר עדיפה ממנה. שכן קואליציה המתבססת בקושי על קולות של לא־יהודים ושל קבוצת־ר״צ הכנענית, אין לה זכות־קיום והקיפה עלבון למדינה ולהורשבת.

בפני מפלגת־העבודה שלוש אפשרויות סבירות: כינון ממשלה רחבה שבמרכזה המערך, הליכוד והמפד״ל; ממשלה שבמרכזה המערך והמפד״ל, תוך כדי תיקון חוק השבות בענייני גיור; ממשלת־מעבר עד לבחירות בפרק־זמן סביר. ממשלת־מיעוט, או ממשלה של רוב דחוק בעזרת גורם שאינו אלא כקצף עכור על פני המים, ללא שורשים ציבוריים, תהיה תחליף נלעג לממשלה ראויה לשמה.

בטרם נפלה הכרעה לא אפסו הסיכויים, שהמיועד לראשות הממשלה יכוון כל מאמציו לכינון קואליציה ממשלתית בעלת אמינות על העם ברובו המכריע.

ועדת החוץ והביטחון דנה במעצרה של ביאטה קלארספלד

מאת סופרנו יונה כהן

הציבור בישראל מצפה שי־שתמצות בין ודעת הקהל הנאורה בגרמניה יתגו את מהוא המשפך לאומץ רבה של הגב׳ ביאטה קלרספלד והפעילה יפי מצוינה נגד הפושעים הנאצים — אמר אתמול שר המשפטים חיים צדוק בכנסת.

פה אחד העבירה הכנסת לועדת החוץ והביטחון את הנושא על מעצרה של ביאטה קלרספלד, „צידת הנאצים״, בגרמניה.

ועדת החוץ והביטחון כונסה עוד אתמול לומר את דברה, על דעת הכנסת, בנושא הנ״ל.

ישיבת הכנסת זומנה אתמול במיוחד, לפי דרישה של 30 חכי״ם בהליכה, ונמשכה כ־5 דקות. שגריר גרמניה בישראל התקשר משבית למזכירות הכנסת והודיע על בואו לישיבה לשמוע את הדיון, אך היה זה דקות מספר לאחר שהישיבה ננעלה.

דמה רוצים מהחבים חפשים?

יוזם הדיון הבוחר בנושא זה, עקיבא נוף, תיאר את אישיה לבה של הצעירה הגרמניה ביאטה קלרספלד, ידידת היהודים המסכנת את חייה ולוחמת בברבריה ובנאציזם של גרמניים, של סוריה, הכל באמונה ובצעה ובמגמה לטהר העולם מהזוה הרעה שבנאציזם.

הנואם ציין שהשופט ד״ר ב. הלוי הודיע על נכונותו לערוב אישית לקלרספלד.

לא נוכל לשכוח העבר

בנאום תשובה בשם הממשלה אמר שר המשפטים, ח. צדוק, שישראל כולה שומרת בלבה את זכר השואה. אין אנו רוצים ואין אנו יכולים לשכוח את העבר, לכן הושטנו יד לכל מי שמבלי לטשטש את העבר הנורא מחפש דרכים לסייע לבנינה ישראל ולישראל הפליטה שבה.

גם שר המשפטים ציין בהערכה את פעייליותה של הגב׳ קלרספלד ומאבקה למען הצדק, למען שבויינו בסוריה ולמען יהודי סוריה. יהיה הצד המשפטי של פעילותה אשר יהיה אי אפשר שלא להתפעל מטוהר כוונותיה.

כאמור, פה אחד העבירה הכנסת את הנושא לוועדה.

בשבוע הבא — חוק זכויות האזרח

בסיומה של הישיבה הודיע היו״ר שבשבוע שני יתחילו ישיבות סדירות של הכנסת. הסעיף הראשון שיחול לדון בו — „חוק יסוד ; זכויות האזרח״.

מוסקבה 2 (יופ״ע) — השלטונות הסובייטיים התירו לצ׳לן מסטיסלאב רוסטרופוביץ לצאת מבריה״מ ולהופיע במערב במשך שנתיים — מסרו ידידי האמן.

דובר הבית הלבן:

מסעו של ניקסון במזה״ת תלוי בהצלחתו של קיסינג׳ר להביא להפרדה בין הכוחות בגולן

ואשינגטון, 2 (יופ״ע ו־ע״צ) — שר החוץ האמריקני ד״ר הנרי קיסינג׳ר מסר לנשיא ניקסון, כי שיחותיו עם נציגים מצריים וישראליים היו מועילות מאד — אמר היום סגן מזכיר לענייני עיתונות של הבית הלבן ג׳ראלד וורן.

הוא אמר, כי ניקסון מעיין במברקים שקיבל מקיסינג׳ר בקמפ דייויד שם שהה עתה הנשיא יחד עם רעייתו.

וורן אמר, כי מסעו של הנשיא ניקסון למזרח התיכון תלוי בהצלחת שיחותיו של קיסינג׳ר בענין הפרדת הכוחות בין סוריה וישראל. הנשיא מקווה לבקר במזה״ת בזמן מן הזמנים, אולם טרם נקבע מועד לביקור.

„ברור כי המאמץ הדיפלומטי העיקרי שלנו מכוון עתה להגיע להפרדת כוחות בין ישראל וסוריה ואנו רוצים בהפרדת כוחות במהירות האפשרית״ אמר.

בינתיים מסרו מקורות דיפלומטיים מצרים באלכסנדריה, כי בעקבות ביקורו שנמשך 40 שעות של ד״ר קיסינג׳ר במצרים התהדקו עוד יותר היחסים המצריים־אמריקניים, שהיו בסימן של עליה מינואר השנה.

נציגים מצרים, החל בנשיא סאדאת ועד לדרגים הבכירים בשתכיעים כי ד״ר קיסינג׳ר יצליח להביא להסדר הפרדת כוחות, בין סוריה וישראל ובמקרה זה יבוא הנשיא ניקסון לביקור במזה״ת. המקורות מסרו, כי ביקורו המתוכנן של ניקסון היה בין הנושאים שנדונו בין סאדאת ובין קיסינג׳ר. כמו כן דנו השניים בדרכים לביצור נוסף של הידידות המתחדשת בין שתי הארצות.

המקורות המצריים הצביעו על כך, כי על יסוד העבודה המוקדמת שנעשתה בין סאדאת ובין קיסינג׳ר בעזרת העוזרים, שר החוץ עלול לשוב למצרים ולהתייעץ עם סאדאת מיד לאחר הסיבוב הראשון של שיחותיו בישראל ובסוריה.

סוריה רוצה לנהל מו״מ תוך כדי קרבות

דמשק, (צ׳ר ע״צ ויופ״ע) — הודעה על פיקוד הצבא הסורי מכריזה היום: כי ברמת הגולן ובאיזור הר החרמון נמשכו 24 שעות רצופות — ערב בואו של הנרי קיסינג׳ר למזה״ת.

מקורות מהימנים בדרך כלל מסרו כי מלחמת ההתשה המנוהלת בחדשיים עלולה להימשך ואף לגבור בעת ביקורו של שר החוץ האמריקני, כיוון שהנהגה הסורית רוצה להפגין עמדה בלתי מתפשרת. אחד המקורות אמר, כי האסטרטגיה הסורית היא להילחם ולנהל מו״מ בעת ובעונה אחת, כפי שהווייטקונג עשה בוייטנאם.

סוריה איננה מאמינה בהשגת פתרון

דמשק, 2 (יופ״ע) — סוריה הסכימה לביקורו של קיסינג׳ר כדי שלא יוכלו לטעון כנגדה שהיא מחבלת בסיכויי השלום וכדי שכל העולם ידע שישראל היא המחבלת בשלום — אמר שר החוץ הסורי עבדול חאלים חאדאם בראיון לעתון הכוויתי „אל ריי אל עאם״.

לדברי העתון הביע חאדאם ספקות אם קיסינג׳ר יצליח להתווה פתרון, נוכח הקשיחות הישראלית.

אין לנו מה להסתיר ומה שנאמר לקיסינג׳ר, כבר הוצהר על־ידינו בגלוי ובהודעות. התנאים שלנו להסכם הפרדה הם נסיגה ישראלית מלאה מן השטחים הערביים והבטחת זכויות העם הפלשתינאי.

לדברי העתון מתח חאדאם ביקורת על ההחלטה לבטל את חרם הנפט נגד ארה״ב, כיוון שהחלטה זו הותירה את סוריה לבדה במערכה, שעה שההלכה טרם נתקיימה וישראל לא נסוגה.

מצרים מעיינת במתן מעמד דיפלומאטי רשמי לאש״פ

קאהיר 2 (ע״ר) — מצרים מעיינת בהצעה להעניק לנציגות הארגון לשחרור פלשתין מעמד של נציגות דיפלומטית רשמית — מסר היום העיתון המצרי „אל־אהראם״.

הארגון לשחרור פלשתין הוכר בועידת הפיסגה באלג׳יר כנציג החוקי היחיד של העם הפלשתינאי. אך אם לארגון יוענק מעמד של נציגות דיפלומטית רשמית, יקשה על קאהיר להכיר את התביעה להקמת מדינה פלשתינאית עצמאית, גם אם תרצה לעשות כן.

ביחסים הכחים ארגון „אל פתאח״ כי הנהגתו מקיימת התייעצויות על היחסים עם אי אלה משטרים ערביים. סוכנות הידיעות הפלשתינאית מסרה הערב, כי אין כל אמת בידיעות לפיהן ההנהגה בדמשק הנהגת „אל פתאח״ כדי לדון בנושא זה.

לעומת זאת מסרו מקורות יודעי דבר בדמשק, כי הוועד הפועל של תנועת המחבלים הפלשתינאית פתח בסידרת התייעצויות, כדי לגבש עמדה פלשתינאית אחידה כלפי מאורעות בזירה הבין־לאומית ובעולם הערבי. הוועד הפועל התכנס בראשות יאסר ערפאת. הנושא העיקרי על סדר היום הוא ההשתתפות בוועידת ג׳נבה ועתידה של הגדה המערבית ורצועת עזה.

הכורדים מודיעים על הפלת 2 מטוסים עיראקיים

טהראן 2 (ע״צ) — הלוחמים הכורדים הפלו באש שני מיכלים גדולים של נפט וגאז טבעי באיזור כרכוך והצליחו להפיל 2 מטוסי מיג עיראקיים — נאמר בתחנת השידור החשאית של הכורדים „שידורויה נקלש״ בטהראן.

לדברי השידור, הרסו הלוחמים הכורדים גם מיכל נים של העיר רבכירכוך פרצה דליקה, שלהבותיה נראו למרחק קילומטרים רבים.

זכו בהגרלת הפיס

בהגרלת מפעל הפיס שהתקיימה אתמול זכו בסך 250,000 ל״י המספרים: 071310; 493785, ובלי ספח בסך 150.000 ל״י.

בסך 50,000 ל״י זכה המספר 092442.

בסך 12,500 לי זכו המספרים: 295807; 458731.

בסך 6.250 ל״י זכו המספרים 393616; 567685; 735566; 020693.

בסך 1,250 ל״י זכו הכרטיסים הבאים: 027199; 029176; 042294; 103078; 116166; 118924; 123888; 211522; 259211; 320324; 342675; 374649; 462754; 507499; 532247; 698839; 733206; 751648; 752914; 784934; 295310.

בסך 600 ל״י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־03784; 18318; 25286; 33547; 37054; 44567; 68980; 80015; 83953; 87278.

בסך 250 ל״י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־02184; 06658; 15951; 20515; 22897; 27082; 23836; 29321; 31891; 43844; 46484; 46942; 48266; 47232; 53405; 58001; 65494; 77563; 78793; 80315; 80625; 84404; 86430; 89217; 89982.

בסך 100 ל״י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־0221; 2179; 2430; 3575; 5530; 7936; 8082.

בסך 50 ל״י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־0454; 0637; 1022; 1091; 1141; 1350; 1399; 1414; 1465; 1677; 1813; 2017; 2889; 3282; 3543; 3580; 4205; 4462; 5138; 5164; 5464; 5991; 6124; 6947; 6986; 7022; 7112; 7576; 7716; 8107; 8439; 8530; 8671; 8894; 8968; 9049; 9080; 9620; 9664.

בסך 6 ל״י זכו כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־8, ובלי ספח בסך 4 ל״י.

הגרלת הספחים

בסך 5,000 ל״י זכו הכרטיסים עם הספחים שמספריהם מסתיימים ב־24941; 69593; 83597; 89395; 91299.

בסך 1,000 לי זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־2249; 2598; 4967; 7525; 8351.

במה ליהדות ורוח

רח׳ ברנריס 52, תל־אביב • טל. 44 23 60

בשיתוף פעולה עם עירית ת״א—יפו,
אגף לתרבות, לנוער ולספורט

הציבור מוזמן

להרצאה החודשית
של הבמה ליהדות ורוח

שתיערך ביום חמישי, י״ז באייר תשל״ד (9.5.1974) בשעה 8.00 בערב, באולם „בית סוקולוב״ רח׳ קפלן 4 תל־אביב.

הנושא:

מנהגי ישראל

בין מסורת העבר ואורחות ההווה

המרצה:

פרופ׳ דב נוי, האוניברסיטה העברית ירושלים

להרצאה תוקדם סרט קצר „מנהג היה בישראל״

באדיבותו של הפותח והמנחה

מר דוד דוידוביץ מנהל המחוזות לאתנוגרפיה ולפולקלור

עקרונות ההפרדה בחזית הסורית

(סוף מעמוד ראשון)

בשיחות אתמול השתתפו מטעם ישראל, ראש הממשלה גב׳ גולדה מאיר והשרים אלון, אבן, דיין, רבין, פרס, השגריר דיניץ ופקידי משרד החוץ, גזית ועברון. מצד ארה״ב השתתפו קיסינג׳ר, השגריר קיטינג, סיסקו, בנקר, מקלוסקי אתרטון סונדרס ורדמן.

תחילה נפגש קיסינג׳ר לארוחה עם הגב׳ מאיר בביתה, אחרי כן נסע למשרד ראש הממשלה לשיחות. בערב היה ארוחו של אבן לסעודת עבודה שבה השתתפו הצוותים משני הצדדים. בהזדמנות זו מסר שר אבן לאורחו את העותק הראשון של ספרו „נשק גרעיני ומדיניות החוץ״ — שיצא השבוע לאור בתרגום עברי.

הגב׳ נאנסי אורחת של הגב׳ אבן

הגב׳ נאנסי קיסינג׳ר היתה אתמול אורחת של הגב׳ שושנה אבן וביקרה בלוויתה בהר הצופים, הר הזיתים, הכותל, המגדל, הקבר ועוד. בערב ערכה לה הגב׳ אבן סעודה חגיגית במשכנות שאננים. היום תבקר ב„יד ושם״ ובמצדה.

עם ידידיו אותה פרופ׳ יגאל ידין. במוצאי שבת יעבור לירדן כדי להצטרף שם לד״ר קיסינג׳ר היוצא לשם כבר היום, ומחר יבקר בדמשק.

קיסינג׳ר יחזור לישראל ביום ראשון, ומניחים כי לאחר ביקורו בירדן ובסוריה יהיו בידיו נתונים חדשים שעל פיהם ניתן יהיה להמשיך את השיחות.

שי לגב׳ ננסי קיסינג׳ר

בפגישת הנימוסין שערכו בני־הזוג קיסינג׳ר בביתה של ראש הממשלה הגישה הגב׳ מאיר שי למרת ננסי קיסינג׳ר צמד בקבוקי זכוכית עתיקה.

„לא באתי לכפות ויתורים״

ד״ר קיסינג׳ר, רעייתו ופמלייתו הגיעו לישראל במטוס ישיר ממצרים ונחתו בשעה 10.15 בבוקר בנמל התעופה לוד.

בצעדים נמרצים ושופע חיוכים ניגש ד״ר קיסינג׳ר מיד לסוללת המיקרופונים שהוצבה על רחבת החנייה, הרחק מבית הנתיבות שם נערך טקס קבלת הפנים, ואמר:

„לא באתי כדי לדון בויתורים, אלא לדון בבטחון״. הוסיף בהדגשה: „הבעייה איננה לחץ אלא שלום בר קיימא״.

שר החוץ אבא אבן שהשיב על דברי ד״ר קיסינג׳ר אמר:

„ממשלת ישראל מייחסת חשיבות לסיכויי השגת הסכם להפרדת כוחות עם סוריה. ואנו מאמינים שיוקרתה של ארה״ב יחד עם כשרונותיו האישיים של מזכיר המדינה, שהוכיחו את יעילותם בשיחות הקודמות עם מצרים, ישמשו שוב לרשותנו״.

הפגנה נגד קיסינג׳ר בירושלים

משמרת מחאה של כמה עשרות תלמידי־תיכון קבלה את פני ד״ר הנרי קיסינג׳ר בפתח מלון „המלך דוד״ בירושלים, שאליו הגיע בשעות הצהרים מנמל התעופה בן־גוריון.

המפגינים החזיקו בידיהם שלטים וכרוזות בנוסח: „מדוע לא כיתום עם רצח קרית שמונה ?״, „שחרור שבויים תנאי ראשון״ ו„חופש ליהודי סוריה״.

המפגינים התפזרו ללא כל תקריות לאחר כניסתם של ד״ר קיסינג׳ר, רעייתו ומלוויהם אל המלון.

התפגנת תלמידים ליד מלון „המלך דוד״ בירושלים בעת בואו של ד״ר קיסינג׳ר למלון.

הסלמה חריפה ברמת הגולן

(סוף מעמוד ראשון)

זים לעבר המוצבה בשעה לפני ואחרי הצהריים.

מטוסים הופעלו גם לעומק „פתח לנד״ בלבנון לעבר איזור הכפר עין־עתר, במורדות המערביים של החרמון. איזור זה הוא איזור הכפר הצביה, שליד נהר החצבאני והוקפז אתמול מן האוויר. הכפר עין עתר נמצא כ־7 ק״מ בערבה מציא החרמון וכ־20 ק״מ מגבולה הצפוני של ישראל עם לבנון. הצביה נמצאת כ־15 ק״מ בתוך שטח לבנון והיא משמשת כמרכז של מחבלים.

יחידות סוריות בתוך לבנון

כוחות קומנדו סוריים התמקמו לאחרונה באיזור זה ובמורדות המערביים של החרמון שבתוך לבנון. ממשלת ביירות איננה מתנגדת כנראה להימצאות הכוחות הללו. הסורים מצלים את השטח וכן נשק נ. מ. אחר. מסתבר כי בשטח נמצאים קציני תצפית סוריים המכוונים את האש הארטילרית נגד כוחותינו.

כוחות הקומנדו הסוריים באיזור זה הם שביצעו גם את המארבים על כוחותינו בחרמון. כוחות אלה מרוכזים יחד עם המחבלים בחורשות הרבות שמסביב לכפר עין עתר, ששימש אתמול יעד להפצצות מטוסינו.

ההפגזה על עין עתר היתה כבדה וממושכת. מטוסי חיל האוויר תקפו את האיזור בשעה 12 בצהרים במשך כ־10 דקות. התקיפה האווירית על הצביה, נערכה בשעות אחה״צ.

מלבד התקיפות בתוך לבנון תקף אתמול חיל האויר פעמים לפני ואחרי הצהרים, את איזור החרמון. ופגעו בסוללה וציוד צבאי והנדסי באיזור.

בתגובה להפגזות על המחנות הצבאיים הפגיזו הסורים את איזור בפה, ציר הנפט, חושניה, קונייטרה, ואת מוצבי צה״ל לאורך הקו הסגול צפונית לתל־פארס. הם ירו על איזור החרמון הישראלי בין הרכבל התחתון לעליון. אש ארטילרית ומטנקים סורית נורתה גם לדרום המובלעת תעל הר דב. עם זאת נמנעו הסורים לירות על ישובים אזרחיים. לא היו נפגעים לכוחותינו בחילופי האש אתמול.

התפתחות ברמת הגולן

המתיחות ברמת הגולן גברה אמש עם חילופי ירי ארטילרי ארוך טווח עם הסורים. תושבי רמת הגולן בילו את רוב שעות היום במקלטים. ולשם זהירות המשיכו הילדים לישון במקלטים. העבודה בשדה השבתה.

נודע כי הסורים פגעו בכלי תקלאיים בשדות אחד המשקים בצפון הרמה.

סג״מ גרשון בלאו יובא היום למנוחות

לוויתו של סגן משנה גרשון בלאו, שנהרג ביום ד׳ ברמת הגולן, תצא היום בשעה 12 מביתו בגבעת המורה לבית העלמין הצבאי בעפולה.

גרשון בלאו, נולד בברית המועצות. בהיותו בן שנתיים עלו הוריו ארצה דרך פולין והתיישבו בעפולה, בה פתח האב חנות לממכר דברי עתר. את חינוכו היסודי קבל בבית הספר „רמות״ בגבעת המורה והיה אחד התלמידים המוכשרים ביותר.

גרשון השאיר זוג הורים ושני אחים, שאחד מהם משרת בצבא הקבע.

לוויתו של יורם פריונס

לוויתו של סג״אי יורם פריונס, תצא היום בשעה 12 מבית החולים רמב״ם לבית העלמין הצבאי שבחוף הכרמל.

יורם פריונס נולד בכפר ברוך ולאחר שסיים את לימודיו בבית הספר היסודי הרצל, המשיך בבית הספר המקצועי שפרינצק בחיפה. התגייס לפני שנה לצה״ל. הניח הורים ואחות. אביו עובד בחברה „תנובה״.

לוויית החייל ו. דניאל

בבית העלמין הצבאי בנתניה הובא ביום חמישי למנוחות החייל ותיק דניאל, בן 19, שנפל ביום רביעי מאש הסורים בצפון, יחד עם עוד שלושה חיילים.

ספדו לו מפקד היחידה, ראש עירית נתניה ד״ר א. בר כנתם ומר ע. פורידר, לשעבר מנהלו של המנוח בבית הספר המקצועי „ספיראי״.

החייל היה בחופשה בבית ביום ד׳ בבוקר, והוא נפצע עוד באותו יום, כשחזר ליחידתו בחיל השריון. בערב הודיעו להורים, כי הוא נפצע קשה ואחר כך מת מפצעיו. המנוח הוא בן למשפחה ברוכת ילדים, שעלתה ממרוקו לפני 13 שנה. הניח הורים, 4 אחים, מהם אחד בצבא קבע, ו־4 אחיות.

חלל צה״ל למנוחות בקריית־שמונה

סמל מוריס בן לולו (34) הובא אתמול למנוחות בטקס צבאי בבית העלמין בקרית שמונה.

בני המשפחה, חבריו לנשק וקהל אלפי מתושבי קרית שמונה ליווהו בדרכו האחרונה.

ליד הקבר ספד לו אביו, שקרא לציבור להתחזק ולא ליפול ברוחו. כמו כן ספדו לו הרבנים המקומיים, הרב אהרנה והרב צ. דרורי, וכן רב פיקודי, רס״ן אריאל. חזן צבאי ערך את האזכרה.

המנוח נפצע ב־2 לינואר בהפגזה סורית על המובלעת, כאשר כחובש צבאי חש לחלץ טרקטוריסט פצוע. מאז נפצע נאבק על חייו כארבעה חדשים.

סיכויים קלושים

(סוף מעמוד ראשון)

היר כי רק תיקונו של החוק שיקבע כי גיור יתנהל על פי ההלכה — יפתור את הבעיה.

חבר מזכירות „העבודה״: יש להיתר למפד״ל בשאלת „מיהו יהודי״

„יש להמשיך את השותפות הקואליציונית עם המפד״ל תוך ויתורים כלפיה בנושא „מיהו יהודי״ — אמר מר אורי גורדון, חבר מזכירות מפלגת „העבודה״ ומראשי הדור הצעיר במפלגה — בהופעתו בפני סטודנטים בת״א. מר גורדון אמר: שבפני מפלגת העבודה עומדות לכעשר 3 אפשרויות ריאליות: ממשלת ליכוד לאומי, הליכה לבחירות מחודשות, או ויתורים בנושא „מיהו יהודי״ שיאפשרו השתתפות המפד״ל בקואליציה החדשה.

השיקולים של מפלגת העבודה חייבים להיות לאומיים והשאלה היא האם ברצוננו להמשיך בשותפות בדגה עם הדתיים או להביאם לידי כך שיחפשו שותפים ובעלי ברית אחרים.

„לפי מיטב ידיעתי לו היה נערך משאל בין חברי מפלגת העבודה בסניפים, היה רוב מוחלט גורס שיש לחפש אחר נוסחאות חדשות בשאלה „מיהו יהודי״, שהמפד״ל תקבל אותן בברכה״— אמר מר גורדון.

הסנאט אישר חוק לניצול משאבים

ואשינגטון 2 (יופ״ע) — הסנאט האמריקאני אישר היום חוק לפיו הוקם סוכנות פדראליה לאנרגיה ולמשאבים לאומיים.

מכתב מקיסינג׳ר בקשר ליהודי רוסיה

גורל יהודי סוריה הוא עניינה הפנימי של הממשלה הסורית — זאת כתב לפני שלושה שבועות ד״ר הנרי קיסינג׳ר שר החוץ האמריקני, באמצעות מזכירו, לגבי הרצליה לוקי מחיפה, שפנתה אליו בבקשה כי יפעיל את השפעתו ויתערב למען היהודים שם.

כתב עת״ם בחיפה מוסר, כי במכתב נאמר עוד, שד״ר קיסינג׳ר מכיר כאמור את הדאגה העמוקה של הגב׳ לוקי לגבי גורלם של היהודים בסוריה. ממשלת ארה״ב מתנגדת בתוקף להפליה על רקע דתי או גזעי.

עד כמה שידוע לו עומדת ממשלת סוריה להעמיד לדין ארבעה אנשים, שנטלו חלק ברציחתן של ארבע הצעירות היהודיות, שניסו להימלט מסוריה.

גב׳ לוקי, שהיתה אסירת ציון וישבה במשך שנתיים בכלא בגדד, פנתה ביום ה׳ בבוקר החוזר לשר החוץ אבא אבן ולד״ר קיסינג׳ר לבקשה את התערבותם למען יהודי סוריה.

מר אבן, שקיבל בזמנו מברק דומה מהגב׳ לוקי, השיב לה, כי בשיחותיו עם הד״ר קיסינג׳ר יעלה את פרשת היהודים בסוריה.

מיטראן וד׳אסטיין מבטיחים לשפר את היחסים עם ישראל — במקרה שייבחרו

פאריס, 2 (ע״ר, ע״צ ויפ״ע). — כל שלושת המועמדים הראשיים לבחירות לנשיאות צרפת השמיעו ביממה האחרונה הצהרות על עמדתם העתידה לגבי הסכסוך במזה״ת ולגבי ישראל, במקרה שייבחרו.

המנהיג הסוציאליסטי, פראנסואה מיטראן, שהוא מועמד השמאל אמר, שיגנה לאמברגו הצרפתי על משלוחי הנשק לישראל שהוטל לפני שבע שנים וכן יבדוק את בעיית משלוחי הנשק הצרפתיים גם לדרום אפריקה.

ואלרי ז׳יסקר דאסטן כתב בתשובה לפנייתו של המנהל הכללי של האגודה הצרפתית־ישראלית סלומון פרידריך, כי השלום באיזור המזה״ת תלוי ראשית בהסכמה, ולו גם בשתיקה בין המעצמות הגדולות ובהסכם בין עמי האיזור עצמם. הבטיח, כאם ייבחר לנשיא ישאף ליצירת אקלים של אימון ובהירות ביחסי צרפת וישראל.

המועמד הגוליסטי ז׳אק שבאן דלמאס אמר בשיחה עם עורכי עתונים מסעי שדה, כי הוא בצדד בכינון מדינה פלשתינאית, כיוון שכל עם צריך שתהיה לו אדמה משלו ובלי זה לא יכון שלום צודק ובר קימא באיזור.

ישפר היחסים עם ארה״ב

במסיבת עיתונאים אמר פרנסואה מיטראן, שאם ייבחר לנשיאות, הוא לא יזום אומנם את שובה של צרפת לארגון הצבאי של נאט״ו, ממנו פרש הגנראל דה גול, אולם לדעתו צריכה צרפת להשאר „חברה בברית האטלנטית. עוד אמר, שצרפת תשאר ידידה נאמנה של ארה״ב. „אנו חייבים מידה רבה של תודה לעם האמריקני ואנו מודעים לכך. מבחינה גיאוגרפית והיסטורית, צרפת שייכת לעולם המערבי ועלינו להשאר נאמנים לידידות עם ארה״ב״ — אמר. משקיפים רואים בהצהרה זו ניסיון של מיטראן לאקן את ההאשמות יריביו, לפיהן שותפותו עם הקומוניסטים עלולה להרחיק את צרפת מן הבריתות המסורתיות עליהן היא נמנית.

על פי סקר דעת הקהל האחרון, המתפרסם היום בעיתון השמרני „פיגארו״ מסתבר, כי מיטראן עומד לזכות בסיבוב ההצבעה הראשונה ב־44 אחוז של הקולות, ז׳יסקאר דאסטין ב־31 אחוז ושבאן דלמאס ב־17 אחוז. אם תחזית זו תתאמת, יתמודדו בסיבוב השני מיטראן ודאסטן על פי תוצאות הסקר, במקרה זו עשוי דאסטן לזכות ב־51 אחוז ומיטראן ב־49 אחוז.

זו הפעם הראשונה הביע מספר גדול ביותר של הנשאלים בסקר את הדעה, כי דאסטן הוא בעל הסיכויים הטובים ביותר להבחר.

ראיון עם מיטראן בעתון כוויתי

כוויית, 2 (ע״צ) בראיון לעתון הכוויתי „אל האנוא״ הכריז פראנסואה מיטראן, כי הוא תומך בנוסח ההחלטה 242 של מועצת הבטחון הקוראת לישראל לפנות „שטחים שכבשה״ ולא את „השטחים שכבשה״.

מיטראן הדגיש בראיון, כי הבעיה הפלשתינאית היא פוליטית ביסודה ולא רק בעיה של פליטים. אין ליישב את המשבר במזה״ת אלא על ידי מו״מ ישיר. משום כך הפרדת כוחות, עם כל הצדדים החיוביים שלה, איננה יכולה להוליך להסדר סופי וגם לא נסיגה מן השטחים הכבושים. השלום באיזור ייכון רק על יסוד שיתוף פעולה בין המדינות והכרה בגבולות בטוחים.

ביקורת קשה בקרב חברות ה„שוק״ נגד החלטת איטליה להטיל הגבלות על היבוא

בריסל, 2 (יופ״ע, וע״ר) — שר האוצר האיטלקי אמיליו קולומבו יסביר מחר לוועדת השוק האירופי המשותף על הגבלת היבוא עליהן החליטה ממשלת איטליה — אמר היום דובר השוק.

הדובר אמר כי הוועדה לא הגיבה עד כה על החלטת איטליה שכל היבואנים חייבים להפקיד 50 אחוז מערך הסחורה המיובאת בבנק המרכזי האיטלקי. כסף זה יוקפא במשך 6 חדשים ללא ריבית.

הדובר אמר כי ועדת השוק המשותף הדורש הבהרות בקשר לצעד זה עליו הודיע שר החקלאות האיטלקי אנטוניו ביאליה לחבריו, שרי החקלאות האירופיים בפגישתם בלוקסמבורג ביום ג׳.

הדובר אמר כי „מוקדם עתה להגיב על הצעד האיטלקי הזה״.

בבירות אירופה נמתחה בינתיים היום בקורת חריפה על הצעד האיטלקי החדש שיפגע בעיקר על יבוא מוצרי צריכה מוגמרים לאיטליה כמו מכוניות, טקסטילים ומכונות. בין מותחי הביקורת היו שאמרו כי בצעדה זה נטשה למעשה איטליה את השוק המשותף.

„הצעד האיטלקי החדש הוא מסוכן לקהילה האירופית״, אמר שר הכלכלה המערב גרמני האנס פרידריכס בבון. שר האוצר הבלגי, ווילי דה קלרק אמר כי האמצעי שנקטה איטליה נוגד את החלטת 9 מדינות השוק בינואר ברומא לפיה יש להימנע מכל הגבלות ומכל הסלמה של התשלומים בשל היבוא.

מג׳נבה נמסר כי מועצת 56 מדינות גאט״ט עומדת להתכנס בשבת לדיון בהגבלות היבוא האיטלקיות. החשש בקרב נציגי גאט״ט הוא שמדינות אחרות הניצבות בפני בעיות חמורות של מאזן תשלומים כתוצאה מעליית מחיר הנפט, עלולות ללכת בדרכה של איטליה ולהקים חומות מכס גבוהות. התפתחות כזו תפגע בצורה חמורה במאמצים להרחבתו של הסחר החופשי.

מטוקיו נמסר כי ממשלת יפאן קראה לאיטליה להסיר את הגבלות היבוא במהירות האפשרית. דובר משרד החוץ היפני אמר כי „אין אנו יכולים לקדם בברכה את ההחלטה האיטלקית הנוגדת את הסחר החופשי״.

ניקסון מסרב למסור את סלילי ההקלטה

ואשינגטון, 2 (יופ״ע) — פרקליטיו של הנשיא ניקסון סירבו לציית להוראת השופט המחוזי ג׳ון סיריקה ולמסור לידי החוקר המיוחד של פרשת ווטרגייט ליאון יאורסקי 64 סלילי הקלטה של שיחות טלפון הנוגעות לפרשת ווטרגייט. המועד שנקבע למסירת הסלילים תם היום. הפרקליטים אמרו, כי במקרה הצורך הם יעלו את הענין בבית המשפט העליון.

פרקליטו של הנשיא, ג׳יימס סנט קלייר אמר, כי מסירת הסלילים תהיה מנוגדת לאינטרס הציבורי, כיוון שמוקלטות בהם שיחות חשאיות בין הנשיא ובין יועציו.

ועדת המשפטים של בית הנבחרים האמריקני החליטה היום ברוב קטן למסור לנשיא, כי במסירת העתקי סלילי הקלטה במקום סלילי ההקלטה עצמם היא אינה רואה את מילוי דרישתה כלפי הנשיא וכי היא עדיין מצפה למסירת 42 הסלילים המבוקשים על־ידיה.

ההחלטה נתקבלה ב־20 קולות נגד 18, כשכל הרפובליקנים פרט לאחד הצביעו נגדה.

בריטניה הכירה במשטר החדש בפורטוגל

לונדון 2 (יופ״ע) — בריטניה הכירה היום במשטר החדש בפורטוגל — נאמר בהודעת משרד החוץ בלונדון.

לפני פירסום ההודעה נועד שר החוץ הבריטי, ג׳יימס קלאהאן לשיחה עם המנהיג הסוציאליסטי הפורטוגלי מריו סוארז. המנהיג הפורטוגלי נפגש גם עם ראש הממשלה הארולד וילסון.

מאה נפצעו באחד במאי בארגנטינה

בואנוס איירס, 2 (ע״ר) — עצרת עם גדולה ב־1 במאי שבה הופיע הנשיא חואן פירון נסתיימה בהתפרעות אלימה בה נפצעו מאה אנשים.

בככר המרכזית בבואנוס איירס התכנסו 200 אלף איש ונמסר כי קבוצות יריבות החלו להלחם עוד לפני שהנשיא פירון החל לדבר.

העצרת שנועדה לחגוג את האחדות הלאומית בארגנטינה נסתיימה באי סדר ובאכזבה של המשתתפים הרבים. 8000 שוטרים שפרצו למוקדי ההתגרות אסרו 23 אנשים.

ארבעה הרוגים באחד במאי בגוואטמאלה

גוואטמאלה סיטי, 2 (ע.ר) — 4 אנשים נהרגו ו־10 נפצעו בהתפרעויות ב־1 במאי — נמסר כאן רשמית.

המהומות החלו כאשר המשטרה ניסתה לעצור באש מרובים ובגז מדמיע 5000 מפגינים שפרצו מן המסלול המיועד שלהם וניסו לחדור למרכז העיר לארמון הנשיאות.

ציר הקונגרס של גוואטמאלה מן המפלגה הדמוקרטית־נוצרית, חולי סלטו דה ליאון נפצע בעת שניסה, לטענתו, לשכנע את הצועדים שימשיכו במסלול שנקבע להם.

המפגינים נשאו כרוזות נגד הממשלה ונגד עליית יוקר המחיה.

מנהיגי איגודים מקצועיים נעצרו בהודו

ניו דלהי, 2 (יופ״ע) — ממשלת הודו אסרה היום 60 מנהיגי איגוד עובדי הרכבת ברחבי הודו בניסיון למנוע שביתה כללית ברכבת העשויה לשתק את המדינה ואת כלכלתה — מסרה סוכנות הידיעות ההודית.

בידיעה נאמר כי הממשלה אסרה את יו״ר המפלגה הסוציאליסטית של הודו ג׳ורג׳ פרנאנדס.

300 אלף פועלי רכבת, החברים ב־125 איגודים מקצועיים איימו להתחיל בשביתה ב־8 במאי.

לאחר המעצרים נמסרה הודעה על מותו של אחד ממנהיגי האיגודים המקצועיים ה.ר. מאלגי. דובר ממשלתי אמר כי הלה נפגע בהתקפת לב מיד לאחר מאסרו בבומביי.

רכבות הודו מעבירות 7 מיליון נוסעים ביום ו־70 אחוז מן המטענים של המדינה.

שביתה כללית צפוייה בחבש

אדיס אבבה, 2 (ע״ר) — האיגוד המקצועי הגדול ביותר באתיופיה אשר הממשלה הודיעה על פירוקו, איים היום בשיתוק המדינה על ידי הכרזת שביתה כללית.

הקונפדרציה של האיגודים המקצועיים באתיופיה החליטה כי תכריז על שביתה אם הממשלה תמשיך להפריע בפעולותיה או אם מישהו בעסקיה ייאסר.

ראשי הארגון דחו את האשמות הממשלה כי הם אשמים במשבר הנוכחי בין עובדי הממשלה. על סמך טענה זו איימה הממשלה לפרק את הקונפדרציה של האיגודים המקצועיים.

אם אמנם תפרוץ שביתה כללית תהיה זאת השניה באתיופיה תוך חדשיים.

בינתיים פנו ראשי משרד הקשר באתיופיה לכל העובדים לחזור לעבודה משום שהשביתה באמצעי התקשורת ניתקה את אתיופיה מן העולם.

האוניברסיטה העברית בירושלים

המחלקה למינהל תלמידים — המשרד לקבלת תלמידים

רישום מועמדים לשנת הלימודים תשל״ה ללימודי „מוסמך״ ותעודה

הרשמת מועמדים לשנת הלימודים תשל״ה ללימודים לקראת התואר „מוסמך״ וללימודי תעודה תסתיים ביום ו׳, י״ב באלול תשל״ד (30.8.1974) פרט לתחומי הלימוד לידם צויין תאריך שונה.

מתקבלות בקשות לפקולטות—בתי״ס

הפקולטה למדעי החברה
בתחום: החוג לפסיכולוגיה — סיום ההרשמה: 23.5.74

הפקולטה למתימטיקה ולמדעי הטבע
ביה״ס למדע שימושי וטכנולוגיה
המרכז להוראת המדעים

הפקולטה לחקלאות

הפקולטה למשפטים
המכון לקרימינולוגיה

ביה״ה לספרנות — סיום ההרשמה: 30.6.74

ביה״ס לעבודה סוציאלית

המרכז להכשרת מנהלים למרכזים קהילתיים — סיום ההרשמה: 31.10.74

הפקולטה לרפואה
מדעי הרפואה הבסיסיים
נוירוביולוגיה
בריאות הציבור
תעודה באופתלמולוגיה

ביה״ס לרוקחות

מועמדים לפקולטות: מדעי הטבע, מדעי הרפואה, רוקחות, ספרנות ועבודה סוציאלית — חייבים לפנות לפקולטה לייעוץ מוקדם לקבלת טפסי הרשמה.

המועמדים ימציאו גליונות ציונים למזכירות הפקולטה אליה הם מבקשים להתקבל (מועמדים לפקולטה למדעי החברה מתבקשים להמציא את גליונות הציונים ב־3 העתקים).

המעוניינים יירשמו במשרד לקבלת תלמידים. טפסי הרשמה וה„מדריך לתלמיד החדש״ ניתן לרכוש תמורת 5 ל״י (ע״י פניה אישית או בכתב) ב„אקדמון״, בגבעת רם ירושלים 91999, ת.ד. 41, ירושלים. ללא צירוף המחאה על הסך הנ״ל לא יישלחו הטפסים והמדריך; חיילים בשירות חובה יקבלו את הטפסים והמדריך חינם, אישית או לכתובתם הצבאית.

בוגרי מוסדות להשכלה גבוהה בחו״ל יירשמו במשרד לתלמידי חו״ל, הר הצופים, ירושלים; בוגרי האוניברסיטה העברית בירושלים המבקשים להמשיך לימודיהם באותה הפקולטה, ירשמו במזכירויות הפקולטות.

מועמדים מגוייסים שחל עליהם „חוק החייל המשוחרר״

מועמדים שהתקבלו ללימודים בתשל״ד, מחזור א׳, ומפאת גיוסם נבצר מהם ללמוד בשנה זאת, קבלתם תקפה לשנת הלימודים תשל״ה באותם החוגים אליהם התקבלו — בתנאי שיפנו בכתב במועד ההרשמה למשרד לקבלת תלמידים, בבקשה לחידוש קבלתם לתשל״ה. מועמדים שלא יפנו במועד — קבלתם לתשל״ה איננה מובטחת.

המעוניינים להתקבל על־סמך חוק החייל המשוחרר חייבים לצרף לבקשתם אישור משלטונות הצבא לזכאותם במסגרת חוק זה.

هكذا من الأصل

נתגלו קברות רבנים בסמוך לכפר סילוואן

קטע הדרך העובר במקום נסגר לתנועה

מאת כתב „הצופה" בירושלים

חלקת קברות משפחות מש־בות של אחדים מתושבי הבנ... ירושלים והכמיה בדורות הי־קודמים נתגלו אתמול בעת חשיפת קטע של הדרך המוליכה למעיין השילוח סמוך לכפר הי־ערבי סילוואן במזרח ירושלים.

בין השאר נתגלה קברו של הגאון רבי שלמה עבדאה רבה הראשי של ירושלים בשנת תפ״ה—תפ״ט המקובל כאחד מגדולי הפוסקים והדרושיו מובאים בכתבי החיד״א. בסמוך נמ־צאה מצבת „החכם השלם הרב חיים יאהרדי" ולא הרחק מכאן — קברו של אב״ד בירושלים הרב יצחק אלגזי שהיה מראשי הפוסקים בירושלים העתיקה לפני כ־300 שנה. בחלקה המסבוכה נמצאו קיברותיהם של מספר רבנים אשכנזים נודעים ובהם קברו של הגאון רבי אברהם ריייס מבולה־ שהיה תלמידו המובהק של הגאון בעל „מעשה רוקח".

בעקבות המימצאים החדשים ש־עוררו התרגשות רבה בחוגים הדתיים בעיר נערכה התייעצות דחופה בין ראשי עיריית ירושלים, נציגי משרדי הדתות והתחבורה ומפקדי משטרת ירושלים והוחלט לסגור לפי שעה את הכביש המוליך מיריחו לעיון מעין השילוח לכפר סילואן לתנועת כלי רכב כדי לאפשר את קידום החשיפה.

יצויין כי תמונות וצלומי אויר המצויים ברשות משרד הדתות מוכי־חים מעל לכל ספק כי הירדנים סללו כביש זה מעל גבי קברים של חלקת רבני וחכמי ירושלים המצויה בתוך בית העלמין.

נוידרפר: על־אף המצב תימשך הרפורמה במסים

על־אף המצב הכלכלי הנוכחי מתכוונים במשרד האוצר להמשיך ב... הרפורמה במיסים שהומלצה על ידי „ועדת אשר". ב־1 באפריל השנה שונו שיעורי מס ההכנסה, והשכירים רואים עכשיו את התוצאות. זאת אמר הממונה על הכנסות המדינה, מר משה נוידרפר בהרצאתו אתמול בבני הברית „רהוטי" בתל אביב.

מר נוידרפר הזכיר, כי בישראל משלמים את שיעורי המסים הישי־רים הגבוהים ביותר בעולם. השנה יחזיר לממשלה ולרשויות המקומיות כ־60 אחוז מההכנסה הלאומית. ה־מיסים הללו יכסו (יחד עם המילוות) 58 אחוז מהתקציב בן 34 המיליארד ואת יתר 42 האחוזים שואבת הממ־שלה ממקורות שאינם מיסים, אלא מאיגרות חוב הנמכרות לציבור, מ־מגבית יהדות העולם וממשלת ארה״ב.

החלטת משרד האוצר על המשך הרפורמה נובעת מן הרצון להביא לתשלום מס אמת וזאת במקביל ל־התאמת שיעורי המיסים לאינפלציה. בגלל ירידת ערך הכסף מגיע מספר רב יותר של נישומים לתשלום שי־עורי המס הגבוהים. מכיוון שתפ־קידו של מס ההכנסה להביא ליותר שוויון בהכנסות, תתרום הרפורמה במיסים גם בתחום זה. מר נוידרפר ציין כי בעלי ההכנסות הנמוכות ביותר במדינה, המהווים כ־30 אחוז מכלל בעלי ההכנסות משלמים כאחוז אחד בלבד ממס ההכנסה. ב־עלי ההכנסות מ־2,000 ל״י לחודש ומעלה, המהווים גם הם 30 אחוז מכלל בעלי ההכנסות, משלמים 80 אחוז ממס ההכנסה. בעלי ההכנסות הגבוהות ביותר, המשתכרים מ־3,200 ל״י ומעלה 10 אחוז מכלל בעלי ההכנסות, משלמים 50 אחוז ממס ה־הכנסה המשולם במדינה.

מר נוידרפר דחה את הטענה כי בגלל עליית יוקר המחיה לא הביאו השינויים בשיעורי מס ההכ־נסה תועלת לציבור. הוא הסביר כי הקיצוצים במס ההכנסה עולים על ירידת ערך הכסף ולכן השינויים ב־שיעורי המס הם ממשיים ולא מדו־מים בלבד.

בראשית הפגישה אמר נשיא מוע־דון הרוטרי של תל אביב, מר אריה קרסו, כי השבוע נפתח מועדון רו־טרי נוסף בעיר — מועדון תל אביב כחרת, והוא המועדון הרביעי של ה־ארגון בתל אביב.

תושבי קריית אליהו מתריעים על מטרידים ציבוריים בקרבתם

מאת סופרנו בחיפה

תושבי קרית אליהו ושיכון הפר־עמים, ליד התחנה המרכזית החדשה העומדת להיפתח בקרוב בחיפה, פנו בדחיפות לעיריית חיפה ולמשטרה, למנוע את הפיכת האיזור לקן של פרוצות ומעשי זימה, הנעשים ב־חורבה עזובה בלב השיכון. בעבר נ־עשו פעולות לטיהור המקום, בהצ־לחה. אולם, באחרונה חזרו הסר־סורים להביא עבדה ומסכנים את בט־חון התושבים, בעיקר נשים ונערות, והתושבות לצאת בערב ברחובות ה־קריה, השוכנת בלב העיר.

התושבים נזעקים גם נגד בניית תחנת מוניות בלב השיכון הדתי. בעבר, עכבה המשטרה את הבנייה בעקבות צו שניתן על־ידי מפקח הבנייה של העירייה והתערבותם של נציגי המפד״ל ומהנדס העיר, שפעלו נגד הרישוי לפתיחתה של תחנת מו־ניות, שיגרום לחילול שבת קשה בתוך שכונה דתית. ב־1 במאי הו־פיעו לפתע שוב פועלי הבנייה וה־חלו בהקמת התחנה. התושבים הו־דיעו כי אם לא יופסקו צעדים וה־קיים נגד הבנייה, יצאו בהפגנות נ־גד המוסדות העירוניים.

שופט דחה מתן גזר־דין של נאשם כדי להחזירו למוטב

השופט המחוזי התל אביבי מר שמואל קוארם החליט אתמול לעשות נסיון יוצא דופן עם נאשם שהובא בפניו. הוא דחה את מתן גזר הדין בחצי שנה, שבה יהיה הנאשם משוחרר בערבות ויעשה נסיון לשקמו. בעקבות נסיון זה יחל־יט השופט על מידת העונש.

בפני השופט הובא דוד סמיקס, בן 34, מנתניה. הוא הואשם בכך כי הוציא במירמה מאדם את פנקס המילואים שלו. אחר כך זייף את הפנקס ובצורה זו פתח חשבונות ב־9 סניפי בנקים. בביתו הכין מעבדה לזיוף צ'קים ואנשי המשטרה מצאו צ'ק בנקאי מזוייף בסכום של 10 אלפים ל״י ועוד גלופות ומכשירים לזיוף מיסמכים.

בבית המשפט הודה הסניגור, עו״ד צבי לידסקי, כי הנאשם עבר עבירה זו וגילה לבית המשפט, כי הנאשם הסתבך גם בגניבות. הסניגור הדגיש, כי לנאשם אין עבר פלילי ואת מעשיו עשה בגלל חובות רבים. עו״ד לידסקי הציע לשופט לדחות את מתן גזר־הדין, כדי לאפשר לנאשם לנסות לשקם את עצמו. מכיוון שגם שירות המבחן המליץ על צעד בלתי שיגרתי זה, נענה השופט להצעה.

אמו של הנאשם הופיעה בבית ה־משפט, כי התחייבה לנושים שונים בסכום של כ־14 אלף ל״י מחובותיו של בנה.

נאשם בגניבת כספי צדקה מבית תפילה דרוזי

צעיר מואשם בפריצה לבית תפי־לה בכפר דרוזי דליית אל כרמל, וגניבת סכום כסף שהיה מיועד ל־„מתן בסתר".

סיירת ביטחון תפקח במקומות הבנייה בפתח־תקוה

סיירת ביטחון תפקח על מקומות הבנייה בפתח־תקוה בהם מועסקים פועלים מן השטחים, על כך הוסכם עם קבלני הבניין באזור המושבה לפי הצעת מהנדס העיר מר פינחס רימר.

מהנדס העיר זימן פגישה עם הקב־לנים והסביר להם את בעיית הביטחון במקומות העבודה, שבהם מועסקים פועלים מהשטחים.

בפגישה נכחו כ־60 מקבלני העיר ובן קצין־סיור של משטרת פ״ת ה־מפקח משה דבס.

מר רימר הציע למנות קצין בטחון בכל אתר בנייה שיהיה אחראי לבי־טחון הפועלים. בהנהלת הארגון הסבי־רו כי הוא וקצין הקשר יקיימו מגעים שוטפים עם המשטרה ויעבדו בתיאום.

הסיירת תמשיך בפעולה במשך 24 שעות. פעולה זו תמומן ע״י הקבל־נים.

חולקו פרסי רמת־גן

טקס חלוקת הפרסים הספרותיים של עיריית רמת־גן נערך אמש ב„בית־האזרח" בעיר.

פרס הכנסת ישראל ניתן לפרופ' זאב וילנאי על מפעל חייו בידיעת הארץ.

פרס הספרות היפה ניתן למשורר יצחק שלו על ספרו „שמלת הריקוד".

ב„פרס למורה" לספרות ילדים ונוער זכה ד״ר אביר כהן על ספרו „אלון בסערה". פרס הפולקלור ע״ש אנסקי נמסר למר דוד כהן על ספרו „סיפורי חסידים לשבת, חג ומועד".

חג העצמאות ושבת עיון בניר עציון מטעם האד״ל

250 חברות והברים בילו את חג העצמאות והשבת שלאח־ריו, בבית מרגוע ניר עציון, ב„סוף שבוע" שאורגן ע״י מדור התרבות של תנועת הא־שה הדתית.

לסיום יום העצמאות נערכה ארוחה חגיגית, אחריה הרצה מר פנחס ליבי־נשטיין, על „עצמאות ישראל", בה ניתח את ראשיתה של המדינה, מני־עיה, בעיותיה והישגיה.

כאורחי הכבוד לשבת, השתתפו הרב והרבנית גליקסברג.

בליל שבת הרצה הרב גליקסברג על פרשת השבוע תזריע, והסביר כי מתוך הפרשות המדברות על ה־אדם בירידתו וחוסר השלמות שבו, למדים אנו לאן על האדם לשאוף ובאיזו דרך להגיע לקדושה, שהיא מדרגת השלמות.

בהרצאתו השניה של הרב גליקס־ברג על: „פירקי אבות כדרך חיים" אמר הרב בין היתר: כי במסכת אבות כדרך חיים, יש שתי גישות: בור סוד שאינו מאבד טיפה. האדם מקבל — משמר את הדבר — אולם אינו מעניק משלו. לעומתו — ה־מעין המתגבר, אשר מים חיים אשר מפכים וחוגיות תמיד.

על הנושא: נשיא בישראל — הרצתה הרבנית אילה גליקסברג. ה־נואמת ציינה כי מאחר ואנו עומדים לפני בחירת ראש ממשלה, נבחרה לדלות דמות מתוך ההסטוריה של עמנו; נלמד מה היו התנאים ההס־טוריים לבחירתו, מבחינה פוליטית וחברתית, מה היתה אישיותו וכיצד הצליח במשימתו.

בין המשתתפים בשבת עיון כלפה קבוצת עולים חדשים מברית המוע־צות, מארה״ב והונקונג. החזן מר מאיר קופרמן, עולה מברית המוע־צות, שעבר לפני התיבה בתפילות השבת, וזכה על כך לשבחים.

ביום ששי קיים טיול ביערות ה־כרמל, ביקור בעתיקות בית־שערים ובבית הכנסת במושב שדה יעקב, שמעו המטיילים על ראשיתה של ההתיישבות הדתית.

ארגנה והנחתה: חנה הצרוני, מר־כזת מדור התרבות.

ראש עיריית חברון ביקר בכלא באר־שבע

משלחת בראשות ראש עיריית חברון שייך מוחמד עלי ג'עברי, ראש עירית חלחול ונכבדים מחברון, ביקרה אתמול בכלא באר־שבע ונפגשה עם האסירים. אל המשלחת נלוו נציב בתי־הסוהר, גונדר אריה ניר ומר טוביה דגן, יועץ שר המשטרה ל־מגעים בשטחים.

נמצאה עדות לייבוא בדיל גולמי לארץ בימי השופטים

עדות מוחשית, ראשונה מסוגה ב־עולם, המאשרת יבוא בדיל גולמי לארץ ישראל בתקופת השופטים, נת־גלתה בימים אלה על קרקעית הים באיזור חיפה.

כתב עתיים מוסר, כי צוללנים משו־מוזים שני מטילי בדיל ועליהם סימני כתב הקדומים ליצירת הא״ב. המט־לים הובאו בשבוע שעבר למוזיאון עתיקה בחיפה והוצגו שם.

מנהל המוזיאון, ד״ר יוסף אלגביש, סיפר כי עד עתה היה ידוע מן ה־מקורות שבמאה ה־12 לפני הספירה, שהיא תקופת השופטים, הובא למזרח בדיל מספרד ואנגליה, אך עד עתה טרם נמצאו הוכחות לכך. בדיל זה שימש לתעשיית הברונזה, שהתפתחה באותם ימים.

שני מטילי הבדיל, שמשקלם כ־15 ק״ג כל אחד, מסומנים בכתב הברות שקדם לא״ב וטרם פוענח.

ההשערה היא, כי הבדיל הגיע למ־קום שבו נמצא עם ספינה שנטרפה לפני שהספיקה לפרוק את מטענה.

בינתיים נודע, כי כמה מטילי בדיל כאלה, שערכם ההיסטורי והארכיאו־לוגי הוא רב ביותר, התגלגלו למסג־ריות ומתכות בעיר והותכו שם לצו־רך הלחמות. ד״ר אלגביש ביקש, כי במידה ומטילים כאלה יובאו לבעלי מקצוע שלא יתיכו אותם אלא יביאום למוזיאון.

נפתח מבצע „גג לילד המפגר"

„אנו עמוסים בבעיות של נפגעים ונכים אך אסור לנו להזניח את בע־יות המפגרים. מבחנה של החברה הוא במתן הזכות למוכי הגורל ל־הקלט בקהילה. לכן יש מקום להג־ביר פעולות מתנדבים בשטחי חיים שונים". זאת אמר יו״ר הכנסת, ישראל ישעיהו, בקבלת פנים ש־נערכה אתמול בכנסת לכ־400 מת־נדבים ופעילי אקי״ם מישובי עולים וישובי מיעוטים, לקראת מבצע ההסברה וההתרמה השנתי „גג ל־ילד המפגר".

מר ישעיהו הרים את התרומה ה־ראשונה למבצע בסך 2000 לירות.

רמאי נודע נידון למאסר 5 שנים על 17 עבירות

מאסר חמש שנים הוטל אתמול בבית המשפט המחוזי בתל־אביב על רמאי נודע, אשר עשה חלק ממעשי הרמאות שלו בהיותו מ־שוחרר בערבות ע״י בית־המשפט.

השופטת הגב' הדסה בן־עתו הטילה את עונש המאסר על מנשה שם־טוב, בן 34, מתל־אביב, אשר נתפס בטב־ריה בעקבות פירסומים בעיתונות, כי הוא מבוקש על ידי המשטרה.

השופטת ביקשה מן הפרקליטות לברר מדוע הסכימו לשחרר את ה־נאשם בערבות באמצע משפטו, אחרי שהורשע בדין ולפני שנגזר דינו.

מנשה שם־טוב הואשם בבית ה־משפט המחוזי בתל־אביב בכך שהציג עצמו כסרן בצה״ל והציע לאדם אחר לרכוש בשבילו מכונית במיכרז מ־משרד הבטחון. בצורה זו הוציא מ־אותו אדם סכום של 13,600 ל״י. כ־שדרש האיש את כספו בחזרה, נתן לו הנאשם צ'ק ללא כיסוי.

כן הואשם, כי בהיותו פושט רגל הציג עצמו כמנהל דלק כאיש שירותי הביטחון ובצורה זו קיבל דלק באשראי בסכום של למעלה מ־300 ל״י ושילם בצ'ק ללא כיסוי. בכך עבר עבירה כפולה — קבלת אשראי על ידי פושט רגל ומתן צ'ק ללא כיסוי.

הוא ביקש להשתחרר בערבות ב־אמצע משפטו אולם השופטת המחו־זית הגב' בן־עתו סירבה לכך. הוא עירער בפני בית המשפט העליון על החלטת השופטת המחוזית, ובפתאום הסכים התובע לשחררו בערבות. אח־רי שחרורו המשיך לעבור עבירות מירמה ועשה זאת בתקופה שהמשטרה חיפשה אחריו ברחבי הארץ לפי צו של בית המשפט. בתקופת שיחרורו בערבות, באמצע המשפט, הצליח ל־קבל סחורות ולהוציא כספים במירמה בסכום כולל של כ־20 אלף ל״י, ובכלל זה שכירת רכב, מגורים בבית מלון וכדומה. בתקופת שיחרורו ב־ערבות הספיק לשאת אשה, אולם הוא נעלם ממנה, וכאשר נדרשה על ידי בית המשפט להביאו לדין, כפי ש־התחייבה בכתב הערבות — לא יכלה לעשות זאת.

בסיום הנאשם הודה ב־17 עבירות.

נסתיים קורס קצינות

מסדר סיום של קורס קצינות נע־רך אתמול בבסיס ההדרכה של ה־ח״ן.

קצינת ח״ן ראשית, אל״מ רות מישכל, ברכה את המסיימות וציינה את תרומתן של הקצינות בעיצוב דמותו של צה״ל.

אל״מ מישכל הודתה לסגל מפק־דות הקורס על עבודתן המסורה ו־הענקת את דרגותיה של החניכה ה־מצטיינת, סג״מ ארנה מן.

בטקס נכחו קצינים בכירים, הורי המסיימות ואורחים רבים אחרים.

במפלגה ובתנועה

במפד״ל — חיפה

שיעורי תורה: בביכנ״ס הפוהי״מ בבית התנועה, (רח' החלוץ 159), בשבת ב־7 בבוקר שיעור בגמרא ע״י מנחם המר. ב־10.30 שיעור ברמב״ם ע״י מאיר אוריין. בכל יום רביעי בערב ב־8 שיעור בגמרא ע״י הרב ב. ראסה.

בביכנ״ס של הפוהי״מ בקרית אליהו בשבת ב־10 שיעור בגמרא ע״י יצחק לבנון. בין מנחה למעריב שיעור בגמרא ע״י ישראל פולקבין, במשך כל השבוע דף יומי אחרי מעריב ע״י הרב הרב ליבר.

בביכנ״ס המרכזי בקרית אליהו: בשבת וביום א' אחה״צ ב־5 שיעור ברמב״ם בהדרכת דוד אורבך. ביום חמישי ב־5 עיונים בספרי הנביאים בהדרכת דוד אורבך.

בתנועת האשה הדתית לאומית

שבת — י״ב אייר — 4.5.

בני־ברק — במועדון החברה רח' רגיאל — עונג שבת בשעה 4.30 אחה״צ המרצה הגב' ד. רוזה.

רעננה: בסניף הפועל המזרחי ב־שעה 5.00 אחה״צ פרשת השבוע — המרצה החב' אלי רבינוביץ.

קרית מוצקין: בבית הכנסת לנוער ב־11.00 לפנה״צ ירצה מר מאיר גידון על פרשת השבוע.

ביום שני י״ד אייר — 6.5.

בני־ברק: בביתה של החברה מאשה גליק רח' נחום 14 הרצאה הגב' צילה רבינוביץ הטיפול הנבון בעור הפנים לקראת הקיץ.

פתח תקווה — שוק — המכירה תתקיים ביומים שני שלישי י״ד— ט״ו אייר (6—7.5) באולם „אליצור" בבית „הפועל המזרחי" רח' שטמפר 41.

יום פרס במ״א

במוצאי־שבת ולמחרת ביום רא־שון י״ג באייר (5.5) — יום פרס, לטובת מוסדות ילדינו. נא לתרום בעין יפה.

פרשת השבוע

קרית מוצקין: בבית הח' אור־לינסקי רח' הפלב״ה 72 בהשתתפות מר מ. שרופר.

קרית שלום: בבית הח' לשם ב־השתתפות מר פרבר.

חוגים

חוג כן: יפגש ביום שלישי ט״ו באייר (7.5) בבית הח' שלאין (רח' המלך 16) בשעה 6.30 בערב.

ביום א' זה ומדי יום א' בכל שבוע יתקיים שעור בתנ״ך בבית שולמית אריכא (דרך שלמה 107), ב־8 בערב.

ירושלים

הרב ד״ר ליטם ידידיש ב„היכל שלמה"

השיעור ב„פרשת השבוע לאור יהכינך" מטעם ארגון ותיקי התנועה בירושלים, יתקיים השבת ב־4.00 אחר הצהריים, ב„היכל שלמה", את השיעור יתן הרב ד״ר מנחם לויסס.

מסיבת פסח־שני בהר ציון

בהתאם למסורת תתקיים ביום ב' י״ד אייר, לפנות מנחה מסיבת פסח שני בהשתתפות עולי רגל, המסיבה תערך לפי המנהגים עם אכילת מצה ושירי פסח ובה יקבל ד״ר ש. ז. כהנא את פני עולי הרגל וירצה על ההילולא של רבי מאיר בעל־הנס הקשורה עם פסח שני. עם סיום המסיבה יעלו לכותל המערבי להתפלל עם שארית מהמדנה.

תל־אביב

בבית הכנסת הגדול (רח' אלנבי 110)

יתפלל הרב הראשי לתל־אביב־יפו הרב יצחק־ידידיה פרנקל. יע־בור לפני התיבה החזן הראשי בור־הושע דלין בלווית מקהלה גם ב־ערב, ערבית 6.00, שחרית 8.00. ביום ד' ב־8 בערב השיעורי השבוע עי בגמרא ע״י יו״ר ההנהלה מר אברהם הצרוני בנושא: „דרכי קניד". הציבור מוזמן.

„אהל־שם" — בשיתוף עם החברה לחקר המקרא

השבת ב־10 י. טברסקי — תנ״ך. ב־11 הרב פרידלנדר — תלמוד. ב־4.30 במסיבת „עונג שבת" — מוקדשת לזכרו של י. ברסלבי ז״ל — במלאות עשרים לפטירתו, ירצה: ד״ר חיים גבריהו — יו״ר החברה לחקר המקרא בירושלים, על הנושא: „יהושע משרת משה". הפותח: יו״ר „אהל־שם" — משה גולדשטיין. דברי אגדה — ד״ר ש. ז. כהנא.

באגודת „אהבת חסד"

השיעורים מתקיימים בבית „אהבת־חסד" ברחוב בחמני 61 בשעה 8 בערב, כדלקמן: יום ראשון: גמרא — עו״ד משה בירדמן, יום שני: עין־יעקב — הרב משה ברג־שטיק. יום שלישי: תנ״ך לחוג נשים — הרב שמעון פרנקל, יום רביעי: רמב״ם — ד״ר יהודה מוריאל.

ערב שלום־עליכם בבית שלום־עליכם

ביום א' בבית שלום־עליכם, רח' י. ד. ברקוביץ ת״א, ערב שלום־עליכם (לציון יום הזכרון השמונה) בהשתתפות: א. סוצקבר, י. סטולרסקי, א. ליס. בתכנית: אבגוונות: קטעי קריאה ומשחק מ־יצירות שלום־עליכם יופיעו: אליהו גולדנברג, שמעון דזיגן, שמואל סגל, שמואל עצמון, שמואל רו־דנסקי. הזמרת נחמה ליפשיץ ב־שירי יידיש, ליווי בפסנתר: נחמה בורגין. ההתחלה ב־8 בערב. הכני־סה רק לפי מקומות מסומנים ל־קבלה בבית שלום־עליכם.

ב„אוריתא" בבני־ברק

בית לתורה ולתפילה, רחוב מנחם 11 בני־ברק, השבת ב־9.30 בבוקר, ירצה הגרים אילן על: נטע רבעי, ומעשר שני במסגרת סדרת הרצאו־תיו על ה„מצוות התלויות בארץ".

חיפה

בית כנסת לנוער בבי״ס ממ״ד „יבנה"—בהדר־ישראל:

התפילות בכל ליל שבת לפני זמני הדלקת הנרות ובשבת בבוקר בשעה 7.30 לפני התפילה — שעור בתלמוד ע״י המורה הרב ישעיהו נגר. ב־8.15 — תפילה והעוברים לפני התיבה: בני־נוער. לפני קריאת ה־תורה לימוד משניות ע״י הרב הנ״ל לזכר תלמידי ביה״ס שנפלו במערכות ישראל ושעל שמם נקרא בית־הכנסת.

תורנות בתי מרקחת

בליל־שבת

ירושלים: „אורה", רח' המלך ג'ורג' 27, טל. 222043, „אל זהרא", רח' אל זהרא, טל. 283543.
תל אביב: „פרנקל", רח' המלך ג'ורג' 28, טל. 223721, „שלמה המ־לך", רח' שלמה המלך 78, טל. 246461, „יאנוי", רח' יהודה הלוי 67, טל. 612474.
בני ברק: „אסותא", רח' ז'בוטינסקי 41, ר״ג.
רמת גן: „אסותא", רח' ז'בוטינסקי 4, ר״ג.
בת ים: „בלפור", רח' בלפור 90.
חולון: „אסותא", רח' [illegible] 4.
נתניה: „המנוף", רח' ויצמן 15, טל. 23866.
הרצליה והסביבה: ד״ר בר־ביסר, רח' סוקולוב 28, הרצליה.
רמלה—לוד: „להד", רח' הרצל 23, לוד.

בשבת

ירושלים: „רחמה", רח' דוד ילין 31, טל. 222788.
תל אביב: „פרנקל", רח' המלך ג'ורג' 28, טל. 223721, „צפון", רח' יהודה המכבי 33, טל. 449995.

במוצאי־שבת

ירושלים: „אופלטקה", רח' יפו 110, טל. 224021, „אל בתרא", רח' צאלה א־דין, טל. 284123.
תל אביב: „הנביאים", רח' המלך ג'ורג' 72, טל. 286740, „כבר המדינה", רח' ה' באייר 48, טל. 258046, „נורדאו", רח' בן יהודה 195, טל. 242673.
בני ברק: „צמית", רח' מהר־לין 130, רמת גן.
רמת גן והסביבה: „צמית", רח' מודיעין 130, ר״ג.
בת ים: „גני בת־ים", רח' ה־נביאים 3.
חולון: „נאות רחל", רח' אילת 36 (קומה ב').
נתניה: „מרכזי", רח' הרצל 36, טל. 22739.
הרצליה והסביבה: „קרמר", רח' סוקולוב 18, הרצליה.
רמלה — לוד: „להד", רח' הרצל 23, לוד.
באר שבע: „רמב״ם", שכון ה', מרכז.

לוח הצופה

● סיירים הקונה רהיטים, אנטיקות, פרידז'ים, ריהוט משרדי וכל חפצי בית אחרים. טלפון 849.58, בערב 876852.

● למכירה דירה 2½ גדולה + הול + 4 מרפסות ק. ג. בני ברק. 792286.

● במרכז תל־אביב, (סוקולוב 11) דירה 2½ חדרים + טלפון קומה א' מתאימה למשרד ולמגורים להשכיר ב־בה״ס לפנות בכל שעות היום טלפון 612129.

● למשרד תוך במרכז תל אביב דרושה פקידה צעירה ליום עבודה בפסבל, לטלפן: 613044, 622030.

● מהנדסים דתי המעוניין ללמוד בריגה ומעונין בעבודה חלקית בבנוד — סטודנט דתי המעונין ללמוד בבר־אילן ומעונין בעבודה חלקית בנור־ער — לפנות — לת. ד. 40022 ת״א 61—400.

● שידוכים לדתיים ולאקדמאים בכל הגילים ללא תשלום מהלקה ביהודת לגילים מעבר ל־40 והבבים אעשרים מיוחדים לפנות ארגון „אבת" ת. ד. 3324 ת״א.

● להשכרה 3 חדרים לתקופה ארוכה בבני ברק פרטים בטלפון 063—22104 בין השעות 16.00—22.00.

● מקרר 17 קוב תוצרת ארה״ב במצב חדש. טל. 452632. ת״א.

● חדר מרוהט עם פנסיון מלא דרוש לפנסיונר בהדר הכרמל לטלפן ל־662606.

● דירה להשכרה ברמת אביב, 3 חדרים + טלפון 415927.

לוח ירושלים

● אשה בת 46 ללא ילדים מעוני־נת בשדוך בתאים טלפונים 33866, 527700 ירושלים.

● מברימנזיאני, משרד לשידוכים אירופאי מיועד בעיקר לאקדמאיים ולדתיים, שמאי 23, ירושלים.

● דרושה מטפלה לתינוקת בת 4 חדשים בשעה 7.30 — 2.30 אחה״צ. טל. 226221.

● להדתי, חדר מרוהט יפה + מרפסת, ותנפלד, הרשע 19, גאולה, ירושלים.

● דירת 3½ חדרים למכירה, כולל ריהוט בגבורה־הזרת, טלפון 02—5357061.

בתי קולנוע

ירושלים

שעות הצגה
במוצ״ש — 700—900
בימי חול — 400—700—900

אורנע טל. 224632
שבוע 2
אני אוהב את גרושתי

אוריון
השוטר הצוחק

ארנון
שבוע 3
בנות

הבירה
שבוע 4
גרטה בעלת 4 הממדים

תל־אביב

אסתר
„הפרפר"
בשעות: 9.33, 7.00, 4.00

גורדון
שבוע 4
לאן נעלם דניאל ווקס

גת
שבוע 2
אונטי

פאר
שבוע 9
אהבת החיים

סינרמה
שבוע 2
סטודנטיות במלכודת

דרייב אין
7.00 עולם הקרקס
ב־9.30 יום הדמים
בחצות תקרית בולצבורג

חן
הדון מת

חיפה

אמפי־תיאטרון
הדוברמנים הנועזים

ארמון
חיה ותן למות

מידון
הקשר הסיני

עצמון
„הפרפר"

רון
שבוע 6
זר בגמנסיה

חן
בחזרה למערב

אורלי
פיט וטילי

פאר
דקמרון האסור

אורה
„כך היינו"

נרשמו לנשואין

לשכת הרבנות — רחובות

חיים בן שבתאי בן־עזרי (גרוש) בורוכו— באר־שבע; רבקה בת סלה מרקוביץ — (רוקה), רחובות.
יהודה בן שלום עתוזי (רוק) רחובות; יעל בת יעקב סבן (רוקה) פרדס־חנה.
אברהם בן חיים צברי (רוק) רחובות; גילה בת חיים גד (רוקה).
בוריס בן מרדכי גולבן (רוק) בת־ים— רחובות; דליה בת אליעזר גרינברגר (רוקה) גדרה—רחובות.
דוד בן אליהו כירזי (רוק) רחובות; שולמית בת אברהם פלג (רוקה) ה־ראשון־לציון.
אברהם בן יששכר אופלטסקי (רוק) ירד־חוו—רחובות; צביה בת יעקב צפריר (רוקה) תל־אביב.
יוסף יום טוב בן אליעזר וידר (אלמן) רחובות—רחובות; סתוית בת שמעון (גרו־שה) לוד (אלמנה) ליטא־שכלי־רחובות.
זלמן בן יצחק שורצבן (רוק) רחובות; אירית בת דב זילבר (רוקה) נס־ציונה.
יגאל בן בנימה צחי (רוק) רחובות; גילה בת שלמה בהל (רוקה).
רפאל בן יוסף גויטע (רוק) לוב—רחובות; שושנה בת יעקב אהרון (רוקה) בורסה—כוכב יצחק.
אלי בן יעקב (כחדון) צבח (רוק) יפו— רחובות; בזל בת ספיר רפתי (רוקה) תימן—רמלה.
אליהו בן יהושע ורבין (רוק) רחובות; שושנה בת צבי רוס (רוקה) הדרה—ב״ב.
מיכאל רוי בן לין דויסון (רוק) ארה״ב־ גבעת־מרגר; נורמה (נבין) בת יוסף ארו־סובל (גרושה) ארה״ב—רמת־גן.

לשכת הרבנות — המועצה הדתית בני־ברק

צבי בן שלמה שביטא (רוק) ירושלים; חוה בת הרצל בס (רוקה) בני־ברק.
יונה בן מרדכי פלדמן (רוק) רמת־גן; כוכבה בת פנחס סובוביץ (רוקה) ב״ב.
זכריה בן יוסף חבשי (רוק) בני־ברק; כרמלה בת סעדיה עשרי (רוקה) רמת השרון.
שמואל בן יעקב חזות (רוק) גבעה־ואשינגטון; צפורה מלכה בת ראובן אלגזי (רוקה) בני־ברק.
נתן בן אהרן ביבל (רוק) בני־ברק; ציפה בת זאב שלבין (רוקה) באר־שבע.
שמואל בן חיים גרוסברג (רוק) פתח־תקוה; אנה בת ישראל קרקר (רוקה) בני־ברק.
דב בן שמואל איינגברג (רוק) בני־ברק; ורד בת ישראל לקס (רוקה).
[illegible]

וירה בת משה אזרחי (רוקה) רמת־גן.
שלמה צבי בן נפתלי כלק (רוק) חיפה; מלכה בת יהודה רובין (רוקה) בני־ברק.
אליהו בן שמעון כהן (רוק) כצליה; אבה בת שאול רבינו (רוקה) בני־ברק.
אליעזר בן מרדכי שכיאס (רוק) בני־ברק; אסתר בת זאדי דודי (רוקה) חולון.
יעקב משה בן דב אלצר (רוק) בני־ברק; יהודית בת נאגי ספר (רוקה) רמת־קריניצי.
דוד בן שאול רביאנו (רוק) בני־ברק; יהודית בת נסים גואטה (רוקה) בן־זכאי.
יהודה בן יצחק כהן (רוק) אילת; איבט בת גבריאלה קוהנא (רוקה) בני־ברק.
דב בן עקיבא ליפוביץ (רוק) אילת; דליה בת אליה קבב (רוקה) בני־ברק.
יוסף בן שמואל גלבר (רוק) נהריה; אנה בת יוסף רוזנפלד (רוקה) בני־ברק.
זאב בן צבי ארליך (רוק) בני־ברק; צפורה בת אהרן זיק (רוקה) שדה־יעקב.
יוסף בן משה שורצבן (רוק) בת־ים; חנה בת הרמן ויינשטוק (רוקה) בני־ברק.
שאול בן שמואל אטצר (רוק) בני־ברק; פרומה בת נתן אברהם (רוקה).
יוסף בן אלי בלאהן (רוק).
יהודית בת נימיל נביבה (רוקה).
אריה יוסף בן גבריאל (רוק) רמת־גן; אהובה בת ויקטור מלצר (רוקה) בני־ברק.
אליעזר בן אלימלך יעקב פיש (רוק) קרית־ים; לאה בת נפתלי וינברגר (רוקה) בני־ברק.

לשכת הרבנות ע״י המועצה הדתית לוד

יהושע בן בנימין כלקר (רוק) החוו— אשדוד; אליזבט בת בנימין שריקר (רוקה) הודו—לוד.
גבריאל בן מרדכי דרזי (רוק) כרקוריה־לוד; סיגה בת אשר בוביס (רוקה) ישראל־לוד.
ודלבר בן יוסף כושיאשוילי (רוק) ברית המועצות—לוד; חנה בת איסק ספיאשוילי (רוקה) בריה״מ—לוד.
שאול בן כנדל פולנס (רוק) גרוזניה־לוד; ציפורה בת כשה צירניה (רוקה) פוליה־לוד.
אליעזר בן משה שלבבן (רוק) רוסיה— לוד; ריטה בת חי עסייה (גרושה) לוב— כושב־עזוריה.

לשכת הרבנות רמת השרון

[illegible]

לשכת הרבנות הוד־השרון

[illegible]

לשכת הרבנות רעננה

[illegible]

לשכת הרבנות כפר־הרא״ה

[illegible]

לשכת הרבנות נצרת עלית

[illegible]

לשכת הרבנות הרצליה

[illegible]

היום

יום ששי, י״א אייר תשל״ד, 3.5.74

פרי אוח״ק

כ״ז לעומר

הפרק: תהלים סו—סז; המשנה: בכורות ה, א—ב; הדף: מנחות צו; ההלכה: או״ח שכה, כד—כו.

שבת

כ״ח לעומר

הפרק: תהלים יח—יט; המשנה: בכורות ה, ג—ד; הדף: מנחות צז; ההלכה: או״ח שכה, כז—כט.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א, ב, ג — כל שעה.
09.55 (א) הדשות באנגלית
10.55 (א) חדשות בצרפתית
3.55 (א) חדשות באנגלית
6.50 (א) חדשות בצרפתית
שידורי הטלויזיה לימודים (ב)
עברית — 19.10 — יידיש — 19.30 : לאדינו — 20.00 : מוגרבית — 20.15 : רומנית 20.30 : רוסית — 20.45.

רשת א'

08.05 „בעדנים כוהיכליים" 09.05 [illegible] התזמורת הסימפונית ירושלים 11.00 [illegible] 11.15 שידורים לתלמידים בבתיה״ס היסודיים 11.30 לקראת שבת [illegible] 11.50 [illegible] 12.05 [illegible] 13.05 „קונצרט צהריים" 14.10 [illegible] 15.05 [illegible] 15.05 [illegible] 16.06 [illegible] 16.30 [illegible] 17.05 [illegible]

רשת ב'

08.55 „בעקבות החדשות" 10.05 [illegible] 12.05 [illegible] 12.30 [illegible] 14.10 [illegible] 16.05 [illegible] 16.06 [illegible] 16.30 [illegible] 17.05 [illegible]

גלי צה״ל

05.58 ברכת השחר 07.00 חדשות 08.05 [illegible] 09.05 [illegible] 09.55 [illegible] 10.55 [illegible] 11.05 [illegible] 11.55 [illegible] 12.05 [illegible] 13.30 [illegible] 13.55 [illegible] 14.05 [illegible] 15.55 [illegible] 16.05 [illegible] 17.05 [illegible]

טלוויזיה כללית

15.00 [illegible] 15.52 לקראת שבת.

מוצאי שבת

רשת א'

19.05 [illegible] 19.50 [illegible] 20.05 [illegible] 20.40 [illegible] 21.05 [illegible] 22.05 [illegible] 23.00 [illegible] 23.02 [illegible]

רשת ב'

21.05 [illegible] 21.45 [illegible] 22.05 [illegible] 22.52 [illegible] 23.02 [illegible] 01.05 [illegible]

גלי צה״ל

20.05 [illegible] 21.05 [illegible] 21.35 [illegible] 22.05 [illegible] 23.05 [illegible] 23.55 [illegible]

טלוויזיה כללית

20.00 [illegible] 20.30 [illegible] 21.10 [illegible] 22.00 [illegible] 22.50 [illegible] 23.30 [illegible]

אקדמאי בן 50
מחפש אשה עד גיל 45
עדה לא חשובה
להתקשר ת.ד. 276 ראשל״צ

תיאטרוני ישראל
4.5.74 במוצ״ש
הבימה:
שלום שלום
האיך שלישי: תל־אביב האולם הגדול
הבעל הנצחי: תל־אביב האולם הקטן
הקאמרי:
נעורי ורדה'לה: תל־אביב
התיאטרון העירוני
חיפה:
הציד: חיפה
בית־בסבר 72: פתח־תקוה

האופרה הישראלית
רחוב אלנבי 1, תל־אביב
טל. 57227
כרמן אופרה מאת ביזה בהשתתפות ג'ודית דה־פל (מטרופוליטן) תל־אביב בשעה 8.30 4.5
נסיכת הקרקס תל־אביב בשעה 8.30 5.5
כרמן תל־אביב בשעה 8.30 6.5
נסיכת הקרקס תל־אביב בשעה 8.30 9.5
כרמן תל־אביב בשעה 8.30 9.5
נסיכת הקרקס תל־אביב בשעה 8.30 11.5
כרמן ירושלים בנייני האומה בשעה 8.30 13.5
כרמן חיפה ארמון בשעה 9 16.5
נסיכת הקרקס תל־אביב בשעה 8.30 18.5
לה טראוויאטה מאת ורדי תל־אביב בשעה 8.30 19.5
נסיכת הקרקס תל־אביב בשעה 8.30 20.5
כרמן תל־אביב בשעה 8.30 21.5
נסיכת הקרקס תל־אביב בשעה 8.30 23.5
כרמן תל־אביב בשעה 8.30 25.5
כרמן תל־אביב בשעה 8.30 27.5
הספר מסיביליה מאת רוסיני הצגה לתלמידים ולנוער תל־אביב בשעה 6 22.5

הצופה
עתון יומי
HATZOFEH DAILY
[illegible]

דאג לבטחון רכושך
בטח רכושך במלוא ערכו לטובתך!
זכור לבדוק את תוקף פוליסות הביטוח של רכושך
פוליסת הביטוח תגן עליך!
היוועץ בהקדם בחברת הביטוח או בסוכן הביטוח שלך
מוגש ע״י איגוד ישראלי של חברות לביטוח

ד"ר י. בורג: הרשויות המקומיות עמדו במיבחן בתקופת המלחמה

פ. אילון נבחר שוב ליו"ר „המרכז לשלטון מקומי"; עו"ד זריזי — סגנו ✶ הובעה התנגדות לבחירת אילון בגלל התערבותו בבת־ים ✶ רכטמן התפטר

מאת סופרנו בתל אביב

הרשויות המקומיות בארץ הוכיחו במלחמה כושר עמידה וגם בימים הקשים שלאחר מכן המשיכו את ריב השירותים, וברמה הנדרשת — אמר אתמול שר הפנים ד"ר יוסף בורג, כשהביא את ברכת הממשלה לכנס המרכז לשלטון המקומי, שבו נבחר מר פנחס אילון, לכהונה נוספת ליו"ר המרכז לשלטון המקומי ואת עו"ד ד. ברזילי, ראש עיריית חדרה — לסגנו.

בכנס השתתפו ראשי ערים ומו־עצות מקומיות, פקידים בכירים ב־משרד הפנים והממונים על המחו־זות.

שר הפנים, ד"ר בורג, העריך את [illegible] הפעולה בין השלטון המר־כזי [illegible] התקציביות של הרשויות המקומיות המסתכמות ב־3.5 מיליארד ל"י, מהם כתב מיל־יארד ל"י לצרכי הפיתוח בהפעימי, כי יש בכך ביסוי סיבוני למפוקף, היקף עוצמה וכבוד של פעילותן של הרשויות המקומיות בארץ.

להלן, העלה השר את הבעיה שכרים בבאו פתרונן, והעולה על כולן — בעיית הפער התזרימי בי־עניני הפיננסים, בעיית ההוצאות אר־הוציאן גם עתה ותובעות פתרונן. ולפם קידום הבעיה ומציאת הפת־רון הנדרש, על השלטון המקומי להיות חוש ותקין — אמר השר.

בעיית מימון בשלטון המקומי

מר פנחס אילון, יו"ר המרכז ל־שלטון המקומי סקר את 4 שנות ה־פעולה, שהחלו לאחר מלחמת ששת הימים עם כל מה שכרוך היה ב־כך, ונסתיימו סמוך למלחמת יום־הכיפורים. הנואם קבע כי הבעיה המרכזית שעמדה ועומדת גם כיום בפני השלטון המקומי היא — בע־יית המימון. „הגענו לראשית הדרך של הסדר ממלכתי להבטחת איזון התקציבי" — אמר — והעריך את ההסדר שהושג באמצעות משרד־הפנים, כי הרשויות המקומיות יקב־לו 75 אחוז מההוצאה לכיסוי ה־שירותים הסוציאליים, ע"י משרד הסעד, ועתה, הביע מר אילון תק־וה, כי הסדר כזה יושג גם עם משרד החינוך. להלן הבע הנואם את חקיקתה של התוקה החדשה ל־רשויות המקומיות, וביטולה של ה־חוק הנוכחית שאינה עוכדת במצב־זה. הוא חזר והדיש קביעת דב־רים ברורים ותוקים על מימון השירותים הנידונים על־ידי קריטריונים המעוג־נים בחוק.

בויכוח השתתפו: בני שליטא (מנהסיה), י. פינברג (פתח תקוה), ת. גיבשטין (ראשון לציון), י־חייבי (אשקלון), ש. דינינו (בת־ים), עו"ד ד. ברזילי (חדרה) ונ־ציג המקטור הערבי ברשויות המ־קומיות.

מר ח. קוברסקי, מנכ"ל משרד הפנים, שהשיב למתווכחים, ציין, כי ב־4 השנים האחרונות בשעתה פעולה שמכנה המתוספות שירותי השלטון המקומי ואילו מעתה חיי־בים להיערך לחידוש פני הרשויות, תוך שיפור במתן השירותים ה־ערכה. [illegible] הנואם דחה את הצעות לקיפוח, כביכול, של הרשויות המקומיות הקטנות, ב־ציינו, כי משרד־הפנים מעניק השו־מתלבב רבה לבעיית הרשויות ה־קטנות ואף מצאו בחולקן את פת־רונן.

מכני כן הדבר ביחס לכפרי המי־עוטים, שאת נבחריהם מכשירים ל־תפקידיהם.

וולקר התנגד לבחירת אילון

לפני בחירת יו"ר המרכז וההנהלה התרישה אירעה תקרית, כשראש עיר־יית בת ים, מר י. וולקר, העלה מ־חדש את פרשת ההתערבות של מר פ. אילון, במהלך המשבר הקואליצי־וני בבת ים. מר וולקר תבע שלא להעמיד את מר אילון לבחירה, ול־אחר חילופי דברים קשים בין נצי־גי „המערך" ונציגי „הליכוד", ול־אחר שמר מ. צור הסביר כי ביתר היה למר אילון להתערב בעסקה בבת ים כאיש פוליטי גם בהיותו יו"ר המרכז, קיימה ההצבעה, בה, כאמור, תמכו רוב המשתתפים במר אילון.

רכטמן הסיר מועמדותו

ראש עיריית רחובות מר שמואל רכטמן הסיר ברגע האחרון את מו־עמדותו להפקיד חבר הנהלת מרכז השלטון המקומי, לאחר שסירבו ל־הציע להצבעה את הצעתו, כי יו"ר המרכז יתחייב להמנע בעתיד מל־התערב בהרכבת קואליציות מקומי־ות. את הדרישה העלה רכטמן ב־עקבות התערבותו של יו"ר מרכז השלטון המקומי, מר פנחס אילון, בכוחם הקואליציוני המשוער בבת־ים.

מר רכטמן היה בין המועמדים ל־הנהלה המרכז, המונה 39 חברים.

מפד"ל מגנה העלאת המחזה „הצילו" בתיאטרון חיפה

מאת סופרנו בחיפה

על גינוי חריף נגד העלאת המחזה „הצילו" בתיאטרון ה־עירוני בחיפה, החליטה מזכי־רות המפד"ל בחיפה, שדנה בהשלכות הציבוריות וההינו־כיות השליליות, הנובעות מ־הצגה המסתכמת ברפרטואר של התיאטרון, בעיקר בעונה האחרונה.

צוין, כי הבעיה איננה „בגזרה אמנותית", אלא ביקורת ציבורית לגסיכות על מוסד עירוני, הנתמך מכספי הציבור ואופיו צריך להיות תרבותי, חינוכי. במקום זה, נמצא התיאטרון מציג רק את המכוער ד־הכונה שבחיים, וזורע הרס מוסרי־חברתי. „תיאטרון עירוני איננו תיאטרון מסחרי הנזקק לסממנים זולים, סנסאציוניים וחריגים, כדי למשוך קהל צופים". להיפך, גם ב־ענין זה, מוציא התיאטרון העירוני את כספו, ומאז נתמנה המנהל ה־אמנותי, מר עודד קוטלר לתפקידו הנוכחי, שנה ירידה במספר המבקר־ים בתיאטרון, בגלל תכנו. לעתים קרובות מופלות הצגות בפני עשרות צופים בלבד ורבים ויתרו גם על כרטיסי המינוי השנתיים.

נמסר, כי באחרונה ניסה המנהל האמנותי להעלות את המחזה „ההלכו" פרי עטו של אחיו, העתונאי יאיר קוטלר. אולם בגלל התנגדות פנימית בזה של התיאטרון, נכשל הנסיון. „ההלכו" עוסק בתוצאות חברתיות קשות של מלחמת יום הכיפורים. המחזה „הצילו" מגיע לשיאים של זוועה ושפלות אנושית, המועתקת ב„הסלכסי" בלהגדת, בהצגת סצינות אירוטיות ורצחניות. כמו יידוי אבנים על ילדי פרחחים בהיגוא בעיר־סתו הריגתו. ההצגה עוררה תגובות שליליות בחוגים רחבים, ורבים עזבו את ההצגה באמצע.

מזכירות המפד"ל קראה לראש־העיר יוסף אלמוגי, להפעיל את השפעתו ואת נציגי העיריה במועצת המנהלים של התיאטרון, כדי לפסול ולהעלות את רמת הרפרטואר ולהפוך את התיאטרון למוסד עירוני מבוקש ורצוי, הגורם הנאה אסתטית ותרבו־תית לכל חלקי הציבור.

בית־חולים יפתח בק. צאנז

בשכונת קרית צאנז בנ־תניה עומד להיפתח בסוף ה־קיץ בית חולים לניאודז, אם יושג התקציב להשלמת הבי־נוי והאחזקה. על כך מסר־אמש במסיבת עתונאים ב־קריה, מר יוסי גולן, מנהל אגודת ידידי בית־החולים.

מר גולן מסר, כי בשלב הראשון ייפתח המחלקה לילדים וליולדות ובה 60 מיטות, וכן ייפתחו חדר הניתוח הבסיסדים. לדבריו, מובטח צוות רפואי, כולל מומחים מארה"ב המוכנים לבוא לישראל. המחסור היא באחיות ובמקצועות פרה־רפו־איים. הנהלת בית החולים תעשה מאמצים לגייס אחיות. עצובו אם העבודה ושקלה הקמת מעון לילדי האחיות.

הבניין, בעל שתי קומות, ששטחו 6000 מ"ר. תוכן גם לשלב ב', בו ייקימו את המחלקה הפנימית והכירורגית. כשלב השני יהיו ב־בית החולים 130 מיטות.

הוא מסר, כי כבר עולם טבו ציוד רפואי, שיבוא מארה"ב, ציוד במעבדה הוזמן בארץ. מיטות יוצרו מארה"ב, וריהוט יוזמן בארץ. הוא מסר, כי ידידי בית החולים בארה"ב היו מוכנים לפתוח בבניה להשלמת העבודות. אך חיות ה־מגבית המאוחרת אוסרת מגבית אחרות, יפנו לאוצר ויבקשו שני מיליון דולר לסיום הבנייה לציוד ולאבטחת החזקת בית החולים ל־כהונה שנה אחת. אם לא יקבלו את התקציב, תידחה פתיחת בית החו־לים. ויהיו נאלצים לפתחה במגבית.

בבמיבה השתתף הרב מרדכי קירשבלום, חבר הנהלת הסוכנות, מידידי בית החולים.

עובדי אבו רודס תובעים פיצויים מוגדלים כשיפוטרו

פתחו בשביתה עד שימולאו דרישותיהם

נציגי ועד עובדי חברת „נתיבי נפט" באבו־רודס הו־דיעו אתמול אחה"צ, כי ה־עובדים ימשיכו בשביתתם „עד שהנהלת החברה תעלה הצעה קונקרטית, שתבוא לקראת תביעות העובדים".

במסיבת עתונאים, שנערכה ב„בית סוקולוב" בתל־אביב, ציינו נציגי ה־ועד, צבי גרגיר ושמעון וייצמן, כי תשובה ברוח זו השיבו העובדים גם לקריאה, שהופנתה אליהם על ידי מזכיר איגוד עובדי המתכת בהסתד־רות, לחזור לעבודה.

הדוברים מסרו, כי השביתה פרצה ב־1 במאי. בלי שהכריזו על סכסוך עבודה על ידי פנייה למכתה על יחסי העבודה. כרגע אין מגע עם ההנהלה, והעובדים מחכים להצעה כנדירה.

כיום נמשכת העבודה בבארות ה־ימיות, שבהן מובהה השריפה. כן לא סגרו בארות, שסגירתן עלולה לגרום להן נזק. נוסף לכך מבצעים העובדים עבודות חיוניות.

לדבריהם, החליטו על השביתה, כאשר נציג ההנהלה הודיע בוועדת הבירור, שההנהלה אינה מוכנה לקבל את תביעות העובדים. בוועדה, ש־החלה את עבודתה ב־29 במארס ד־עבדה ברציפות כל יום. השתתפו נציגי רשות החברות הממשלתיות, ההסתדרות, ההנהלה והעובדים.

העובדים תובעים להבטיח להם פיצויים מוגדלים, אם יוחלט על פינוי אבו־רודס, סלע המחלוקת ה־עיקרי מהייהם לבסיס החישוב של הפיצויים. העובדים תובעים לבסס את הפיצויים על יום עבודה של 12 שעות, בעוד שההנהלה מסכימה ל־8 שעות. העובדים טוענים, כי חוזה העבודה, המבוסס כיום על 10 שעות עבודה, אך למעשה עובדים רוב ה־עובדים 12 שעות, כולל שעות נוספות.

נוסף לכך דורשים העובדים, שכל עובד יקבל פיצוי בשיעור של 31 ימי עבודה לכל שנה, בעוד שההנהלה מסכימה ל־28 יום. לעומת זאת אין חילוקי דעות על כך, שהעובדים יקבלו תוספת פיצויים של עד 300 אחוז, לפי דירוג של ותק בעבודה. כיום מקבלים העובדים שכר יומי של 80 ל"י, בלי שעות נוספות. ה־החברה חייבת לספק להם 30 ימי עבודה בחודש.

נציגי העובדים הטעימו, כי הסכו־מים השנויים במחלוקת אינם ניכרים, ואם נכונה טענת ההנהלה שכבר נגרם נזק של מיליוני ל"י מאז פרוץ השביתה, הרי שסכומים אלה יכלו לכסות את ההפרש השנוי במחלוקת.

ברכה משגריר קנדה

בברק ברכה לחתן התנ"ך העולמי לנוער יהודי שנתקבל ביום ד' במשכן הנשיא בירושלים, בהתיכה שגריר קנדה בישראל, מר פול פלוק.

בברכו כיבעים רגשי הוקרה חמים להתן התנ"ך, חיים זרנר, שהוא בן קנדה.

בוטל היטל צפיפות על ייבוא ויצוא

מאת סופרנו הכלכלי

היטל הצפיפות שהיה מוטל על מטעני ייבוא ויצוא בנמלי הים התיכון בוטלו ב־1 במאי.

על ביטול ההיטלים החליטה ועדת הצפיפות לאחר שנתברר כי אין יו־תר צפיפות בנמלי ישראל.

„מקל לעיוור" אלקטרוני פותח בידי תלמידי מכללה תורנית

מאת א. הזהן
כתב „הצופה" בירושלים

מכשיר שבני בגל הישיבה מד־צית פותח ותוכנן ע"י שני בני ישיבה צעירים בוגרי המכללה הט־כנולוגית — התורנית „קרית נוער" בירושלים.

הצעירים הרצל גרינברג וחיים לורי פיתחו מכשיר זעיר ובתחומם דבלי „מקל לעוור" שהוא מעין אנ־טנה, המופעל בסוללות פשוטות ש־אותו חוגר העוור מתחת לבגדיו. המכשיר מגבר אותות המוחזרים מ־על פני של מכשירי תבשבא בסהוה „ראיית" המכשיר ומפעיל לתזמן זעיר הנמצא בידית המקל. לאחר הכש־רה קצרה מסוגל העוור לקבוע לא רק את מרחקו ממכשולים אלא אפי־לו את צורת המכשולים. בדיוק. בוזה המכשיר הוא עד ל־בקלו מסלילים כשר.

אמש הוצג מכשיר חדש לראשונה בכלל טיום בהודה מ' של ביה"ס להנדסאים שליד המכללה הטכנולוגית התורנית בקרית נוער.

שני הממציאים סיימו שש שנות לי־מוד במגמת האלקטרוניקה של ה־מכון. הכשנה למנכ"ל משרד ה־חינוך והתרבות מר אליעזר שמו־אלי אשר נכח בטקס ובנה הנגה המכשיר קרא לבוגרי המכללה ל־הבאים אחרי שירותם בצה"ל להור־את בבתי הספר באיזורי פיתוח ב־קרית שמונה ותבור אשר הוקמו ב־הם בתי ספר טכניים — תורניים חדשים ואין אפשרות לפתוח בהם בחוסר כוחות הוראה. מנהל המכללה הטכנולוגית — תורנית מר יצחק [illegible] הודיע בהזדמנות זו כי בשנת הלימודים הקרובה תיפתח מדרשה למורים טכניים דתיים בקרית נוער. ראש הישיבה הרב משה [illegible] קרא להגברת החינוך התורני [illegible] נער נאמן לתורה. בטקס הסיום הוצגו עוד שמונה פרוייקטים.

צויין כי המקל לעוור עורר עניין רב בעולם וגורמים שונים בארה"ב מבקשים לרכוש את המכשיר החדש.

מסחר חדש במדינה:

זכויות לרכישת משאיות מהייבוא שלאחר המלחמה

מאת סופרנו הכלכלי

מסחר בזכויות לרכישת משאיות מהייבוא שלאחר המלחמה [illegible] את הזכות לכך המרבה ב־מחיר.

בעקבות המחסור החמור במשאיות בתקופת החירום, [illegible] לצבא, החליטה הממשלה לייבא אל־פיים משאיות. לפי ההסדרים שנקבעו ע"י משרד התחבורה ניתנה עדיפות לרכישת המשאיות ע"י משרדי ה־הובלה הקיימים, זאת בכדי למנוע כניסתם לענף של גורמים שלא עסקו בהובלה ולהתחרות בכך במובילים הותיקים.

בינתיים נתברר כי המעידים ש־קיבלו זכויות, לפי קריטריונים ש־נקבעו, לא ניצלו את מלוא זכויותיהם ועתה הם נוכנים להציע אותן ל־אחרים.

לרשות המובילים הועברה במתכונת המשאיות שנרכשו. מחציה מהייבוא נרכשה ע"י הממשלה — לצה"ל ר־למילית.

התנאים של רכישת המשאיות הם טובים, כי הממשלה היתה מעוניינת שיהיה בארץ מלאי גדול של מכוניות.

תה"ל נבחר לתכנן פיתוח חקלאי באמריקה הלטינית

מאת סופרנו הכלכלי

[illegible] ממשלות רוב מדינות אמריקה הדרומית בחרו ב־תה"ל לתיכנון הפיתוח החק־לאי שיקיף כ־80 אחוז משטח אמריקה הלטינית [illegible].

תה"ל — אמר מנכ"ל החברה מר א. זינר הגיע בשלב ראשון תכניה לפיתוח החקלאות של ארגנטינה, ברזיל, צ'ילה, פרו ואל־סלבדור. היקף עבודה זו, שתארך שנתיים, הוא מיליון דולר ויועסקו בה מומחים ישראלים שונים: אגרונומים, כלכ־לנים, מהנדסים, סוציולוגים, פסיכו־לוגים, אנתרופולוגים ועוד.

מאזן חיובי בייצוא תות־שדה ואבוקדו

מאת סופרנו הכלכלי

על־אף העליה הגדולה ב־הוצאות הייצוא, ההובלה הא־וירית ולמרות הקשיים שנג־רמו בעקבות המלחמה הס־תיימה בימים אלה עונת היי־צוא של תות שדה ואבוקדו במאזן חיובי.

אישים ומוסדות

— שר הדתות, ד"ר יצחק רפאל, קיבל אתמול את שגריר פינלנד הקן הסגל הדיפלומטי, מר אלבאר פון הירום.

— מר זאב בירגר מונה כמשנה ל־מנכ"ל במשרד המסחר והתעשייה ומכוונה על הבזירים, במקומו של ד"ר משה מנדלבאום, אשר מונה כמנכ"ל המשרד.

סוכלה הברחה של סרטים פורנוגרפיים שהובאו מדניה

נסיון להערים על אנשי ה־מכס כבמול להם, לא עלה יפה אתמול אחרי הצהריים, כאשר ישראלי ונערה מדניה, שבאה עמו לארץ, הביאו עמם, במז־וודותיה של הנערה, 188 סר־טים פורנוגרפיים מתועבים ביותר.

אנשי המכס חשדו בצעירה, שהיי־תה לבושה בצורה מושלת, וביקשו ממנה לפתוח את המזוודות.

כתב עתיים מוסר, כי הישראלי, שלא היה עמו שום דבר הטעון מכס, בחר לעבור ב„מסלול האדום", של־עוברים בו יש מה להצהיר ואילו הצעירה עברה ב„מסלול הירוק", כ־אילו אין לה שום דבר להצהיר. ל־הפתעת השניים, דווקא הצעירה היא שעוררה תשומת לב. החיפוש במזוודותיה ואילו הישראלי הצעיר השוהה מזה שנתיים בדניה, — מז־וודותיו לא נפתחו כלל.

אנשי המכס עצרו את השניים ב־נמל התעופה, והוציאו פקודת מע־צר על הסחורה המוברחת עד למש־פט. לאחר מכן הורשו הצעיר וה־צעירה לצאת את נמל התעופה.

לכתב עתיים נודע, כי כל סרט כזה, המעבר בארץ, מחירו כ־500 ל"י.

ב"ה

„ג א ו ל י ם"

הועד הציבורי לקליטה חברתית ורוחנית של עולים מברית המועצות

רח' הנביאים 23 ● ת.ד. 156 ● טל. 221614 — ירושלים

שמחים אנו להודיע כי יצא לאור על ידינו ספר „פרקי אבות" מתורגם ומבואר בשפה הרוסית.

כן יש עדיין בידינו מספר מצומצם של ספרי יהושע, שופטים ושמואל א—ב, עם תרגום רוסי.

בימים הקרובים עומדים לצאת לאור על ידינו הספרים הבאים:

✶ קיצור שולחן ערוך
✶ ספר השבת, מאת דיין ש. גרינפלד
✶ „כשרות"
✶ „יהדות" מאת הרב יצחק הילד

כולם בשפה הרוסית.

בהזמנות נא לפנות לפי הכתובת הנ"ל.

כן נשלמות ההכנות להוצאת השבועון בשפה הרוסית — „עברי אנכי".

לחברת בנין ארצית

ד ר ו ש

מחשב כמויות

מקום העבודה בתל־אביב

השכר לפי הכישורים

נא לפנות בכתב בצירוף פרוט הנסיון בעבודה

לת. ד. 2924 תל־אביב 61000.

לחברה ארצית לבניה

דרוש(ה)

פקיד(ה) מכירות

בעל(ת) נסיון

מקום העבודה בתל־אביב

השכר לפי הכישורים

נא לפנות בכתב לת. ד. 426 תל־אביב

סודיות מובטחת

המועצה הדתית חברון — קרית ארבע

מכרז

לשו"ב מקומי

שעור המשרה: חצי משרה.

מדרגה ומוצעת: י"א—י"ב של הדירוג האחיד.

דרישות המשרה: תעודה הסמכה וכושר מטעם הרבנות הראשית לישראל.

(רצוי שהמועמד יהיה מוסמך לגמות וגם מכשר)

פרטים נוספים אפשר לקבל במשרדי המועצה הדתית.

הצעות בכתב בצירוף תולדות חיים יש להגיש לפי המען — המועצה הדתית חברון ק. ארבע, ת.ד. 18, עד לתאריך כ"ט אייר תשל"ד שבע שנים לשחרור עיה"ק חברון.

ט' אייר תשל"ד

קמרם יפרח
יו"ר המועצה הדתית

עירית ירושלים

תושבי ירושלים מוזמנים לדיון בתכנית בנין ערים של מרכז העיר

הדיון יתקיים ביום שני — י"ד באייר תשל"ד 6.5.74 בשעה 12.00 באולם מועצת העיריה, ברח' יפו 22.

תושב הבירה

עירך היא ביתך שמור על נקיונה

יד יצחק בן־צבי

ירושלים

לתשומת לב הציבור

מודיעה

„השבוע ביד יצחק בן־צבי"

תופיע מעתה בעתוני יום ראשון בשבוע

מוסדות נארול בני־ברק

בנשיאות קדושת הגה"צ הרה"ח ר' שפירא שליט"א הרב מנארול

בית המדרש — כולל להוראה בית שמואל אהרן

קופת גמילות חסדים ישיבת המתמידים רח' רש"י 4 טל' 796010

בס"ד

הרינו מתכבדים להזמין בזה (הזמנות פרטיות לא נשלחו) את ידידינו ואוהדינו

למסיבת פרידה למנהל מוסדותינו בארה"ב

העסקן הנמרץ המסור לכל מוסדות התורה והחסד

הרה"ג החה"צ הרב דב בריש שפירא שליט"א

בן מורינו ורבינו הגהר"צ שליט"א רב בית המדרש בית אהרן נארול ברוקלין שביקר בארה"ק בחג הפסח למען התפתחות והתבססות מוסדותינו.

המסיבה תיערך אי"ה ביום א', י"ג אייר תשל"ד (5.5.74) בבית מדרשנו רח' רש"י 4 ב"ב בשעה 7.30 בערב.

ברכות לכבוד התורה יכובדו רבנים ואישי צבור.

יהיר וזוכה בקירוב לעלות ולהשתקע בעירנו ומשיך בזה בעלו למען הגדלת כבוד התורה ולומדיה.

ההנהלה

מוסדות קודינוב בארצנו הקדושה בנשיאות הוכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ירושלים — תל־אביב

לידידנו הדגול עסקן רב פעלים למוסדותינו הרה"ג החה"צ

הרב דב בריש שפירא שליט"א

בן מורינו ורבינו הגהר"צ שליט"א רב בית המדרש בית אהרן נארול ברוקלין ורעיתו הרבנית מרים דבורה תחי' ולהיוהם

ברכת צאתכם לשלום

יהי רצון וקרוב נוכל לברככם בברכת בואכם לשלום בעלותכם במהרה לארה"ק מתוך הרחבה

ההנהלה

רואה חשבון **נחמיה** ועו"ד **רחל שטרן**

לבית חסמן

חובקים בת

אחות לאסתר

ב"ה, ירושלים, בית שערי־צדק, אייר תשל"ד.

„חוות השומר"

הגליל התחתון

בגובה 275 מ' מעל פני הים בהרי הגליל התחתון

במזג אויר קריר, יבש, צח ובריא —

נופש והבראה למשפחה הדתית

בתקופה:

י' במנ"א תשל"ד (29.7.74)—ד' אלול תשל"ד (28.8.74)

✶ 5 ארוחות ליום
✶ טיולים בסביבה הקרובה והרחוקה
✶ רחצה בים כנרת
✶ ספריה תורנית וכללית

הנחה גדולה לילדים עד גיל 12

ההרשמה:

טלפון 267088, ת. ד. 40624, ת"א

הוועדה לעליה הנוער הדתי, רח' רובינא 7

בית החולים שערי צדק

דרושה למשרה מלאה פקידה כללית

בעלת 12 שנות לימוד לפחות,

עם ידיעה טובה באנגלית וידע בכתבנות.

המעונינות מתבקשות לפנות ליחידת המנגנון בביה"ח, טלפון 233364.

מחנה קיץ

מחנה קיץ יומי לקשיי למוד לחודש יולי 1974 בירושלים

אוירה דתית. עד גיל 14

צוות מדריכים מנוסים עומד תחת פקוח והשגחה של מורים מוסמכים לחינוך מיוחד.

בירור פרטים נא לפנות טל. 02־521679 בשעות הבוקר.

מחלקת

התרבות וההסברה

המפלגה הדתית לאומית • הסתדרות הפועל המזרחי בישראל

תל־אביב

יום א' י"ג באייר תשל"ד (5.5.74) בחוג הרמב"ם, רח' יהושע בן נון 46, תתקיים הרצאתו של

הרב משה זלצברג על:

מרד בר־כוכבא והשקפת חז"ל

בשעה 7.00 בערב

בית הכנסת הגדול בתל־אביב

אלנבי 110

טל' 614905 ת.ד. 1511

דרוש

פנסיונר או סטודנט

למזכירות בית הכנסת לעבודה לחצי יום

לפנות למשרד בשעות 11—9 לפנה"צ

אוניברסיטת בר־אילן

שמחה להודיע

על פתיחת המחלקות הבאות בשנה"ל תשל"ה

א. **מגמה בין חוגית במדעי היהדות** (תוכנית מורחבת). — מגמה זו מומלצת למתעתדים להורות את לימודי היהדות בבתי־ספר תיכוניים בכל החטיבות.

ב. **מחלקה לתיאטרון** — המטרה היא להקנות השכלה בהיסטוריה של התיאטרון ובשיטות מש־חק ובימוי כדי להכשיר מדריכים מקצועיים לבמאות בבתי־ספר ובתנועות הנוער.

ג. **מחלקה לתולדות האומנות** — לימוד ההיסטוריה של הציור, הפיסול, האדריכלות; הכשרת סטודנטים בעקרונות האסטטיקה והבי־קורת האומנותית.

פרטים נוספים וכן טפסי הרשמה ניתן לקבל לפי פניה בכתב אל המשרד לקבלת תלמידים אוניברסיטת בר־אילן רמת גן. היום האחרון להגשת המועמדות הוא ד' בסיון תשל"ד 31.5.74

למען ממשלת אחדות לאומית

צפויה לנו מערכה קשה וגורלית, שלקראתה יש הכרח לאחד ולרכז את כל כוחותיו של העם.

החלטות גורליות לקיום האומה מחייבות הנהגה מדינית על בסיס רחב.

לפיכך קוראים אנו למנהיגי הציבור לא לחזור על משגי העבר הקרוב, בנסיונות להקים ממשלה מצומצמת, אלא להתעלות לצורכי השעה ולפעול בדחיפות למען הקמת ממשלת אחדות לאומית.

מועצת ארגון הבוגרים
של אוניברסיטת בר־אילן

אנו משתתפים בצערו של אבינו היקר

יצחק טננבוים

במות אחיו

גרשון חנוך טננבוים ז"ל

מזקני חסידי רוזין

רעיתו
בנותיו, חתניו ונכדיו
משפחות: כהן, נויגבורן, פרוכט

ב"ה

מחזור כ"ה המום

נוכח פטירתו של חברנו היקר

חיים וינר ז"ל הי"ד

ומשגר תנחומים למשפחה

חברי מחזור כ"ה

במלאות שנה לפטירתה של יקירתנו

המורה **חנה גולדרינג** ז"ל

נעלה על קברה ונתייחד עם זכרה

ביום ראשון י"ג אייר תשל"ד 5 במאי 1974

בשעה 3.30 בבית העלמין בנחלת יצחק.

נפגשים ליד השער.

אחותה חוה מילגאי
ותלמידותיה

صورة عن الأصل

שיחה עם מבקר המדינה ד"ר י. א. נבנצל:

דרוש אגף חזק לפיקוח פנימי במערכת הבטחון

מערכת הבטחון גילתה ומגלה נכונות לתיקון ליקויים. המבקר רומז על גורמים בסיסיים שהשפיעו על המצב במערכת הבטחון. — גם בתחום הכלכלי אסורה אדישות. — חשוב לנצל הזדמנות של הרכב מחודש בממשלה להטלת הדאגה לתקינות המינהל על שר או סגן שר.

מאת יצחק דויטש

הדו"ח השנתי מספר 24 של מבקר המדינה, אשר הגיע השבוע, דיונק אליו את ההתעניינות הציבורית, תוך האירועים הרבים בתחום המדיני והפנימי וההתרחשויות בתחום הצבאי בימים אלה. ההתעניינות המוגברת במסמך זה, אף מעבר למקובל כדי שנה, נבעה כנראה מהממצאים הנוגעים למערכת הבטחון ולצה"ל. זאת כמובן בנוסף לממצאים בבדי המעקל בעניני המשק והחברה שבהם משופע הדו"ח.

המעונות הציבור יחודו משקל ביחוד לממצאים בנוגע לצה"ל ולמערכת הבטחון. כאשר הסבבו עם המבקר ד"ר יצחק א. נבנצל — הנושא בימים אלה בנטל כפול ומכופל של מבקר המדינה ושל חבר ב„ועדת אגרנט" — שאלנו אותו: ההבלטה הרבה שניתנה בציבור לממצאים אלו מקורה בהעמקת הבקורת בעניני צה"ל או בשינוי אופי בציבור המסתכל היום אחרת על נושאים אלה?

ד"ר י. א. נבנצל: אנחנו מנסים לא שמנו דגש יתר. צריך להשוות דו"ח זה לדו"חות הקודמים. ניתן להיווכח כי במידה מסויימת יש פה פחות דגש, שכן המוצאית העניה של השנה הנוכחית בבקורת על מינהל שנת התקציב, אלו הם כבר עניינים של זמן המלחמה ואחריה, אשר לפי טבע הדברים אינם קשורים בתצפיות ובהחלטות שי... סנה. והנני שאתה צודק כאשר אתה מעלה את האפשרות שהיום עיונים אלה כבר הנ... מגבילה בבקורה. אולי יתכן. זה נכון לומר שבעבר היתה נטייה בציבור שלנו, אי בודק, להביט על אותם הדברים דרך עדשה מקטינה. כתוצאה מכך, הפער בין התמונה בעבר לזו המתקבלת עתה יכולה להיות כבקורת ביה במידה זו גדולה.

אני אף פעם לא ראיתי את הדברים בעדשה המקטינה בגורה הבדיקה על הדהות עם מערכת הבטחון שלנו. פעמים רבות הצבעתי על כך שרצויה נטייה רבה יותר להשתמש בשטחים הבקורה מצד הגורמים השוררים במערכת הבטחון ואף מצד הציבור. גישה כזו אף היתה מחממת את מערכת הבטחון יותר מפני טעויות ולא היתה נגד דת התצפית הקפסית ביחס הציבור אליה.

השיבותה של ועדה מיוחדת לביקורת

ש.: האם ישנו היום שינוי גם בשיטת הדיונים של הכנסת במסקנות הבקורת, המסווגת בממצאים הנוגעים למערכת הבטחון?

ת.: בעבר נידונו דו"חות המבקר בועדת הכספים של הכנסת. היתה יצרת ועדה מיוחדת לפגיעה לדו"חות הביקורת. ואילו דו"חות נציב תלונות הציבור נידונו בועדת הכנסת. הכנסת השמינית הקימה ועדה קבועה מיוחדת לעניני בקורת המדינה, ובראשה עומד ד"ר יוחנן בדר, איש האופוזיציה. הוטל עליה הטיפול בכל דו"חות הביקורת. יתכן שבועדה זו יתאפשר לה יותר טיפול בנושאים הגבולים בדו"חות, כולל נושאי הבקורת במערכת הבטחון.

חשיבות מיוחדת יש, כמובן, לדיון בועדה בפרקים שפרסומם נאסר מטעמי בטחון המדינה. הציבור וכליאת הכנסת אינם מכירים את הפרקים האלה וממילא אינם יכולים לעסוק בהם. אם הועדה לא תעסוק בהם אז הם יהיו זוכים לדין שנגזרה בהר בדרום אפריקה והוצב צאר כך במורה-טוקס בארה"ב... דרך זו טובה, אולי, נגד עקרב, אבל אינה תורמת להשגת מטרת הביקורת. הביקורת בתוך שכוח הגיעה אמנם אל הגופים המבוקרים. אך הדיווח בא כדי להבטיח יותר תוקף לממצאים. מטרה זו של תוספת משקל לביקורת מושגת רק אם מתקיים דיון וישנן מסקנות.

ישנה נכונות לתקן ליקויים

ש.: האם מערכת הבטחון גילתה נכונות מספקת לתיקון הליקויים עליהם מצביע הביקורת?

ת.: במערכת הבטחון קיימת תודעה של מינהל תקין. לא פחות, ובמידה רבה אפילו יותר, מאשר בחלקים אחרים של המינהל הציבורי שלנו. בכל מקום קיים, או חושבים שקיים, ניגוד בין דרישות הביצוע, שהוא, בבחינת דבר קיומה, לבין הסמיכה על כללי המינהל, שהוא בבחינת בלימה. צורכי הביצוע במערכת הבטחון אף עשויים להתפס, ולא בלי צדק, יותר כעניין של חיים ומוות מאשר הביצוע בתחומים רבים אחרים. ואני מצר בעיני הממצאים „הקונפליקט".

יתא זה רק צודק להדגיש, דווקא בעניין זה, שהתמונה הכוללת שהיה קיימת, והקיימת בוודאי גם עכשיו, הרי לצה"ל נכונות ללמוד מן הביקורת ולתקן על פיה את דרכיו. כך גם מרשמת הפעילות. מבחינה מינהלית למעט מתושש מה יגיד הביקורת והמבקר.

הגורמים לפער

כאן ביקשנו לשאול: אם מצד אחד הצביעה הביקורת במשך שנים על הליקויים ומצד אחר היתה הינצות הנכונות לתקנם — מהיכן הפער בין אלה לבין מה שקרה במלחמה?

כאשר הצבנו שאלה זו ניתן היה להבין כי ד"ר נבנצל חש שנשאל ומוגבל לומר את מה שיש לו לומר. חברותו ב„ועדת אגרנט" מגבילה אותו. לכן הוא נמנע מלהשיב, או מסתפק בראשי פרקים ובעיבוי דרך.

אומר ד"ר י. א. נבנצל: מטעמים מובנים לא זה המקום ולא עתה הזמן לתת את התשובה הכללית לשאלה זו. אולם אני מוכן לנסות ולתרום בהצבעה על מספר אלמנטים: את המצב בכללותו קובעים באופן של דבר לא הרבה המינהלית התקינה של מערכת הבטחון בהשוואה לחלקים אחרים של המינהל הציבורי במדינתנו. הם לא מדינת בעלותה לביקורת מינהלית תיקונית.

ש.: בהזדמנויות רבות בעבר הצבעת על גבולות תפקידי הביקורת, אשר מטבעה מפיק רמה... היא תנכן אינה נכנסה לבור... מסקנות עצמו, אלא בודקת אם אכן מילאו ההוראות המקצועיות. מה אם כן יכול, בנסיבות הנהגות להבהיר לשיפור מהדיק לכך?

ת.: אם להצביע על אמצעי מוגדר ומוחשי יחיד — אשר גם הוא בודאי לא יתקן את הכל אך יכול להרים רבות לשיפור המצב — הייתי מדגיש גם כעת, כפי שהדגשתי פעמים רבות בעבר, את הצורך להעשירה לצמות מפעלה רבה יותר של מערכת הפיקוח בתוך הגוף המבוקר עצמו. והיינו בגוף המבצע. במצב לצה"ל: אגף חזק של פיקוח בתוך צה"ל; אולי אף בהשתתפותם של גורמים אזרחיים. המבקר במשך שנים, הכנסת וועדת הכספים קיבלו עמדה זו. ובדין, שאין זה מתפקידו של הפרלמנט — שבשמו פועלת ביקורת המדינה — להכפיל את הפיקוח הזה. את הביקורת הפנימית והשוטפת. זהו חלק מוכר של תפקיד ואחריותו של כל מינהל להקים לעצמו ביקורת פנימית יעילה ותקינה. זו אינה צריכה להיות מינהלית מבחינה אך רק לצאת ידי חובה פורמאלית, אלא עליה להיות תואמת את גודל המשימות והביצועית עצמה. בצה"ל עליה להיות הולמת את המבצעים של אגף... זו צריכה להיות יחידת פיקוח שבראשה מפקח בעל מעמד, בשרות יכולת רבה.

בדיוק כמו שבמכונית הפעלת הבלמים היא מתפקידו של הנהג עצמו ולא של אדם אחר היושב על ידו, כך הפעלת סדרי פיקוח וביקורת פנימית היא חלק אינטגרלי של ראשי הגוף המבצע עצמו. אפשר להרחיב את הדיבור ולהצביע על כך שגם ביקורת כזו מופעלת בכוח. היא מטבע הדברים יותר אפקטיבית מאשר ביקורת חיצונית. זאת מבינה שהפעולות של היחידה המבצעת תודעה עם ביקורת המבוצעת מבפנים, יותר מאשר עם ביקורת הבאה מבחוץ, אף הוא מוצדקת ביותר.

ד"ר נבנצל איננו מחדש עתה במיוחד כאשר הוא מגלה את דעתו היזו אודות חשיבות הפיקוח הפנימי. מזכירנו בהקשר זה השוואה ששמענו מפיו לא אחת:

מהו ההבדל בין ביקורת פנימית לביקורת חיצונית? הבקורת הפנימית אומרת לו, למנהל, מה שהוא צריך לדעת, כאשר מרוב עומס בתפקידו איננו יכול לראות את הכל בעצמו; ואילו הביקורת החיצונית אומרת לגורמים מחוץ מה שהמנהל יודע ואיננו רוצה לגלות להם...

גם בתחום הכלכלי אסור לישון בשקט

ש.: תשומת לב הצבור, בעקבות הדו"ח הנוכחי, הרוכזה בממצאים במערכת הבטחון. האם גם בכלכלי הבעיות המצב הוא כזה שאנו יכולים „לישון בשקט"?

ת.: התפקיד של הביקורת איננו לתת לישון בשקט בשום תחום. אף אין צורך בשעון המעורר של מבקר המדינה כדי לפקוח את העיניים לבעיות הגדולות מאד שישנן בתחום המשקי הכלכלי בכלל, ובתחום מימון התקציב העצום בפרט. הבעיות הכספיות והמינהליות מטילות על הממשלה בכלל, ובמיוחד על האוצר, מעמס מיוחד ומחייבות מאבק רב כדי לפתרן. במסיבת העתונאים שקיימתי השנה עם פרסום הדו"ח ראיתי לנכון לנגוע במספר בעיות בתחום המימון הלא-תקציבי של המשימות שהממשלה לקחה על עצמה. דומה שאנו היום שהמימון הספיק כדי לממן את הפרוייקטים הגדולים שהממשלה — באישור הכנסת — ראתה לנכון לתת להם תמיכה כספית. כיום, והמצב יהי התפתחות של שנים, משתמש האוצר במידה הרבה של שליטה שיש לו על שוק ההון בכדי לווסת את הפיתוח הכלכלי והפיזי של הארץ.

ש.: האם אתה רואה בכך תופעה חיובית או שלילית? האם זה נגד נוהל או תוקן?

ת.: כעניין כללי הרי יש לאוצר בפעולתו זו גיבוי מלא מצד הכנסת והוא רשאי לראות בכך שליחות חיובית ובעלת חשיבות גדולה מאד. אולם תפקיד הביקורת הוא לבדוק אם המשימה מבוצעת תמיד באופן יעיל, בצורה החסכונית ככל האפשר ובמלוא התקינות המינהלית הדרושה. זאת ועוד: „שוק ההון" שאנו מדברים עליו איננו מושג אבסטרקטי; זהו מכלול של המוסדות הפיננסיים השוקה הכו — אשר בחלקם הם „הצד שכנגד" בעיסקאות עם הממשלה ובחלקם הם מתווכים.

תפקיד נתון הוא לביקורת לבדוק את תנאי העסקה עם גורמים אלה... אם אלה הם תמיד נחוצים וסבירים ואם שירותי התיווך אינם יקרים יותר על המידה. האבן בענינים אלה הבאתי בדו"ח זה ממצאים רבים.

שעבוד העתיד

המדובר כאן איננו בסכומים קטנים. ... לאוצרים ואף האפשרויות של הסכון בעבלות, דמי התווך הכרוכים הם בסדר גודל של עשרות מיליוני לירות. לגיוון לציין שבמלקר השוק המוצר הסכון כזה בעקבות הביקורת. אולם, אם כל המקורות שישנו, גם במובני אינפלציה, לעשרות מיליוני לירות אלה עוד לא הנושאים הגדולים ביותר. התמיכה שהממשלה נותנת בכך שהיא מאפשרת מתן הלוואות בתנאים נוחים ולוקחת על עצמה את התחייבות לכסות את הפרשים בכוחו ההלוואות — דהיינו חלק מהריבית — ואת הפרשי ההצמדה — משמעה הטלת נטל כבד על תקציב המדינה בעתיד.

זאת ועוד. בזה יש משום המדריך ללוויים לקחת את ההלוואה הזולה, בכל שוק אפשר. בכך מתווסף אלמנט אינפלציוני.

אולם זה עניין של מדיניות שלגבי. הממשלה אחראית רק לכנסת והיא חייבת לשאול את דעתו של מבקר המדינה. תפקיד המבקר כאן הוא רק להצביע על העובדות וב־ עיקר להסבירן כפי שהן משתקפות בדינים־וחשבונות, לדרוש מידע מלא ומפורט בתחום זה, וכן להבטיח שהפעולות מבוצעות לפי קריטריונים ברורים וידועים.

יש כמובן בכך קשיים רבים — ואחד מהם הוא זה שחלק מהעניינים הינו בהגדרה כ"כ מסובך שאפילו עם דו"ח והמבקר ביד, יש מומחים ובקיאים יתמצאו בהם...

משימות כה גדולות שהממשלה לקחה על עצמה כרוכות כפי שמדובר בשלושה: השפעה אינפלציונית, עומס גדול על התקציב בעתיד וסכנה של ליקויים ופגיעות בתחום המינהל.

ניצול שעת כושר

משאלה אחרונה: הרבית בעבר לדרוש מינוי שר או סגן שר שיתרכז במיוחד בענייני המינהל ויכבד לשקוד על תקינותו. האם הלקחים העולים מהממצאים בדיווחות האחרונים והנסיון החיים עצמו יש בהם כדי לחייב או להחיש הגשמה זו?

ה.: נראה לי שהצורך במינוי זה לא פחת, אלא אף נעשה חשוב יותר. אם ישתמשו בשעת כושר של הרכב חדש של ממשלה להטיל על אחד השרים תפקיד זה, אראה בכך התקדמות חשובה בתחום חשוב.

ישראל לאחר מלחמת יום הכיפורים (א)

משבר האמינות ולקחו

מאת ש"ז שרגאי

ללא כל ספק, שתופעות ההידרדרות במישורים הרוחניים, המדיניים־בטחוניים והסוציאליים הן תוצאה מאבדן טעם קיומה של מדינת ישראל בחלק מן הישוב. החלו לדעת: מדינת ישראל *— לשם מה? אפסה האמונה בזכות קיומה של מדינה כארץ ישראל,* כארץ האבות והבנים; החלו לפקפק משום כך בעצם זכות קיומו של עם ישראל, כהמשך — מעלו מעל ביחודו היהודי הסגולתי של עם ישראל, התכחשו לחזון ישראל וגאולתו כשלב לגאולת העולם.

כשנאבד להם טעם החיים של עם ישראל, של מדינת ישראל, נפלו לבירא עמיקתא של תוהו ובוהו, מבלי לדעת תוכן חייהם מהו? התערטלו מכל שאיפה, מגמה ומטרה של עצמם, של המדינה ושל העם וכשאין מטרה, חיים רק מפני שחיים, החיים משעממים. התוצאה: „חטוף ואכול". כשגם החטיפה והאכילה נמאסות, מגיעים לחיי הפקר והפקרות של „מתירנות". לחשיש, להמם את החושים ולהתמכר לשכרון המשתות. במצב הטוב ביותר, נופלים לתוך יאוש, ללא־איכפתיות, לחוסר רצון לעמוד נגד אבירי־הגוף בדרך החיים; מאבדים את רצון החיים; מאבדים עניין בכל מה שרואים, שומעים ומרגישים. היאוש אוכל בכל, ואז הידים רפות והברכיים כושלות, והולך מתחיל להחלל.

ויש שמתוך יאוש ואכזבה מחפשים את האשם לא בו בעצמו, שסר מדרך הישר, אלא רואה מומין באחרים, וכמו שאמרו: „כל הנגעים אדם רואה — חוץ". תולה כל נגעיו בזולתו, תולה את הקולר באחרים. השנאה לשני גוברת, שנאת־חינם, וריב איש ברעהו, כל אחד מאשים את השני — והכל מתמוטט.

סימנים מדאיגים

אין צורך להרחיק לכת להביא ראיות. הדבר בולט ומורגש במדינה. התופעות הניהיליסטיות. שקבוצות שלימות נתפסו להן; העלאת דגל „המתירנות" ע"י מפלגה שלמה ואישים שונים שרואים עצמם ראשי עם; חיי ההפקר וההפקרות שהמגינים באותו בהם; הרצון של מפלגה שלימה והעומדים על ידה, למחוק היחוד היהודי ממדינת ישראל ולהפך גויים ליהודים בהבל־פה תמורת חמש מאות דולר, או על ידי ישיבתם בארץ או על־ידי שנפשם התאוותה השקה להדבק ביהודי; הפער הסוציאלי: תופעות של רציחה ואונס, המספר הגדול של תאונות דרכים — כל אלה הם תוצאה מכך שהחיים איבדו את ערכם. אינם יודעים על מה ולשם מה להיות. לשם מה לכבוש את היצר ולא להיענות למה שלבו חפץ, עיניו רואות ודניו מוליכות אותו — אם גם לאבדן עצמו, לחורבן החברה ולהתמוטטות כללית של העם והמדינה.

לכך, נוסף נופך של התמוטטות רוחנית־נפשית במלחמת יום הכיפורים. הכשלון בשלושה הימים הראשונים של המלחמה, וזעזע את הצבור במובן הרוחני וגרם לאבדן האמונה, האימון באכזבותם ומסירותם של ראשי־העם ומנהיגיו, המחזיקים בהגה המדינה.

הנצחון הגדול אחרי שלושת „ימי הנפילה"; העברת התעלה, והתקרבות לדמשק ועוד — כל זה לא החזיר עד היום, את האמון בהנהגה, באחריותה ובישרה. הרגשת עמך (הפוך חזי מה עמא דבר) ש„ביסה שלשת הימים" היתה תוצאה מרשלות פושעת, מפני שגם ההנהגה נסחפה עם הזרם של „חיי השעה" במדינה לפני מלחמת יום־הכיפורים; זרם של „מתירנות"; של הכל שרי, ותמצו ה„אנכי" של כל אדם הוא הראשון במעלה ומעל כל.

מפלגות שנציגיהן ישבו כשרים בממשלה, ואף שריהם — נסחפו בזרם. הפקרות, החיים לפני מלחמת יום הכיפורים. כמפלגה ידועה, במקום לחפש דרכים כיצד ואיך להרים את המוסר במדינה, להעלות את ערכי החיים בתפיסת היהדות, לקיים את היחוד היהודי הסגולתי של מדינת ישראל; במקום לחפש דרכים כיצד להזק ולבצר בתודעת העם את התוכן הגאולתי של מדינת ישראל שהוא בכדי להגשים כאן את חזון ישראל ונביאיו — חיפשה מפלגה זו ועוד־ריה ממפלגות אחרות ובתוך השרים (ועדיין היא לוחמת) כיצד לגרש את שכינת ישראל מהליכות החיים של המדינה, וחותרת בעקשנות שהיי הדרים והכלל יהיו חיים גויים. מכאן מאבקה בעד נשואי תערובת על־ידי הנהגת נשואין אזרחיים, בעד ביטול כל סייג, גבול ומחיצה „המבדיל בין ישראל לעמים"; מאבקה להפוך דמות גויית למדינת ישראל, ומלחמתה שהמדינה תכתוב על דגלה שאין לה חלק באלקי ישראל — העבירה אזרחה על דעתה היתה מוכנה לערער את קיומה של הממשלה ולהביא את המדינה למצב של תהו ובוהו בתקופה החמורה ביותר שאנו נתונים בה מבחינה מדינית־בטחונית, חברתית, ומוסרית: היא העקיצה כל כשרונותיה, כשרונות ראשיה ומאמציהם, לאפשר לגויים לבוא בקהל שלא כדין, שלא כחוק ושלא כדת.

לשר בישראל נחשק לבטל כל בקורת על הצגות, כולל הצגות פורנוגרפיות לכל הדעות; לתת חיזוק ביני לילדי נביה — הכל כה שהדרס טהרתה וקדושתה של המשפחה בישראל, התא הראשון של המשך קיום העולם, וקיום קיומו של עם ישראל במהותו ובקדושתו.

חינוך בלא אמונה

רוקנו את החינוך היהודי במדינה (פרט לחינוך הדתי) מכל זיק של אמונה, מההיסטוריה שלה, ממאבקו ומלחמתו על קיומו, מחזון ישראל כפי שהוא מתגלה בתורה שבכתב ושבעל־פה; העליבו כן הדור הצעיר כל היופי, הטוהר והזוהר של יהדות הגולה במשך אלפיים שנה, שעל אף כל מה שעברה עליה הוסיפה לקיים בחייה ובאורחותה את סגולתה, יהודתה, אמונתה, צפייתה ובטחונה בגאולתה ובקיומם של דברי הנביאים. כל זה עקרו מן השורש וכל החיים במדינה נעשו ריקים מכל תוכן וערך. משיבתנו לארץ־ישראל הסירו את כתר הגאולה של תחיית העם וארצו וחידוש חייו הממלכתיים לאור חזונו ויעודו הסגולתי.

במאבק זה להסיר את כתר האמונה והתורה, כתר הגאולה של העם, כתר חזון ישראל ונביאיו — ממדינת ישראל, בזה היו עסוקים חלק משרי ישראל ומפלגותיהם לפני מלחמת יום הכיפורים ובכך היסטו את חיינו; בכך רצו לטשטש ולהעלים עין מהשפל המוסרי. המצר החברתי והתרוקנות מערכים אנושיים ויהודיים של המדינה שהם גרמו לו.

הגיעה מלחמת יום־הכיפורים: „גיבה הנפילה" של שלושה הימים, שלא היתה מקרה אלא „עונש". עונש על הרשלנות והיסח הדעת מן העיקר בהיותם עסוקים במאמציהם להפוך את מדינת ישראל למדינה גויית ולמחוק ממנה את „עם ישראל", גם אם ישאר שמה מדינת ישראל...

בעיניים פקוחות

המלחמה, כשלונותיה, תוצאותיה ובסוף נצחונותיה — פקחו את עיניהם במידה ידועה של חלק מן הישוב, ובעיקר עיני עמך, לראות את כל הרקבון שבהנהגה, חוסר אחריות; והרצון אצל חבריה, שריה, להכשיל אחד את השני ולהבליט את „האני ואפסי עוד" ואת כוחי ועוצם ידי...

הראשונים שהרגישו בזה ונפקחו עיניהם לראות כי „באשדינו" מתעים — היו החיילים, הקצינים, המפקדים שנמצאו ונלחמו במסירות נפש בחזית פנים אל פנים נגד האויב שזמם להשמידנו, ושכמעט הדבר עלה בידו באשמת הנהגתנו המדינית הבטחונית שהיתה עסוקה במחיקת השם המפורש ממדינת ישראל; הם הרגישו על בשרם תוצאות ההנהגה והתור דעת עצמם ודעת העם מהסכנה שארבה לנו, ומהמלחמה שעמדה אחר כתלנו. במקום זה הצניעו לעם היושב בציון „מתירנות", שעשועים, חיים מופקרים והתרת כל רסן בחיי המותרות של הכלל והפרט שהביא לפער הסוציאלי בחברה הארץ־ישראלית.

השניים שהרגישו בתהום — הם אלה במפלגות השונות, שהתאכזבו מראשיהם, שהרגישו לאן מנהיגים הוליכו אותם, שמרימים עצמם גם עתה, כאילו על־ידי שנוי חוק בחירות הכל על מקומו יבוא בשלום.

השלשים הנם עמך, המון בית ישראל שנמצאים במצב של יאוש ורפיון רוח. הם מרגישים שראשיהם „איבדו את ראשיהם" לא רק בעניני פנים של המדינה, אלא גם במצב המדיני הבטחוני ואינם יודעים בעצמם לאן הם תותרים הולכים ולאן הם מוליכים.

בכאן הרכאן שאחז את הישוב מצד אחד, ובאידך, ברוך־השם, ההתעוררות של רבים רבים, חוגים שונים נגד ריב־השרים, ריב המנהיגים על היאחזות בקרנות השלטון; התעוררות זו, עם כל הצללים והסכנות שבה, יש בה צד טוב וחיובי והוא אי־הרצון להשלים עם המצב הקיים, מצב של יאוש וזולזול. קיפאון והשלמה — הם סם המות, אמרו ראשי־החסידות. יש לשאוף הבינך להתחדשות, להתחדשות, אבל לא להרס...

*

ייתכן שתנועות ושנויים בחוק הבחירות יביאו אתם שנויים לטובה, הרגשת אחריות יותר אצל המנהיגים גם במפלגות וגם בממשלה; יחדלו לראות עצמם „כגבוהים משכמם"; יתחשבו יותר עם הלך־הרוח בעם. במקום כפיית דעתם על העם. ייתכן, אולם מזה בלבד לא תיוושע תשועת עולמים לגאולתו של ישראל ולקיומה של מדינת ישראל כמדינת יהודים.

שנוי רדיקלי בכל אורחות החיים של המדינה, הבהרת תכנה הגואל של מדינת ישראל, שאיפתה וחזונה, שהיא הוצאת העם מן הנכר ולשחררו מן הנכריות שנדבקה בו בגולה ולהעלותו לארץ הגאולה. רק שנוי בגישה לערכים היהודיים — האנושיים, יכול להצילנו מן התהום שאנו נתונים בה.

„עצת ידיד": עוד צעד לויתור...

הקרב על גבעות קונייטרה

מאת יעקב אדלשטיין

הקרב המדיני שהחל בו השבוע בין ממשלת ישראל לבין ד"ר הנרי קיסינג'ר על גבעות קונייטרה. בהסכם ההפרדה עם הסורים, הוא ראשיתו של קרב גדול יותר, על מאחזים ישראלים בגולן, בסיני ובבקעת הירדן. זהו קרב שבו מעורבת לא רק ישראל, אלא שתי מעצמות העל, ומדיניותה של ארה"ב במזרח התיכון כולו. בניגוד למצב שנוצר בהסכם ההפרדה עם מצרים. הרי המו"מ על ההפרדה בין סוריה וישראל, אינו מבוסס על תכנית ישראלית, כפי שהיה בסיני, אלא על הכנית פשרה של קיסינג'ר, שישראל תתקשה לקבלה.

לפנינו ראשיתו של הקרב המכריע והגורלי. אם ישראל תדע לעמוד בקרב זה, בכבוד ובשיקול דעה, היא תציין את דרך עמידתה בעתיד. בהסכם הפרדה זה יוכרעו הפעם הראשונה עמדות נוגדות בין ארה"ב לישראל, והשאלה שתעמוד היא, אם ארה"ב באמצעות קיסינג'ר תפעיל לחץ כבד. כפי שזה היה בנוגע להעברת אספקה לארמיה המצרית השלישית הנצורה? ברור שזה לא יהיה לחץ כדוגמת הלחץ של הנשיא איזנהאואר על ישראל בשנת 195[6] לנסוגה מסיני. כאשר באיגרתו איים שארה"ב תפסיק את הזרמת כספי המגבית לישראל, ותצמוד, מן הצד כאשר מהגדבים רוסיה, ילחמו נגד ישראל. אלא זה יהיה לחץ לפי הדגם הקיסינג'רי: כלומר, שר החוץ האמריקאי יאמר לישראל: אתם אינכם רוצים לוותר על גבעות קונייטרה, בבקשה. תמשיכו לבד. אנו נעמוד מנגד, ונראה באיזה מצב תמצאו אז. אל תראו בזה לחץ, אלא רק עצה טובה.

השיקולים המדיניים

כפוד שהשיקולים הבטחוניים אומרים שאין לוותר על גבעות קונייטרה, משום שכל המאחז ברמת הגולן, עלול להפגע אם הסורים יחלשו על הגבעות מסביב לעיר. הרי שיקולים מדיניים עלולים להכריע להצעת הפשרה של קיסינג'ר. השיקולים המדיניים, אומרים כי מסירת גבעות קונייטרה הוא המחיר שישראל צריכה לשלם כדי להחזיק את הקו הסיני בצורה שקטה, שכן סוריה היא הגורם הישיר לכל המלחמות בין ישראל לערב.

יש סבורים שגם מלחמת יום הכיפורים פרצה במועד מוקדם יותר, בשל הקרב בו הופלו 13 מטוסים סוריים, זמן קצר לפני ראש השנה. מלחמת ששת הימים פרצה אף היא בגלל המהיות בגבול הסורי.

זו הפעם הראשונה מאז מלחמת יום הכיפורים שישראל תתנגש עם תכניותיו של קיסינג'ר. יוצרו נגדי אינטרסים. האינטרס הישראלי הן מבחינה צבאית והן מבחינה מדינית, הוא להחזיק ברוב שטחה של רמת הגולן, האינטרס האמריקאי הוא להרחיק את מצרים מכנפי הרוסים, ובמצב השורר כיום, רק סוריה — כאמור — היא המפריעה למצרים להתקרב לארה"ב, שכן מצרים חייבת לסוריה את השער של הליכתן יחד במלחמת יום הכיפורים.

בלי הסכם הפרדה עם סוריה. לא יוכל איפוא קיסינג'ר להתקדם במצרים. הן בהשפעה אמריקאית והן בהמשך ועידת ג'נבה, שכן למעשה יש הבטחה בלתי רשמית של קיסינג'ר לסאדאת, כי רוב שטחי סיני יוחזרו למצרים באמצעות ברית שבה תשיג ארה"ב את כל קלפיה על השולחן כדי להשיג הסדר.

האינטרס הישראלי

האינטרס הישראלי להרחקת הרוסים הוא דו־דאגי. מצד אחד מעוניינת ישראל שארה"ב תקים מאחז במצרים כדי שתהיה לה השפעה למניעת מלחמה בעתיד. בשני, מעוניינת ישראל שתהיה השפעה רוסית במצרים, ואף נוכחות רוסית, אבל זעירה בלבד, כדי לא לסכן את בטחונה. משום שבהעדר נוכחות רוסית במצרים, תחלש התמיכה האמריקאית בישראל ותמה את כפה לעבר מדינות ערב, כפי שזה קרה בימים אלה. דבר זה אמור גם לגבי סוריה. עם כל האהדה שיש לארה"ב כלפי ישראל, הרי התמיכה המדינית שלה. ניתנה הודות לכך, שהרוסים הקימו מאחז במצרים וניסו באמצעות מאחז זה להתקרב לעבר ישראל. כאן עמדה ארה"ב כדי לנצור זאת. בהעדר מאחז כזה, יפחת משקל התמיכה האמריקאית בישראל והיא תמצא עצמה בקרב פנים אל פנים עם אינטרסים אמריקאיים מנוגדים. זה משחק מסוכן ומזור למדי. מצד אחד צריכה ישראל לעזור לקיסינג'ר להרחיק את הרוסים ממצרים ומסוריה, ומצד שני, היא תעמיד את עצמה במצב קשה, אם ארה"ב תחזור למאחזי השפעה גדולים במצרים, שכן אז המדיניות האמריקאית תשתנה, והסימן הראשון לכך, — ההצבעה בגנות ישראל במועצת הבטחון.

הקרב על גבעות קונייטרה הוא לכן קרב לא רק בין סוריה לישראל. אלא בין ישראל לארה"ב. לדעת קיסינג'ר אין ערך לגבעות קונייטרה. שכן המדובר בהליך לקראת שלום, ואז ישתנו הרבה דברים בשפת הגבולות. אם גבעות קונייטרה הן המפתח להמשך ההתקדמות לשלום, כי אז ישראל צריכה לדעיר לשלם את המחיר הזה. עליה להסתכן להיות ראשונה להציע נסיגה. אבל מבחינתה של ישראל, קשה לה להסתכן, שכן המדיניות כיום בגזרת התיכון היא עדיין מעורפלת. אין לדעת אם המאחזים שמקים ד"ר קיסינג'ר יחזיקו מעמד. עובדה היא שהוסדר בתיווך ארה"ב שנערך לאחר מבצע סיני, שהבטיח שיט חפשי לישראל וחיל חירום של האו"ם, התמוטט ביום אחד, וישראל עמדה מול סכנה של מלחמה עם כל שכנותיה. מבלי שארה"ב תוכל להושיע לה. שכן גם כיום אין ארה"ב מביעה שום ערבויות מפני הפרת ההסכמים על ידי הערבים.

קיסינג'ר והרוסים

במהלך זה צריך קיסינג'ר לרקוד על החבל גם עם הדב הרוסי. לשם כך הוא נפגש קודם עם גרומיקו בג'נבה. לרוסיה היו שלושה מאחזים במזרח התיכון. מצרים, סוריה, עיראק. המאחז במצרים התערער הודות למהלכיו של קיסינג'ר שנפגש עם מהלכיו של סאדאת. המאחז בסוריה הוא מאחז חזק, אבל רק במצב של מלחמה עם ישראל. אם הבהירות תיפסק ואם מצרים וסוריה תתאמנה את מהלכיהן לקראת הסדר, כי אז יתערער גם מאחז זה. המאחז השלישי בעיראק, מעורער בגין המלחמה עם הכורדים, הנתמכים על ידי כוחות מערביים.

כאשר נפתחה ועידת ג'נבה הביאו הרוסים את המאחז בצורה אחרת. הם סברו שכל הכבדים יעבור דרך „ועידת ג'נבה" ושם הם יוכלו לתאם את המהלכים, ולהמשיך בה אותה „מתיחות מבוקרת" שהיא רצויה להם. אבל כאשר קיסינג'ר פתח אחרי ועידת ג'נבה, במהלך אחר, שבו הוא היה הגבור הראשי והרוסים הועמדו בצל, כי אז ראו עצמם הרוסים מרומים, והחליטו שלא יתנהגו פעולה.

בביקורו של אסד במוסקווה, קרא לו ברז'נייב במפורש שלא לקבל את התכניות של קיסינג'ר, שקרא להן „תכניות בסטריות ולא פתרון סופי", שכן לדעת הרוסים הפתרון הסופי הוא נסיגת ישראל מכל השטחים וכו'. במלים אחרות: הרוסים אמרו לסורים: עליכם להמשיך במלחמת התשה נגד ישראל. ד"ר קיסינג'ר רק מסית אתכם. הכוונה הרוסית כאן איננה רק לגבי סוריה, אלא לגבי שלושת המאחזים שלהם, שיחזרו לכבוד חסותם. פגישת קיסינג'ר גרומיקו נועדה לכן לפייס את הרוסים ולהבטיח להם כי לארה"ב אין כוונה של אחיזה בסוריה, שהיא מדינה קנאית, ואין לה אוצרות נפט וארה"ב אינה רוצה להחזיק בה עמדה. יש להניח כי קיסינג'ר הגיע לגרומיקו הסכם מעין זה — הסכמה להפרדה בגבול הסורי. תמורת הבטחה אמריקאית שלא לנסות לדרוך בה השפעה. לצורך זה יתכן שהסכמים הנוספים של ההפרדה יגיעו לידי חתימה וסיום, במעמד נציג בריה"מ שאף יחתום עליהם.

קוניטרה והגבעות סביב לה

מישור קונייטרה מבחינה טופוגרפית גרידא אין לו כל חשיבות אסטרטגית, שכן המישור הזה נשלט מדרום, ממערב ומצפון על ידי שרשרת של כיפות געש כבויות, המצויה בחלקה בתחום ישראל. אם המדובר בשאלת יוקרה אי רציונלית, הרי שבאורח היפותטי ניתן לוותר על התחום העירוני של קונייטרה, אך מבחינה צבאית מסוכן מאד לוותר על המאחזים הטופוגרפיים השולטים על העיירה. ואילו היינו עומדים לפני הסכם סופי להתוויית הגבול עם סוריה, כי אז ניתן לשקול הרבה נסיגות כולל עיבורה של מובלעת הבשן, תמורת יישוב גבול אסטרטגי־בטחוני שיהיה מוכר על ידי שני הצדדים ועל ידי גורמים בינלאומיים. אולם לא נראה בשלב זה שניתן יהיה להגיע להסכם סופי עם סוריה. לכן המחיר שישראל תידרש לשלם כאן, הוא כפול — נסיגה תמורת הסכם ההפרדה בסיני; המשך ההשפעה האמריקאית במצרים ונסיגת הרוסים עבור סקס לתקופה מסויימת. הסיכון לעומת זה הוא, שההסכמים יופרו, הן בסיני והן בצפון.

המחיר שישלם יהיה על ריק. אמנם מדובר בשיטה של הפרדת כוחות. אבל למעשה הרי זה כולל נסיגה ישראלית, בין ממחצית שטחה של המובלעת, בין יותר מזה. אבל אין זה כולל כל וויתור סורי, אלא הסכמה להפסקת אש, שקשה להסתמך עליה.

לפיכך במצב זה רק בעוד שישראל מסתכנת בהסכם כזה, סוריה אינה מסתכנת כלל. יתכן וההפרדה תגרע מאופציה שלה לנהל מלחמה, בעתיד לשיחרור רמת הגולן, אולם בגלל זה היא מתנגדת להצבת כוח חירום של האו"ם אלא רק משקיפים.

ההבדל בין ההפרדה הסורית לבין ההפרדה המצרית אף הוא שונה. בסיני אמנם עבר צה"ל למערב התעלה, אבל המצרים נשארו גם במזרח התעלה. אך בסוריה, למעשה הובס הצבא הסורי, ולא כבש שום שטח ברמת הגולן, ולכן הוויתור בבקעה כזה הוא חד צדדי בלבד, מצד ישראל. סוריה תוותר רק על הדרישה שישראל תתחייב לסגת מכל רמת הגולן; וזוהי דרישה שממילא לא היתה מתקבלת, אלא בהסכם שלום כולל וגם אז אין להניח שישראל תסכים לוותר על רמת הגולן כולה.

חבלי הסכם קשים

במצב זה לא צפוי הסכם בזק כפי שנערך באמצעות קיסינג'ר בין ישראל למצרים. עם הפער התנאים את הדראיות של שני הצדדים. כאן התנאים נוגדים. אולם קיסינג'ר לא היה בא אילמלא היה משוכנע ששני הצדדים רוצים בהסכם הפרדה, ועל זה הוא בונה את מסעו. הוא מקווה שימצא שביל ביניים בין העמדות הנוגדות. קיסינג'ר בא לאחר מסע שכנוע במצרים ובאלג'יר, שם ניסה לרפד את דרכו אל סוריה. מצרים רוצה בהפרדת הכוחות בגולן, כדי להתחיל בפנים בסיני. אלג'יר גילה עמדה מתונה, למרות היותה קיצונית. קיסינג'ר בא איפוא אלינו כשבאמתחתו תמיכה מצרית, אלג'ירית וסעודית. הוא מקווה באמצעות מהלך זה לנטרל את ההשפעה הסובייטית, נוסף על ההשפעה העיראקית והלובית.

זאת ועוד: כאן גיבשה הממשלה את הצעותיה להסכם ההפרדה בסוריה. הלו כבה שינויים בעמדה ישראל שילמה בקרבנות יקרים כדי לכבוש את שיא החרמון. לכן יש מקום לבחון מחדש את מפת ההפרדה, של החרמון, אשר היה צריך להיות באיזור החייץ של האו"ם. עקרון ההדדיות שישראל עבדה עליו בכל ההסכמים צריך לחול גם על ההסכמים עם סוריה. אם חיל החירום של האו"ם לא יעלו בחרמון, כי אז ברור שסוריה תתקדם שוב לשיא החרמון, שממנו ניתן לשלוט לא רק על הכפש אלא גם על כל צפון הירדן, ועל כל איזור הצפון. השיקולים לגבי איזור החרמון היה בעתה כבדים יותר מאשר קודם. יש להניח כי ישראל תתכן עכשיו כי היא תהיה מוכנה להעביר את המוצבים בחרמון לידי האו"ם רק לאחר התקופה הפוגה בסורייבת, כאשר הסכם ההפרדה יבצס לתקפו ואם סוריה אכן תקיים אותו.

*

במהלך החדש שנוצר במדיניות האמריקאית, יש מקום שישראל תדרוש ערבויות מארה"ב מפני שינוי הקו. שכן האמינות של הממשל האמריקאי נפגעה קשה באחרונה. הקרב על גבעות קונייטרה הוא לכן קרב מדיני וצבאי רציני ביותר, תחילתו של הקרב הגורלי על השלום.

דו־שיח של חרשים

מאת מיכאל ששר

יהדות אירופה איננה עוד, גם אם פה ושם חיים יהודים — כשאומרים זאת לצעירים יהודיים באירופה של היום, הם מרגישים עצם נעלבים, בהיותם משוכנעים שהם נושאי התרבות היהודית החדשה באירופה של היום, אך אשליה זו, רחוקה מאוד מן המציאות העגומה. שאמנם כן היא נתגלתה שוב בסמינר שאורגן בשבוע שעבר ע"י ההסתדרות העולמית של הסטודנטים היהודיים (הג"ס) לכמאה סטודנטים יהודיים מיבשת אירופה.

הסמינר, שנמשך ארבעה ימים, בנוף פסטורלי לרגלי האלפים האוסטריים, במקום הקיט הידוע זמרינג, רחוק היה מלהיות פסטורלי מבחינת תוכנו. עם זאת היה מפגש זה מאלף, הן בשל הדעות שנשמעו בו והן בשל צורת המפגש בין הסטודנטים היהודיים מאירופה לבין משלחת גדולה של סטודנטים מישראל.

סטודנטים עסקנים

התופעה של לא פחות משמונה־עשר סטודנטים ישראלים בסמינר אירופי. שתי פנים לה. מחד יש בכך הזדמנות להבאת דבר ישראל בצורה נאותה ומכובדת לצעירים יהודיים באירופה, הנתונים להשפעה מכריעה של זרמי תרבות ופוליטיקה זרים, בעיקר באוניברסיטאות באירופה ושאינם דווקא פרו־ישראלים, אך מאידך קיימת בתופעה כזו גם סכנה של היווצרות שני מחנות, כששני הצדדים מתבצרים בעמדותיהם ואינם נוטים להאזין איש לרעהו.

כדי להגיע לדו־שיח של ממש בין נציגים מישראל והתפוצות (והם מלהגיד שאירופה כיום היא גלות ולא תפוצה...) יש קודם כל למצוא לשון משותפת. אך כאן יש לקבוע בצער שלמרות שנציגי ישראל — מכל האוניברסיטאות — שכרך מבחן מוקדם, היותה עליהם מכישה בשפה האנגלית, שבה התנהלו הדיונים, מכישה כמעט זהר שניים מתוך השמונה־עשר מסוגלים היו להוציא משפט אנגלי נאות מפיהם. גם המתבאהום בקושיא הסמינר, שהיה „האם ישראל היא התוצאה יהודית" בגספת די היותה קלושה ביותר ובתוצאה מכך כמעט ולא נשמע קול ישראל בכנס זה, ואם נשמע היה זה בצורה צולעת והרחוקה מלהיות משכנעת.

לעובדה זו כמה תוצאות. ראשית, מדובר בכספי ציבור שניתנו בצורה נדיבה לאותם סטודנטים, ושבזבזו לריק ועל כן מן הראוי שקשרי החוץ ומחלקת הנוער והחלוץ של הסוכנות יתנו את דעתם. אך חשובה לאין־ערוך העובדה שכתוצאה ממצב עגום זה יוצאים הסטודנטים היהודיים באירופה, שהשקפת דעות אנטי־ישראליות קיצוניות, בהרגשת עליונות אינטלקטואלית ותוכנית מסמינר כזה, הרגשה שבאופן אובייקטיבי כלל אין לה על מה להסמך.

שוו בנפשכם סטודנט יהודי בגרמניה (שהוא בן „ליורדים") המצהיר כי „בתור יהודי אני מרגיש טוב יותר בגרמניה מאשר בישראל", או סטודנט יהודי מאיטליה הטוען בלהט ש„ישראל היא מדינה פשיסטית משום שהכירה במשטר החונטה בצ'ילה", או מרצה יהודי מצרפת, פרופסור רוברט מזרחי, הטוען כי הוא אמנם ציוני, אך לא יבוא לעזרת ישראל משום שהיא מרבית לנסוע „שטחים כבושים" ולמעשה אין להאשימה קשה אלה — האמורה לאחר מלחמת יום הכיפורים — מענה של ממש מפי סטודנטים ישראלים שנבחרו במיוחד לייצוג המדינה, משום שאינם מסוגלים להתמודד. לא תוכנית ולא לשונית עם טענות כאלה, שאינן אלא דמגוגיה זולה.

קיום יהודי בגולה

ברור שישנם בארץ מאות, אם לא אלפי, סטודנטים שהיו יכולים לייצג את ישראל בכבוד בויכוח דו־שיח מעין זה והבל שמחד מוקצבים כספי צבור בלא בדיקה להתכבנות כזו ומאידך לא נעשה נסיון רציני לבחור את האנשים המתאימים למטרה זו. אך לבעיה הוספה הופעה זו מציאות שורשית יותר שעליה יש לתת את הדעת.

ניתן לומר שבויכוח מעין זה בין ישראלים לבין צעירים יהודיים באירופה, חשוב אולי יותר הרקע הפסיכולוגי מן הויכוח התוכני. כשהחל כותב שורות אלה (שהיה אחד המרצים הישראלים שהוזמן לסמינר) לדברי הוזמן פרופסור מזרחי מן הסורבון, שייצג את „התפוצה" האמר: „איננו פוחדים עוד מכם הישראלים, שוב אין אתם HIS MASTER'S VOICE בשבילנו" ובכך ביטא בעצם את הבעיתות הפסיכולוגית של יהודי באירופה של היום לעומת הישראלי החי — עם כל הבעיות הקשים — חיים טבעיים בארצו. אך מאידך גם אין להתעלם מן העובדה שדווקא בשל כך לוקים ישראלים רבים, ובייחוד הצעירים שנולדו וגדלו בארץ, באטימות וחוסר הבנה מוחלטים לגבי עצם הפרובלמטיקה של קיום יהודי בגולה. לא בבית־הספר ואף לא באוניברסיטה, רוכש ה„צבר" ידיעה או הבנה, לגבי משמעותם של חיים יהודיים בגולה, מבחינת הקשיים הלאומיים התרבותיים, הדתיים והנפשיים העומדים בפני כל יהודי שאינו חי בישראל. אין ספק שאטימות זו תרמה גם היא במידה מכריעה לכך שלמעשה היה זה דו־שיח של חרשים, בין סטודנטים מישראל ומאירופה שהתחכיא את כפרותו. אם רצוננו — ודוכבי שנו חובתנו — לטפח את יחסי ישראל והתפוצות, כי אז יש להתייחס לבעיית הקיום היהודי בגולה באופן רציני הרבה יותר מכפי שהדבר נעשה עד היום במערכת החינוך בארץ.

אינני מתכוון בכך שמבחינה אידיאולוגית ניתן לגיטימציה לקיום היהודי בגולה, כפי שמבקשים חוגים לא־מבוטלים ביהדות ארה"ב, המדברים על יצירת מרכז רוחני־יהודי שווה מעמד לישראל, ב„בבלי" היא ארה"ב. אלא לכך שמבחינה מעשית עלינו להתייחס לעובדה שרוב העם היהודי חי כיום מחוץ לגבולות מדינת ישראל וממילא יש לטפל בבעיה בעיניים פקוחות, אם רצוננו שהקשרים בין יהודים אלה — וביחוד בין הצעירים — יתהדקו ולא יתרופפו.

מנטאליות אחרת

תנאי הקיום השונים כל כך, שהם נחלת הצעיר הישראלי מחד ונחלת הסטודנט היהודי בגרמניה, אוסטריה, איטליה או שוודיה מאידך, יוצרים בהכרח גם הבדלים במנטליות וגם הם מפריעים לקיום דו־שיח עניני בין שניהם. אהגים ואה בשאלה שהוצגו למשתתפי הסמינר, בשיחה גלויית לב. עם מי יותר קל לכם למצוא לשון משותפת, עם „צבר" ישראלי בן גילכם, או עם ישראלי מבוגר יותר, שלו רקע אירופי? — תשובת רבים קמה היתה שמבחינות רבות הם קרובים יותר לישראלי המבוגר, למרות היות ה„צבר" בן גילם. מכאן שאולי מוטב להעדיף בכנסים מעין אלה ישראלים שמבחינת רקעם, ידיעתם הלשונית ותרבותם קצבו גם מהרבית העמים, ולאו דוקא ילידי הארץ, שהם אולי „נורמאליים" יותר, אך גם צרי אופק יותר ופחות סובלניים ופתוחים לזולת. שאכבנם כן הוא נתגדר גם מן העובדה שהנציגה היחידה של ישראל שדבריה נשמעו בתשומת לב על־ידי הסטודנטים האירופיים, היתה סטודנטית אמריקאית שעלתה ארצה לפני מספר שנים וייצגה את עמדת ישראל בצורה מכובדת, תרבותית ומשכנעת הרבה יותר מחבריה הישראלים.

מצויינת, אם גם מדאיגה, היתה התשובה שנתן חלק ניכר מצעירים אלה לשאלה הבאה, שהוצגה על־ידי ישראלי: אני — אמר — חי בישראל, אך מרגיש קרבה נפשית גדולה יותר לכל אחד מכם משאני מרגיש לערבי החי בישראל, אף שמבחינה גיאוגרפית, הוא שכני. מה בירדן הרגשתכם? — האם אתם מרגישים קרבה גדולה יותר לישראלי, או ללא־יהודי החי בשכנות לכם? התשובה על שאלה זו היתה: קרובים לנו ביותר הם היהודים בארצותינו, לאחר מכן באים הלא־יהודים באותן ארצות (בשל הקרבה התרבותית והמנטלית) ורק במקום השלישי הישראלים! דומני שהתשובה זו מאשרת כמה מן ההנחות שעליהן הצבעתי בדברי הקודמים.

סוללת המרצים

הרגשת „השתלטות" הישראלים על הסמינר שרווחה בין האירופים, נבעה בין היתר גם מכך שבין המרצים בסמינר היו עשרה ישראלים ורק אירופי אחד. עובדה זו נבעה מכך שקשה מאד למצוא כיום אינטלקטואלים יהודיים באירופה המוכנים להתייחס לנושא ישראל והתפוצות. עם זאת ייאמר לשבחם של המארגנים שהישראלים שהרצו בסמינר ייצגו את כל גווני הקשת והחל בדעות שמאליות הקרובות ל„מצפן" וכלה בדעות לאומניות קיצוניות, כשבאמצע יוצגו גם השקפות דתיות ומתונות מבחינה לאומית וכלכלית.

את אירופה ייצג, כאמור, רוברט מזרחי, פרופסור לפילוסופיה בסורבון של פריז. הציפיה לדבריו היתה גדולה ולו רק בשל העובדה שבעיני האירופים היה הוא אחד „משלהם". אך למרבה הצער לא היה בדבריו משום מתן תעודת כבוד לאינטלקטואלים יהודים באירופה. דבריו בנושאים סוציאליים („יש לפעול למען ישראל רבולוציונארית"), תרבותיים („ספרות ישראל מוצגת בעיני על־ידי עמוס קינן ולא על־ידי עגנון"), פוליטיים („אינני בא לעזרת ישראל משום שהישראלים זקוקים לי כדי להחזיק בגדה המערבית") ודתיים („זוהי היהדות היא אכזבה המולה ויש לשחרר את היהודים מן האובססיות שמהן הם סובלים"), לא העידו על עומק מחשבתי. אלא על דמגוגיה זולה וגם אם נתקבלו במחיאות כפיים על־ידי חלק מן המשתתפים, פג זוהרם לאחר שעה קלה כששאל כל אחד את עצמו: מה בעצם התוכן היהודי שמבקש אינטלקטואל יהודי שבא לני להגיש לנו כתחליף ליהדות המסורתית? את הצבר הוא שולל בצורה טוטאלית, אך משהו חדש בעצם אינו מוכר. ואכן מעבר לסמינר זה. דומה שזו הבעיה המרכזית שבפניה ניצב כיום היהודי בגולה, לאמר: היש תוכן ליהדות הגלותית? נושא זה שעמד במרכז אחד מערבי הסמינר, משך אליו את קהל המשתתפים הגדול ביותר, אך אף פרופסור רוברט מזרחי, הקהה כאחד להשיב על שאלה זו תשובה הולמת משכנעת.

עיטורי

סופרים וספרים

איש על העדה

מאת ש. קורא

דמותה של הנהגה רוחנית וציבורית באספקלריית הדורות. דיוקנאות של הנהגה במחשבה אישים ותנועות. הכשרת מנהיגות דתית בזמננו, והרב ועדתו בארץ ובתפוצות. אלה הם המדורים של קובץ („איש על העדה", ערוך בידי ד"ר יצחק אייזנר. המחלקה לתרבות תורנית, ירושלים). הכולל הרצאות בכינוס שנתי למחשבת היהדות. בצירוף מיבחר פירסומים על הרבנות בישראל. דעות ותכניות. בדבריהם של הבאים בקובץ, שלוקים ומעלה אנשי תורה הגות. ישנם פרקים בעלי רמה בתוכנם ונאים בצורתם.

בהרצאה מבוססת על מקורות ואבחנתם המעמיקה מסביר פרופ' י. מ. גרינץ את ההנהגה האידיאלית בהשקפה המקראית בתקופת ההתנחלות עד לראשית המלוכה, ימי המלוכה ושיבת ציון. הרי הכתובים בספר במדבר: „איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם". ובהמשך: „קח את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת ידך עליו... ונתתה אותו לעיניהם ונתת מהודך עליו". למדים, כדברי המרצה, שבמנהיג־העתיד יש משהו מתכונות משה, אדון הנביאים: הוד המשפיע בעצם הופעתו, וחכמת ההנהגה, ככתוב, „ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו".

בתקופת המלוכה עיצבו הנביאים את הדמות האידיאלית של המלך. חזון ישעיה: „ושפט בצדק דלים והוכיח במישור לענוי ארץ, והיכה ארץ בשבט פיו וברוח שפתיו ימית רשע, והיה הצדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו". בדומה מדבר ירמיה על יאשיהו המלך: „ועשה משפט וצדקה בארץ... דן דין עני ואביון". הנהגה יהודית ראשיתה ואחריתה: „צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ".

מסתו המקיפה של אברהם קריב על „מנהיגות בישראל באספקלריה של חז"ל" מצטיינת בסגולותיו של מחברה: עומק ההרגשה בלשון חכמים ודיקדוקיהם, הגדרתם הדקה של מושגים. הבעה נאצלה עריבה שהגות־ופיוט ממוזגים בה.

בפרק־הפתיחה דן בגדולה ובענווה. הן במנהיגות רוחנית והן בהנהגה מדינית. על משה מעידה התורה: „והאיש משה ענו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה". על שאול אומרים חז"ל: „מפני מה זכה שאול למלכות? מפני הענווה". מסתבר, כדי להיות ראוי למלך דרושות תבונות נעלות רבות. אלא בלי ענווה אין גדולה אמיתית ובלי ענווה אורבת סכנת ההתנשאות למלך ולשלטונו. הכל חייבים בכבודו של מלך, גם של מנהיג־ציבור, ובשל מעמדו הרם הכרוך בכבוד רצוי ביותר שיחשיב את עצמו פחות מכדי ערכו. „לבלתי רום לבבו לאחיו". העקרון המובהר כהנאי־בל־יעבור להתמנות ציבורית הוא ייחודי לישראל. דוד המלך בפסגת גדולתו עמד לפני קונו ושאל: „מי אנכי כי הביאותני עד הלום"?

בפרקים הבאים הוא מצרף קו לקו לדמותה של מנהיגות ישראלית כפי שגיבשוה חז"ל. על סמך מדרשים וביאורם הריהו מסכם: „יש במעמדו ותפקידו של מנהיג בישראל שרשרת שלימה של דברים והיפוכם: כבוד וגדולה מצד הציבור וענווה מצידו. ואצלו גופא, ענווה עם תקיפות, תקיפות עם אוזן קשובה ופתחון־לב להלך־רוח של כל הנתונים תחת שבט הנהגתו".

מדרש אברהם קריב על המנהיגות בחז"ל, משובח בהגירותיו ובהרצאתו.

✡

על מסכת אבות בספרו של מנהיג רוחני כותב ד"ר מ. ה. בן־שמאי. מקומם של תלמידי־חכמים בהנהגת הציבור הוא הנושא שעוסק בו פרופ' משה בר. נקודת־המוצא למחקרו היא דרשתו של ר' נחמיה, מתלמידיו של ר' עקיבא, לכתוב: „בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך" (משלי ו'): באמרה על החברים, כל הימים שאדם חבר, בלא סמיכה, לא איכפת לו בציבור ואינו נענש עליו. נתמנה אדם בראש לא יאמר לטובתי אני נזקק, לא איכפת לי הציבור, אלא כל טורח הציבור עליו. אם ראה אדם עובר עבירה ולא ממחה בידו הוא נענש עליו ורוח־הקודש צווחה: בני אם ערבת לרעך, אתה ערב עליו. תקעת לזר כפיך: אמר לו הקדוש־ברוך־הוא, אתה הכנסת עצמך לזירה. ומי שהוא מכניס עצמו לזירה או ניצוח או נוצח. אני ואתה עומדים בזירה. המחבר סבור, שר' נחמיה מעלה הנהגת ציבור לדרגה דתית ומבאר את הרקע לדעתו: בעל המימרה חי בתקופה שלאחר מפלת בר־כוכבא. כשהיה צורך דחוף לשקם את החיים ההרוסים וחובת הכמים לצאת מאהלם ולהיות שותפים לפעולה. ואילו בימים תקינים תלמידי־חכמים תורתם אומנתם. שהרי תלמוד־תורה שקול כנגד כל המצוות ואין לו שיעור. לפי המקורות, היו תלמידי־חכמים שלא יצאו מעולם מארבע אמות של הלכה, והיו תלמידי־חכמים שהיו גם עוסקים בצרכי ציבור וב„מילי דמתא".

סמכותם של חכמי התורה בשאלות ציבור מעסיקה את פרופ' זאב פלק בהרצאתו. שפותח בעימות בין הרב ר' שלמה גורן, הרב הראשי לישראל, לבין הרב ר' יואל טייטלבוים, הרבי מסאטמאר. בהערכתם את מדינת ישראל ואת מלחמותיה. הערכותיהם הן קטביות והיא מדגימה העדרה של דעת־תורה חד־משמעית של חכמי ההלכה. הוא גם מצטט דבריהם של רבנים נודעים, המחולקים בדעותיהם. אם לחכם תורה סמכות לפסוק הלכה בסוגיות מדיניות. כגון החזרת השטחים או אי החזרת השטחים כאשר ישנם לחצים מדיניים וצבאיים. המחבר מברר מאמרים בחז"ל, ומנסה להבין את משמעותם בנידון.

בהסיבת מחקרים יסודיים מוסברת הנהגה רוחנית במחשבת אישים, בתנועות ובקהילות: פרופ' ש. ב. אורבך, ז"ל, סוקר סוגיה זו בהגות ימי הביניים; ד"ר מ. ברויאר דן בישיבה כמוסד להכשרת מנהיגות; המבדיל בין מנהיג לבין דיין ומורה מבואר במאמרו של ש. הקשר; הנהגה בחסידות. הנהגה בתפיסת האורטודוקסיה בגרמניה הנהגה במשנת הראי"ה קוק מסוכמות במאמריהם של ד"ר מ. פוזן, פרופ' א. שטרן והרב ח. י. הדרי.

החסידות העמיקה את הזיקה בין הרבי לבין העדה שהוא עומד בראשה. „צדיק באמונתו יחיה". לפי הניקוד של הסידים. הוא מחיה את גופם ונפשם של בני עדתו. האורטודוקסיה המערב־אירופית גיבשה אידיאל חינוכי חדש, תורה והרבות כללית, שבא לבסס דעותיו ואורחותיו של שומר־מצוות בתנאי החיים המודרניים. תכונת־היסוד של הנהגה רוחנית היא, לפי הרב קוק, סגולה טבעית הסגולה ציבור, תיקון וגילוי. בישיבתו ראה בית יוצר לאנשי סגולה כנושאי ההנהגה הרוחנית בדור.

✡

במדורים האחרונים דנים ברבנות ודמותה ובהנהגה דתית בדורנו. הרב י. טמיגליץ, בשוחחו על רב במושב דתי אומר בין השאר: „יישוב לא קם על־ידי אדם בודד, אלא על־ידי חברה הנושאת בעול הפקידים שונים. ומלכד אותה מצוות יישוב הארץ, שהיא בעלת ערך רוחני וחומר כאחד: אני מעוניין שהאפרסקים שלנו יהיו גדולים כדי לקיים מה שהחתם־סופר אומר, שהצמחת פירותיה של ארץ־ישראל מצוותה כמצוות הנחת תפילין, וכשם שתפילין צריכות להיות מהודרות, כן פירות הארץ חייבים להיות מהודרים. וכמובן, מה טוב שאפרסקים אדומים וגדולים מביאים רווחים להקלאי. ככל חבר במושב אף אני שמח על כל עץ שנימע ועל כל לול שמתרחב ועל כל חבר שמתוסף. אם יישוב מתפתח ומתבסס תהליך הגאולה מתקדם".

במדור זה מברר הרב ר' ברוך רבינוביץ כמכותו של רב בימינו ואת מעמדה של הרבנות בארץ ובחוץ לארץ.

בהרצאתו על הנהגה דתית מונה מ. אונא שבעה דברים כהכרחיים לשיפור קומתה: ידיעה רחבה ביהדות; רוחב הדעת. סימן־היכר של מנהיגות אמיתית לפתח ראייה מאוזנת של עיקרי דברים בכל תחומי המציאות האנושית; רמה מוסרית גבוהה. שברגישותו למה שמתרחש בציבור עלוי מנהיג לשמש דוגמה לרבים; הכרת המציאות לכל צדדיה. שאי־אפשר בלעדיה;

(סוף בעמוד 6)

המעבר מדור לדור

מאת ד"ר חיים גבריהו

בירושלים התכנס כנס ארצי לתנ"ך לדרוש ולהגות בדברי חכמי ירושלים הקדמונים. במשך ארבעה ימים הסתולל ארבעים וחמישה חוקרי תנ"ך לשאוב מבארית־החכמה הקדמונית. לבאר פשרה של חכמת אבות, ואף ניסו להאיר מעהו משהו מלקחה של חכמה גם על ההווה שבימינו. חכמה קדמונית זו, מה עיקר מהותה ותכליתה? האם היא חורגת בתורת עצה והדרכה להתנהגות האדם מעבר לזמנה, במסכת הוראות שתקפה קיים לדורות? נראה לי כי החכמה המקראית סובבת בעיקר סביב שני מוקדים: אחרית ותקוה.

יש להתבונן בבשר אחרית הדבר, היינו אחרית ההוצאות של כל מעשה ותפילה, אך בעצם החיים לפי אבה בדה של חכמה, יש כדי לעודד את תקוות האדם והתקוה הצם באשר בסוף ספר דברים בשירת האזינו, שההם צריך להתבונן בשנות דור ודור שקדמו לו, היינו — לאמור לבניין ההיסטורי ומתוך כך ישכיל לדעה אחרית הדבר: „לו חכמו ישכילו זאת, יבינו לאחריתם" (דברים לב', כט).

טוב ארוחת ירק ואהבה שם

התבוננות זו במהות החכמה והבהירה בביאה אותי לפירוש חדש של מטבעות הכתוב בסיום מגילת קוהלת „ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה יגעת בשר" (קוהלת י"ב, יב).

הפירוש המקובל — אזהרה בפני כתיבת ספרים הרבה, או רכישתם, זוהר לאורה את הכוונתו של עם הספר, הרגיל לכתוב הרבה ולכנס ספרים הרבה. ואולי אפילו את עצם גישתו של חכם קדמון קוהלת הבביע רעיונותיו בספר בשלו. ולכן הגבי מציע לבאר: „הזהר עשות ספרים הרבה" — אל תרבה בספרי קנין ורכוש אין קץ ל(א)הג, היינו ללא גבול, הרבה יגיעת בשר. ראיה לפירוש חדש זה מכתבי אוגריה הבספרים על צבאו של המלך קרת שהוא ללא מספר ללא־הג, היינו ללא גבול. מוצאים אנו איפוא באוגרית ובקהלת אותו זוג שורשים: „ספר" „הגי" ובשניהם הכוונה לבספרים גדולים, מופלגים.

פירוש חדש זה „לספרים" שבקהלת יכול להתבסס על העובדה, שבשום מקום בתנ"ך לא מצאנו „ספרים" במובן של BOOKS הכינוי „ספרים" לכתבי הקודש מוכר לראשונה בלשון המשנה ונתהווה כנראה רק בסוף ימי בית שני.

נמצאנו למדים שהחכם קוהלת מזהיר בסוף ספרו בפני השאיפה לאגור ספרי רכוש ולאסוף הרבה ללא גבול קנינים שיש בהם יגיעת בשר, אבל לא סיכוי לאחרית טובה.

יאה עניותא ליהודאי

אזהרה מפני רכושנות ומתירנות יתרה וכן ההוראה לשאוף למידה ממוצעת של הנאה בתחום חיי החומר, עוברות כחוט השני בספרי התנ"ך בכללותם ובספרי החכמה בפרט: „נבהל להון איש רע עין ולא ידע כי חסר יבואנו" (משלי כ"ח, כב). האושר של האדם הוא בחיי שלוה, כי הרי „טוב פת חריבה ושלוה בה מבית מלא זבחי ריב" (משלי י"ז, א). וכן: „טוב ארוחת ירק ואהבה שם משור אבוס ושנאה בו" (משלי ט"ו, יז). החכם במשלי מתפלל שלא יגיע לעניות והחרד ששוא וגם לא לעושר מופלג: „ראש ואושר אל תתן לי הטריפני לחם חוקי: פן אשבע וכחשתי... פן אורש וגנבתי..." (ל', ח־ט).

כל אלה הם אמיתות ידועות. העם היהודי בארץ ישראל לא יוכל להת־קיים אם ירצה להיות „שורון שמן". האידיאל של הנביאים הוא עם של אכרים ורועים, אנשי עבודה פשוטים וצנועים, כדברי צפניה על שארית ישראל: „והשארתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם ה'... כי המה ירעו ורבצו ואין מחריד" (ג', יב־יג). חז"ל מיחסים לאליהו הנביא ביאור הכתוב בישעיהו מ"ח: „הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עוני" — כלמד שחזר הקב"ה על כל מידות טובות לישראל, ולא מצא אלא עניה, כי הרי „יאה עניותא ליהודאי" (חגיגה ט', עמ' ב').

ובכאן להשלכתה של חכמה זו לעצם חיינו בזמן הזה.

מאמץ השיבה לארץ אבות נמשך לבצלה משבע מאות שנה, מיחודש הישוב בעליה רבינו משה בן נחמן ועד השיבה לעבודת אדמה וייסוד המושבות הראשונות לפני קרוב למאה שנה. כל אלה שבאו לחונן את אדמת אבות, באו לכאן בכוונה להסתפק במועט ולחיות בארץ אבות חיים צנועים ופשוטים.

הנס מתלבש בדרך הטבע

באחת השיחות הפרטיות עם דוד בן־גוריון בעקבות פגישות חוג התנ"ך בביתו, אמר לי שלדעתו הנס המתקיים מוכרח שיהיה לו כלפי חוץ צורה של דרך הטבע. נס גדול היה לישראל ביסוד המדינה והפלגיה על קוממה של הגבורה, אבל הצורה החיצונית נשאה לכאורה לבוש של דרך הטבע. יכולנו איפוא לפרש את דברי בן גוריון שבשיבה לעבודת האדמה במאה השנים האחרונות, ניתן לתת לבוש חיצוני של פעולה טבעית.

ביסודו של דבר, התאסף העם מכל קצוי תבל לארץ אבות בשבע מאות השנים האחרונות בכוונה לשתף עצמו בצפיה לקיום החזון.

נראה, שלא נגזים אם נאמר, כי בשנים האחרונות לקה הצם בתאוה לעשירות ולמתירנות בארץ. נדמה לי וגם לרבים אחרים ששאיפה זו להתעשרות גרמה במידה רבה לתופעות שליליות הבכונות בפינו מהדרים, מבוכה כיוצא באלה. אם חפצי חיים אנו עלינו לשוב לאידיאלים של הדורות מייסדי הישוב להתבסס באמונתם ולדעת כי גם כיום טובה העצה של החכם כי טובה ארוחת ירק, וכי מתוקה שנת העובד וגו'.

הארץ נוהגת לתת פרי כחוק לעובד האדמה, ויש בה גם חלב ודבש: „אכול בני דבש כי טוב, כן דעה חכמה לנפשך אם מצאת ויש אחרית ותקותך לא תכרת" (משלי כ"ד, יג־יד). והרי כאמור — אחרית ותקוה, הן המציה הכמת המקרא וחכמת החיים.

נקודה אחרת עיקרית בספרות החכמה הוא האידיאל של המעבר ההרמוני מדור לדור.

ויקם דור אחר

הכנוס הארצי הכנתי בתנ"ך, בשנת הכ"ו לייסוד המדינה, עמד בסימן המעבר מדור ראשון של מייסדי מדינת ישראל לקראת דור שני. המעבר מתקופה לתקופה מסתמל בפטירתו של בן גוריון ז"ל. נזכר אני בשיחה בביתו של דוד בן־גוריון, לפני כחמש עשרה שנה, כאשר ישבתי בביתו והבחתי לפניו דאגתי לתקלות ולסכנות העלולות להתרגש עלינו במעבר מדור לדור.

נקודת המוצא לשיחה היה הכתוב בתחילת פרק ב' בשופטים, הדן בתמורה הטראגית עם הסתלקות דור גדול של כובשי ארץ כנען בהנהגת יהושע בן־נון, והופעת דור אחר.

„וימת יהושע בן נון... וגם כל הדור ההוא נאספו אל אבותיו ויקם דור אחר אחריהם אשר לא ידעו את ה' וגם את המעשה (הגדול) אשר עשה לישראל... ויעזבו את ה'... ויעבדו לבעל ולעשתרות. ויחר אף ה' בישראל ויתנם ביד שוסים וישסו אותם וימכרם ביד אויביהם מסביב ולא יכלו עוד לעמוד לפני אויביהם" (שופטים ב', ח־יד).

כתובים אלה בספר שופטים נידונו בשעתו בחוג התנ"ך מתוך השוואת לב לתופעות דומות בתולדות עמים אחרים. באותה שעה שאלתי את בן גוריון: האם אין לחשוש לתופעות של רפיון רוחות והתרופפות בכוחה מדינת ישראל בעת חילופי משמרות, כאשר יעלה במקום דור ראשון, דור מייסדים, דור שני ושלישי? בן־גוריון ניתח את משמעות הסיפור בספר שופטים והצביע על המעבר התקין שהיה עד כה, מדור מייסדי הישובים החקלאיים הראשונים, דור הבילויים עד לדורנו. הוא הדגיש מדרכו, שהמבחן המכריע הוא מבחן הרוח. הספים, שקשה לחזות מראש את היחסים בין ישראל לבין הערבים. אפשר לשער ולהעריך בזהירות מצב שיתפתח בעשר או בחמש עשרה שנה הקרובה. אך לא עתיד רחוק יותר. הוא סיים את שיחתו באומרו: „אני מקוה שיהא מעבר תקין בינינו ובין הדור שיבוא אחרינו, וכי יובטח שלום במדינת־ישראל. אך אליבא דאמת ס'אין א באשה ואך (עניין זה הוא בידי האליקים)."

הדברים נקלטו בזכרוני דווקא בגלל הדבור באידיש, כי היה נדיר לשמוע מפי בן גוריון אימרות בלשון זו.

באותה שעה לפני כחמש עשרה שנה לא העלינו על דעתנו את תומרת הימים האלה, את התלאות והסכנות שאנו עומדים בפניהן בשנת העשרים ושש למדינה. אנו ניצבים עתה בפיתחן של שנות מעבר, שהן מבש גורליות לעצם הקיום הלאומי של הישוב היהודי בארץ ישראל ושל הקיום הריבוני הלאומי של מדינת־ישראל. דומה שבכל 100 שנות תולדות בנין הארץ לא היו ימים קשים כאלה של לבטים, תהיות חשבית, ספקות ומבוכה בעצם האמונה

(סוף בעמוד 6)

אלעזר שרביט

מעגלי גיל

(משירי „פה היום")

זה להט של גיל אל בצבוץ נבכים
חדנת מזקקם אל סעל
פני קרקע פרוש וקשים —
וזה לצר האון
עודו במלואו לא הקעל
ומשקשקי כוסות יגון
של קודות העתים
תוכו ובכלו כבר נמקל.

זה רגע תמים של בודד ומבדד.
נקפא אל עצמו ולתוכו —
וזה גלגל חוזר לזוכר בכל פרש
שחילופי מרגז ועד.
שכשקף צבולות־סוף־קוה־הלוכו
לוכד ונלכד.

זה פלא שטף פקלמי מסתוריו
צוקי על ידרור מפריאים.
צגי גורליות
וקבצי יבלות
שמקצם הדורות ברקיעים —
וזה פשר מחביר חלוכות ליל סודו
אל שחר יומו.
בערמימותו ובתמו.
ואל הנץ אביבי צחידו
בצחידו.

קולות מן המרתף

מאת אברהם בלאט

אחד מגדולי הסופרים במאה התשע עשרה, המאה של הרומן הרוסי, היה פיודור דוסטוייבסקי (1821־1881), שבעיות מוסר ודת, יצרים ומצפון, מהווים מכלול משנתו הספרותית המשקפים את תהומות הנפש של האדם הרוסי.

יצירת דוסטוייבסקי כאבן ביסוסה את הרוח הפורעת של האדם העקור ונהייתו לבציה בעלת משמעות אנושית אוניברסאלית, אם כי ציונה ללא ספק את האופי הלאומי של הגבור הקנאי הפרבוסלבי. יסודות אוטוביוגרפיים כבין גלות סיביר הטביעו את חותמם בדוסטוייבסקי והוא הפכם לאידיאה מהפכנית של מאבק למען הטוב המוחלט של „החלכאים והנדכאים".

אימה ותהייה

בלכתו לסיביר ראה שם פנים אל פנים את הקנאה בגלוייה האכזרי. תהויה זו עוררה בו את האימה הגדולה, ובעקבותיה — תהייה רוחנית להכרת האלוקות. דרכו היא רבת ההתחתים ויש בה סממנים דימוניים ומגלים בו דו משמעויות של נפש סתורה. דוסטוייבסקי העלה את קולו של האדם מתוך הכאוס הכללי וניסה לרוממו אותו על כנפי האמונה המופשטת, אם כי הריאליזם הארצי הוא מנת חלקם של גבוריו הכושלים במצוקתם בין האבסורד והחטא. האדם הדוסטוייבסקאי הוא בריה עזובה ונידונה לאנחות. כאילו כפות הוא בידי הגורל וסדרי העולם. הוא הולך כל הזמן אל האמונה, הוא מדבר מתוך פאתוס מוסרי, אך שוב ושוב הוא נקלע לזרועות החטא וכהרזוה, בראותו את חוסר השוחר שבחיים. החטא של האדם קשור מראש בעונש הצפוי והבא עליו. המציאות של דוסטוייבסקי היא מציאות של תהומות, של מרתפים נפשיים שהוא מודע להם, וגבורו מקבל על עצמו את העונש כדי לכפר על החטא.

„כתבים מן המרתף" מאת פ. מ. דוסטוייבסקי, מרוסית ב. ז. ולפרובסקי, הוצ' הקבוץ המאוחד — תשל"ד.

הוידוי — אותו אקס אנושי המכרך את חטאו של האדם היא הפלה שבלחש, תחינה שבלב. הוידוי של גבורי דוסטוייבסקי והולכים וחוזרים הוא מדיום דרכו משתחררים גבוריו מסודם הכמוס, מחלוקתם והופשה את נפשם.

עלבון ובו זיכוך

ב„כתבים מן המרתף" עולים הדים של עלבון עמוק אשר בעצם הכרתו ספק הזיכוך. נפש רוסיה ההיסטרית עולה ובוקעת בכתבי דוסטוייבסקי. והיא מבקשת לה סידוק עוונות, הכלל שהתהמה קשה יותר הרי העלבה מטהר יותר. דוסטוייבסקי מדבר מתוך תצפית של רוח נשגבה בראותו את רוסיה כולה כמרתף של תהו ובוהו, של אמונה וכפירה, בו גבורו הופך לאנטי גבור, וסיפורו — אנטי ספרות.

אנו קשורים כל העת למונולוג ארוך המתפצל לשני חלקים: עיוני וסיפורי, הבו טלילה מהויים, מהויון המוסרי ומהויה של חוסר ישע. גבורי דוסטוייבסקי מהלכים באפלוליה „ומה טעם אנו נטרדים לפעמים, למה אנו חוזרים, ומה אנו מבקשים? בעצמנו לא נדע למה" (עמ' 122) אלה הן השאלות, ותשובה אין. האדם הדוסטוייבסקאי סובל ממערכת דעיסים של תוויות סותרות בו שולט הבלתי מודע, של כוחות בלתי רציונליים המגיעים לידי קיצוניות ומגלים את מורך לבם.

גבורי דוסטוייבסקי נשארים אובדי עצות הם מתקשים להיות בני אדם, כי ילידי מות הם, ואינם יודעים אל מי להדבק ובמה להתחזק, מה לאהוב ומה לשנוא, וזהי בעצם המהות הרגשית של גבוריו, שאין להם סולם ערכין אלא מבקשים לקיים את עולמם דרך ודרשות, והיה תחושה מכאוב או חלום סירוף.

כוחות שטן

משנתו של דוסטוייבסקי רווייה פתח בלתי פוסק של כוחות שטניים המפעילים את דמויותיו. הם מדברים על רעיונות ואין בפיהם כי אם משחקי מלים ומחשבות.

פיודור דוסטוייבסקי נגד את תרבות המערב והציביליזציה שלה בראותו בה עיצור אשוד של המין האנושי, כי הציביליזציה אינה מעדנת את האדם כי אם מפתחת בו את הרב אנפיות של התחושות. הוא העלה על נס את עולם המורה במלכות המסתורין ותאמת האמונתית של האדם. האדם הקדום היה רואה בשפיכת דמים צורך, ובמצפונו שקט היה משמיד את הראוי לכך, ואילו כיום אף שאנו חושבים את שפיכות הדמים לתועבה, אנו עוסקים בכל זאת בתועבה זו, גם במידה רבה יותר מכפי שעשינו קודם (עמ' 23). זוהי החזות הפילוסופית הקודרת אותה צפה דוסטוייבסקי בתרבות המערבית ויחד עם זה הוא בז לליבראלים הבורגני, לתבונה ולמדעים. את גבורו הוא ראה בתוספת כגיע הדור הממליך על תודתו הספקנית, שהיא דילטוריה של המאה התשע עשרה, המזוהה אצלו בהשקפה המרוויסיביסטית של האינטלקטואלים אשר סיגלו לעצמם את רוח התרבות המערבית.

גבורו של דוסטוייבסקי חי בשולי הזמן ואין לו פיזיונומיה עצמית שאפשר להגדירה. הוא מורכב מיסודות מנוגדים. לא רע ולא טוב, לא נבל ולא ישר, לא גבור וגם לא רמש. אמנם הוא ביקש הפשות רמש אך לא זכה לכך, כי להכיר יותר כדי מחלה היא.

אדם תם

ההכרה — אומר גבורו של דוסטוייבסקי — היא מחלה, ודי לו להסתפק בהכרה רגילה.

גבור זה מעיד על עצמו כי בכל שהכיר לדעת יותר את הטוב והנעלה היה מעמיק יותר לרדת לתוך סיס היוון, ומכאן שההעדת אינה משמשת תריס בפני הזוהמה, המדע הפילוסופי של תורת ההכרה הכרוכה בבעיות פסיכולוגיות ומטאפיסיות אינן תופסות במשנת דוסטוייבסקי. להיפך, האידיאל הדוסטוייבסקאי הוא האדם התם כפי שביקשה לראותו אמא טבע, בניגוד לאנטי־תיזה שלו, שהוא האדם בעל ההכרה המוגברת. זוהי בעצם מהותה של המיסטיקה המעורפלת, ואולי אף הגאולה של דוסטוייבסקי אשר אצלו הבוץ והמהפכני נובל עם הנהייה לתהום ולתהו ובהו. הזיוגות אלה על תקון מידות האדם — הם הזיוניות ההברתיים של הסופר הרוסי בכלל, ומקבלים יותר גיבוש בפילוסופית החיים אצל דוסטוייבסקי. האדם שלו שבוי במצב של חוסר מוצא מתוך מאוויים ותנודות והזיותיו הדמיוניות. הוא משפיל עצמו מעות מרצונו, והכל כדי לגלות את רצונו החופשי המרדע — שהם כלפיו התגלמות אף האדם.

האדם של דוסטוייבסקי אינו כפוף לחוקי הטבע, ההגיון, ולאריתמטיקה, והוא רוצה להוכיח את עצמותו בדרך דסטרוקטיבית של הרס. הוא נוגד את הנוסח „שתי פעמים שתיים הם ארבע" כקביעה סופית. האדם שלו אוהב את ההישג, אך להשיג לאו דווקא, הוא רוצה לחפש, אבל למצוא הוא ירא, והוא לעולם לא יסתלק מסבל, להלקות עצמו, כדי להפיל שוב את התושים ולשקוע בהתהרבנות. זוהי אמונתו הפרבוסלבית, שהסבל דרוש לו לאדם לגאולת העולם — זהו קו אפייני העובר דרך כל היצירה הדוסטוייבסקאית בתהירתו הדרמטית לקראת איזו אחדות אנושית בדויה ולוטה בערפלים.

חשיפה עצמית

„הכתבים מן המרתף" הנם עדויות של הסכסוכות, אשר מקורם בנאה סוריימת ומצביעים על סיטואציות אנושיות לתוכן נקלע גבורו בתוך גוף אנושי שורץ רע ושנאה שחהילתם מפירה על תבונתם הסרפית. דרך גבורו אינו מתנהל בדרך המלך והוא יוצא דופן בהשגותיו ההזויות אשר אינם הולמים את הזמן.

סוד גבוריו גלום בחשיפת עצמם, ותודעתם, כדי להפריך על קיומם. את הרגשה העיכור הפוקדת אותם הם מנסים לשחרר תוך קריאת תגר על הסובב אותם. קריאה השוררה מרד ופיוס גם יחד, ובעיקר מתח פנימי הבנוי על שאפתנות יתר להרכות חירותו שרירותית.

משנת דוסטוייבסקי על גבוריו המבקשים לסלול דרך לאדם בתוך תודעת שכול ראשיו — העלתה את תורת האכסיסטנציאליזם, ובאופן מהותי יותר הקימה את החומה אשר הוצבה בין תחומי הרוח וההכרה.

איש המרתף הדוסטוייבסקאי מציין בעצם בפרספקטיבה היסטורית — את המעבר הטראגי מן החזון של סולם ערכי האנושות אל האבסורד של התפוררות החברה — אליו הגיע האדם בין המצרים ולמן המשקפים.

לפרשת השבוע

אחרי

ושלח אותו ביד איש עתי המדברה
(ט"ז—כ"א)

כתוב בזהר: שהאיש שהשלח המדברה, חי אותו זה רק וזמן מועט: הדיוק הוא מהלת „עתי" — כלומר: שהגיע עתו וכבר השלים הכל, ואין לו מה להשלים עוד בעולם הזה.
(מי השילוח)

איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה אני ה'
(י"ח—ו')

כתוב: בכל דרכיך דעהו (משלי ג'), שבכל מעשיו ובעסקיו תהיה כוונתו לשם־שמים; וגם הנושא אשה תהיה כוונתו משום שכך צוה הבורא. וזהו: „איש איש אל כל שאר בשרו — היינו, לאשתו — „לא תקרבו לגלות ערוה", שלא תהיה כוונתכם ל„גלות ערוה", אלא — „אני ה'" — כדי לקיים מצוות ה'.
(קדושת לוי ודברי חיים)

כל אדם שיש בו גסות רוח כאילו בא על העריות
(סוטה ה')

שאל „החוזה" מלובלין את ר"י מרדולין: למה המשילו כל־כך באמרם? ענה ר"י: המקיים את המצוות והפורש מעבירות, מקבל עליהן שכר, וכיצד יקבל סתם יהודי כשר, שכר על קיום מצוות העריות? הרי בכלל אינו בא לידי לעבור עליהן? אלא לפי דברי חז"ל, שהמתגאה כאלו בא על העריות — גם סתם יהודי מקבל שכר על קיום מצוות עריות — אם לא יתגאה.
(חסידים מספרים, פרליא)

דבר אל בני ישראל... אני אלוקיכם. כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה, לא תעשו. וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה, לא תעשו
(י"ח—ג')

הרמב"ם, זעיר ראשונים ואחרונים, שואלים: אחר שגזר הקב"ה עבדות לזרעו של אברהם, למה אמר: „וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנוכי" (שמות ט"ו—י"ד)? משיב הרמב"ן, שאין הקב"ה נפרע מרשע כי־אם ברע ממנו. המצרים היו חייבים ענש על מעשיהם — גם בלי העונש של שיעבודם את ישראל — הגלה ה' את זרע אברהם לשם, כדי שיפרע מהם. וזהו שאמר הכתוב: „אני ה' אלוקיכם" — להעניש על התועבות; כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה — כלומר: בישבתי אתכם בה דווקא, כדי להיפרע מהם על מעשיהם הרעים, שלפני בואכם אליהם; וכן: „וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה" — כדי שתקיא הארץ אתהם בגלל תועבותיהם — לא תעשו, ולא תלמדו מדרכיהם (כלא העומר)
יש להוסיף: „וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנוכי" — אותו הגוי ליום איזה גוי יעבדו וישעבד את ישראל, כדי שיענשו על רשעתם. כי מגלגלים זכות על־ידי זכאי וחובה על־ידי חייב.
(מבעש"ט)

קדושים

קדושים תהיו כי קדוש אני
(י"ט—ב')

במדרש: קדושים תהיו... זה שאמר הכתוב: ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום (דברים ד'—י"ד). כלומר: קדושים תהיו — לא כאמרה הידוע: „אחרי־מות—קדושים אמור", אלא: „ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום" — כל זמן שאתם חיים; וכן: „ושמרתם חוקותי... אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" (ויקרא י"ח), הדרשו חז"ל (יומא פ"ה): ולא שימות בהם — היינו: שכל זמן שהוא חי יעשה אותם, ולא שיאמרו עליו לאחר מותו שקיים אותם; וכן: „איש חי רב פעלים" (שמואל ב' כ"ג), שבחיים היי רב פעלים, ולא אחר מותו... וזהו שאומר שלמה: „ושבח אני את המתים, אשר כבר מתו, מן החיים אשר חיים המה עודנה" (קהלת ד'). כלומר: משבח אני את המתים — רק אז כאשר אוכל לשבחם גם כשעודנם היו חיים, שהתנהגו כשורה בחייהם.
(קרבן אשר, עמוד קע"ב)

כל מי שמקדש את עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה
(במדב"ר י"—כ"ח)

מי שמקדש את עצמו מלמטה — למטה משבורו; מקדשים אותו מלמעלה — הציו העליון: פיפיה, הלשון והלב.
(ר"א מליזנסק, ש.ש.ק. ח"א, שי"ד)

לא תעשו עול במשפט, בצדק תשפוט עמיתך
(י"ט—ט"ו)

אל תרא פנים עצבות על ה' משפט העליון של הקב"ה, כאלו: חס ושלום נעשה עול ומשפט מעוקל מלמעלה; בצדק תשפוט עמיתך — את הקב"ה, שנקרא רעך ועמיתך. (תולדות)

הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא
(י"ט—י"ז)

הכוונה, שיוכיח את עמיתו רק לשם התוכחה, כדי להחזירו למוטב, ואז לא ישא עליו חטא של בושת, כי הדין הוא (ב"ק משנה א' פ"ה) שאינו חייב על הבושת עד שיתכוון לבישה. אך כל אב תהי' כתוכחה המרובה חטא לתרף אותו — חשא עליו חטא של בושת.
(פנים יפות, פ' בהר)

ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי
(כ'—כ"ו)

ברש"י, בשם תורת כהנים: מנין שלא יאמר אדם: נפשי קצה בבשר חזיר, אבל יאמר אפשי, ומה אעשה, ואבי שבשמים גזר עלי. הלא כתוב: אוהבי ה' שנאו רע (תהלים צ"ז)? אלא שאם יאמר שאינו רוצה באיסור משום שנפשו קצה בו, יש חשש שתבוא עת שיתאוה לאכלו. לכן אהבת תורה שידחיקהו מחמת גזירת השי"ת ויקבע בנפשו האיסור לעולם.
(רי"צ מקוצק, עמוד האמת)

ליקט: שלמה יהלומי

שיחה עם פרופ' יצחק ברנבלום, חתן פרס ישראל תשל"ד

מקומה של ישראל בסולם המדע הבינלאומי

מאת נעמי גוטקינד

פרופ' יצחק ברנבלום, חתן פרס ישראל לשנת תשל"ד בתחום הביולוגיה הוא אדם שקט ועדין, המקדיש כבר למעלה מארבעים שנה לחקר הסרטן. בין המדענים המפורסמים של מכון וייצמן ברחובות, קיבל אותנו ראש המחלקה לביולוגיה בפשטות הכובשת של אנשי מדע גדולים.

בשפת דיבורו, שהיא עדיין אנגלית, על אף עשרים וארבע שנותיו בישראל, תימצת עבורנו פרופ' ברנבלום חלק מן התגליה ושלבי ההתקדמות של חקר הסרטן בדורנו, כשהוא משווה את הנעשה בתחום זה בישראל, לעומת ארצות המערב אחרות, ובראשן בריטניה, בה גדל ולמד ובה גילה בשנת 1941 את התגלית המשמעותית ביותר שלו כחוקר באוניברסיטה אוקספורד.

יליד ביאליסטוק

„אולם" הוא מעיר בחיוך בראשית שיחתנו, „במוצאי — אינני אנגלוסכסי. אני ילדה אותי בביאליסטוק ובזמן הפוגרומים הגדולים של ראשית המאה ברחנו לבלגיה. בימי מלחמת העולם הראשונה נספה המשפחה לאנגליה ושם גדלתי ולמדתי מאז היותי בן אחת עשרה ועד שנת 1950 כאשר גמלה בי ההחלטה לבוא למדינת ישראל ולעבוד בה".

כמי שעקר ממעבדות המחקר של אוקספורד לראשות מחלקה במכון וייצמן, שאלנו את פרופ' ברנבלום היכן לפי הערכתו עומדת ישראל בסולם המדע הבין־לאומי.

מקום נכבד בביולוגיה הנסיונית

„בביולוגיה נסיונית ישראל היא בין הטובות שבמדינות קטנות האוכלוסיה" הוא עונה במצין גאווה שקטה. „הייתי מעמיד אותה כשווה לשוודיה, הולנד, שוויצריה, אפילו אוסטראליה. ברור שאין לנו סיכוי להתחרות, מבחינה כמותית, בארצות בעלות אוכלוסיה גדולה, שכן לרשותן משאבים עצומים של חוקרים ואמצעי מחקר. אבל בחקר הסרטן, שהוא תחום ביניים בין ביולוגיה לרפואה. יש לישראל שם טוב מאוד בעולם. כאן, לא המדיד הכמות קובעת. יכול מדען מבריק אחד להגיע לתגליות מרעישות".

התגליות בהן מדובר. הן בתחום הביולוגיה המודרנית, אחד מענפי המדע המתפתחים ביותר בדורנו:

„אין כל ספק שהביולוגיה מעוררת בשנים האחרונות התרגשות רבה" אומר פרופ' ברנבלום „ראשית, מבחינה מעשית, אנושית, היא מטפלת בנושאים רפואיים חיוניים לגורל האדם, כמו האנטיביוטיקה, החיסונים, הסרטן, הקשר שבין תורשה ומחלות, ויש גם אספקט אינטלקטואלי — מאז ימי דרווין שינתה הביולוגיה דרך ידיעת חוקי התורשה, הגנטיים, הטיפול במולקולות, הניסויים בשינוי תכונות המין והגזע את השקפת העולם הכללית של האנושות. התאוריות הביולוגיות, מעוררות התרגשות מחשבתית, ואין להפרידן מן התחומים המעשיים של המחקר. מדברים היום על המדע שלנו כהנדסת האדם. יש כמובן גם כאן, כמו בחקר האטום, בפיסיקה — פתח לסכנה. אבל, אישית, אני משוכנע, שהחושים אלמנטריים של שימור הגזע, ימנעו מן האדם את הסרוף של סיכון עצמי. אני אופטימי במדע ולא מאמין שהאדם יישפט עד כדי כך שישמיד את עצמו.

אינני מתייחס לאופטימיות זו כאספקט מוסרי או דתי, אני מדבר על חושי השימור העצמי, שעדיין קיימים בנו.

למעשה, כל תגליה מדעית יכולה היתה לשמש פתח לסכנה או לחיוב. גם ממציא האש — גם ממציא הסכין — נתנו בידי האדם אמצעים מסוכנים, אבל גם מועילים ומסייעים, ולא הממציא — אחראי לשימוש שעושים בהמצאתו".

לאחר רגע של הרהור. הוא מחייך לפתע ואומר: „אני בר מזל במחקר. כל מה שאגלה בתחום שלי — אוכל בלב שקט לדעת שהוא רק לטובה, ושאי אפשר יהיה לנצל אותו לרעת האדם".

מניעת מחלת הסרטן

„התחום" בו עוסק פרופ' ברנבלום, קשור לסיבותיה ואמצעי מניעתה של מחלת הסרטן. „זה שונה מתחום המחקר המחפש תרופה לסרטן" הוא מסביר לאט. „כדי לחפש תרופה — צריכים לגלות את אופי המחלה, להגדיר — מה זה סרטן. בכך — אין לנו בישראל סיכוי רב. חיפוש התרופה מצריך הרבה מאוד כסף ואנשים — לכן אנחנו לא מנסים אפילו להכנס לתחום. לעומת זאת, בחקר הבסיסי של גורמי המחלה — יכול גם אדם מבריק אחד לגלות הרבה. כאן — יש לנו סיכוי רב להגיע למשהו".

כאמור, השקיע כבר פרופ' יצחק ברנבלום ארבעים שנה מחייו בחיפוש הסיבות לסרטן: „בימינו, יש לנו כבר מאות חומרים כימיקליים הגורמים למחלה, אותם הצלחנו לבודד. מה שאנחנו מחפשים עכשיו זה להבין: אותם גורמים — איך הם פועלים? נניח שיש לי במבחנה חומר כימי המסוגל ליצור סרטן באלף עכברים. השאלה שאני שואל היא: למה דווקא חומר זה הוא היוצר את הסרטן — מאחר, לא מעורר תגובה? יתר על כן — כיצד אותו חומר פועל את פעולתו, כלומר, אני עוסק במכניקה של יצירת הסרטן. נשואי המחקר הם העכברים, שכן לעומת הסרטן האנושי המתפתח לאט (בין חמש שנים לארבעים שנה) הוא מתפתח בעכבר בין ששה חודשים לשנה. כשהתחלתי את מחקרי באוקספורד שאלתי את עצמי: מה קורה באותם ששה החודשים שבין תחילת התהליך הסרטני — וסיומו? מדוע כה קשה לגלות מה קורה? משום שאין בידי האדם אמצעי מתאים למעקב. בקרני רנטגן — אין מגלים שום דבר באורגני... גם אמצעים כימיים, ובעצם כל אמצעי ידוע במחקר — לא מסייעים לנו לעקוב אחר ההתפתחות. אני רק יודע, שהדבקתי את העכבר במחלה — אבל עד שהיא מתגלה — לא מראה הגוף שום סימנים רפואיים וכימיים לכך שהוא נגוע.

שני שלבים

התגלית שלי היתה, שלכל סרטן יש בעצם שני שלבים. שלב אחד קצר, בן עשרים וארבע שעות. רק אחריו בא השלב הארוך, הנמשך שנים רבות. אפשר להפריד בין שני השלבים בתנאי מעבדה. כלומר, בעזרת חומר כימי אחד יוצרים שלב א'. ובעזרת חומר כימי אחר — שלב ב'. ורק אם שני השלבים באים בסדר כרונולוגי — מתפתח סרטן. שלב א' לבד. שלב ב' לבד, או שלב ב' לפני א' — אינם יוצרים את המחלה.

חקרתי בעיקר את סרטן העור — שבו אפשר לראות בצורה ברורה ביותר שיש שני שלבים. מאז תגלית זו, במשך שלושים שנה, ממשיכים החוקרים להעזר, בתגלית שני השלבים, בבניית התאוריות שלהם. בשלוש השנים האחרונות, גילויהי שיטה המוכיחה את שני שלבי הסרטן גם בכבד, בריאות ובחזה. אלה הן תגליות חדישות — המתפרסמות רק עתה".

ריפוי או מנע

שאלנו: אבל מה ערכן של אלה, ושל תגליות אחרות, בחקר הסרטן בעולם, מבחינת היעד הסופי שהוא: ריפוי או מניעת המחלה?

בחיוך הסבלני של חוקר המורגל בשאלה „מעשית" זו של מי שאינם מדענים, זה עשרות בשנים, עונה פרופ' ברנבלום:

„לא קל ולא פשוט לעסוק בחקר סרטן האדם. בחיות, הצלחנו לגלות כבר עשרים סוגי סרטן לפחות, הנגרמים ע"י עכברים ווירוסים שונים. לעומת זאת, באדם, לא הצליחו החוקרים עדיין לגלות את הוירוס או את מחולל המחלה. המדענים אומרים, אמנם, שאין מתקבל על הדעת כי האדם הוא האורגניזם היחיד היוצא מן הכלל בטבע, שמפתח סרטן ללא וירוס. לכן — ממשיכים לחפש את הוירוס המיסתורי הזה. הצרה היא ששום אלקטרומיקרוסקופ הקיים היום — לא מגלה לנו אותו. הייתי אומר בזהירות, שבשנים האחרונות ממש, אולי אנחנו קרובים לגלות וירוסים לאחד או לשניים מסוגי הסרטן. אבל שוב — רק אולי... מדוע כה קשה החיפוש? במחלות אחרות, נגיף שיתוק או אבעבועות שחורות, הוירוסים מדבקים. אפשר היה להדביק את המחלה מאחד למישהו. הסרטן — אינו מדבק. כלומר, החוקר צריך לגלות איך מייצרים אותו, ואיך גורמים אותו. ולא קל לגרום לנגע — כשאתה לא יודע מהו ומי מחוללו! שואלים אותנו: האם תוכלו לחסן את האדם נגד הסרטן כשם שמחסנים היום נגד שיתוק ילדים? גם כאן — התשובה מסובכת. אפשר לחסן — רק אם הוירוס של הסרטן מצוי כבר בגוף החי... ואילו כשמדובר באדם, המדע אינו יודע אפילו אם אמנם וירוס הוא גורם המחלה... מה שהצליחו לגלות בעכברים, לעומת זאת זה שהסרטן עובר מהורים לבנים. אף זו תגלית חדישה — וחשובה. יתר על כן, כשמדובר בסרטן השד, עוברת המחלה דרך חלב אם, בעכברים. צאצא של עכבר חולה קיבל את סרטן השד ביניקה מאמו. צאצא אחר של אותה אם — שינק מאם אחרת — לא נגע במחלה. אבל שוב אני חוזר ומדגיש — עדיין רחוקה הדרך אל האדם... צריכים להסתייע בסבלנות ובאופטימיות".

נמנע 70—80 אחוז מיקרי סרטן

שאלנו: על מה מבוססת האופטימיות שלך — כאשר מתברר מדבריך שהדרך לגילוי מניעה או תרופה לסרטן — רחוקה כל כך?

„נכון שזוהי אחת הבעיות הקשות ביותר של הרפואה" עונה פרופ' ברנבלום כשהוא מדגיש כל מלה „ועם זאת אני משוכנע שיום אחד. אולי תוך עשרים, אולי תוך חמישים שנה, נצליח למנוע כשבעים או שמונים אחוזים ממקרי סרטן באדם (כלומר 4 מתוך 5 מקרים). אפילו אם לא נגלה את המהות או את התרופה הכוללת — עדיין נצליח להפוך את הסרטן למחלה נדירה. ברגע — למי שאין סבלנות אין מה לעשות בתחום שלנו. אסור להתפתות להכרזות בעיתונות הבין־לאומית על תרופות פלא. אין כאן שום סיכוי לתרופות פלא. אפילו לא קרה גם — ומחר היה מישהו מגלה את התרופה או את המניעה. עדיין זה יקח עשר שנים לפחות, כדי לבדוק את אמינות התגלית, כלומר לבדוק אם הגידול שסולק — לא צומח מחדש.

הסרטן הוא תחום מחקרי שבו התאוריות עצמן — עדיין לא מפותחות מספיק. המוטו חייב להיות, כפי שכבר הזרתי ואמרתי: סבלנות. ועם זאת — אני אופטימי".

هكذا من الأصل

הרב והגנראל בחיפוש אחרי נעדרים בקו התעלה

המילואים המתפרסמים בעמוד זה רואים אור לראשונה, מאז החל ,,מבצע ,,חסד של אמת" בהנהלת של הרבנות הצבאית הראשית לאיתור חללי הקרבות במלחמת יום הכיפורים.

שיחת גנראלים: סגן הרב הראשי לצה"ל תת-אלוף הרב נבון, בשיחה עם ראש אכ"א של צבא מצריים הגנראל שריף, בה נקבעו סדרי החיפושים אחרי הנעדרים.

הרב מצביע על מפה ומסביר לגנראל המצרי כי ,,בשטח זה יש גוויות" —

יחידת הרבנות הצבאית הראשית, בעת חציית הקווים, לאיסוף הגוויות. בשטח נראים חיילים מצריים שילוו אותה בחיפושים אחרי נעדרים.

'האם יתירו לחוליות הרבנות הצבאית הראשית להמשיך בחיפושיהם אחרי גוויות החללים במעוזים שלאורך קו התעלה? — שאלה זו מעסיקה כיום רבים. לא רק הורים ובני משפחות הנעדרים מעלים דרישה תקיפה להמשכת החיפושים, אלא גם הרבנות הצבאית הראשית עומדת בתוקף על כך, כי יותן לה למלא את החובה האנושית והדתית כאחד לעשות חסד של אמת, עם הלוחמים שנפלו חלל במלחמת יום הכיפורים.

'יש סיכוי — אומר סגן הרב הראשי לצה"ל תת-אלוף הרב גד נבון — כי נוכל להתגבר על המכשולים ונביא לקבר ישראל, את כל החללים שגוויותיהם נשארו עדיין בשטח שליטתו של האויב.'

כיצד?

תת-אלוף הרב גד נבון נמנע מלהכנס לפירוט הדברים. הוא מסתפק בהבעה: נעשה זאת בשקט, אך בבטחה.

נראה שיש לו על מה להתבסס.

למעשה עד היום הזה נמשך המבצע ,,חסד של אמת". אם עד כה יצאו לשטח, הרי עתה מחזירים המצרים מדי פעם בפעם את הגוויות שהם מוצאים. כמובן שאין בכך, כדי להפחית מהדרישה ההדרמשמעית לאפשר לחוליות הרבנות הצבאית להמשיך בחיפושים. לא כן הנמנע שנושא זה אף יועלה מחדש לדיון עם שר החוץ האמריקני ד"ר הנרי קיסינג'ר שהגיע, לסידרת שיחות הדוקה על הפרדת הכוחות.

'המצרים — אומר הרב נבון — מופתעים מהדאגה והמיחס המיוחד שאנו מגלים לחללי מלחמה. הם מתקשים להבין את המצווה להביא חלל לקבר ישראל. שוחחתי על כך ארוכות עם הגנראל המצרי שריף, בעת הפגישות שהיו לנו, בקווים ובשטח ההפקר. עם זאת גם הוכחנו להם שאין אנו מבקשים לחלוק כבוד רק לחללים שלנו, גם לחללים שלהם אנו מתיחסים בכל הכבוד הראוי. זאת הם נוכחו לדעת, כאשר העברנו אליהם ארונות עם גוויות החללים שלהם שנמצאו בשטח המוחזק בידנו'.

*

בצילומים המתפרסמים כאן לראשונה מתגלה כפה מהפעולה העצומה המבוצעת ואשר בוצעה על ידי הרבנות הצבאית הראשית באיסוף גוויות החללים.

מבצע זה המנצחים עליו הרב הראשי לצה"ל הרב מרדכי פירון וסגנו תת-אלוף הרב גד נבון, הוא אחד הקשים והמסובכים שידעו עד כה.

'עוד לא היה מבצע בהיקף כזה — מסכם הרב הראשי לצה"ל אלוף פירון — שהיה מלווה בחרדה כזאת ובדאגה לכל אחד ואחד בנפרד. מצד אחד עלינו לאסוף את החללים מצד שני עלינו להגיש סעד רוחני לבני משפחותיהם שנותרו בחיים. לא קל הדבר, אך החוליות שלנו העוסקות בכך פועלות מתוך יראה של מצווה ובמידה מסויימת אנו מקיימים כאן, כבני ישראל בעבר, את שבועתו של יוסף: 'והעליתם את עצמותי מזה אתכם...' גם אחרי שעזבנו את השטחים, אנו ממשיכים לפעול, כדי להביא לקבר ישראל את עצמות הלוחמים שנותרו עדיין בשטח שבידי מצריים'.

הרב וסגנו אופטימיים, כי ינתן להם עוד לחצות את הקווים, כדי לאסוף את כל הגוויות.

לא אבדה התקוה — הם אומרים.

סגן הרב הראשי לצה"ל תת-אלוף הרב גד נבון עורך תפילה לעילוי נשמתם של החללים שגוויותיהם נאספו בשטח האויב. מאחוריו עומדים חיילים מצריים וחייל מכוח החירום של האו"ם.

יחידת המשטרה הצבאית הישראלית חולקת כבוד אחרון לחללים מצריים, שנאספו בשטח שבידי ישראל והמוחזרים למצרים.

עם המתיישבים בקו אילת - שארם א' שייך

מאת ברוך אדלר

ההצהרות התקיפות וההדרמשמעויות במשך שנים בדבר כוונתה של ישראל להחזיק בכל מקרה את שארם־א־שייך ורצועת החוף לאורך ים־סוף המוליכה אליה מאילת אינן נשמעות לאחרונה. קשה לדעת אם זה נובע מכך שאין צורך לחזור על דבר ברור ומוחלט, או שמא יש בכך כוונה להרגיל את הקהל כי הצהרות העבר שוב אינן ברות תוקף כיום ויתכנו גם הסדרים עם מדינות ערב שבהם שארם־א־שייך איננה יותר בבחינת ,,יהרג ואל יעבור".

על כל פנים העבודה המקצועית כיום לאורך הרצועה הצרוכה דרומית לאילת מוכיחה כי בשלב זה אין כל כוונה לוותר על העורף המגן על אילת והשער הימי למזרח. תכניות הפיתוח שעובדו כבר לפני המלחמה ושעוכבו בעקבותיה הולכות ומתבצעות, אם כי בקצב איטי הרבה מהמתוכנן מהדרוש וכמו שתובעים המתיישבים שלגביהם אילת איננה יר־ הר ,,סוף העולם". לאחר שנים של היסוסים ועקוקים וזמן רב שעבר מאז ההחלטה על הצעד הנועז של ההישבה בסיני, ועד ביצוע הדבר החלו עתה המעיינים לנוח ושוכבים אלה אינם יותר חלום ושרטוטים על מפות של מתכננים אלא עובדה קיימת. בדי־זהב, הלא היא דהב הבדואית, ונביעות (נתיביה לשעבר) — שני היישובים המרוזים הראשונים בסיני — כבר נשמע קול צחוקם ובכיים של פעוטים, מהם שכבר נולדו על אדמת המדבר הלוהטת. הם הסימן המובהק ביותר להתערות ישוב על אדמתו. סימן אחר הוא החלטתם הנחושה של המתיישבים להשאר במקום. ,,יכולה הממשלה להחליט מה שהיא רוצה אנו נשאר פה" — אומר בהחלטיות שלמה ראם, מרכז המשק בדי־זהב, צעיר פרוע שיער ובעל עיניים להטות מקריית מלאכי, שאירגן את הקבוצה שהתישבה במקום. לפני כמה שבועות ביקר במקום שר החקלאות, מר ח. גבתי והציע למתישבי די־זהב לעבור לגולן, אולם הם אף סרבו לשמוע על הצעה זו. בדי־זהב יהיה לממשלה קרב קשה מאד אם אכן תרצה לעזוב את המקום — מוסיף ואומר ש. ראם. בהצביעו, ספק בצחוק ספק ברצינות, על יסודות הבטון החזקים של הבתים החדשים הנבנים ליישוב. אנו בונים את הבתים כך גם שכמויות גדולות של דינמיט שהצבא ירצה להשתמש בו לפינויו מהמקום, לא יספיקו.

הנקודה הדרומית ביותר

עצם ההתיישבות בדי־זהב, הנקודה החקלאית הדרומית ביותר של ישראל, השוכנת במרחק של קיים צפונית משארם־א־שייך, היתה שלא על דעת הממשלה והמוסדות המישבים. כמו בהתישבויות אחרות מעבר ל,,קו הירוק" נקבעו תחילה עובדות ובתוצאה מהן נאלצו המוסדות הרשמיים, לאחר מאבק ממושך לענות אמן בעל כורחם. הדבר החל לפני שנתיים וחצי כשקבוצה של צעירים מבני קרית מלאכי, ביניהם של העולים מהעליה ההמונית שלאחר מלחמת השיחרור, התארגנו והחליטו להתישב ב,,שטחים". תחילה חשבו על רמת הגולן, אולם כשאחד מבני הקבוצה שעבר בסיני הגיע את דהב כמקום התישבות ולאחר שראו את החופים המקסים, נאות מדבר ציורית על חוף הים, הם התלהבו ממנו והחליטו להתישב בו. יום אחד ארזו בני הקבוצה את המטלטלין שלהם ועלו על הקרקע מבלי ששאלו רשות לכך מאיש. הם התחילו להשקיע בפיתוח המקום מכספם הם ומכספי הלוואות לאחר שלא הוכרו רשמית ע"י מוסדות ההתיישבות. עם זאת, לאחר שנתברר כי נחושה החלטתם לשבת במקום, החלה חטיבת ההתישבות של ההסתדרות הציונית לתמוך בהם באופן בלתי רשמי — ,,מתחת לשולחן", כפי שאומר ש. ראם — שהדבר האחרון שאפשר לחשוב עליו, בשל רגליו היחפות והמכנסיים המטולאות והמלוכלכות שהוא לובש, הוא כי הינו מרכז משק המגלגל מחזור מאות אלפי ל"י. (בהמשך הזמן, בביקורים בישובים נוספים באיזור ובערבה, נלמד לדעת שזו אופנה מקובלת באזור שכוח אל ובו לא שולטים חוקי ,,הציביליזציה" המקובלים). מחלקת ההתיישבות הכירה בהם גם משום שבינתיים הוכיחו המתישבים כי יש עתיד כלכלי למקום ואפשר לבסס התישבות לאו דווקא על החקלאות. בינתיים חיפשו להם המתישבים גם ,,אבא" התישבותי והתקשרו עם ,,העובד הציוני" כך שעתה היה להם גם גב ציבורי.

איש מחלקת ההתישבות, מר י. רגב, מעיד על מתישבי די־זהב כי הם בעלי תושיה, יוזמה וכושר ביצוע. ואכן, הדבר ניכר בישוב שרובו ככולו הוקם במו ידיהם, כשהמתישבים הצעירים עוסקים בכל — בניית בתים, דייג, בישול, הגשת אוכל לתיירים ועבודות שונות ומשונות אחרות. הוא מספר על הקשיים הרבים שליוו את הקמת הישוב ומדבריו מתברר שלא היתה זו סתם עקשנות של מחלקת ההתישבות לא להכיר במקום עד שיתברר כי אכן יש לו בסיס כלכלי. הקמת הבניינים עצמם היוותה בעיה קשה בשל הרוחות העזות הנושבות במקום. היה, לכן, צורך בתכנון מיוחד, דבר שעיכב את הבנייה. עתה הוסרו המכשולים ולאחר מלחמת יום הכיפורים אושרו התקציבים לבניית הבתים לחברים. הבתים, שבהקמתם מתחילים עתה, מוקמים במדרון שליד המקום הנוכחי על שפת הים. בכדי להגן בפני הרוחות, שותלים אשלים ואקציות. במקום הנוכחי של הישוב מוקם מתנה נופש בן 40 חדר שבו הושקעו 800 אלף ל"י. הבתים הזמניים של המתישבים, שבהם הם יושבים עתה, יהיו אף הם חלק מהנופש, כשבהם יוכלו להשתמש משפחות שיבואו למקום לנופש.

התיירות הינה הענף העיקרי של די־זהב והיא מתבססת על חוף הים הנפלא הנקי, דייג תת־ימי ושייט וסיורי מדבר. כמו־כן מתוכנים בו שירותים לתיירים המסיירים בסיני. אלו כוללים תחנת דלק, מסעדה וכו'. עד כה כבר הושקעו למעלה ממליון וחצי ל"י בשירותים לתיירות ובתכנית להשקיע עד 5 מליון ל"י להרחבת המלון ל־40 חדר ומליון וחצי ל"י לשירותי החוף.

הבעייה המטרידה: מים

הבעייה המטרידה כיום היא המים. במקום יש רק כמות קטנה של מים וגם הם מלוחים. אולם, סקר הידרולוגי שנערך קבע כי יש באיזור כמויות גדולות של מים. בקרוב יתחילו בקידוח ואם יתברר שהנחות ההדרולוגים נכונות אפשר יהיה לפתח גם חקלאות, דוגמת זו המקובלת בערבה שבה הוכח כי ניתן לגדל כמעט כל דבר גם במדבר. לחקלאות במקומות אלה יש יתרון גדול כי בשל מזג האויר החם השורר בהם אפשר לגדל ירקות חורף שהשוק הרעב לתוצרת החקלאית מוכן לשלם בעדן מחירים גבוהים.

חקלאות ימית היא ענף נוסף של די־זהב. בים־סוף יש כמויות גדולות של דגים ומספר הסוגים בהם מגיע למאות. אולם, קיימים קשיים בדייג בשל שבים סוף דרושות שיטות מיוחדות שאינן מוכרות לישראלים. עתה בודקים ולומדים שיטות שונות, כאלה שנלקחו מתושבים המקומיים, הבדואים, ומהן שהובאו ממרוקו ומקורסיקה (כלובי ברזל שמורידים אותם לעומק של 30 מטרים). תקוה רבה תולים בגידול מלאכותי של דגים בשטחי הלגונה שבמקום. לפי תכנית זו יוקמו בריכות סגורות שישמשו כבתי אימון לדגים שיוכנסו אליהן — בורי, פולטן איברהים ועוד. לאחר שהדגים יגדלו יפורו אותם בלגונה ושם הם יורבו.

בינתיים חיים המתישבים כיום מהתיירות בלבד. זו, בעיקר תיירות פנים, היתה ערה מאד לפני מלחמת יום הכיפורים אך פסקה כמעט כליל אחרי המלחמה. עתה החלה שוב התאוששות ובפסח וביום העצמאות עברו רבבות את הישוב בדרכם לאופירה ולדרום סיני. עם התחלת עונת הקייץ התיירות מקווים למלא את בית המלון החדש והנומד שהוקם והופעל לאחרונה.

קבוצת המתישבים היושבת במקום מונה 12 משפחות, 4 רווקים ו־9 נחלאים. למשפחות יש 21 ילדים, מהם 6 שנולדו בישוב עצמו. מספר קטן זה של מתישבים צריך לעשות את כל העבודה הרבה שיש במקום. ואכן, הם עובדים קשה מאד, ללא שעות עבודה, ומחכים בקוצר רוח להצטרפות 80 החברים, שהגיעו את גבורותם להתישב ולהקים מושב שיתופי. אולם, בגלל מחסור בדירות הדבר איננו אפשרי. הילדים לומדים בגן הילדים ובבית ספר המופעלים ע"י מורות חיילות.

חקלאות בארץ ציה

הותיק יותר מדי־זהב הוא הישוב נביעות, היושב אף הוא על חוף הים, אך הקרוב יותר לאילת. המשפחות שהתישבו בנביעות יושבות במקום מזה שלוש שנים וב־

(סוף, בעמוד 6)

הדים מהתפוצות

יהדות קנדה על פרשת דרכים

מאת יעקב בלר

הקהילה היהודית בקאנאדה היתה במשך שנים רבות נספחת או משנית, לקהילה היהודית הגדולה של שכנתה. התחילה להסיר זיהוליה. הקהילה הקאנאדית היהודית עברה את הסיפרה של רבע מיליון לפני כמה שנים והגיעה עתה לעצמאות. בהווה מקיימת הקהילה פעילות תרבותית ופילאנטרופית. הפעולות בכל התחומים הן מרוכזות בקונגרס היהודי בקאנאדה, ארגון הגג המקיף את כל ההיבטים של החיים היהודיים.

עבודות לאומיות שונות שבמשך שנים היו חלק מן האירגונים הלאומיים בארצות הברית כמו בני ברית, תנועת העבודה הציונית, יש להם עכשיו סניפים קאנאדיים נפרדים. הדסה והמזרחי הציונית היו קאנאדיות מראשיתן.

יש לזכור שהקהילה היהודית הקאנאדית היא הרבה יותר צעירה משכנתה בדרום ויהודי קאנאדה הם שונים במידת מה מיהודי אמריקה. זה אינו רק בגלל הפער בגיל, אלא גם בגלל סיבות אחרות. בני הקהילה היהודית בקאנאדה היו יהודי מזרח אירופה שבאו לקאנאדה כשלבארון ש. הירש היתה תכנית היישובים החקלאיים במערב. באותו זמן וויניפג, העיר השלישית בגודלה בקאנאדה, היתה המרכז של קהילות יהודיות קטנות יותר של קאנאדה שם התיישבו המתיישבים היהודים הראשונים. העיר נקראה ירושלים דקאנאדה.

קאנאדה המערבית התפתה המהגרים לכל חלקי הארץ שהשפיעו על החיים היהודיים בכלל. זה היה בניגוד לארצות הברית שם מצאו יהודים פולנים ורוסים קהילה מבוססת של ,,יהודים" גרמניים, ששלטו בחיים היהודיים והיו הדוברים המוסמכים לפני ההגירה ההמונית ממזרח אירופה. כתוצאה מזה מבטאת ההגירה ממזרח אירופית שקבעה את הצביון בחיים היהודיים בקאנאדה. יש לה לקהילה הזאת עממי משהו עד היום. זהו ,,הגלובוס המסורתי" הקדום ונשתמר או נבלע על ידי המהגרים היהודים המאוחרים יותר.

בית הספר התיכוני היהודי הראשון בצפון אמריקה נוסד במונטריאול בשנת 1911 למורות תורה של הלשון העברית, יש לה לקאנאדה בנוסף שבעה בתי ספר אידיים וחילוניים — בציונים מודרניים ומגוונים כולם. בעיר מונטריאול יש לה הספריה היהודית הציבורית המתאמת הגדולה ביותר בהתמצות, המתאימה, בלמעלה מ־100,000 כרכים.

קאנאדה היא ארץ בעלת שתי תרבויות ראשיות, אנגלית וצרפתית ומאפשרת לפסיפס של קבוצות של מיעוטים. מעניין לומר, שאנשים עדיין שומרים על קווי האופי והזהות שלהם.

האיל ובשנים האחרונות גילתה קאנאדה מדיניות ליבראלית יותר. נכנסו 50,000 מהגרים יהודים נוספים לארץ זאת במשך עשרים שנה — האחרונות. מספר ניכר של השארית הפליטה, וכן קבוצה ניכרת שבאה מהונגריה בשנת 1957 אחר מרד הנפל ובזרם האחרון מצפון אפריקה. הרשומים של כל המהגרים שזה מקרוב באו ניכרים כבר בחיים היהודיים בקאנאדה.

מכיוון שיהודי מזרח אירופה הטביעו את חותמם על החיים היהודיים בקאנאדה, תוקה היא השפעתה של האורתודוכסיה. במונטריאול קיימות ארבע ישיבות ובטורונטו שתיים, שלידן קיימת גם רשת של בתי תלמוד תורה.

האוריינטאציה של יהודי קאנאדה — ציונית

אפשר להגיד בפה מלא, שהקהילה היהודית בקאנאדה היא בעלת אוריינטאציה ציונית של עבודות ציוניות מכל הזרמים — החל במזרחי האורתודוכסי וכלה במפ"ם הראדיקאלית. הם מיוצגים בהסתדרות הציונית הפדרציאטיבית בקאנאדה, אירגון המטרייה של התנועה הציונית. הציונות בראש בכל הפעולות, כשהיא מעודדת את הפעולה למען ישראל ומבצעת תכנית נמרצת לחינוך היהודי התורתי.

השפעתם של הסטודנטים היהודיים

התפתחות ניכרת בשנים האחרונות היתה ההתעניינות הגוברת בנושאים יהודיים שבאה לידי ביטוי על ידי סטודנטים יהודיים באוניברסיטאות בקאנאדה. הם התחילו לגלות עניין ער בשאלות הנוגעות לחיים היהודיים. התארגנו למטרה זו. המספר הכללי של סטודנטים יהודיים בקאמפוסים הקאנאדיים נערך ב־20,000 ומעלה, 9,000 הם במונטריאול ובין 5,000—6,000 הם בטורונטו.

הדחיפה הראשונה להתעוררות הזאת באה בשנת 1967 כשמלחמת ששת הימים עוררה גאווה יהודית. קבוצת סטודנטים ציונית התארגנה. מן הפעולה הזאת נבעה התעניינות ליצירת פדרציה של סטודנטים יהודיים שתייצג תלמידים יהודיים בכל האוניברסיטאות. הקונגרס היהודי הקאנאדי, בהסכם עם מחלקת הנוער של הסוכנות היהודית וההסתדרות הציונית הפדרציאטיבית בקאנאדה, הלך בראש בהגשמת התכנית הזאת. לפני שנה ומחצה, הוקמה אגודה, שבאותו זמן התחילה ליצור פדרציה של סטודנטים יהודיים שתייצג את כל האוניברסיטאות. למעלה ממאה צירים השתתפו בועידה הזאת שבאו מקבוצות מרכזיות שכללו עשרים ושבע קבוצות סטודנטיות. הצעירים הללו יצרו את האיגוד הקאנאדי של סטודנטים יהודיים. הקבוצות הסטודנטיות היו מפולגים בחלק ממטרותיהם, אך בדרך כלל ההחלטות שנתקבלו הדגישו את הצורך בעידוד הערכים היהודיים.

הקבוצות הציוניות שמו את הדגש העיקרי על העלייה, המאבק של הסטודנט למען היהדות הסובייטית. הדגישו את ההצלה של יהודי רוסיה. ,,יבנה" שמה את הדגישות על חינוך יהודי דתי בעוד שהרדיקאלים הדגישו את הסוציאליזם הפילוסופי היו גם חולשות על מדיניות הרווחה דימוקראטיזציה של הקהלות היהודיות, אירגון קורסים בלימודים יהודיים באוניברסיטאות ועידוד הגות יהודית וחקר מורשת יותר.

התלמות אחרות והעיקר בענין העלייה הגברת פעולה לטובת היהודים הסובייטיים.

כמו כן השתתפו הסטודנטים המתקדמים למען ישראל, סטודנטים ישראליים באוניברסיטאות קאנדיות וסטודנטים ידידי צרפת מאוניברסיטת מק־גיל. קבוצות כאלה קיימות לא רק במונטריאול אלא גם בוויניפג, סאסקאטון, קאלגארי, אדמונטון וקאליפאגס.

תרומת היהודים לביסוסה של קאנאדה

תרומת היהודים לקאנאדה ניכרת בהרבה שטחים ליהודים יש חלק בשגשוג הכלכלי של הארץ. הם תופסים עמדות, במיכאנסים, בתעשייה ובמקצועות החפשיים. אריגים ופרוות הם מפעלים יהודיים גדולים ובמונטריאול נוטלים יהודים חלק מיוחד בתחום הבנייה. פירמות בנייה יהודיות בטורונטו ובוויניפג הקימו שיכונים עירוניים שלמים עם בניינים מודרניים בתכלית.

יהודים תפסו גם מקום חשוב בחיים הפוליטיים בקאנאדה. דוד קרול הוא חבר הסינט כמו שהיה לאזארוס פיליפס לפני פרישתו. עתה ישנם ששה חברים יהודיים בפארלאמנט. אלה הם הרברט גריי, באריט דאנסון, דוד לואיס, ז'אק מארשאל, מאכס סאלצמאן מאונטאריו ודוד אורליקוב מוויניפג. המשרה של ראש הבנק אוף קאנאדה, המשרה הגבוהה ביותר בארץ הזאת, נעובה לאחרונה על ידי לואיס ראסמינסק, בנם של מהגרים יהודיים מרוסיה. סימון רייזמאן הוא שר האוצר. דוד גולדן ואלאן גוטליב שניהם מוויניפג ושניהם בעלי תודעה ומצפון יהודיים, תפסו משרות גבוהות בשירות המדינה בקאנאדה. יעקב פינקלמן הוא מתקן פגמים ראשי ביחסי עבודה ממשלתיים. קארל גולדברג הוא אנף מכובד בהרבה ענינים.

הנשים היהודיות, עובדת סוציאלית סילביה גלבר והכלכלנית סילביה אוסטרי, תפסו עמדות מפתח, מרת גלבר התאמנה בארץ ישראל בזמן המנדט אם כי היא ילידת קאנאדה, ברנארד אוסטר, אף הוא תופס עמדה חשובה בשירות המדינה.

מיניסטר אחד בממשלה הזמנית באונטאריו (אלאן גרוסמאן) ושלושה של מאנאטובה (שאול צ'רניאק, סידני גרין ושאול מילר) הם יהודים. בקוויבק משרת ד"ר ויקטור גולדבלום בתפקיד ממשלתי חשוב. טורונטו, העיר השניה בגודלה ביותר בקאנאדה, יש לה שני ראשי העיר. שאחד מהם שירת עונת הכהונה הארוכה ביותר בהיסטוריה של העיר.

הרבה ערים בקאנאדה המערבית ומזן במחוזות הימיים יש להם ראשי עיר יהודיים. עד הזמן האחרון נוהל המפעל הגדול ביותר של הממשלה הפדיראלית, הנתיב הימי של סט. לורנס, בידי יהודי, צ'ארלס גאווזי הבנות, בית הספר למשפטים של אוניברסיטת מגיל, ניהל מאכסיה כהן, בתי הדין העליונים של מאנטובה, קולומביה הבריטית, אונטאריו וקוויבק יש להם שופטים יהודיים. אחד מהם, סמואל פרידמן, ששירת כקאנצלר האוניברסיטה במאנאטובה, הוא עתה שופט עליון במאנאטובה. בשנת 1969, נבחרו חמישה יהודים למועצה המחוקקת במאנאטובה. תוך מספר שנים המעשות האחרונות נבחרו יהודים כראשי מפלגות באופוזיציה במועצות מחוקקות שונות בקאנאדה. הראשון היה דוד באודיס מונקובו, עתה ראש קולומביה הבריטית המנהל את המפלגה הדימוקרטית החדשה ומנהיג האופוזיציה בקולומביה הבריטית. במאניטובה עומדים סידני ספיבאק (קונסרבאטיבי) (ו.ה. איזי אספר) (ליבראלי) וסטיפן לואיס בראש המפלגות שלהם — דוד לואיס הוא עתה במצב של המחזיק את מאזן הכוחות בפארלמנט הקאנאדי. מכיוון שראש הממשלה טרודה הוא ראש של ממשלת מיעוט.

ההתפתחות האחרונה, ואולי, החשובה ביותר היא המינוי המצופה מזה זמן של חבר יהודי בקבינט הפדרלי. המיניסטר הנדון הוא הרברט גריי הצעיר מוינדזור, אונטאריו, המשמש עתה כמיניסטר לעניני קורפוראציה והרכבים. הקהילה היהודית בקאנאדה הקימה מנגנון פילנטרופי למופת שעל ידו מוגשת עזרה ומספקים את צרכי הסוכנויות היהודיות המקומיות ומעבר לים וגם ישראל. במונטריאול זה נקרא שירותי הגהלה היהודית המאוחדת, בטורונטו הסדר היהודית המאוחדת. בויניפג, קרן הסעד היהודית, הקהלות הקטנות יותר בפדי השדה מאורגנות באופן דומה. שורה שלימה של מוסדות פילאנטרופיים ותרבותיים צמחו החל במעונות לילדים וכלה בבתי אבות, בתי חולים, העולים מיליוני דולרים, בתי התלמוד ומרכזי נוער — כל זה במימד גדול. מונטריאול נתעשרה לאחרונה בבניית המרכז התרבותי של סעדיה ברונפמן, העולה מיליון דולר, שהוקם ביזמת משפחת ברונפמן, בניין הערלת מיליון דולר נבנה כמו כן לשרת כמשרד הראשי הארצי של הקונגרס היהודי הקאנאדי. באופן יחסי הוציאו יהודי קאנאדה יותר לצרכים מקומיים ולישראל משכניהם בדרום, למגביות השנתיות המיוחדות תרמו סכום של 120 מליון דולר בקאנאדה במשך עשר השנים שעברו.

שמונה עשר אלף מהגרים יהודיים דוברי צרפתית הגיעו לקאנאדה בשנים האחרונות. מהם 10,000 מצפון אפריקה, ו־8,000 מצרפת ומבלגיה. מספרים אלה פורסמו בועידת מועצת הנהלה היהודית במונטריאול (ועד העיר). רובם התיישבו במונטריאול ומהווים תוספת חשובה לאוכלוסיה היהודית בקאנאדה ובעלת חשיבות מרובה לקהלה היהודית ולרוב הצרפתי בקוויבק.

המהגרים היהודיים שזה מקרוב באו תרמו תרומה לחברה הקאנאדית בזמן הקצר ששהו בארץ הזאת. הם מבטיחים למלא תפקיד עוד יותר חיוני בהתקרבות שבין היהודי הקאנאדי הצרפתי.

ההתפתחות האחרונה ממש, וראויה לציין בהיסטוריה המסובכת של הבעיה החינוכית היהודית בקוויבק, היא יסודו של בית ספר ליהודים דוברי צרפתית על ידי הועדה לבית ספר קאתולי בקוויבק. בהיותו בלתי תלוי לגמרי בניהולו של מנהל יהודי הוא מספק הוראה דתית יהודית חשוב. ביותר הוא שהמימון, כולו הוא של הועדה, בהיותו ממוקם בבנייני אגמתיק סט. סזול הוא ידוע כאקולה מימונידה. זוהי הפעם הראשונה שהתפתחות זו חלה בקוויבק או בעניין זה, בכל קאנאדה, ההינו המימון הכללי של בית ספר יהודי הוא בידי הממשלה. המפתח, כמובן, הוא שהוא מוסר בלשון הצרפתית.

בן הסוחר מטורונטו — חתן התנ"ך העולמי

מאת נ. גולן

חיים הינר, בילד עול המנים החרוסקי מטורונטו, שהוכתר ביום העצמאות בתואר חתן התנ"ך העולמי לנוער יהודי, זכה מאז לתשומת לב מרובה מצד היהדות בישראל.

השבוע, ביום שני אחה"צ ישב הנער באחד מחדרי משרד הבטחון בת"א במחיצת מארגני האירוע ויותר חבריו, משתתפי החידון, בעסק בר הרעק לו הפרס הכספי בו זכה, וכפי שנוכחו לדעת כל הצופים בו ביום העצמאות, גם הפעם התגלם חיים הצעיר בשקט הנפשי שלו ובבגינותו הבטעית.

מיהו הילד שהצליח לגבור על נערי ישראל ותניכי מסורתיה בידע התנ"ך שלו? האם אפשר להצריך לחיוב, מעבודת. זכייתו, את סיכויי יהדות הגולה לגדל דור חדש של שוחרי מסורת, שיתגבר על פיתויי ההתבוללות?

בחולצת טריקו צהובה, בעלי ההצבלות וכיפה גדולה ישב עמנו חיים הינר בחדרון שבמשרדי הקריה וסיפר לנו את סיפור חייו הקצרים. הוא בנם של אם עקרת בית ואב סוחר בגדים. ההורים אינם שומרי מצוות במיוחד: ,,אבל אמא רצתה תמיד שנלמד בבי"ס כתר יהודי ונקרא תלמודי תורת ומאמנים, שם כל המורים ישראלים ואנחנו לומדים את לימודי הקודש בעברית. אחי שהוא היום בן עשרים ושמונה, עד היום שומר מצוות. ועכשיו גם בא אתי לישראל. היא ,,המנברית" שלי. יש לי עוד אחות יותר גדולה, שהיא עכשיו בקיבוץ סער בארץ. גם אחותי שלמה ללמוד בביה"ס היהודי, ועכשיו אני בכתה ט'".

לומדים הרבה תנ"ך

את דבריו משמיע חיים בעברית רהוטה למופת ובקול דקיק מתחלף של נער מתבגר. כיצד הגיע אל חידון התנ"ך העולמי — ואל הידע שלו?

,,אצלנו לומדים תנ"ך הרבה, אני חושב כמו בארץ" עונה חיים. ,,יש לנו מורה חיפני לתנ"ך, מר אבשלום ברשי, שיודע מגיון תנ"ך וכל שנה הוא עורך לנו חידון בביה"ס. ברשי ניצח פעם בחידון התנ"ך בגה"ל. כששמעו את חידון התנ"ך בפעם הקודמת הייתי עסוק עם הבר־מצווה שלי ולא השתתפתי. המנהל שלנו כעס עלי מאוד, ובגלל זה, השנה, באותן סנבי, נרשמתי לחידון".

מסתבר שהמנהל לא טעה. התלמיד הטוב של ביה"ס — לא הכזיבו. הוא ניצח בכל התחרויות המקומיות של קנדה — וזכה והכתר גם בכתר העולמי. מהו סוד הידע של חיים? ,,אני אוהב לקרוא" הוא עונה בחיוך. ,,אבל מה שהכי חזק אצלי זה דווקא מתמטיקה".

ההכנות לתחרות

כיצד התכונן להתחרות? ,,קראתי את החומר כמה פעמים — וזהו", הוא עונה בפשטות של נער שהגן בכתרון ס־עולם.

וההורים? ,,אבא — לא יודע עברית, אמא — לא יודעת תנ"ך, אני בעצמי למדתי הכל. אבל הם שמחו שאני מצליח. הם שמחים שאנחנו הצעירים בבית, יודעים יהדות הולכים בכפה על הראש — למרות שהם בעצמם פחות דתיים מאתנו".

כשהתברר לזוג הינר כי בנם הקטן נוסע לישראל — החליטו לשלוח עמו את האח הגדול שישמור עליו. בצהרה זו נפגשו, בארץ כל שלושת ילדיהם האחות בקיבוץ ושני האחים. האם המיפגש עורר אותם לבוא לישראל דרך קבע?

בארץ נפלא

,,אני עוד לא יודע מה אעשה בעתיד" אומר חיים בהיסוס ילדותי ,,אבל בארץ — נפלא. קצת חם והישראלים נורא ידידותיים. אף פעם לא פגשתי אנשים כל כך פתוחים ונחמדים. הם הראו לנו המון מקומות שעד עכשיו קראתי עליהם בתנ"ך כמו מערת המכפלה וקבר רחל, והיינו גם בהרודיון ובמצדה ובעוד מקומות".

וכיצד התרשם מהבחורים הישראלים להתחרות?

,,יש לי בית זכרון חזק, וכל הזמן של החידון — לא התרגשתי. אבל בסוף, כשראיתי שאני נשאר לבד עם הישראלים — קצת התבלבלתי, ובגלל זה שכחתי משהו בשאלה אחת. אני חושב שאילו לא הייתי מתרגש — הייתי זוכר גם אותה. אח"כ — כשהם ראו שאני חתן התנ"ך, לחצו לי ידיים והמשיכו להיות חברותיים כמו מקודם".

מה מצפה לחיים בשובו לקנדה?

,,בינתיים, שום דבר מיוחד" הוא עונה כתשובה על השאלה. ,,אחזור לביה"ס אמשיך ללמוד. על העתיד אני עוד לא חושב".

מכל מקום — האם עתידו נראה לו במסגרת המסורת היהודית ורוח התנ"ך?

,,כמובן" הוא אומר בהדגשה ,,בית הספר כבר השפיע עלי לכל החיים. אני אמשיך לשמור מצוות תמיד, כמו אחי הבכור ו־

דעת חברים

דרך המפד"ל לאן?

מאת משה אונא

המפלגה הדתית־לאומית הצהירה לקראת המו"מ הקואליציוני שהיא תצטרף לממשלה חדשה רק אם זאת תהיה ממשלת חירום הכוללת את הליכוד ואם יחול שיפור משמעותי בשאלת „מיהו יהודי".

עמדה זאת מעוררת תמיהה מכמה בחינות:

א) אין כל סיכוי ששני התנאים יתמלאו, אפילו אחד מהם. ברגע זה בהיקף זה. דוברי המפד"ל מבקשים להציג את עמדת ה„עבודה" השוללת ממשלה עם הליכוד כעמדה המבכרת אינטרס מפלגתי צר על אינטרס לאומי. אולם זה רק החצי של הסיפור. האינטרס הלאומי במצב של היום קשור בהכרח במו"מ על הפרדת הכוחות ועל הסכם כלשהו עם הערבים, או עם חלק מהם. וכאן אין להתעלם מהאינטרס הלאומי לגבי המשך הידידות עם אמריקה. את שני אלה בממשלה עם הליכוד אינה יכולה להבטיח מבלי שהליכוד יתכחש לכל מה שאמר בשנים האחרונות. כבד"ל ספק רב אם הליכוד יסכים ערב בחירות צפויות שיסכן את כל הישגיו בבחירות בכנסת. אין גם לזלזל מבחינה מדינית בהודעת ההנהגה הערבית שלא יתמכו בממשלה כזאת.

מלבד זה ברור שדרישת המפד"ל הודיעה כבר עכשיו על הסכם הכלל, כשהמפד"ל צופה שהמפד"ל בכוונת את עמדתה העצמית בדבר וראשונה על פי צרכים המפלגה. „כוונת ההכרעה של מוכרי המפד"ל שהיא לא תפקה צעד הצ־ליל להביא לידי פילוג.) הרי ברור שממשלה ליכוד פירושה בחירה ה־מערך והפיכת ה„עבודה" לאופוזיציה במשלה.

ב) יש סתירה בין שני חלקי הה־צהרה של המפד"ל. כי אין ספק שב־ממשלת חירום לא תתן דבר בעניין „מיהו יהודי". הליכוד שהרשמת עם ליכוד לאומי גם הוא בהויה צרך הדר־לאומי לא נתקבל בעבר יתקבל עד כמה במצב הנוכחי.

ג) אם הנימוק הבטחוני היה בעל משקל בהכרעה הקודמת להצטרף לממשלה, כפי שהכריזו ראשי ה־מפד"ל, צריך היה נימוק זה להיות מכריע במצב של היום. בכל זאת אם הוא צודק אז היום, הרי הוכח למפרע שגם בהכרעה הקודמת הוא היה רק בחינת „עלה תאנה". האב־פקט הבטחוני אכן צריך להיות בעל חשיבות רבה בקביעת דרכה של המפד"ל, כפי שהיה לא פעם בעבר בהכרעות גורליות. אם הוא מסולק מן החשבון, סימן שמשהו במפד"ל השתבש. מתגלה לציין כל שהכרעה שהמפד"ל של היום בר־רה יותר על הצד הלאומי מבעבר, אינו אלא תירוץ שאך בקושי מסתיר את האמת והיא: שהחשבון הפנים־מפלגתי והפנייה לצד הליכוד קוב־ע.

ד. ההצדקה להמרות את פי הרב־נים נמצאה בכך שההלכה להצטרף לממשלה בתנאים שנוצרו לא היתה בהחיב ההלכה כי אם פוליטית גרי־דא. גם הנימוק הזה פרוקן מתוכנו. אם עכשיו דוחים הצדה את העיקר ליש הדיינים והשובים ביותר, שי־קולים שגרמים לעמוד לנגד עיניהם של ראשי המפד"ל, אם יש בהם רגש של אחריות כלפי עתידה של המפ־לגה ואף של התנועה.

מהי האלטרנטיבה?

לאור זה האלטרנטיבה המסתמנת ברורה: כנסלה של 61 עם ליע ורצ"ץ כשותפים. פירוש הדבר אובדן כל ההישגים שהושגו במו"מ הקוא־ליציוני הקודם וחיזוק משמעותי של האגף האנטי־דתי במפשלה ובקוא־ליציה. את המצב החדש הזה שייו־צר יש לראות על רקע חילופי המש־מרות במפלגת ה„עבודה". אין לה־כחד בדורת שונה ממצבים דומים בעבר. למסמרת החדשה ב־„עבודה" יש רקע אחר מזה שהיה ל„מיידה הישנה. היא תשקיף על ההתחמות עם המפד"ל בעיניים אח־רות: מנגן העבר הכפיע עליה פרה בהרבה בשיקוליה, בעוד ו־„גד" אדרבא, יהיה בתוכה כאלה ביזאר בפירוד מהמפד"ל תוספת רציה, כדי להדגיש הדגשה יותר את הניגוד בהנהגה מהצבור הדתי.

וגם זאת היה על המפד"ל לקחת בחשבון: כוניסתו של נציג התנועה לזכויות האזרח לממשלה תחזק תנו־עה זו במידה ניכרת לקראת הבחי־רות הבאות. ומאחר שכמצעי המפד"ל בבחירות הבאות אינן בוחרים (אם לא יחול בתוכה שינוי מפליג), הרי עלית נציגיה של תנועה זו בכנ־סת ב־1 — 2 צירים עלולה לשנות באופן מכריע את מעמדה של המפ־ד"ל כפרבנו רצוי לממשלה בעתיד. הדברים שאנו קוראים ב„הצופה", כאילו אין סכוי שממשלה כזאת תקום והתהיה מעמד הם בחינת מש־אלות לב בלבד.

תביעות שלא יתקבלו

כל זה צריך להיות ברור גם לרא־שי המפד"ל. כיצד, איפוא, אפשר לפרש את נעילה הדלת מראש על־ידי תביעות שאין סכוי שיתקבלו? אין, לדעתי, פירוש אחר לכך אלא שהמפד"ל מעוניינת למנוע בכל מחיר החלפת הממשלה הקיימת; לכן היא גם מעמידה תנאים שהיא יודעת מ־ראש שלא יתמלאו. תקוותה — ש־היא אשליה — היא שלא תקום ממשלה חדשה בהתכונות אחרת. תק־ווה זו קלושה, כאמור. כי המיומד יראשית הממשלה וכן מפלגתו מ־צוינים בבירה רבה שיצליחו בהר־כבת ממשלה חדשה. רק בדרך זו עשוי יצחק רבין לרכוש את אימון הצבור. ומה שלא פחות חשוב, את אימון מפלגתו, בה הוא צריך עדיין לבסס את מעמדו בשביל מפלגתו עשויה הצלחתו או כשלונו בהרכבה זו להיות הגורם המכריע בתוצאות הבחירות הבאות.

בשביל „התנועה לזכויות האזרח" תהיה — כאמור — ההצטרפות ל־קואליציה של י. רבין הזדמנות פז להתבסס. הנימוקים שמנעו צירופם לממשלה הקיימת כמסולקים על ידי הרכב חדש של „העבודה" ויציאתה של המפד"ל מהקואליציה. יתירה מזה עצם הסיכוי לגרום את המפד"ל אחת ולתמיד מהממשלה יהיה בשבי־לם פרס שבכוחו לתת את הדחיפה להתגבר על כל היסוס אם עוד יש־נו כזה.

כדוע, איפוא, קובעת המפד"ל את עמדתה כפי שקבעה, על אף כל ה־סכנות האלה? אין, לדעתי, תשובה אחרת אלא זו: המריבות הפנימיות והפחד בפני פילוג הם הגורמים והם דוחפים את המפד"ל לעמדה שכל שיקול ענייני היה צריך לפסול או־תה. בגלל זה יהא אוכמת את אח־ריה בפני כל הנימוקים החשובים שהיו צריכים להדריכה כדי להפסל על הרכבת הממשלה החדשה, והיא הסבה עוורת לכל הסכנות האור־בות לה בדרך אליה כולכה אותה עמדתה. ויאמר בבירור: בשורה ספ־לגתית כזה מבקשת כמו ממשלת חירום אינה מקבלת כל חשיבות יתר עליה שתולים בה את כל עקרון.

אבדן הדרך הסגולית

כאן מתגלה בעליל ובאופן מב־היל ממש באיזו מידה המפד"ל אב־דה את דרכה הסגולית התרתקה מיסודה המזרחי ותנועת תורה ו־עבודה שהנחו את הציונות הדתית בעבר והדריקו את קיומה כגורם בעל רעיון גדול ובעל דיוקן עצמאי בעם היהודי. במקום זה באו הסיפ־יות והחשבון האישי וסילקו לחלוטין את המחשבה העומדת במבחן הפק־רונות והרעיון.

לא ניתן לשום צבור ללכת בדרך מסולה כזאת מבלי להענש על כך. למפד"ל מוגש עכשיו החשבון של דירדורות זו. יש לה מחיר כבד ב־חיים הציבוריים. לא ניתן להמשיך בדרך זו לאורך ימים. הדרך כובילה מהשתלשלות של מגנגון עקר וללא שאר רוח להגרורות אחרי דעות זרות לצבור הזה; להעברת האחריות ל־כעשיה אל גורמים חיצוניים; לנס־יונות כושלים לפתור בעיות מהות־יות על פי החשבון סיעתי ואישי; לשגיאות חמורות בניהול המדינ־יות; לעלייתם של אנשים לצמרת שאינם ראויים לכך. והמחיר הוא ירידה קרנה של התנועה בפנים ובחוץ, דלדולה מכוחות הכבירים את ייחודה של התנועה ודואגים ב־הפקידם לשמור על ייחוד זה, אכו־בה אבל חבריה עד כדי נטישתה.

לנקודה זו הגיעה המפד"ל, על אף הפוטנציאל העצום של כוח רעיוני חיוני ושל חברים טובים ומסורים שנאגר בתוכה. האם עוד תצליח להיחלץ ממשברה זה ולעלות שוב על דרך המלך? השעה לתמורה היא שעה שתים־עשרה!

חוקה וחוקי יסוד בישראל

מאת יונה כהן

שניים הם ההחורים שהמטפלים בעיבוד חוקה למדינת ישראל סבורים שבהם יש לטפל בשלב הראשון: (א) הגנה על זכויות הפרט בפני התערבות שרירותית של השלטון; (ב) קביעת סדרי מימשל שיבטיחו את תקינותו ומניעת ריכוז סמכויות רבות מדי בידי שלטון אחד.

הצעות ראשונות לחוקת יסוד

בהרצאתו לא שכח השר צדוק להז־כיר, ובצדק רב, את ארבע הצעות החוקה שהוכנו עבור המדינה ערב הקמתה, והבולטות בהן, גם כדברי מר צדוק, הצעת החוקה שהוכן ב־עצתו ד"ר יהודה פנחס (ליאו) כהן. הוא הבליט על הצעה זו כדומר ה־ראוי לעיון בימי עיון כאלה ואף „בעל השלכה אקטואלית". כאן ה־מקום להזכיר שהד"ר יהודה כהן הכין את הצעת החוקה לפי בקשתו של הסוכנות היהודית, בהיותו יו"ר צה המדיני. בשלב הרבה יותר מוק־דם, בעוד ועדת החקירה מטעם ה־אריים מטפלת ב„בעיית ארץ ישראל", פיתה הוועד הלאומי „ועדה לענייני חוקה", בראשותו של ז. ורהפטיג. בקום המדינה בחרה „מועצת המדי־נה הזמנית", ב־א' תמוז תש"ח (1948) — ועדת חוקה, גם זו בראשותו של ורהפטיג, שניגשה לדיון ובירור בעיות חוקתיות. בוועדה זו היו מאיר גרבובסקי (אחיו ארגוב), י. הררי, ברוך ויינשטיין, מ. ד. לוונשטיין, צבי לוריא וש. מיקונים (שהוחלף את מ. וילנר). מזכיר הוועדה היה ישראל ישעיהו, כיום יו"ר הכנסת.

בפני הוועדה הובאו אז ארבע הצ־עות (הן אלה שרמז עליהן השר צדוק בהרצאתו הנ"ל) של ד"ר י. פ. כהן, ד"ר איתמר פרויד, ד"ר וורנר פרייסטטר וד"ר רולבנאגם, אך כב־סיס לדיוניה קיבלה הוועדה את ה־צעתו של ד"ר יהודה פנחס כהן. לא למותר יהיה לרענן בזה את זכרונם של החכים האנשי המשפט והות־קים הצעירים מה היה הלך המחשבה בימים בהם הוקמה המדינה לגבי אופיה והוכנה של החוקה הראה ל־ישראל.

בהקדמה (מבוא) התגיעת לחוקה כתב מציע החוקה דברי שבח ה־הודיה לבורא עולם (בניגוד ל„כוחי ועוצם ידיי") על עזרתו לעמו לצאת מעבדות לחרות, מקיעבוד לעצמאות והרצון לכונן מדינה יהודית על יסו־דות הצדק והמשפט כחזון נביאי יש־ראל.

בהמשכה מבטאת החוקה את הרצון להגן על זכויות היסוד העיקריות: קדושת חיי אדם, הגנה על כבודו, חופש הפרט, סודיות המכתבים, חופש הפולחן, חופש המצפון, הדיבור, ה־התאספות וההתאגדות. בהצעת ה־חוקה הנ"ל — מכשלה שלא יהיו בה יותר מחמישה־עשר שרים, ושרש הכיים ראשאים להתפטר. הוא הציע כנ־בחור את השרים וכו'. הוא הציע כנ־כת לשלוש שנים. בן 101 צירים, כ־כנסת היא המחליטה על מלחמה, או על הסכם שלום.

כארבעה חודשים ויותר דנה הכנסת הראשונה, ללא הגבלת זמנם של ה־נואמים בסוגיה זו (בחודשי שבט—סיון תש"י), הגישה הכללית היתה שנציגי מפא"י החזית הדתית (המז־רחי, הפועל המזרחי האגודה) הציעו חוקי־יסוד, ואילו נציגי האופוזיציה (ציונים כלליים, מפ"ם, חרות, מקי, פרוגרסיבים (שהפכו ל„ליברלים עצ־מאים"). ויצ"ו) תבעו חוקה לאלתר. להצבעה הוגשו שלוש הצעות: (א) הצעת הדתיים: „הסדר בעיות היסוד של המדינה, יסודות השלטון וחלו־קת סמכויותיו, הבטחת זכויות האזרח וחובותיו ייעשו עפ"י חוקי־יסוד". (ב) הצעת מפ"ם, חרות, הציונים הכ־לליים ומקי היתה: „להטיל על וע־דת חוקה, חוק ומשפט להכין את

ה„חוקת המדינה ולהגישה לכנסת הרא־שונה. על הארכה נגבר עבודות הוע־דה תחליט הכנסת". (ג) י. הררי הגיש הצעה, שנתקבלה ברוב קולות של מפא"י, הפרוגרסיבים, הספרדים, ויצ"ו. להתמקד בחוקי יסוד שבעתיד יאוגדו לחוקת המדינה.

במה תדון החוקה?

הטיפול בחוקי־יסוד וחוקה בוועדה בסמכם הכנסת, אמר שר המשפטים, צדוק, ביום העיון הנ"ל שאבגם „כב־נסת הקודמת (השביעית) הוקדשה עבודה רבה לגיבוש הצעת חוק היסוד על „זכויות האדם והאזרח". הצעה הגיע בימים הקרובים לקריאה רא־שונה בכנסת. להשלמה מערכת חוקי היסוד דרושים לנו עוד חוק יסוד — דרכי החקיקה, חוק יסוד — הרשות השופטת. „חוק יסוד משק המדינה" עבר כבר את הקריאה הראשונה בכנסת הקודמת. הכוונה היא לנכסי המדינה, התקציב, מיסים. גם נושאים של מבקר המדינה, נציב תלונות (אומבודסמן) כעונים טיפול יסודי. לצורך השלמתה של חוקת יסוד למדינת ישראל סבור השר צדוק ש־עוד טעונה הכרעה במספר זכויות יסוד שבאפיין הן סוציאליות אך בתוכנן הן פוליטיות, כגון: הזכות לעבודה, להי־נוך, לביטוח סוציאלי וכדומה. ולב־סוף הנושא החשוב והרגיש, שנבחרי העם עצמכו לדון ולהחליט בו: ה־אם יש להביא לידי ביטוי בחוקת המדינה את אפיים הביחוד של עם ישראל של מדינת ישראל כמדינת היהודים. אם כן — כיצד לעשות זאת תוך שמירה על היחוד והייעוד של העם מזה ושמירה על העיקרון של השוויון המלא של כל אזרחי המדינה ללא הבדל דת ולאום...

בהשלמת המלאכה הזאת האמורה לעיל, מלאכה רבה וקשה, נעמד ב־פני מלאכת כינוסה של כל החקיקה הקונסטיטוציונית בניסמך אחד — חוקת המדינה. הקושי הוא, הסביר השר צדוק, לדאוג שהחיה זו חוקה בגובשת ובתהליך מתמיד של הת־הוות. כאן שאל: במה נבדלות חוקות דמוקראטיות מחוקות במדינות הגוש הקומוניסטי? אחד המלומדים מוצא שעיקר ההבדל הוא בכך שחוקות במדינות סוטאליסאיות אינן פרי של תהליך של התפתחות. הן קימות על גבי הנייר ללא שינוי עד שיום אחד מפלגה השלטון מחליטה להחליף אותן. במלים אחרות, הן משקפות מה שהמשטר רוצה שהעם והעולם יראה כחוקת המדינה הזאת בשעה מסויימת. לכן חוקות אלה כוללות בדרך כלל הצהרות מפורסות מאוד על זכויות הפרט בלי שיהיו בצידן של ההצהרות האלה כלים, מכשירים ונוהלים למימושן של הזכויות. לעו־מתן החוקות הדמוקרטיות, גם כשהן כגובשות במסמך אחד, הן בתהליך כמתמיד של הווצות. על כן מציע השר צדוק לכל העתידים לעסוק ב־כלאכת החוקה הקונסטיטוציונית ל־הסתפק בהוראות יסוד ולהשאיר מר־ווח גדול של גמישות ושל כושר הת־אמה לנסיבות המשתנות.

במסלולי החקיקה והפסיקה

בינתיים, הוסיף שר המשפטים, ה־חוקה שלנו הולכת ומתהווה. נוצרת היא במשך כל השנים בשני מסלו־לים: מסלול החקיקה, הם שורה של חוקי־יסוד שהכנסת מחוקקת (הכנסת, הממשלה, השבות, בתי המשפט וחלו־קים מחוק היסוד הממלכתי ועוד) וכמסלול הפסיקה ע"י ביה המשפט ה־עליון. במשך השנים נקבעו ע"י בימ"ש זה עקרונות רבים בתחום ה־הגנה על זכויות הפרט, ובתחום סדרי המימשל. כך, למשל, במשפט קוק ודיבוטינסקי (הלל ועוד) נגד נשיא המדינה קבע ביהמ"ש העליון שהיחו־סים בין נשיא המדינה לבין הממ־שלה והכנסת הם מחוץ לריתום השי־פוטי. מאוחר יותר מצאה קביעה זו את ביטוייה התחוקתי בסעיף 13 של חוק יסוד — נשיא המדינה, בו באמור שנשיא המדינה לא יתן את הדין בפני כל בימ"ש או בי"ד בשל דבר הקשור בתפקידיו או בסמכויו־תיו, ויהיה חסין בפני כל פעולה משפטית בשל דבר כזה.

עקרון שני שבתי המשפט אימצו לעצמם הוא עקרון בעל כשמעות אקטואלית בימים אלה. ושר המש־פטים התכוון לעקרון האחריות ה־מיניסטריאלית האינדיבידואלית. זה־דבר נקבע בערעור פלילי לפני עשר שנים (ר"ס נגד היועץ המשפטי, 41/54). שם נאמר כי השר אחראי לפני הכנסת בכל הפעולות המינה־ליות של המנגנון הפקידותי השר ל־משמשתו...

מכאן שהחוקה של מדינת ישראל אמנם מתגבשת בחוקי יסוד של הכ־נסת ובפסיקה של בתהמ"ש. אשר למידת הסרוך שיש להעניק לחוקה ואיזהו המוסד שיופקד על שמירתה — במאמר הבא, אי"ה.

גישה זהירה בעיבוד חוקה

המרצה הראשון, בנושא „לקראת חוקה בישראל", היה שר המשפטים חיים צדוק. הוא הקדים ואמר שאין הוא מדבר בנושא זה לא כחבר במ־פלה, לא כשר המשפטים ולא כחבר במפלגה או סיעה פרלמנטרית מסויי־מת אלא כמשפטן וכאיש צבור. אף הוא גרס שאה התחום הזה, שהוא תחום רגיש, מיטב להניח ולהתרכז בשני התחומים הנ"ל. הוא אף הזכיר את ההגהה הנאיבית שביסודה של כל חוקה שכאילו ע"י ניסוח מסמך ניתן לצבצ סדרי מימשל.

באמתנו לדרך בהשלמת התחיקה הקונסטיטוציונית שלנו, ולקראת כי־נוסם של חוקים קונסטיטוציוניים ש־לנו בסמכך אחד להוקת המדינה. ההזיר השר המשפטן חיים צדוק את המחוקקים הציבור:

„אל נא גנסה, לשגבש את החו־קה שלנו. להיות מפורסים מדי, מב־צים מדי, הייתי אפילו אומר — אל נא גנסה להיות מתוחכמים מדי".

המרצה הנכבד אמר שהוא סבור ש„בצבור הולכת ובשלה ההכרה ש־הגיע הזמן לחקיקת חוקה" הוסיף כי „אין זו מלאכה קלה או פשוטה".

מי עושה את המלאכה הלא־קלה ולא־פשוטה? — על כך משיב השר צדוק: ועדת החוקה, חוק ומשפט (ולאחרונה באמצעות ועדת המישנה המיוחדת לעניין זה, בראשותו של ד"ר ב. הלוי) מזה, והממשלה (ב־אמצעות משרד המשפטים). „חלוקת ההפקידים" בין הוועדה הנ"ל בכנסת לבין הממשלה, בלי החלטה מיוחדת, היא, שהכוכד הפרלמנטרי נטל לידיו כל הנוגע לזכויות הפרט, ואילו עניי־נים הקשורים בסדרי מימשל הם בידי הממשלה.

הכפי מדינה ויודעי חוק ומשפט, גם מהללי התככים בכל לבם ב־חקיקת חוקה ובבהירה, אך כשבגלים הבנה לייחודה של עמנו אינם ר מתנהבים בבכירים שאת ההחום הדתי יש להניח „לפי שעה". לאלה, כאמור, לא אצה הדרך ובבעיים להסתפק ב־חוקי יסוד בשני התחומים האמורים לעיל: זכויות הפרט וסדרי המימשל.

יום עיון שעשה הכנסת שבמסגרה הקצרה של הפכר העצמאות ויהודה יום עיון, בבסגרת יום הזיכרון לד"ר הכנסת הכנוח ראובן ברקת ז"ל, שבעיקרו הוקדש לבעיות החקרות בחוקה יסוד למדינה. הדיון נוהל ע"י יו"ר הכנסת ישראל ישעיהו וסגן היו"ר מרדכי בן־פורת.

זעזועי זועבי בנצרת

מאת יהודה עזריאלי

ראש עיריית נצרת סייף־א־דין זועבי שוב הצליח לזעזע את עירו, כאשר התפטר מתפקידו כמחאה נגד הממשלה. עליותיו וירידותיו של המנהיג הערבי, המזוהה עם העיר הגדולה ביותר בקרב האוכלוסיה של בני המיעוטים, לא היתה קשורה דווקא עם התמיכה הציבורית שלה, הנמצאת בשפל.

דומה, שכבל שהגבהי האלקטוראלי יורד אצל זועבי, שקיבל בבחירות ה־אחרונות לכנסת רק שלשת אלפים קולות בעירו, המונה קרוב ל־40 אלף תושבים, כך הולך וגובר תאבונו ה־פוליטי. התבישותו מהממשלה יש בוודאי קשר בין התפטרות המחאה של מראשות העיריה, המביכה את מפלגת „העבודה" וסיכוייה להמשיך ולהחזיק בשלטון בנצרת, ובין דרי־שתו שכדנוה לכהן כשר בממשלה לעניני המיעוטים.

האופוזיציה גוברת

מאז עלה זועבי לשלטון בנצרת, בשנת 1959, ידעה עירו ירידות־קרד־אות יותר מכל רשות מקומית אחרת בישראל. הוועדה הקרואה הראשונה בתמנונה על ידי שר הפנים לאחר התפטרותו של ראש העיריה מתקופת המנדט. יוסף אל־פאהום. בשנת 1965 לא נבחר זועבי לראשות העיריה, לדבריו, כיוון שהתנגד לאיחודה עם נצרת־עילית. המצב היה תיקו, כאשר גוש רקיח—מקי מנה שבעה נציגים של אנשי סיעת „העבודה", עם כבר עה נציגים. ואילו בציג מפ"ם, בן דודו המנוח של ראש העיריה, עבדול עזיז זועבי, שנבחר יותר מאוחר כסגן שר הבריאות, סירב להסות את הכף הקואליציונית לטובת „העבודה". על שאנשי מפא"י דאז גאלצו לוותר על האיש ולהעמיד במועמד מספר שניים, מוסא כתיילי, שכיהן בתפקידו עד הבחירות המקומיות בשנת 1970. ד שוב עלה זועבי לכס ראש העיריה. אחרי שקיבל המישה מנדטים מתוך 17 חברים במועצת העיר. וזאת בה־מיכתם של שתי רשימות מקומיות ה־ציגי רשימה הקשורה למפד"ל. נשארו באופוזיציה רקיח ומפ"ם, המונים שבעה נציגים. בכל אותם השנים לא שקטו הקומוניסטים הערבים בנצרת על שמריהם. הם יסדו חזית ציבורית לוגיים חברתיים, שניצלו את השני־אה והשטנא נגד המדינה. לצרכיהם המקומיים. הם עלו על גלים שהוצפו של לאומנות ערבית. ביקורתם נגעה גם לענינים מקומיים, תוך ניצול האכזבה השוררת בקרב תושבים ער־בים בעיר הנוצרית הקדושה, על רקע בין־עדתי והבין־כנסתי.

בחודשים האחרונים גברה האופו־זיציה לסייף־א־דין זועבי, כאשר ה־אקדמאים החליטו להתארגן לקראת הבחירות המקומיות, הצריכות להת־קיים בחושבה בדצמבר השנה. בכדי שהופעו באחרונה בין תושבי העיר, קובלים האקדמאים נגד משטר הפרי־טקציוניזם השולט בעיריה ומזניח את העיר; נגד השירותים המוני־פאליים הירודים, הבריאות הנזנחת, רחובות בלתי סלולים, מדרכות ל־לכלכות ומטופטות, מחסור ביזמ־וכדומה. הם מצטטים את מבקר המ־דינה המצביע על מינהל כושל ומו־עונות כספיים עצומים, התופחים ה־הולכים. על הכרוז התומים למעלה ממאה אקדמאים ומורים, שרובם יד־עים כאנשי רקיח ומזוהים עם הק־מוניסטים.

מפ"ם הצטרפה לביקורת

המערך כמובן נמצא במצוקה, אם כי הביקורת נשמעת גם מתוך המד־לגה עצמה. מפ"ם עצמה הצטרפה למקהלת הילולת על הנהגתה של נצרת, הנה מהן דגש ל„אכזבת הער־ביים" מ־27 שנות השלטון המסמ־מאז קמה המדינה. בעניין זה, נוגע זועבי להכות את יריביו בעשבות כוצקות לגבי מראה העיר אז ביום. הוא מכסים שהשירותים אינם אידי־אליים, אבל התושבים שכחו כיצד נראתה עירם לפני 15 שנים בלבד. עובדה היא שתושבים רבים מבני המיעוטים בכפרי הגליל עברו לגור בנצרת ונמשכים אליה כמקור מקורות פרנסה טובים. בשנים הש־בה הפכה העיר הגלילית של בני המיעוטים, שאוכלוסייתה כמחלקת מתציתה נוצרים ומחציתה מוסלמים למרכז של תיירות, העשייה ודה, מסחר חינוך. הוקמו בתחומה עש־רות מוסדות דתיים. שכמה מהם מי־ציים תיירים וצליינים רבים מחיל. בעור העיר ידועה והיסטוריה כנוצרית, גולה בהתחדה האסלמית המוסלמית. ובצד הסכנות הוודעות המובהקות, הלאסינית, היוונית, ה־אורתודוקסיה הקתולית, נוצרו ויקרו זים שכונתיים מוסלמים הדשים.

בנצרה מרוכזים כיום למעלה מפש־רה מוסדות חינוך תיכוניים, הלקם עם פנימיות של הכנסה. ובגלל הצ־פי התיירותי כמרכז למלאכה זעירה וליצור תפצי אמנות וכדומה, התי־פתח בה בית ספר מקצועי ברמה גבוהה. לבתי המלאכה הזעירים ב־עיר, לקוחות רבים גם בקרב הציבור היהודי.

אוכלוסיה טובה ושלטון מעורער

לנצרת יש פוטנציאל אוכלוסייה טוב ומגוון. אלא שצורת השלטון ה־חמולתי של זועבי מקלקל את ההד־רה. התמיכה הבלתי מסויגת שהוא מקבל ממפלגת השלטון הברכזית, היזיק תמיד את ידיו הכושלה כב־חינת ניהול העיר, — כל זמן שהדבר היה טוב למפלגה. את כוחו האישי והמשפחתי (בני משפחתו הענפה ל־פלגה. לפי האומדן, כונה אלפי נפ־שות...), הוא שאב תמיד ממעמדו הפוליטי כחבר כנסת וסגן יו"ר הכ־נסת ומקשריו המיוחדים עם כמה מנהיגים מרכזיים ומשרדים ממשל־תיים. נראה, שאם רוצים לשמור על שלטון יציב בנצרת, ולבלום יותר עד זאת את רקיח. יש לבססו על יסודות מקובלים בשלטון המוניציפאלי הנהו־קדם ולא על יחסנות ומסורת חמו־לתית. האורח הערבי, אחרי חצי יו־בל שנים במדינה, מתפכח הולך בדרישותיו לשירותים טובים ויעילים ולשלטון הראה בתושבים לא את כשרותיה, אלא להיפך. זועבי כנס לתלות את קולר כשלונו בביעוס ה־סיוע הממשלתי. אלא, שהמצב העי־גבסי המשקי הירוד של עירית־נצרת

(סוף משמוד 8)

עם המתיישבים בקו אילת

(סוף ממי 5)

עקבות ההצלחה שלהן בפיתוח ישוב המבוסס על חקלאות ותיירות מדב־רים כבר על הקמת ישוב נוסף באי־זור.

בבעיות החקלאות אינבה מסומר שיד לעתיד, לכשימצאו המים, אלא מציאות — בדמות עגבניות עגלגלות וטעימות, מלפפונים עסיסיים, פלפ־לים ותצילים ושתילים רכים בפס־גרת ביטויים של מטעים סובטרופיים, אקסוטיים: מנגו, אננס ופאפאיה. לבעיות יש אף יתרון על פני ה־ערבה בגידולי חורף של ירקות, כי בה הטמפרטורה גבוהה יותר. ואין צורך בכיסויים פלסטיים והממות. ה־תוצאה מכך היא יבולים גבוהים מאד בחורף ומחירים מצויינים שירקות משיגים. לדוגמא: כבר היום מקב־לים 8 טונות לדונם עגבניות ואפשר להגיע ליותר — אומר אורי, צעיר עירוני, בוגר הכפר הירוק, המרכז את המשק החקלאי בישוב. בעונה הבאה יתחילו גם לייצא ירקות חורף והשוק לייצוא זה באירופה טובבת. למעשה, הוא טוען, השוק בחו"ל היא בלתי מוגבל כי עתה יש קשיים באירופה בגידול מקומי של ירקות חורף בשל משבר האנרגיה. באירופה צריך לגדל את הירקות בחממות הטוסקות בדלק ובשל מחירו הגבוה כיום אין הדבר כדאי. לכן, נפתחו אפשרויות חדשות לחקלאות הישר־אלית בחורף הניזונה מדלק טבעי, שמש, שאינו עולה לה פרוטה וב־ערבה ובסיני אף אין צורך להשקיע כסף רב במיבני הזכוכית ובכיסויי הפלסטיק בכדי להגן על הירקות.

ההתחלה של גן הירק היתה 20 דו־נם והשנה הגיעו כבר למאה דונם. בשנה הבאה מדובר על 300 דונם ו־עניין אין זה סוף פסוק אם יצליחו למצוא מים בקידוחים המקומיים. על כל ־פנים התערכות הן אופטימיות ומקווים להגיע ל־2—1 מיליון קוב מים לשנה באיזור, כמות שתאפשר הקמת ישובים נוספים.

הצלחה לענף התיירות

ענף אחר בבעיות הוא תיירות וגם בו זכה הישוב להצלחה. המקום מוכר יותר מאשר בדי־זהב ובשל קירבתו לאילת הוא גם יותר פופו־לרי. התפוסה בכפר הנופש היא, לכן, גבוהה ומגיעה, לדברי מנהלו, מ. רון, אחד מחברי המושב, ל־70—60 אחוז. במתגה יש כיום 50 חדר ובו הושקעו עד כה שני מיליון ל"י. ה־תכנית היא להרחיב את המתגה ל־150 חדר ולהשקיע בו עוד 5 מיליון ל"י. 2.5 מיליון ל"י יושקעו בפיתוח שירותי חוף ואיזור „קמפינג". אלף דונם יוכשרו כשטחי שלחין. פיתוח זה יאפשר קליטת 80 משפחות ה־מתוכננות ליישב את המקום. גם כאן הבעייה היא בניית מיבני הקבע ל־כנער. עתה בונים 40 דירות ולכשיוש־למו, בעוד 8 חודשים לפי הבטחת הקבלן, יעברו אליהן המשפחות המח־כות בתור. אלה הן ברובן משפחות צירוניות, שנבחרו אחרי סלקציה קפ־דנית.

היישובים בסיני מתבססים במידה רבה על הנסיון שנרכש בישובים ה־ותיקים בערבה. אלה, חלקם, הגיעו להישגים מרשימים בחקלאות וחקל־אים חרוצים, דוגמת אלה הישובים בעין יהב, נחשבים לאמידים. בערבה יש כיום תשעה ישובים: הקיבוצים אילות, גרופית עין גדי ויוטבתה, ה־מושבים השיתופיים נאות הכבר ועין הצבה והמושבים עין יהב, חצבה ו־פארן. להם נוסף עתה המושב קטר־רה שאוחרו ויישב אחרי המלחמה ע"י גרעין של עולים מארה"ב. התב־ניות של מחלקת ההתיישבות — אומר מר ב. חפשי, מנהל המדור לתיכנון ולפיתוח — היא להוסיף עוד מספר ישובים באיזור ולצופף את ההתיש־בותבגבול המזרחי של המדינה.

הרחבת ההתיישבות בערבה באה בעקבות לחץ של הישובים הקיימים שדרשו פיתוח מואץ. בעקבות דרישה זו הוקם בסוף 1971 צוות מתכננים בתבל הנגב של המחלקה להתיישבות שהכין תכנית פיתוח לערבה. הכבית זו לא קיבלה את דרישות המתיש־בים להקים עיר בערבה היא ממלי־צה על הקמת שני מרכזים — האחד ביוטבתה, שישרת את הישובים ב־ערבה הדרומית, מאילת ועד קטורה, מרכז שני יוקם בצומת בכביש עין יהב—שדה בוקר. את הקמתו של מרכז זה, שבו יהיו 300—200 מש־פחות מתחילים כבר לבצע הוא יוק־ם בעוד שנה. במרכז זה יהיו שירו־תים לישובים החקלאיים ובין היתר מתוכננים בו איזור, מרכז רפואי, בנק, צרכניה גדולה, מוסך, בית אריזה לתמרים ועוד.

יישובים חדשים בתכנון

ישובים חדשים המתוכננים הם ספר א' וספר ב' — בין יוטבתה ל־אילת. באיזור זה יש מים במליחות של 1200 מיליגרם כלור. אולם, כיום יש טכנולוגיות מתאפשרות שימוש במים כאלה, בתוספת מים מתוקים, לחקלאות. לספר א' מתוכננת כבר עלייה על הקרקע בסוף השנה הבאה. ליד קטורה תוקם קטורה ב' וכן יוקם ישוב נוסף בנאות הכבר. בנוסף לכך יש כיום באיזור כמה ישובי נח"ל שבמשך הזמן יאוזרחו.

כיום אין בעייה של מציאת מתיש־בים לישובים החדשים — אומרים אנשי מחלקת ההתיישבות והמתישבים. להיפך, הבעיה היא לסנן ולבחור את הטובים ביותר בין המבקשים הרבים המבקשים להתקבל כחברים בישו־בים. הסלקציה היא קפדנית ביותר וכפי שמסביר איש המושב פארן, מנחם ברקמן, בן כפר יחזקאל, מע־בירים בחינות רבות, כולל בדיקה ע"י גרפולוג, את המועמדים להתיש־בות. רק הטובים ביותר ואלה שיכו־לים להסתגל מבחינה חברתית מת־קבלים. עד כמה השוב הדבר הוכח ימי המלחמה כשבישובים נשארו חב־רים בודדים והללו היו צריכים, ב־עזרת הגשים לעשות את כל העבו־דה במשקים של הגברים. לולא עזרה הדדית זו היו המשקים מת־פוררים וחשוב, לכן, שיבחרו החב־רים שיהיו מוכנים לאתגרים אלה העומדים בפניהם.

והנהירה הגדולה להתיישבות נובעת מסיבות שונות. ביניהם מונים את הרווחה הכלכלית שהיא כיום מנה חלקם של החקלאים. אנשים רוצים גם לברוח מהעיר וגם האתגר שב־דבר חדש מושך רבים.

ישובי הערבה מבססים עצמם מל־כתחילה על בסיס איתן וכלל ברזל אצלם היא לא להשתמש בעבודה שכירה, ובעיקר לא ערבים. גם הה־לכה זו הוכחה כנכונה בימי המלי־חמה, כשאי אפשר היה להתבסס על כה עבודה ערבי, מציין לייבליה, איש המושב חצבה.

איש על העדה

(סוף מעמוד 4)

נבונות להתמודד עמה. שהיא ראיה ברורה ליכולת של הנהגה הכרת צורכי־הציבור ונבונות להביאם לידי פתרון. איש־הנהגה ראוי לשמו מחונן בתחושת אחריות לציבור, ברצון ויכולת לעמוד במאבק ובאומץ־לב בשעת־הכרעה.

בנספחים לקובץ באים קטעי דברים מאלפים על הרבנות שנאמרו ונכתבו על־ידי הרב א. י. קוק, הרב י. י. ויינברג, הרב מאיר בר־אילן, הרב י. יעקובוביץ, ד"ר ז. ורהפטיג, פרופ' א. ש. רוזנטל, פרופ' א. א. אורבך, ועוד.

בקובץ חסרים מאמרים יסודיים על הרבנות בארץ, כפי שמשתקפת במציאות היומיומית, מראשית המדינה ועד היום, רמתה ומעמדה, דמות־דיוקנו של הרב־הצבור הישראלי; כמו־כן עבודת־חקר מקיפה על ההנהגה של המפלגות הדתיות. כפי שהתגבשה בשנות המדינה, תכונותיה המשותפות ויחודם של אנשי־סגולה בתוכה.

בהרצאות שבקובץ עוסקים בנושאים אלה בצורה מופשטת, בתיבול בימרות ואירועים, אך לא באורח ענייני לפי נתונים ממשיים. ודאי, קל יותר לכתוב על העבר מלדון בהווה, באנשים חיים ובעובדות יומיומיות. אך חקר רציני, שעוסק בגופי דברים, אינו נרתע מקשיים והוא סוקר, מנתח ומסכם. יש לראות עניינים בכל צדדיהם.

הקובץ המגוון, שבו חומר רב בנושא, בדין שיעורר את מוציאיו להתרכז בסוגיה זו כפי שהיא בעובדות־חיים ומשמעותה ברבנות ובציבוריות הדתית בארץ.

ציריך נפרדה מ„גנראל חורף"

מאת חיים פיקרש

שווייץ שרויה בימים אלה במזג אויר המבשר תחילתו של אביב. כבר במעונן ציפיר הפרדה, ניצרים ניצני הפריחה, בשיפעת הצמחיה הירקרקה, המצטברת ב„ים" של פרחים ססגוניים, הפרושים על פני מרבדים ירוקים, והחלה גואים בהבשרת השלגים, בהריה השגיאים.

לעת כזו, יוצאים תושביה של ציריך אל רחובותיה, לציין את „יום הפרידה מהחורף הקר". אירוע פולקלוריסטי זה, המצויין, מאות בשנים, היא בבחינת חוויה, גם לזר הבא לעיר, ולוא גם לביקור קצרצר.

כבהינף יד נעלמה, נהרים המונים אל רחו־בה המרכזי של ציריך — הבנהוף שטראסה, ואתה מבחין בעובדה קצה יוצאת דופן: אין, פשוט, הכוונה של סוטרי תנועה, אין תסימה של רחובות, אין דוחקים וגם לא צועקים, כל ההיערכות הזו לקליטתם של רבבות הצופים ואלפי משתתפי התהלוכה הססגונית, מתנהלת מתוך שקט ושלווה, ללא מהומה חבלים ומחסומי חביות של בסון וגדרות. לא דוחקים, לא אצים „לתפוס מקום", הכל מסתדר, כמו מאליו. יתירה מזו, כשצמד ילדים, עטורים בלבוש הכפרי־השווייצרי, מאחרים להצטרף אל עמיתיהם המסתדרים כבר בשלשות, הכל קמים ומפנים להם את מקומם...

דומה ובאירופה כולה אין מכירים ב„הילולת הפרידה של החורף", להוציא את שווייץ. מהי, איפוא, מהותה של שמחה זו? מסתבר כי עוד לפני 150 שנה, קיבלה חגיגה זו „אופי מקצועי", כשאגודת פועלי המתכת, האופים, הסנדלרים וה־נגרים, החליטו „להפגין נוכחותם" והגודה אגו־דות על צובדיהם, לבשו מחלצות של חג, אחזו בכלי עבודתם, שתו „רוב כוסי" ויצאו, צולחים ומהרינים, לשמוח בשמחת הפרידה של החורף הקר.

כוחה של מסורת

ליבים, נשמרה אכנם המסגרת, אך לא החיי־טים ולא הסנדלרים וגם לא האופים יוצאים בבאורגן, כי אם תלמידי בתי ספר, זקני בתי האבות, ו„כל המעוניין" מוזמן להשתתף באירוע, בתנאי שילבש את הבגדים של אותם הזמנים. ואמנם, לבוש זה, מזכיר לנו במידה רבה את תלבושת הפורים שלנו, וגם הדגמים המיניאטוריים של שדה השבלים הניצב על מרומי העגלה. באר המים, הנור המאפה הנושן והנעל, גדולת הממדים המזכירה לנו את „נעלו של גוליבר", וכהוכו, מתהוצצים בני ביהם של מגדליה של שווייץ, מזכירים את ימי ה„עדלידע" של תל־אביב הקטנה, אך כאן, מבהבר, עוד לוקחים זאת ברצינות, ותקנים מופלגים, במלוא הרצינות, ניצבים על מרומי הפלאטפורמה ובדגימים, איך תופרים החיי־טים ואיך נוהרים במספרי עץ ענקיים, ועמיתיהם, בדבוקה הסמיה של הצופים, עולפים מתוך תגוד האפיה לתמגיה לרוב, הנזרקות אל הצופים ו„נחספים כמו לתמגיה טריות"...

התהלוכה של שעה ארוכה, משובצת בתזמורות נוער ומבוגרים, הצועדת בעליזות שובבת, עם שפע של פרחים הנזרקים כהקהל אל החוגגים ובהזורים אל הקהל, בחינגה ובצחוק, והמסתיימת לה על גדותיו של אגם ציריך. שם נערמה מבעוד מועד עריכה גדולה של זרדי גפנים, העוטרים את בובת השלג הגדולה, זקן החבורה, כעלה את האש, ומדורה ענק נישאת אל־על, את המסלול, ועובדי העיריה סילקו את הספסלים הארעיים, ולעת ערבית, הכל היה שוב ממורק ויפה וציריך כולה, חדומה ולא ניכרו שום סימנים ברובע זה, בו הצטופפו שעה קלה לפני כן, רבבות צופים!...

„מה יש לדבר, יש מקום לקנא בהם, בבני שווייץ! — הרהרנו. חבורה של עתונאים ישרא־ליים ש„קפצהי" לציריך" לימכה, כאורחיה של חברת התעופה השווייצית, „סוויסאר", במסגרת הכנבתו לשירות סדיר בקו שווייץ ישראל של המטוס החדש מסוג „די־סי־10", שעשה את טיסת הבכורה שלו לישראל. מטוס ענק בן 250 מקומות הישיבה, שהוכנס לראשונה לשירות בקווי הטי־סות של אירופה, והפתיע את „שוחרי הטיסות" בנוחיות המקסימאלית, בטיסתו השקטה והשלווה.

ואמנם יש מקום לקינאה. כמה נקיים ובורקים הם רחובותיה של ציריך, שפועלי הנקיון שבה מצווים על מירוק יסודי של „שטיפה במבוך" בדרכות. אך דומה ולפועלי הנקיון „אין מה לנקות" שכן, כאן לא נראים בני האדם והעוברים ושבים מטילים לרחוב את פסולת הנייר!

כאן לא צופרים במכוניות, לא שורקים ולא צועקים. כאן מסילים קנסות בשעת לילה מוקדמת על „מרימי הקולות", כאן הדיוק „דופק כמו שעון שווייצרי". כאן מרבים לשתות את הבירה ואת ההנה ב„בתי התה", כאן מרבים לשמוע מוסיקה שקטה, ולהתרפק על ההוי הכפרי אך כאן גם לוקחים ברצינות רבה את הוראת השעה של שמירה בנמל התעופה הבינלאומי ב„קלוטאך", הסמוכה לציריך.

זהירות מתוך קפדנות

מלווינו בציריך, מר הנס קומר, איש יחסי ציבור של „סוויס איירי" הסביר, כי משגברה הפעילות הבלבלית ההתנכלות למטוסים, הולה היערכות מחודשת לשמירה על מוצאיה ומבו־אותיה של ציריך.

בתחומו של נמל התעופה קלוטן אתה חש בנוכחותם של אנשי צבא חמושים, שאינם מסירים את אצבעם מהדק תת־המקלע ובוחנים ב„שבע עיניים" אחרי תנועת העוברים ושבים. לבד מכך, בחסותה האדיבה של הנהלת חברת התעופה ביקרנו בתחומו של נמל התעופה וראינו לא רק את מתקניה המשוכללים החדישים כי אם ובעיקר — את אמצעי הבטחון החמורים הננקטים על ידם. מעניין, כי משך זמן הביקורת הצורך לעמוד בתורים לבדיקות ולחיפושים, אינם מעוררים תגובה נזעמת מצד הנוסעים. הם עומדים, בשקט ובשלווה, עד שמגיע תורם לעלות למטוס. „מה לעשות, המצב מחייב" — אמר אכר כפרי, אותו בדגלה של שווייץ, שעה שהתכונן לנסוע לישראל, לראשונה בחייו — כהגדרתו, וכולו ציפיה הדריכות לבקר בארץ, עליה קרא הרבה בתנ"ך.

נראה וגם הצורך לעמוד שעות על גבי שעות בביקורות אלה, אינן מצליחות להוציא את בן שווייץ, משלוות השנים בה הוא נתון. בכלל, משך יומיים שעשינו בציריך, לא חשנו בתת־מרמורות כלשהי. ואם, בכל זאת, גילינו, שנים מתקוטטים, בתחנה המרכזית, הרי שמיד התברר כי אלה „שני אישלקים נירגזים"...

מכל מקום, לבני ציריך, תרופה כנגד הרוגז: „אתה חש בעצביך המרוטים, טפס אל ההרים, או לך לשוט באגם ציריך" — אומרים בני המקום. ואכן, שיט באגם הכחול, הוא חוויה. משך שעה ארוכה אתה מתרפק על ספינת הטיולים החדישה, חורק מבעד בוילות הבנויות על שפתו של האגם והמורדות התלולים של ההרים המקיפים אותו. וילות, עם חצר רחבה ושפע של עצים, פרחים ומדשאות, וחניון לרכב, המוצב על יסו־דותיה של „חצר מעגן" לסירה הוודישה, שאף היא מצויה ברשותו!...

ציריך — עיר הבנקים ותעשיית השעונים, היוונה, מאז ומתמיד, גם כוח משיכה ליהודים. רישומם של יהודי המקום ניכר בכל, לא רק במוזות ובמלבושים, כי אם ובעיקר בשפתם, שכן רבים מהם דוברי עברית, ובמיוחד, הצעירים שבחבורה, אשר השתלבו כראוי במסחר. קיימים בציריך חיי קהילה מפותחים ומסועפים והמקום הפך להיות מרכז רוחני, עם בתי כנסת, ישיבה ובתי־ספר, מסעדות כשרות ומועדונים לנוער היהודי.

והעיקר — קשורים הם לישראל, בכל נפשם ומאודם. רבים מהם נוסעים, לביקורים בארץ. ויותר מזה הם גם מצטיינים בתרומותיהם לבטחונה של ישראל, שבאו במיוחד לידי ביטוי, בעיצומה של מלחמת יום הכיפורים. „אנו חושבים לצלות לישראל" — אמר לנו זוג צעיר, דובר עברית, אותו פגשנו ברובע המסחרי של העיר. וכמותו — הוסיף — חושבים גם רבים אחרים!...

כשלפתע מתחילה „האטרקציה" — בשרשרת של פיצוצים של פצצות כ־ק, שקומץ חבלניה של שווייץ הנייטראלית, הכמינו בה. תושבי ציריך, מלומדי השלום, שוב אין יראים. התפוצצויות אלה, אינן מבשרות „מלחמה" בארץ שלא ידעה מלחמה מזה מאות בשנים.

באווירה של שלווה

ואמנם, נייטראליותה של שווייץ, ניכרת בחותם של הווביה מדושני העונג, השרויים בשלווה בכל ימות השנה, נהנים מרוב טוב הארץ, בצמחיה, בירקות מלבבת, ב„חורף נעים", בנוף שגיא, בתיירות רבה, במאכל ובמשתה, אך דומה ומבט נוסף מבליט העובדה כי מתושביה של ציריך, נעדרת השמחה הספונטאנית, העליזות של כל ימות השנה, קפואים הם במבטם ו„מתים משעמום".

הנה כי כן, רק נסתיימה חגיגת הפרידה מ„גנראל החורף", חמקו היש מהר, אך בסדר מופתי, רבבות החוגגים, חזרו להיות ספונים בבתיהם. הם עשו זאת לא לפני ש„הצטיידו" בקנקניות עבות ופרוסות לחם גדולות, שנרכשו על ידם „בדוכנים לרגע", שהוקמו, בהיתר השל־טונות, לאורך מסלול מצעד החוגגים, אך שעה קלה לאחר מכן, גם דוכנים אלה נעלמו, וצבא מנקים, המורכב ברובו מפועלים זרים, יצא לנקות

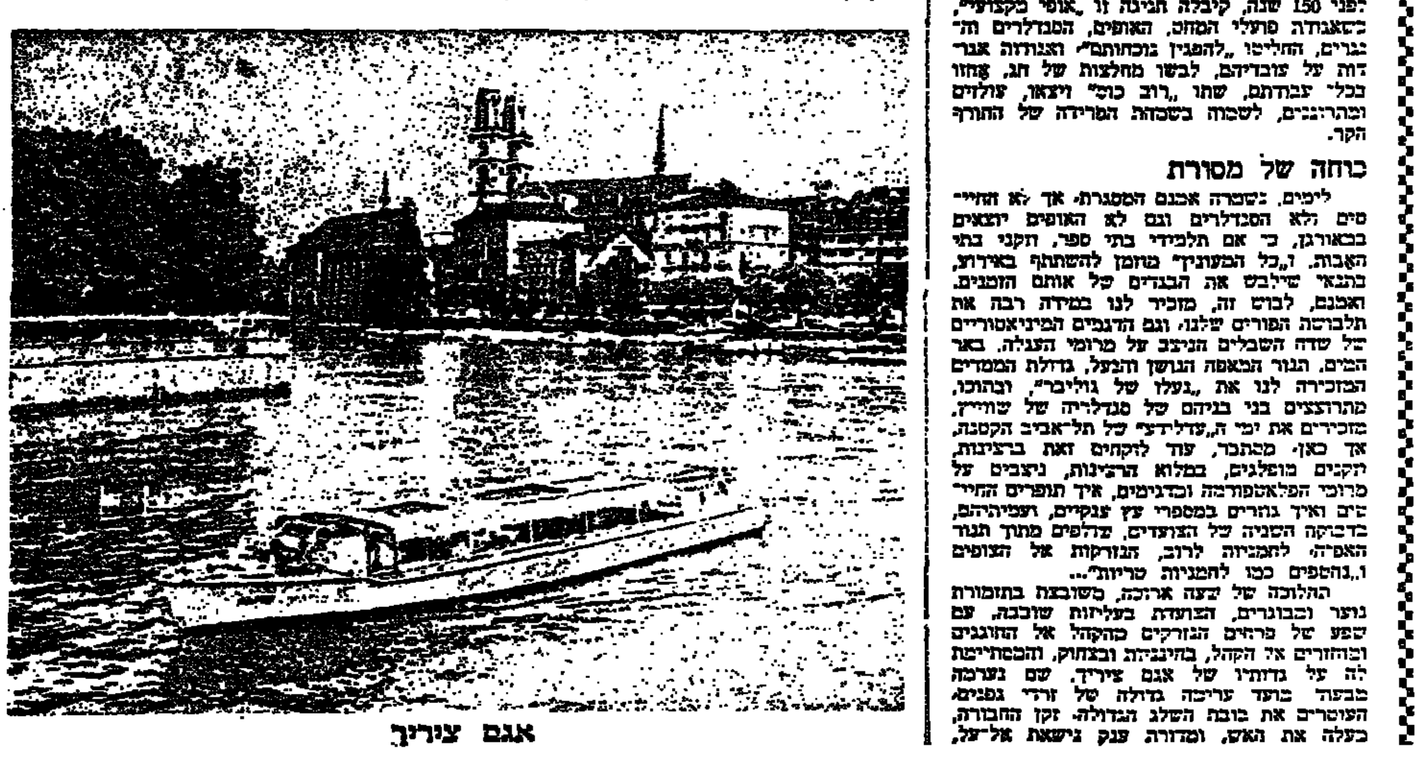

אגם ציריך

זוטות

נשמה וגוף

מאת טוביה פרשל

כמה חכמים נזקקו לאימרתו של רבי אברהם אבן עזרא כי האותיות הן כגופות, ומובן וטעם המלים — הם כנשמותיהן.

ר' אברהם אבן עזרא מבטא רעיון זה בצורות שונות, ואנחנו נזכיר רק שתיים.

בפירושו הארוך לשמות, כ, א: „ודע כי המלות הם כגופות והטעמים הם כנשמות והגוף לנשמה כמו כלי. על כן משפט החכמים בכל לשון שי־שמרו הטעמים, ואינם חוששים מ־שינוי המלות אחר שהן שוות בטעמן".

בפירושו לישעיהו לו, א (מהדורת מ. פרידלנדר), הוא אומר: „אם יש מלות נוספות הטעמים הם שווים, כי המלות כגופים והטעמים הם כ־פועלים".

כעין זה נמצא כבר אצל ר' משה אבן עזרא בספרו הערבי „שירת יש־ראל": „וכבר אמרו: העניין הוא רוח והמלה היא גוף לעניין".

כן ביבא הרעיון הזה בספר „שער השמים".

וכבר ציין דוד קויפמן, כי המשל על התיבה שהיא כגוף ומשמעותה היא כנשמתו בא אלינו מן הספרות הערבית.

חכמי ישראל בדורות האחרונים נ־זקקו למשל זה בקשר לפיוטים אח־רים בתבעי ימי הבינים: מילי של רבי יהודה הלוי ב„כוזרי" כי אר־ויות אהרי הן „כרוחה ויאור האוי־רה כגופית", ומשל הנמצא אצל כמה סופרים, וביחוד אצל המקובלים, כי „האותיות הן הגוף והניקוד הוא הנפש". המשל נתרחב בזוהר גם על טעמי (נגינות) המקרא.

הרב י. ל. זלוטניק מציין שרעיון זה נמצא כבר אצל דונש בן לברט הכיתב על רבי סעדיה גאון: ובדק בגזרות, קמוצות ופתוחות, והשיב גם דהוית, לגופות הצורים.

גרשם שלום בספרו הגרמני על ספר הזוהר מצביע על הבמאו של המשל הנדון בספרות־האצילות הק־דומה. נמצא הוא כבר אצל ניקומא־כוס בן גרסה, בן המאה הראשונה.

מעניין פאן להביא דוגמאות נו־ספות בספרות ישראל למשל על יחס בין הכלים לאותיותיהן.

בחיבור המוסר „ספר הישר", ל־מחבר בלתי נודע: „ואל תהיה תפלתו גוף בלא נפש כי המלות הם כמו ה־גוף והעניינים אשר בהם הם הנפש וכשלא ישים המתפלל לבו אליהם הם גוף בלי נפש (שער יג, מעל עניני העבודה).

מגבב בעל כמשמעה דומה נמצא אצל ר' נחום המערבי בתרגום „אגרת תימן" לרמב"ם. בסוף הקדמתו ל־תרגומו הוא אומר:

„ובעמדי על העתקתי בין בשתי הלשונות, אל יחשוב עלי לשגיאות, אם לא ישמתי לבי אל המלות רק אל העניין, כי המלות — בגוף, ו־העניין — בנפש, כה עשה נהוג בכל העתקתו, והה מכספו היקרי".

ולנכון פירש מ. ד. רבינוביץ (רמב"ם לעם, אגרות הרמב"ם, תל־אביב, תשי"א, עמ' קב): המלות — כגוף; ואפשר להוסיף מלה או לחסר.

בסוף יהיה לפשלים המובנים שהזכרנו נשמע במליצתו של ש"ד"ל, ששאל אותה כברכת המחזור בבריה לפגרים מתים, על המבטאים לצור כתבי־ראשונים שהיו כאבן עד־

מחכמי ירושלים: בעל „עיניים למשפט"

(לדמותו של הרב ר' יצחק אריאלי, זצ"ל)

מאת הרב מרדכי אילן

הנביא לבב חכמה (תהלים צ—יב) ומביאיו אל תרשי (החיש—כב) אלה הלכידי הכפים (שבת קיט:) (השב בירשי שאין הנביא לבב חכמה, ומי רשויי תהלים שכי הוא לשון הבאה)

הרב הגאון ר' יצחק אריאלי, זצ"ל, היה בשורתם בתוך אישיות סגולית, בעל הרבב שכליגשמי מיוחד הצדיקיין בפקותו הגובהה ממוח הודיך ובבייק יחד עם לב טהור, טוב ר' כביב. ההשגחה העניקה לו בטובה שני יסודות אלה, שהם כה המצטייד לכל אדם בעל דיוק רוחני גבוה, כ"ע התהלך עם כל אחד שרצה להתודע, ובחותם עם תלמידיו בישיבה, וזה היה כלל גדול בתורת החיים שלו. הפוח והלב היו תואבים אבלו מאשר שמבקש אחד קדם לכן. „לבב חכמתי", צרוף שלים אלה מכמה במותר את הוויתו. כל פעילותיו היו מוקרנות מבמבע חיים זה שיצר לו מראשית נעוריו, „שישב לבבכם על דרכיכם" (תני א"ה). דרך החיים התורתית שלו היה הרגש על הלב, משום כך היה כה מלבב בישיבה, ברבנות, ובכל מטעי החיים שלו הפורה, כל אדם יש לו דפוסי מחשבה. או עשית התוצאים בתוחם העבודות שלו, ואין מלכות אחת נוגעת בחברתה. הוא היוה התגלמות הליכה במסכת אבות פ"ב הי"ב הנאמר בה: „איזהו דרך ישרה שידבק בה האדם ר' אלעזר אומר לב טוב". הוא ניתוק במאור פנים מירה, עינים יקרות. „עין טובה" שיגבע במבין לבו הטהור. „שבכלל דברי אלעזר, דבריכם שאמרתם שהדרך היא, „עין טובה" או חבר טוב, שכן טוב, או הרואה את הנולד" (בחלוקת התנאים אבות שם) וב אבות דר"נ פי"ד מוסיף על המשנה, „לב טוב לשמים ולב טוב לבריות", „שלא נקרא בעל מדה טובה, כאשר לא הורגל ולא הקבע בנפשו עד שקשה לו מבש (מהר"ל שם).

הוא היה, כאמור, מאבני התשתית של ירושלים בחינת אבן-בולת ידך עלבית המתיוה ביצורות קודש לסיבבים אותו, כיליד ירושלים שהי בין תומותיה כמנין ע"ז שנים, הרי הוא היה אחד ממעוידיה „ה' עוז לעמו יתן", עלה כעירו זו, נכנס לעולם. העשיה בעיר בעל צעיר כאן, נודה לאחד מראשי כמה מבמפעליה לתורה ולהוצדה, ולמרות הולישות התהפוכות, שחלו גם במעמדת של העיר והנסיבית, הרי הוא „לא שינה מדאורותיו ומהליכותיו בקודש, מהכבע שטבע לו בראשית חייו, וגם לא שנה ולפירושו של אותה האדבורים שהשיגה מבחה הולאה, לא קנה אותו דבר מאומה, אלא אף איתו בעשה היה מתנהג אבלו כל יום.

„עיניים למשפט"

ספעלו התורני „עיניים למשפט" בי שם כל מעיניו יצאו מכמנו עד עתה י"ג כרכים, ורבים השאיר בכתב, — הקנה לו מקום ראשון בבעלה בין המחברים התורניים, תכנו שילוב „ים התלמוד" עם הפוסקים, ובראשם הרמב"ם, ויש בספרו גם השלמה לענין בשעם הנבט על הש"ס. עולמו ראה עוד בחייו כי ציוני „עיניים למשפט" נדפסו בש"ס הגדול היוצא בארץ, נכיה יתירה היתה לו להכור זה מעצם טבעו, בהיותו פוסק הלכתי דגול, הושבב לו בדין קרוב לארבעים שנה באמור מפרוזיה המהלים בתוך של העיר, שאלים הדורשים בעניני הלכה, „ר דבר ד' זו הלכה" (שבת קלה:) למורה הפוסים הבגאון של מתרדים לכרביהם, לרבות אישי „נטורי קרתא", תושבי השכונות כולם שמגו לבוצא פיו, וסמכו על פסקיו בהלכה. ואין פלא שלאחר פטירתו של הגרצ"פ פרנק זצ"ל יצא היה עמוד ההוראה החזק שבחבורה.

הנהגה ועסקנות

בהיות לו תנועה מיוחדת בתחום העשיה והמחשבה, יערי נהיה שלא מדעתו עסקן בתוך ויחד הודות לה הסיבתו המחירה, חזירית ביגורו בי מצוף אחד. בחינת „חזית איש-מדור בבלאכתו". פעולותיו המבורכות הת בצעו לפרקים, בין ידודש וחודש, ובין ציון לציון בספר ה„עיניים" שלו, ולא רק שלא היתה כל סתירה בין ניהם, אלא מעין השלמה לתורתו, כי „תורת החיים" שלו היתה תקיפה „תורה חסד על לשונו" וכבר אמרו בירושלמי (הובא בתוס' ברכות לה) „כל העוסק בצורכי צבור כאילו עוסק בתורה דמי". ואמנם מלבד מה שהיה אחד כמייסדיה וראשיה של ישיבת „מרכז הרב" יזה גם במקימי שכונות „קרית שמואל", ו„נוה שאנן", יושב הנהלה בקוד הולים, שמתוך פ"ח ושיג שהיה לו עם הרופאים זה עמד לו בהיותו יו"ד הועדה המכשלתית לענייני ניתוחי מתים, שמבידתו הנאה והבאה, הביאה לידי היערכות של הרופאים, ובא גם לידי ביטוי בקבלתם את התנאי, שלבשפחה תהא זכות הברעה בענין ניתוח שלאחר המוות. ואלמלא המשבר הממשלתי שפרץ אז, הרי היה לנו חוק ניתוח מתים, שהיה מכבכם את הניתוחים, שאליהם לסוד הספקה של הרופאים ואמר לי בין השאר, הוכיח להם שהרופאים בעצמם מחוה לסוף הכריתם, מאמינים בהשראת הנפש, שהוא אחד מיסודי היהדות, וכי התנהגותם סמוך למות, ובתהליכים שלאחר כך מוכיח על אמונתם בכך. דבריו רבי ההשראה במחשבה ובהלכה על ענין זה באמרו בירסט רב בכנס תורה שבעל פה שהתקיים בענין זה בשנת תשכ"ג, וגם נדפסו בחוברות ד' שם.

הוא זכה למעמד אישי, ולמעמד צבורי רם ונשא בהיותו איש אמונה ואמינות, וכל מי שנאמן הקב"ה מביא ברכה על ידו כמו שנדרש חז"ל על הפסוק „איש אמונות רב ברכות" (משלי), ועסקנותו רבת הברכה התפתחה הביאה ברכה, ר' העיבה תנובתה, ושנים רבות היה „אבן הטוהר" של ירושלים, שבעלי השכונות שהיו להם למעטה. באו אליו להריק מטענם, ובמאור פניו שהיה שופע אמונה הצלילות הדעת, הצליח לפזר העננים של הוולת, ולמצוא פתרון לבעיותיהם, לבשורה בחזון רוחו כי רב הוא המתהלך ביגדילות. אך לא בו גם ליום קטנות. כיסוגל היה לרדת מקומה, לעבנות אל פשוטי העם של להיוותו אמנה לעזרתו ולצעתו. „על הכל, יותר ביים ואלמנות שדוים, במספר לא בבוגל בשכונות, שבתוכם פעל, ובו לתשומה לב מיוחדת, שגור היה על דל שפהיו הפסוק במשלי „לב

לבבוה ירושלים

בהקדמה לספרו על סנהדרין הוא מביא את התוספתא בשבועות „אין אדם כופר בעמיתו עד שכופר בקב"ה", לשאלה דברים עשויים ר' יצחקים בבגשונה של היהדות, אך כדברי הנכחייל בהקדמתו ל„מבילת ישורו" ומנבי פרסומם, למקיים ה' העלם הוא יותר גדול, ואמנם ה' במיקו מוכיח שאנשים רשים יסוד זה

בעקבותם, ומביאים לידי שבירת ה' והות, אבלו זה היה משאת נפש ועוכן חייו להיטיב לזולת, הוא היה ישר בהליכותיו, דבק במסורה שהציב לו ביעוד ויצר, לא סטה מהקו המחשבתי שמצא לו לבנון ומוצק, אבל הבייד התום מעותם הגבורת שנקראו „ישרים" ספר תולדותם הוא ספר בראשית, נקרא אף הוא בשם ספר הישר וקורה הנה מיוחסת גם על מלאכי עליון „ורגליהם רגל ישרה", ביחס היהודי של האנוש כלפי רעהו, שהוא טבוע בטבע הישרות ובלי כל עקמימות בלב, משמעות אקסטאלית מיוחדת יש בדברים אלה לאור ההתרחשויות בימינו ולעינינו היל. למרות עצמאות המחשבתית והתוכן הבזוין במבין הרבע, הויתוזו אינן כצור בהנהגה, דבק היה בי בדולים מגוריד כמו אל הגר"י ירד וס דיסקין שכבר ששמעתי גמר עליו את ההלל, ובתקופה מאוחרת לגדולי ההוד כגון הגראי"ה קוק — והרי היה במייסדי ישיבתו כרכז הרב — ובוודאי הושפע ממנו בכמה ממהלכיו, וכן מבעל המוח הסמברא הי אגליסית, צמוד ללב הזהב של הגרא"ין מלצר ובעלי דעתא, ובעקבותיו השראה המהלך הגרצ"פ פרנק, שהוי דות לתבונתו גועצו מ בעניינים שעבוד או על הפרק, והמובן שהיה שוקל — גם מבקר איזה פעולות שהיו בנגוד לתפיסתו הבבתו, „ושרי בי מגדלות" אלו ותלמידי חכמים הבתשאים אל על, נצופים למרחוק.

ירושלים היתה אצלו משאת נפש, וקבע במשמו „הנצה זו ירושלים" (ברכות נח) נבמד לאורך המגיה ולי צור „המגדל בבנינת, מה אשב כי אלוהיה". זה בא לידי ביטוי בהקדמת ספר מלתחמת העולם הראשונה כשבכנתה „שלכה הרב ומהיהדים אינהי כשגולים ובובים לא החריק מבמבד הבעם לארץ התנהג, אך הוא היכר את ירושלים דהבא (שבת עם). גם בתקופה מאוחרת כשספעלו „עיניים למשפט" החל לרקום עוד הודים, הוצנצ לו לנבסוע לחו"ל כדי לשקם מוסד יודע, והגבב היה לבסס את מבעלו, לא נבה אורן קשבת, וכן גם לשבקשני לפני עשרות שנים,

רבה של היא למשש את המופע, אם יש מקום בשקול דעתו, לעבור לתפקיד רבני מרכזי בעיר, המתפתחת בתנופה רבה גם בחיות הדחים, הוא בהתאם לתבונתו, ר גדולתו יכול להביא ברכה לעיר, וגם לו ולמשפחתו, הרי הצעה קוסמת זו, לא הביאה אותה כלל לידי נסיון, וכאילו אתה רוצה לעקור אבן מחומתה של ירושלים, כי היא היתה מקום חיותו.

ושנינו בתנא דבי אליהו „כל חכם שיש בו דברי תורה לאמתו ומהמד ומתאוה ומיצר לכבוד ירושלים ולכבוד בית המקדש ולישועה שתצמח בקרוב וכו' אותו תלמיד חכם אינו צריך לא חרב ולא רומח ולא כל דבר שיהיה לו שומר, אלא הקב"ה בכבודו ועצמו ומלאכי השרת עומדים לו מסביב והרבות ביד כולם שנא' „הנה מטתו של שלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל".

איש ההגות

להצגת שלמות קומתו הרוחנית של הנפטר יש לציין שהוא היה איש הגות, המחשבה והשירה, כפי שזה בא לידי בטוי בשני הספרים שיצאו לאור עוד בחייו, הלא הם „ירח ה' איתנים" על חדש תשרי, ו„שירת הגאולה" על חדש ניסן (כולל פי' גם על הגדה של פסח). שני החדשים הקובעים בתמורה של הבריאה בכללה — המחלוקת אם בתשרי נברא העולם או בניסן — המה גם חוליות עיקריות בשרדת עמנו, והיות שהיורותים הללו, תשרי שנולדו בו איתני עולם — המה היסודות (רבינו חננאל ר"ה יא) — וניסן חודש הגאולה והקריאה מעבדות להרות, שניהם כאחד מעצבים את צביונו האמתי של עמנו המיוחד בין העמים.

האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח — היכין הבונו שעליהם יכון בית ישראל — עלו במחשבה להבראות בתשרי (בי"ר פ"א) מהשורבת הקב"ה היא עצמה יצירה (ירח האיתנים בפתיחה).

השאיר כרכים רבים של חמשה חומשי תורה, ספר על ההסתורה שרגיל היה להגיד בבית הכנסת בשבת אחר התפלה מדי שבת בשבתו, הוסר מושבתו שוהים גם בקבלה, כי שנים רבות למד מקצת זה אצל המקובל המפורסם הצקי"א ר' שמעון לידר זצ"ל.

האריאל זה הכובה (עי' יחזקאל מג ובמפרשים), בשבתו של הרב קוק זצ"ל, הודיע שם מבשפחתו הלוד זית שנשאו אבותיו דורות, — עיש אינה עירה בגבול פילין לישא — לשם המגלם את כל ישותו, שכו באה לה. והוא באה לשמו בהיותו מד בה חי, אשר אש תמיד יקדה בו, וכן איתא בתוספתא מסכת ב"ק פ"ז תל־מיד חכם דומה למזבח בשלימותו הרוחנית.

מעולם לא ידע מה זה צינה רוחנית, והבין דבר ידעו לנצל זה ולי התוכם לאורך שנות, ימים ולילות, את אש קודש זו יבוזה לאבאשיו ממשיכי דרכו כפי שכתבמא זה גם בצוואתו הקודש שהשאיר להם לי ברכה. כשדנים על אישיותו של אדם, להגדירו כאישיות אשכולית, יש לדון עליו מבחינת הכללה, לא ראית זוית אחת מחדרית הפנימים של הארם, כי אם ראיה היקפית, ואז רואים שהתואר „איש האשכולות" נאה לו.

*

בתעסבה למותה של ירושלים הר ארץ על"ידי פטירת החוני הגרי אריאלי, ז"ל, שהיה מאישי התפארת שבתוכה, ובצדק יש לקונן ולומר המספר על פטירתו של אחד מרבנן במסי מו"ק: „וייהסרה צירא קרישא וארעא דקדישא גבורא רבאי תנצב"ה.

זהות יהודית

מאת אהרן הלוי פיצ'ניק

נשמעים עתה קולות שונים ומשונים המבטאים שינוי או תמורה בנוף החיים שלנו בישראל. מאז מלחמת יום הכיפורים הננו קוראים ושומעים נימה חדשה של חרטה מהמחדלים שבעבר וקריאה להתחדשות, להתרעננות, וראיתי אפילו את המלה רבת-ההכמצות „יהודיות".

אין אנו יודעים עדיין משמעותם הבלאה של הקולות שבפי רבים, אם הם מכוונים לתמורה ממשית להרהורי תשובה המביאים לידי מעשה, או פשוט לא מתבבים את האנשים הללו ורוצים באחרים, רוצים בשינויים שאין אומרים הרבה. כאותו סיפור המסידי ברבי זושא מאנפולי שלן פעם בכפר אחד ובאמצע הלילה שמע אנחות של בעל-הבית והוא מנגזר את אשתו ואומר לה: מה יהיה התכלית, מדוע לא נחתור לשינוי בחיינו? סבר ר' זושא שוודאי יש כאן הרהורי תשובה, אך כששאלו שאלה אותו לזה הוא כה כוון, ענה לה: מדוע נאכל בכל יום מרק עם אטריות, הגיע הזמן לשינוי!

עמים שונאים, בין שבעים זאבים הללו, העומדים הכן בכל רגע להשמידנו?

מכל צד שומעים על התרוקנות, על הנוער שאין לו כטרה ותכלית, על היחסים הרעים בין איש לחברו ואיש את רעהו חיים בלעו, על עמי הארצות וגנות. ואם בדעתנו לתקן את הפגמים והמחדלים הללו, עלינו לחזק את הזהות היהודית, לדעת ולהבין שהמצוות לא ניתנו אלא לצרוף בהן את האדם, שהמאור שבהן יהזיר למוטב, ותוכן יהודי עמוק יותר, בשבילי חרכו לאהוב איש את רעהו.

*

זהות יהודית. יש להתחיל לספח בימי השחרות של האדם, בבית הספר וגם בבית, תמיד היה הבית היהודי בית היוצר לנשמה האיבה. היום, לצערנו, פחות ההולך הבית בעניין הזהות היהודית בנפשנו הוא.

היהודי מלהיות גורם חשוב בחינוך הילדים ומוכרחים להעמיק את לימוד הזהות התודעה היהודית בבית הספר.

ברם, הרי ידענו זה מכבר על ההוצאות העגומות של לימוד התודעת היהודית בבית הספר ואם כי בזמן האחרון שוב שמענו על הוראות חדשות בטעם משרד החינוך לכל בתי הספר להרבות בלימודי יהדות, לא ברור כלל אם יהיה המצב עתה יותר טוב באשר קודם. אנו צריכים לשינוי ערכין ממסד ועד הטפחות, אחרת לא נשיג שום תוצאות.

חוששים שמא יהיו התוצאות לסרבת הדתיים, שמא יתרגלו להיי תורה יראה שמים, אבל הפחד פחד שוא, לימוד והתנהגות הם שוב דברים שונים מלימוד, מתורה ודעת, מרוחים תמיד ומבורות יצם-הארצות כפסידים תמיד. התאונן אחד מראשי הקיבוצים של השומר הצעיר: קוינו לחנך אפיקורסים ולבסוף יצאו עמי הארצים...

בזמן המשא-ומתן על הקואליציה הממשלתית התפלאו רבים מדוע המפד"ל עמד כל-כך, בשעה חירום כזאת, על תיקון החוק בנידון „מי הוא יהודי" ולא חלים ולא מרגישים שהוא יסוד בעניין הזהות היהודית בנפשנו הוא.

במורים הללו רצינו לנגוע בבעיית הזהות היהודית. קראתי על חגיגה שהתקיימה בחופה במלאת ששים שנה לבית-הספר הריאלי, והמנהל אמר בין השאר דבר הראוי להאמר בכל מקום: „כל מוסד חינוכי צריך לראות כתפקידו העיקרי להשריש בנוער את הזהות היהודית".

אנחנו מסכימים בהכלית, שחיזוק הזהות היהודית צריך להיות תפקידו העיקרי של כל מוסד חינוכי ולא רק מוסד חינוכי אלא של כל מוסד או ארגון יהודי כלשהו בכלל אך לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, איך עושים זאת? ועוד, אין לנו הגדרה מדוייקת של זהות יהודית.

הנה קראנו, אשר המפד"ל ביקר בשעתו אצל ראש „הממשלה" ודנו שוב בנידון הזהות היהודית, בדבר הקביעה „מי הוא יהודי" ואיך להפך את הזהות של לא־יהודים ליהדות יהודית. היא אמרה שבשעה הירום זו אין השעה כשרה לכך. אם לא עכשיו אימתי?

בעיית הזהות היהודית עיקרה בחינוך ובחברה, במדינה ובכל קיבוץ יהודי בתוץ-לארץ. אי-אפשר להיות כך-יהודים או לא-יהודים, חצי יהודים וחצי לא יהודים. אי-אפשר להיות קוסמופוליטים וגם יהודים. הבעיה ברחה לנו יסודים ומחולים והגיע הזמן לתקן את הדבר.

*

ביום העצמאות שעבר-עלינו, העשרים ושש ליסוד מדינתנו, כתב מי שהוא, שומה עלינו לראות בו יום העצמאות הראשון לאחר הצלחנו במלחמה זו מהסכנה שרחפה עלינו. וכאילו השבנו עצמאותינו מחדש בניסים ובגבורות, ועלינו לצקת בעצמאותנו תוכן רוחני-יהודי עמוק יותר.

זה מוביל אותנו שוב לזהות היהודית. מה זה „תוכן רוחני-יהודי עמוק יותר"? המובן הפשוט של „לא ככל הגויים בית ישראל". יהודים באים לארצם מכל קצוי תבל בכדי להתעלות, לקיים את יעודי הנביאים של עולם יותר טוב של חברה צודקת ומלאה משפט אמת, לא רק לנו אלא לכל העולם. אחרת, מה אנו עושים פה, לשם מה התרכזנו כאן, בחלק קטן של המזרח התיכון, בין

בירור בעניין אמירת הלל בברכה

מאת הרב מאיר הכהן קפלן

א'. מלחמת יום הכפורים התחילה בעצומו של היום הקדוש והיינו בסכנה והצלהנו בזורה השם לעצור את שונאינו בערב יום שמחת התורה שהוא יום הושענא רבה שלאחר יום זה אנחנו התחלנו להתקדם ולתקוף אותם, ובזוה"ש התקדמנו וכבשנו את ארץ גושן שבמצרים ואת המובלעת שבסוריה. אלולי הפסקת מועצת הבטחון על הפסקה אש היינו מגיעים אל קאהיר ואל דמשק. נמצא שיצאנו ממות להיים בהושענה רבה ולא ביום העצמאות שחל בחג באייר שנת תשל"ד.

ב'. היכן מצינו שיאמרו הלל בלילה כלבד ליל פסח: הרי בבשנה במס' בגילה כי ב' נאמר כל היום כשר לקריאה המגילה ולקריאת ההלל והגמ' אומרת שלמדים מן המקרא דכתיב ממזרה שמש עד מבואו או מן הפסוק זה היום עשה ה', היינו, רק ביום אומרים הלל לא בלילה.

ג'. היכן מצינו שיאמרו הלל שתי פעמים ביום אחד חלבד ליל פסח ויומו? שם המצב כי ההלל של לילה נאמר בשעת אכילת הפסח ועל גאולת ישראל ממצרים. וההלל של יום הוא בפני הקרבנות של החג וגם אקרי מקרא קודש כמבואר במס' ערכין י'.

ד'. היכן מצינו שנס הנעשה לעשרה יהודים באי"י יהיו חייבים כל ישראל לומר הלל? הרי אין כל הוכחה מספר הפלם דבר של צבור שבית דין הגדול הורה קודם על מקצת דבר שחייבים עליהם כרת במזיד וחטאת בשוגג והקהל של א"י עשו על פיהם. ואחר כך חזרו ב"יד הגדול והורו לאיסור חייבים להביא פר העלם דבר, כי כך גזרה התורה. הקהל של מלבוא המת עד נחל מצרים אקרי קהל לגבי ענין קרבן פר העלם דבר של ציבור ולא הותה לארץ. מה שאין כן בשאר הדברים בענין רוב ישראל ממש. והרי לפי הרמב"ן המובא בר"ן במס' מגילה היו רוב ישראל באי"י בשעת גזירת המן ובכל מקום אומרת הגמ' במס' מגילה י"ד א' שהנס נקרא גם שבחו"ל ולכן אין אומרים בפורים הלל.

על הרמב"ן יהיה מוקשה הגמרא הנ"ל, על כל פנים למדים, כי היובא של הלל אין כל קשר עם דבר הסוגיא בהוריות ב' א'.

ה'. לפי מה שפורסם אמר הרב הראשי הרב הגאון ר' שלמה גורן שליט"א הלל בברכה ביום העצמאות מיום הווסדה של המדינה. מטעמים המנוסים יש לומר הלל בברכה בכל יום העצמאות ואין כל קשר עם יום הנצמאות של תשל"ד, בפרט. ואין צריך לעשות קל־וחומר: מה מעבדות לחירות אומרים הלל קל־וחומר ממות לחיים. מתוך הבנה זו החלטתי ביום העצמאות בשנה זו התשל"ד להמשיך בהכשרות לזכור הלל שלם רק בבוקר ולא בערב ובלא ברכה.

*

דאתינא להכא יש להכנס בסוגיה אחרת לגברי, הרי במס' ברכות פי' מתחילה הכשנה הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה. הגמרא שואלת, מנא הני מילי? אמר רבי יוחנן דאמר קרא ויאמר יתרו ברוך ה' אשר יציל וכו'. ובתוס' שם בשם רבי שמעון דכל הני ברכות צריכות להזכרה שם ומלכות: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, וכך כתב רבינו שמשון מקוצי וכו'. וכתב רבינו יונה, כלומר, שנעשה לכל ישראל או לרובן משמע דבעינן מכש רוב של עם ישראל. בפריש אויח סימן רי"ח סעיף ב' נאמר על נס שנעשה לקצת ישראל כל זמן שלא נעשה לכל ישראל או רובן ואפילו נעשה לקצת שבטים אין מברכין עליו.

משמע, זה תלוי באותו מקום שנעשה הנס, ויתכן שבשנה ראשונה,

היינו, בשעת המאורע של הנס הייבים לברך ברכת הגומל להייבים טובות שגמלנו כל טוב ומיד אחרי המאורע או בסמוך לאותו הזמן, אבל לא לאחר מכן, ויתכן שכלל ישראל שבא"י חייבים בקרבן תודה לפי פירש"י בפרשה צו, מה שאין כן לפי דעת הרמב"ם שלא הזכיר חיוב זה בספרו יד החזקה.

אבל לא שהחיינו ולא הלל בברכה, וצריך עיון לפי הסוגיא במס' פסחים קי"ז: ויתכן שזהו דבר נוסף על ברכת הגומל, כפי תקנה הנביאים לומר הלל על כל צרה כשנגאלין ממנה.

יש לברר המשא ומתן שמובא במגן אברהם או"ח סימן ר"ח אות ג' אם שבט אחד איקרי קהל ואיך שוסקין אם בריי ור"ש או כר"ש, ובא לידי מסקנה, דדווקא בהוראת ב"ד קיימא לן כוותיהו משום דכתיב בהדיא קהל בקרא, אבל בפסח לא כתיב בהדיא קהל יהבא לפסח מדמינן לה. נמצא, שאנו נכנסין תוך בעיה חמורה אם במקום דלא כתיב קהל בעינן כמש רוב ישראל, לא קהל של יהודים הושבי א"י, או שאין הבדל בין אם כתיב קהל או לא כתיב קהל, הושבי א"י נחשבין כרוב ישראל.

בספר דברי המודות על הרא"ש במס' ברכות פי' על הדיון של הרא"ש שם אם שבט אחד אקרי קהל ואם קרה נס לשבט אחד צריכים לברך. למאן דאמר דוקא כל השבטים איקרו קהל אין צורך לברך.

פלוגתא היא בפ"ד דהוריות ה', ובדברי חמודות תמה על זה: הרי בפלוגתא דתנאי ר"מ ור' יהודה, הלכה כר' יהודה. הוא סובר דכל שבט איקרי קהל, ועוד דר' שמעון נמי סבירא־ליה כמי ר' יהודה. הרמב"ם פסק בחבורו פי"ב בשגגות כר' יהודה, ומציין, דבתשובות מהר"י קולון כתב: דהני כללות דפסקי הלכות אם ר"מ ור"י הלכה כר' יהודה לא נאמרו אלא אדיני דשייכי הארדנא ולא בדיני טהרות וקדשים. אם כן כי נפי נוציא מהא דהוריות לענין דינא דהאידנא, מכל מקום כי איתשל בבי מדרשא לענין קרבן איהשול, יש לנו לילך אחר אותה מחלוקת ולא אפסק הלכתא כבאן. ואכתי קשה לי דוודאי הכלל דיחיד ורבים הלכה כרבים על כל התורה

כולה הוא, כדכתיב, ואחרי רבים להטות, והכא ר' יהודה ור' שמעון רבים לגבי ר"מ וכו'. נראה דשבט איקרי קהל.

בספר מראה הפנים בירושלמי ברכות בכריע דבהוראה משערין אחר רוב א"י דוקא כדכתב הרמב"ם בפי"ג משגגות הל' ב' יום הדין לענין רוב בראיה לגבי צבור שקרב קרבן בטומאה הולכין אחר רוב יושבי א"י, וקרבן פסח הולכין אחר רוב הנכנסין בעזרה, וכל מה דקיימא"לן דגם שבט אחד איקרי קהל היינו דוקא אם הם רוב כל קהל ישראל לפי שיעור הרוב שמשערים בכל הדינים.

*

תמה שלא דנו במועצת הרבנות הראשית אם שאר יציבור שבהפר צות נגרר אחר קהל עדת ישראל או לא נגרר. זו היא בעיה בגמרא במס' הוריות אם שאר השבטים יתחייבו להביא פר העלם דבר על מה שחטא אחד הורה ועשה בשגגת בית דין או רק שבט זה הואיל ואיקרי קהל חייב להביא פר העלם דבר, אבל שאר השבטים אינם נגררים אחרי שבט אחד אפילו אם נקרא שבט אחד קהל הוא הדין לגבי הלל ביום העצמאות; מה דינם של יהודי התפוצות ואיך יתנהגו? ושמא באמר, אם שלגבי השאלה אם שבט אחד נקרא קהל או לא נקרא קהל. ואף אם נקרא קהל מכל מקום אינו גורר שאר השבטים להייבם בפר על ידי גרירה, הרי לגבי הדין של קהל גדול מלבוא כחמת עד נחל מצרים היהודים הגרים מחוץ לגבולות אלה לא נקרא קהל? ויתכן שהקהל שמלבוא חמת עד נחל מצרים איקרי קהל לגבי כל הפניניים ולא רק מתחייבים בכל דיני קהל, אלא גם גורר כל קהל ישראל לחייבים בכל הדינים שהוא חייב בהם.

✱ יצא לאור ✱

— מגילת מלחמה ושלום, מפי גנזי הרב דוד כהן, הנזיר, זצ"ל, יו"ל על-ידי נזר דוד, אגודה להנצחת זכרו ולהוצאת כתביו, ירושלים, — תשל"ד.

— שווים ושווים יותר, ספור, מאת סמי מיכאל, הוצאת בוסתן, תשל"ד, 254 עמ'.

אלף מחדלים ואחד

מאת שלמהדוד גולדפארב

מודה אני בכל יום ובכל שעה שזכיתי סוף־סוף להתיישב בארץ, וליהנות מזיו ירושלים ותכמה. הנני משתמש בכל מיני יכולתי וכוחותי למען עליה. הנני פשוט מצטער על כל יהודי בגולה שנגנע במנו או שהמוצא עצמנו) את התעבגו וסיפוק הנתונים לנו בארץ.

מכאן גודל הכאב ועומק הצער כשרואים שהופכים ליהודים ולא בחמת התפנקות או המשיכה של הברק הגלותי. לדאבוני, עלי לדוות כי מנסיוני אני מכיר משפחות רבות מארצות הברית שעלו מתוך כליון נפש לארץ ומתוך רצון עז לעזור לא רק לחינוך בניהם אלא גם למדינה, לתרום מיכולתם המקצועית (ר בתוכם אלה שבאו עם חוזה כיסם — חוזה ממוטות מכובדים) הם רואים את עצמם נאלצים לחזור לגולה.

כדי למנוע תשדות בכשרים הנני מונה שני מקרים. רופא שיניים מצוין מאמריקה שהתמחה ברפואת-מנע, קיבל חוזה ממוסד השוב בירושלים לשלוש שנים. הוא ויתר על הרבה שכר בבות בארצות הברית ובא לירושלים, קוה לעשות עבים ויש באושים. המוסד חזר בו מחוזה שניתן לאיש הזה, אמנם הוא קיבל משכורתו כפי המותנה בחוזה, אלא שלא מצאו מקום בשבילו. ומרוב אכזבה ושעמום ובטלה (אחרי שחזר על מוסדות לרפואה לאין מספר) תוא ומשפחתו חוזרים לאמריקה ולבם מלא מרירות. מה יהיה הרושם של „ירידה" על חבריו

ומודיעיו? על משרד הקליטה לציין במחדלים כאלה — והמה רבים מספור.

לפני כמה ימים הלכתי לבקר את חברי באחד השכונות החדשות בירושלים. הבית חדש, השכונה יפה וקוסמת. במעלית ראיתי פתקה יפה הודעה על מכירת רהיטי חדרי ילדים, צעצועים, כלים מכלים שונים. שאלתי את חברי מי ומי המוכרים. הנה התשובה:

משפחה טובה ומסורתית מאמריקה ותורים לאמריקה. האיש, בעל מקצת פוסר מעבודתו, הי אשה השתדלה לעזור לבעלה כדי להחזיק מעמד. עשתה כל מה שמנוי ב„אשת חיל" אפתה חלות למכור לשכנים יפוד. וללא הועיל. כל דיירי הבית מקוננים על שמשפחה הגונה כזאת אינה יכולה להשאר בארץ ישראל.

רצוני להבטיח לקוראי „הצפה" שיודעים או חורים אלה משלימים בדמים, תרתי משמע, על מצשיהם. הושבני, כשם שיש מבקר מדינה לכל הנעשה כאן, כך יש למנות מבקר העליה והקליטה שאליו יפנו העולים המאוכזבים ושיהיה מיופה כח לעמוד לימין יהודים שרוצים וכשתוקקים בלב ונפש להישאר בארצם.

יודע אני גם יודע כי לא כל המתלוננים והחוזרים צודקים וישרים. אך יש ויש עולים הרי שים למאות שעליה לארץ היתה משאת נפשם, ותירתם המאולצת היא להם אכזבה כרה וברה עמוקה. מדינת ישראל עלולה לסבול בשל מחדלים כאלה.

פרקי הגות בעקבות המלחמה

מאת י. אד

בהוצאת הרבנות הצבאית, מפקדת פיקוד המרכז, הופיע קובץ פרקי הלכה, הגות ומחקר, בעקבות מלחמת יום הכיפורים, מוקדש לזכר חיילי פיקוד המרכז שנפלו במלחמת יום הכיפורים.

הקובץ כולל מחקרים ובירורי הלכה הנובעים מן המצב הבטחוני הישורר במדינה, החל מהכרזות העצמאות ועד לימים אלה. מאמרים בהחום המחשבה וההגות, ומחקרים שראו אור לראשונה, הדנים בדברי ימי ישראל בסוריה ומצרים ובגיאוגרפיה של האיזור המערבי של תעלת סואץ שהיה בשליטת צה"ל.

קניין כיבוש מלחמה

מאמר הרב אברהם אבידן, הרב הצבאי לפיקוד המרכז, מקדיש מחקר על שטחים כבושים ובעלותם המשפטית בהלכה. סיכומו של המחקר הוא, שהשטחים שכבש צה"ל מהמדינות ערב ובדעת מדינת ישראל להחזיקם, יש למדינה בהם קנין כיבוש מלחמה, גם כאשר לא גירשה את הערבים היושבים בה. הי שטחים הפתוחים למו"מ בין ישראל לערב, יש גם בהם קנין כיבוש מלחמה לפי רוב השיטות, להוציא הר"ן. זהות הרכוש היהודי הפרטי שנכבש על ידי מדינה ערב ושחרור על ידי צה"ל מוכוית בשאלה אם היה למדינות ערב קנין כיבוש מלחמה באותו רכוש כולל מקרקעין, מטלטלין ואף ספרי קודש.

במחקר נוסף על טוהר הנשק ליאור ההלכה מאת הרב אברהם אבידן, דן המחבר בענין היחס לגוי בשעת מלחמה. המחבר מסכם: הפוגע בגוי עובר על איסור מן התורה, גם כאשר הגוי אינו מקיים שבע מצוות בני נח. אולם בשעת מלחמה, כאשר הקלים באזורים ואין ודאות שאותם אזרחים אינם מסוגלים לגרום נזק לכוחותינו, מותר לפגוע בהם לפי ההלכה. דינו של נוי"ע לאו ב' אי ליחבר כדין אוייב אי כנ"ל עצמו. המחבר מסיים את בהכנותיו ההלכתיות, במקרה שיש הבאים מדיניים המחייבות שלא לפגוע באזרחים.

הזכה ההבדבה

סרן הרב אברהם שרמן דן באיסור היראה והיבה ההקרבה ומס רוח נפש בהלדמה. מסקנתו של המחבר, שאיסור הפחד והיראה בשעת מלחמה, לישיטת הרמב"ם, מכוון לפחד ורך המתפייחים בלב הלוחם בשעת מלחמה, וזמן חלות האיסור הוא רק בשעת הגילחכה ולא בדרך. אין הנדיבור קיים על תחושת הפחד הכבייה הפוקדת את הלוחם בתחום מגנה במלחמה, אלא רק על איהם שהיים דנובעים מהרהורי ביד המביא על נאזה, כגון ההגי במשפחתו, אשתו ובניו, או ההרהור והחשבה בשיבנת ותמורה הנשק וכחיל העומד להיות השוב.

הקובץ מכיל שורה של מחקרים, כגון על מלחמה מצוה ומלחמת רשות מאת הרב יהודה קופרמן, על היחס למצרים מאת מאיר שורך, על מכות מלחמה בחקורות, מאת רב סרן הרב חיה ולצברג, רשימה ביבליוגרפית על המלחמה במשפט העברי מאת הרב ד"ר נחום רקוב ור, על מלחמת יום הכיפורים וקדוש השם מאת ד"ר יעקב רוטשילד, על מהות מלחמת יום הכיפורים כ מלחמה משיחית מאת הרב יהושע צוקרמן.

יהדותה של תפילה

ד"ר גבריאל הרים כהן דן ביהדותה של התפילה היהודית, ובין היתר על המניעים הדוחפים את החייל לתפילה בשעת סכנה ועל חווית התפילה אישית וקבוצתית. המלחמה במזמורי התהלים נידונה במאמרו של ד"ר משה אורד. הקריאה „צבא ד'" ומשמעותה ההגיבית בהגברות במאמרו של יעקב אדלקטיין. שבאת ישראל במצרים מימי קדם מוסברת במאמרו של יהודה גפני. על סוריה ויהודיה דן פרופ' שמעון שוורצפ. הקובץ מכתיים במאמרו של צורך החוברת, סרן דוד גינצבורג על מיקומה הגיאוגרפי של ארץ גושן. הקובץ מלווה בתמונות וערוך בצורה נאה. הצבה לאלה שנפלו במלחמת יום הכיפורים.

אי גאולים

מאת שרגא קדרי

(פרק שני)

ד.

ד"ר תרזה בת חיים בונה בשרונו של האדם — מרגע שבו נותק מטבורו מאהם ועד שנתבגר. היא רופאה ילדים, לא משום שבחרה באחד מי מקצועות הרפואה, הקרוב ללבה, אלא יש לה אידיאה מודעת, השקפת עולם. המניעים המודעים — מודעים. יתכן ויש לה גם מניעים בלתי מודעים — רופא למבוגרים חייב לפגוש את המוות, בסופם של חיי אדם, אם לא נקטלו על ידי מחלה, הצלת ילדים ממוות — נותנת חיים ארוכים לילד. אם לא זה העיקר המודע. היא מבקשת שהולד לא יצא לעולם מתוך בכי. האנו אם אינו בוכה — מכים אותו עד שיבכה. רע הקדבר: יצא לעולם בחיוך, בשמחה. הילדות — כתפלאה, היא בשורה, היקונו של עולם. אפשרות גבוהה. היא גם תרמית, אשליה. חיים חדשים. ניתוק, ניתוק מהאם. האמנם? כלום קיים ניתוק? הניתוק — צלקת. הטבור הצ'קת, הצלקת בהבה. בנשמתה למדה. האם — מורה דרך. הילדות — תלות מבורכת, אבנים לבניין העתיד. האם, האם — אם הכול. יש לבנות עתיד משעת החיים הראשונה.

„הלידה — צלקת, אמרת. פרויד שלך אומר: פראומה. רבי אליעזר הקפר חכם היה ההוא היה אומר: שעל כרחך אתה נוצר ועל כרחך אתה נולד, ועל כרחך אתה חי, ועל כרחך אתה מת. זו הצלקת."

„מה זה?"

„מדרש תנחומא?"

„מה זה?"

„דברי חכמי התלמוד".

„אני, שואפת „להתגבר על הטראומה בלידה. לרפא את הילד לשחרר אותו ממוסר החיים, מהי עולם. לחזק אותו, שישכח את טראומת הלידה, שהצלצלת בבטנו הסמל שמות חיים, סמל לאותה שכחה".

באמרו הדברים במסבתה של ד"ר תרזה בת הרים בשעת ארוחת ערב.

„מדרש מתאים — לי, לך. יפה. לעט וקורא: „ולסוף מגיע זמנו לצאת לאויר העולם. מיד בא אותו המלאך ואומר לו באותה שעה: מגיע זמנך לצאת לאויר העולם. והוא אומר לו: למה אתה רוצה להוציאני לאויר העולם? אומר לו המלאך: בני, הוי יודע שעל כרחך נוצרת ועכשיו דע, שעל כרחך נולדת ועל כרחך אתה מת ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא".

„כמה?"

„אני אהיה מוכן ליתן את דיני וחשבוני".

„קפר אי זה?"

„ושה שוהה הפרופסור ד"ר ושביו ושכלו. פראה פניה ותגובתם אפורים. שמורות עיניה השחורות פירודות ושוב עומד בו מבט שחור, חרד. לא כיוון למחשבתה. סבר שהוכרת הפרופיסור הרגיזה אותה והיא ראתה לעסוק נפשו ודלתה ממנו עתידו. נבהלה.

„ירוחם, אל תענה עצמך, גם לא אותי. אותי — כן עצמך — לא. אתה יקר, איש יקר. לא היכל..."

ויורך „האינו רוצה לצאת משם עד שמכהו המכבה לו את הנר שהוא דלוק על ראשו, וקול צמוק, לראשונה ידד־בו לאותו עומק במעמדה. התפעלה, שלא כהרגלה ליבתה את אור התשכל והוא הפי שיך בחושכה, באותה שעלה הקול העבורי — ובמציאו לאויר העולם בעל כרחו.

מיד שוכח התינוק כל מה שראה וכל מה שהוא ידע, ולמה תינוק בוכה ביציאתו". העלותה את האור. ציניה גדולות. פניה שמחות. „כך כתוב, אז אתה המצאת בחשכה ד"י כתוב. שמכה עליך את הקפה. על מה שאבד מקום הגנה והרווחה ועל העולם שיצא ממנו. הסיפור יודע. כל תינוק יודע על שום מה הוא בוכה. גם אני ידעתי".

„אז כבר חשבו על הבכי". „כן, אין לו תקנה. בידיך את — המבקשות למנוע אותו — גורמת לו. כמדיקה את בכיי שלי".

„ירוחם, כה לעשות?"

„לא להיוולד. להתמרד. להיאבק עם המלאך המוציא לאויר העולם. יעקב שרה עם שרי של עשו. עלינו להיאבק עם המכונה על הלידה".

„פרצוף".

„הו! למות תורה, או לידה נבחרת — רחוק לאושר, ללא סבל. או לא לידה."

„בלעדיו אין תקנה לעולם".

„מי צריך אותה תקנה ד'"

„אתה, אני. אנו, ירוחם, יוצרים אותה, בידינו אלה. הסתכל ביד זו שלך הגדולה, ושלי הקטנה. אני רוצה רק לכוון אותה, שלא תהיה קטלנית כזאת. רק קצת, שוב אשליה?"

„היליה הקטלנית, אני רוצה למצוא תריפה לסבל. אי אפשר למחות אותו כעל פני החיים. אך לעשותו נסבל. זה הכל"

„קל לחלום ולפעול בניגוד לחלומי".

„לא קל, ירוחם".

„רשמתי לך קטע לפני זה שקראתי ואחרי זה הקטע שקראתי. מהרת? רוצה לשוב לבית הוריים? נדמה היה לי... סיפור על שבעת עולמותיו של האדם, עולמות חייו הארוכים. עד איזה אגיע אני ד'"

„מה זה ד'"

„לסוף הגיע זמנו. בא לו אותו המלאך ואומר לו: הכירני? אומר לו: הן, ואומר לו: למה באת לי היום מכל שאר הימים? אומר לו המלאך: ד' להוציאך מן העולם, כי הגיע זמנך להיפטר. מיד מתחיל בוכה ומשמיע קולו מסוף העולם ועד סופו. ואין הבריות מכירין ולא שומעין את קולו. את שותקת, מופתעת, הבגיוזה שלי. ויש שומע אותי".

„כי ד'"

„ולא שומעין קולו חוץ מן התרנגול בלבד".

„דוקא? כעניין, את חוש השמיעה שלו לא הכרתי. לא עלה על דעתי".

שמרי על אלה קטעי מדרש תנחומא, פרשת פקודי. אולי בוכותם היזכרו גם בי — אי פעם".

שתיקה. תרזה עומדת נשענת בגבה אל קערת המטבחת. שמו לב ללידה, למיתה ברוחנו. בגימניזה למדתי מעט על דברים אלה. לאבי מסורת על מוצאו מרש"י, מדוד המלך. בעצם גם אמי. בני דוד. מקורות כאלה קדומים. אפשר ללמוד מהם בעבודתו במחקריות".

„על מוצאך הפיוחס שבעת פ... סתם פיו.

ה.

נוספו יסורי התהקות של יסוריו. הכפגע האומלל. לא יכול לעמוד עוד בהם. ביום א' בשבוע, ראש חודש ניסן, בבוקר בבוקר, נטל את התיק ורכב בדרכו הרגילה. על אותו אי התנועה עמד ד"ר יואל שפטיה, עטוף בטלית ועטור בתפילין מכוון את התנועה. הציציות מהעופפות עם כל תנועת זרועותיו. ירוחם ניחם. לא יכול לראותו במעמד זה, התבונן לסטות, לסגת. איחר. האיש ירד אליו והחזיק ביד ימינו את האופניים. „רד! שבועיים ימים אני מחכה לך כאן. שבועיים ימים השלכת לריק ולהבלל ועתה — תשתמש? ידעתי שתבוא. לא ידעתי, שתבורת. לאן תבורח ד"י הביא כפר תהלים קטן מתחת לטליתו. קרא פרק קלים. ירוחם הציץ בפרק. זכור לו מילדותו. השפיל עיניו וביד רועדת הוסיט לד"ר שפטיה את התיק.

„גם זה הבאת ד"י פתח אותו והציע חיוך של סיפוק בין זקנו ושפמו. „לא נגע בפרוסה. קיפח את עצמו. השב לו את התיק ואת הכוס. שכר השבת הגדולה".

„מבין לך שזה הוא? אולי הרויו? חבריו? ולמה אתה בתפילין? בשהריה אתה עומד מתפלל על האי ד'"

„לקנטרני אתה אוסר? באשר להתפילה בחוצות העיר ולא במניין? אתה כורע נער ונועל בפני שערי התשובה".

„לא. להראות על אפשרויות נוספות".

„יהי כן, שגם מונהיג מלאכה רבה לפנינו. פסח. פסח".

„אני עסוק, מחלק חלב לבית ישראל".

„לא לשמה. אתה נועל בפניך שערי התשובה". הסתכל בו ירוחם. שוב הוא שליח ברנשטיינר או תרזה — להפריד בינו ובינה? לא. עינה טובה, חיוכו שפוי, הודר עד הקיתון של בשמתך. „הרכיבני על אופניך, הביאני אל בית המדרש". „כל הסביבה כאן משובצת בתי כנסיות". „כוטב. הביאני אל הנער. אודה לו על השבת הגדולה. ואתה עשה כאשר צויית".

איך ירכיבו? שוב נקהלו עליהם סקרנים. לאן ירכיבו? כבד המעשה. הבדים יפריעו. לא הציח לו ד"ר שפטיה, רכבו השביים אחד עטוף בטלית העטור בתפילין ואחד חלבן בלבוש הלובן לך. במורך התנפנה הטלית הציציות בעיני ירוחם. למחות עיניו הספיחה כאילו שפוי. האם באזת יערוך את הסדרים? ברנשטיינר בדעה אותו אתו? והרוה? קשרו שהעלל בו. איך אפשר לסמוך עליו? הוא, ירוחם, יומין, יבפית לאלמנות ויתומים, וזה יתעופף? הציציה בטבכו בגלגל הקדמי ומשכו את הכליה משיכה הוספת פתאומית וסיבבו אף אותה בגלגל הקדמי התגלגלה והפכה בכבים, כתבירה ערבות ברצפה בהושענא רבא.

„הוי, הטלית בין ה„סילקים", אין לכם עיניים ד'"

„איפה? קישוט. סתמי".

„ביצאר כפורים".

ילדים בשעה בהירה מוקדמת בחוצות ירושלים. ד"ר יואל שפטיה קפץ מהאופניים. ירוחם הבייט לרכוב „שבינצוזר" בשל תנופה הקפיצה והירד רגל ארוכה על הכבייש וצער. הילדים צעו לצחור לאייש בהתרת הטלית. „הי, כמה מלוכלך" נעק ילד כן הילדים את הציציה „אסור בהתורה". „אבק ירושלים, אבק קודש". ליטף ד"ר שפטיה את שלושה הילדים. נעק גם הוא. אך לא את הציציות כלבד, אלא גם את העטרה שנה לכלכה. „הביב עלי אבק רגליכם".

האיש זה בסיס אותי מדרכי, מבטיר עלי מבטי רחוב מלצינים, מבייישים. אצבעות מצביעה עליהם דוקרות. שלוחו של מי הוא? לבי, לבי על נפילותו של גאון. למה אני נכנע? האגודה שמשמעתי עליו בעצרות אותו. אינו פגיע. איני יכול לפגוע בו. אולי הוא פסרים עליו מכבבים כבדיכם? אולי הוא מזמין אותם? אתה בדרכי תשובתו? עודנו חוזר? אינו בסוף הדרך של כפרת עוון? האיש הזה יערוך סדרים? אפשר לסמוך עליו?

בשעה שד"ר שפטיה החזיר את הכ"ית הגיה את התיק עם המכבבות על הכבים. אחד מלורהה הילדים הרים את התיק ושיקה אותו. „אתה מכיר את הילד? שאל ד"ר שפטיה את ירוחם. הוזילה לא הבין לפי הכוונה. האם לזה המחזיק כרגע? לבסוף הבין את הבריוי. אולי נפילה על ידי זה אליו את התיק ד"י. „החטיא את הבירה החינוכית. ההוא יתקוב ענה „סתבר" כאופנידי. הסכים עמו התעטף שוב בטלית ועלה על האופניים. בעלייה כבדה נסיעתו של ירוחם. כבדה. ד"ר שפטיה היה לו לעיניים, כי לא ראה את הדרך לפניו אלא את הטלית המלוכלכת והמקומטת. קרע אין בה. אפשר יהיה לכבס אותה. ד"ר שפטיה קפץ שוב מן האופניים. בחוכמה קפץ. דצורת של האופניים היה על הפעם. ירוחם בכל זאת עצר.

„דאב לבשמתך, לבבך. בפליה אין נשיבתך כשוריה". הלכו שניהם יחדיו והאופניים נושאי הכדים באמצע. „נזכרת להיות מבני העליה. אתה מקלקל את שרוה היצירה האלוקית".

„אין בנה להתבאר. נזכרתי לסבל".

„העבק תעניק ליתומים ולאלמנות שירות הרחות".

„היכן אכבאך ד'"

„באי התבורה, אי קובע. אי, אי, אי כן האיים. פשוט כל כך. צבות בל כך. הגבהה קטנה סביב העמוד, האי — לבה של ירושלים החדשה. אי הגאולה. סדר פלח בנה אותה. הג הרורה. הילדים יפסבר עבב על ראשי. אליהו יבוא בליווי. בליווי מי ד'"

הה? — משיח. לא. עדיין לו. רק יציג את היתומים לפניו. מבחם? הילדים ירגישו בו? אליהו יציגם לפניו. אחד, אחד. כל אחד — עולם מלא. מלא. לא, עדיין לא. הילדים יכתבו על בהמיהם, עדיין לא יבוא. רק יספרו.

פטורל, לראות אם הכשירו את השעה. לו כישרו אותה בתוך הכשרת הכלים, לו הלבינו אותה באבני הכשר להוסות, לו אירדו אותה עם האדם. עם אדי המים הרותחות, היה בא. לו בידי, ואולי אזכה ותהיה, הייתי מבכל את ההשליך בראש השנה בשלוש עשרה מידות, השוטה קלים. גלים הסוער עד כה הוא סוער — מטלטל את האופניים להדגים את הסערה תוך כדי הורכה. הים פולסם על היבשה והם דבקים שוב בעקבינו. נוסבים עוונות על גבי עוונות. הקל אל הקל מתחבר, מצטבר ונהיה כבד. הכובש פורדים אל הגלולתים. באים הדגים ובולעים אותם. כבוליים כן פולסים. ושוב הם נישאים על הגלים ושבים אלינו. ואם דג אינו פולטו ועולה על שלהנו של הצורר החדש הזה, יבח שכו חכרה, הרי הם קורפוס דליקטי — כנגדנו. כה? לא כן? מוטב לו טרפגום, ביעורגום עם ביעור החמץ".

„אנחנו מוכרים את החמץ לגוי, ואת הנוהר אנחנו כפקירים ואם עבר עליו הפסח עבר, נגמר. לא שלנו עוד. גם את העוונות אפשר למכור".

„חכם כחולם", ניענע ד"ר שפטיה בראשו ניענועים מהירים קטנים והבליט שפתיו מבין השפם והזקן. „את החמץ אנחנו קונים בחזרה. אם לא נחזירנו — מה נאכל ד'"

„נכאס לי. איני מאמין באי הגאולה שלך. איני מאמין בהדרים שלך. הנה לי. בקש לך כוגס בצורת אחר. אני לא אצלה".

„האבן ותיאמו".

נעכד ירוחם. הסתכל בד"ר שפטיה בטליתו הבקומטת והכלוכלכת ותפיליו. כולו מכלים פה אובק ואוהב את האבק ופה הוא אומר לכבס את הטלית לנקות אותה. שלא שלא המבדיל בין הבית לקראת הפסח לכביסת העוונות והסתפק בטלית בלבד. להם. „כי אם הכבסי בנותר ותרבי לך בוריה נכתם עונך לפני".

„ירכיהו נביא אתה? גביא החורבן החדש. תפור לפי האופנה, נביא האקי. אותו? ולך ייקרא ירוחם? — ירוחם. הלוואי. אינך מאמין. ירמיהו הזהיר: כיבסי מרעה לבך ירושלים, למען תושעי. לכך אני קורא לך ולך ירושלים על אי הגאולה. אתי עומד מלאכי ולוחש: הנני שולח מלאכי ופנה דרך לפני, ופתאום יבוא אל היכלו, האדון אשר אתם מבקשים, ומלאך הברית אשר אתם הפצים הנה בא: ומי מכלכל את יום בואו? ומי העומד בהראותו? כי הוא כאש מצרף וכבורית מכבסים". כאן אליהו הנביא וכאן משיח בן דוד ולא משיח בן יוסף, כבכרהם. כבלבליה. הפחד שלי, של אהרון הנביאים — מי יוכל לכלכל, לסבול, לשאת מעמד זה? לכן כנוס את היתומים, את האלמנות — בזכותם נעבוד. ושרבה לד' מנחת יהודה וירושלים, כימי עולם וכשנים קדמוניות. הסכים עמו." ואהה, — דחף את ירוחם בגבו: „ההפלל הלל, היום ראש חודש לחודשי הגאולה". הרץ. טליתו התהבודה והתנפחה, שכן קשרה סביב עצמו בציציותיה. התיק ביד ימין התנועע. ביד שמאל החזיק את התפילה של ראש שלא ישמט.

„לו אתפלל ותרזה תהיה לי לאשה — אהלל". לחש ירוחם לחלל.

בהצות הליל העירו ד"ר לפטיה. ירוחם ישב על כיסאו, מפלבל בעיניו שאדמו. בלוריתו פרוצה. „הסכן מקטרג בדרך התשובה. משבש אותה במחבליו. סכנת דרכים, סכנת נפשות. הדרך אל הרוח המבושבשת — הבלי הגאולה. קום לעבודת הבורא. הרוח לפנינו. בוא, נמצא את הדרך מהמחבלים, מהכיאכים הרעים, במסאבא השמדי.

בחוג המשפחה

מאת נעמי גוטקינד

לאה רבין -
אשת ראש הממשלה הבא?

[illegible]

פגשנוה בחדר אורחים גדול תמונות שמן בדירה המפוארת אותה רכשו הרבינים לאחרונה ברמת אביב. הרבינים נישאו באחת ההפוגות של מלחמת השחרור ב־1948, וכאז, אומרת לאה בחיוך קורן „לא ידעתי הפוגות רבות. תמיד היינו ב־מתח של מלחמה ומצבים בטחוניים" בגילוי לב יקיר אופייני לישראלים רבים מספרת לאה כיצד תמיד הכפיפו עליה מצבי המתח, התפקידים הק־שים או ההתרגשויות של ב־עלה: „איננו יכולה לנתק את עצמי. כשהוא מתוח — גם לי אין שקט. העליה והירידות של בעלי נדבקות גם אלי. עכשיו, לפחות, יש כל כך הר־בה צפיה ממנו — ואני חיה עם הידיעה הזאת. גם בעבר, כשהוא נעדר כל כך הרבה מן הבית, ואני ידעתי שהעדרו יותר קשורות למצב הבטחוני של המדינה ובאחריות כל כך קשה לחיי אדם — הייתי ב־מתח. כמובן, לא התלוננתי. ידעתי שאי אפשר אחרת, ש־אסור לדרוש פשרות או וי־תורים. האבנים שהיו מעורבים כאן ב־48 בבטחון המדינה נתנו הכל לתפקידם ולמשפחה נש־אר כעס...

כשבני ובתי היו צעירים היה קצת יותר קשה להסביר כדוע אבא תמיד איננו. אבל אישית, לא הייתי מתוסכלת מכך שאני נשארת עמם בבית. הייתי עקרת בית, אני אוהבת לבשל ולאפות. אפילו כאשת שגריר בוושינגטון, תמיד ע־בדתי במטבח והכנתי עוגות ודברים לקבלות פנים של ע־ברות אנשים. כל ימיו בצבא — לא הרגשתי שחיי חסרים משהו, אבל אני מודה — ב־רגע שרבין הפסיק להיות אח־ראי ישירות לחיי אדם — גם אצלי ירד המתח ואני הרבה יותר נינוחה".

את הסגנון הנינוח שלה ל־קחה לאה לאמריקה, כשבעלה התמנה לשגריר. „באו אלי כ־שגריר התוך וביקשו שאייצג את האופנה הישראלית בכך שאלבש שמלות מכספה ורוי־קמה תימנית" היא אומרת כ־שניצוץ שובב בעיניה „צעקתי: אני לא מספיק ישראלית ב־שבילכם גם בבגדים הרגילים שלי? התנהגתי שם בטבעיות, כפי שאני, וידעתי, כך ייצגתי את ישראל לא פחות מאשר בלבוש המיוחד. אני מתכוונת לנהוג כך גם אם אצטרך להיות אשת ראש ממשלה. אנשים מביאים לכל הפקיד או בית תת עצ־מם, את חינוכם ואופיים — אני מהנגדת להותם כסטריאו־טיפי ישראלי. ומי שנוהג ל־הסתגל לכמון תפקיד — זה יוצא לו מלאכותי. הסגנון ש־לנו הוא — חוסר פורמליות, בלתי אמצעיות, אנחנו אנשים שאוהבים כה מיד הוצרים — וזה מורגש בבראה... כך נהגנו גם בוושינגטון וכך אנו נוהגים בארץ".

אחרי עשרות פסחים ויהי־עצמאות בבסיסים צבאיים או־בארוחות ציבוריות, נהגתה ה־שנה לאה מסדר [illegible] דיה, חתנה והותנה בלבד, ו־כארוחות יום עצמאות כמסב־בית, „אני חושבת שאפשר לד־מד עלינו שיש לנו זיקה חז־קה למסורת" היא קובעת ב־זהירות „אמנם גדלנו אצל הו־רים שמרדו במסורת היהודית. אבל כאן גידלנו — אנחנו חוזרים לאט אל הטקסים ה־יהודים.

יום כיפור, פסח — יש כפ־גרת מסורתית ישראלית להיו־נו. למרות שלא תמיד אני מ־צליחה בכוונותי הטובות. כמו [illegible] — אותה ארוחה שהכנתי עבור הגב' מאיר בשגרירות בוו־שינגטון [illegible] להכין גפילטע פיש, אבל האורחים [illegible] — והדגים נשארו ב־צלחת... כנראה שבבישול ד־גים [illegible] אני צריכה עוד להשתלם..."

לעומה זאת אהבת לאה ל־אפות [illegible] (סופלה) [illegible]

„אחרי הוושינגטון — [illegible] „קבלנו שם את הפ־רקטיקה שלנו. [illegible] בלי לאבד את שלוות הרוחה הטבעית."

מקום בצמרת

[illegible]

הגב' פרל היא רק אחת מ־מספר גדל והולך של נשים ב־עולם, המצליחות להתקדם ב־סולם התעשייתי־כלכלי. מאז עלתה התנועה לשוויון זכויות הנשים באמריקה, הפכה אר־צות הברית למדינה המקדמת ביותר של נשים. אפשר למצוא היום נשים בפירמות שהיו עד לאחרונה מעוזם של גברים בלבד, למשל: בבורסה, בכל־כלה ובניהול חברות.

פריסיליה פרי, סגנית הנ־שיא היהודיה בארה"ב של חב־רת בסחונות זוכה עתה להרבה הצעות מחברות הביקשה ש־סרבו אפילו לדבר אתה לפני שנים אחדות. ולמרות זאת — ההתקדמות הנשית הכללית, איטית למדי. מתוך 3.2 בליון מנהלים בארה"ב לדוגמא, רק 4.8 אחוזים הם נשים, ואין ע־דיין שום אשה בתפקיד ני־הולי של חברה בנקאית גדו־לה. מחקר בין גברים מגלה שרובם עדיין סבורים שאין לנשים מקום בעולם הפיננסים והעסקים הגדולים. למרות זאת, בפקולטות למסחר וכל־כלה באוניברסיטאות גדל והו־לך מספרן של הסטודנטיות. בשנה הבאה, לדוגמא, שלו־שים אחוז מבוגרי לכלכלה ב־אוניברסיטת קולומביה יהיו נ־שים. כאשר נשים אלה יחדרו לעולם העסקים, הן תתקלנה בבעיות הרגילות של מנהלים צעירים — וגם, בהתנגדות ג־לויה או מוסווית של הגברים שבפיקוחן. אופייני סיפורה של הגב' פרי, אשר לאחר מי־נויית כמנהלת יחידה בחברה של מנהלים גברים, התבקשה לשתות את קפה השחרית ש־לה בביחד יחד עם המזכירות — במקום לשבת עם המנה־לים...

וסיפור סיפוטי אחר, של ה־גב' ברנר, כשאלה מלון גדול בניו־יורק: „ערב אחד צלצל אורח במלון כדי להתלונן על משהו. תחילה הוא דיבר עם הטלפוניסטית, אח"כ דיבר עם המזכירה ולבסוף הגיע סוף סוף א־לי, אמר בזעם: עם כמה נשים עוד אני צריך לדבר עד ש־אגיע סוף סוף אל המנהל...? כשאמרתי לו שאני — המ־נהל... נבוך ונמגם שהוא מ־וותר על התלונה ולא רוצה לדבר עם ההנהלה..."

מסתבר שבגלל סבורות, ש־כל עוד יהיה רוב גברי בולט בעמדות ניהול וממשלה — תאלצנה נשים ליטול תפקיד מיוחד בעסקים. מהי הדרך ל־הפר את המצב הקיים? בארצות הברית נוהגות נשים ה־סובלות מקיפוח בעסקים לה־גיש תביעה נגד החברות ה־כפלות. עד כה — היו בהן ה־מצפה לצידן.

מעניין מה צופן העתיד ב־תחום זה — בישראל. למרות שהיתה לנו עד לאחרונה ראש ממשלה — אשה, קשה לכוון שהאשה הישראלית הטיפוסית — מתאמצת להחדר לעולם ה־עסקים והכספים, ועוד קשה ל־האמין כי זו רצונה בכך — היו הגברים בארץ מסייעים לה...

חצאיות וחולצות חדשות

[illegible] של קיץ 74 [illegible]

פאי פירות לשבת (חלבי)

אפשי את כל פירות העונה ה־מצויים [illegible]: תות שדה, תפוחים, בננות, [illegible] ½ [illegible]

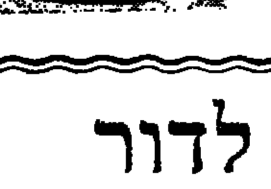

[illegible]

תשבץ „הצופה" מס' תתי"ז

בעריכת [illegible]

התשבץ זה ערוך לפי כתיב הדקדוק — כתיב חסר ✡ את הפתרון יש לכתוב בכתב קריא ולשלוח עד ליום ו' הבא, לפי הכתובת „הלל", תשבץ „הצופה" מס' תתי"ז, ת. ד. 2045. תל־אביב ✡ הכרעה פרסי ספרים יחולקו בהגרלה בין הפותרים נכונה ✡ הפרסים יישלחו בהקדם ✡ התאור בטבלנות.

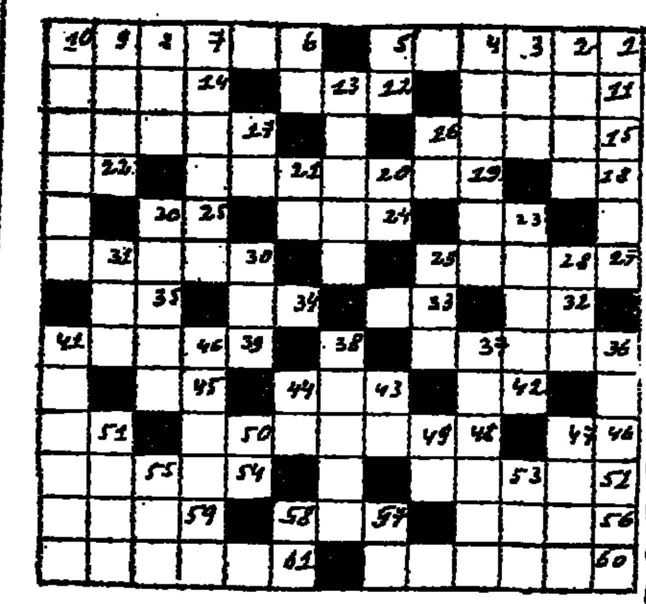

מאוזן — מימין לשמאל: 1) יום פטירתו של בעל „הזוהר" 6) ספר־הספרים פותח בה 11) שרף 12) מקום־חיבור. קשר 14) תי־עול לב־ישפכין 15) קישור לגרביים 17) עוף לילה דורס 18) עני 19) נהר שמימיו זורמים כל השנה 22) בן שנהצבה 23) בגד רשמי 24) אביו של שאול המלך 25) ניצוץ 27) שם נרדף לאכזריות 30) אפריון 32) גלעד 33) זהב טהור 34) מבני נח 35) כלי עירה בקרקע 36) בזיגה או ערבוב צבעים 39) הרום 42) אדון 43) עולה 45) אכהנה 46) קהי 48) אלפית הגרם 51) אדם 52) כבאיה 54) זקן קצר 56) חודש נוצרי 57) פילוג, מחלוקה 59) הדהאה אדם כי תמא 60) כלי־הקשה עשוי שני ססי מהכת 61) קיבוץ על גבול עמק לסרון. נוסד בשנת 1949.

מאונך — מלמעלה למטה: 1) לא לערבב קודש בחול או טוב ברע 2) ציצית 3) עם־הארץ 4) מושב בפרוזדור ירושלים 5) שליח מהיר 6) מבני המצפה 7) מכשול 8) אבן־גיר גבישית 9) מסכת תלמודית בסדר „מועד" 10) בה מוכנסים מכ־תבים הנשלחים מחוץ לעיר 13) כ־כתית מסא 16) משקה קליל 17) הלמוד־תורה — בקיצור 20) להי־הפה 21) קים 23) כוכב־לכת „מרס" — 26) מוכשר לחשוב על דברים קטנים בלבד 28) אות ב־אלפבית העברי 29) מתוו 30) תמה 31) חותן־משה 36) כפליים 37) מ־קום שאינו לא רשות היחיד ולא ר־שות הרבים 38) כוהן־בימי־שאול 40) מיתקן הרושם קולות של דיבור או של זימרה 41) כפול ש־נים 43) שרידי חורבות 44) מידת לח קדומה 47) לחיצה דבר עד ש־יצטמצם 49) בית — ללא „גב" 50) מד 51) הסרת הלילך 53) יש בו הרבה פרסים 55) מבני אהרן הכוהן 57) אריב 58) כרפר „אוכל" אורגים וספרים.

זעזועי זועבי

(סוף בעמוד 6)

להיה מיסודו בשל אולה יד בגבית מסיב עירוניים ובשל זעזועים בשל־טון המקומי. זועבי הוכה בבחירות ה־אחרונות לכנסת ויוקרתו בירידה. הוא איננו מצליח להשתלט גם על חברין בקואליציה העירונית, המתפוררת. בגן ראש העיריה מטעם הכפר"ל מגייד עטאללה, התפטר מהפקידו לפ־ני שבועיים.

כבר למעלה מארבעה חודשים ש־אין מועצת העיריה מתכנסת לדיונים שוטפים היוונים תוהי העיר היהודית בארץ שהקציבה הקנתי סרט אוסר כחוק. כמובן, שבמבנה המפלגתי ה־מכוחי של מועצת העיריה אין סיכוי לקואליציה אחרת, החייבה להתבסס, אחרי התפטרותו של זועבי. על שו־תפות עם רקיח השמאלבית.

שוב ועדה קרואה

לכן, לא היתה ברירה לשר־הפנים ד"ר יוסף בורג, אלא למנות השבוע וועדת חקירה כדי לבדוק האם עשויה מועצת העיר בנצרת למלא את תפ־קידה כראוי? הוועדה שנתמנתה כחוק, תדון ותכריע בודאי, אחרי ש־העלה פרטים וממצאים רבים על מחדלי השלטון המקומי בנצרת. ה־סובל מזעזועים מתמידים. נראה כי לפחות עד הבחירות הקרובות לעי־ריה, בעוד שבעה חדשים. לא תהיה ברירה אלא למנות וועדה־קרואה, שתנסה לנהל את העיר כראוי לדפר־סי מינהל תקין ויעיל, המשוחרר מ־פוליטיקניות יתרה ומבעיות של יוקרה.

בעריכת שלמה קנדלשיין

„שח – קייט" נתניה מתחיל

ביום רביעי הקרוב יתחילו בנתניה התחרויות „השח־קייט" 1974 בהשתת־פות 150 שחמטאים, שימשכו עד ה־19 לחודש.

משחקי „השח־קייט" השנה ה־16 במנין מאז תחילתם יכללו ארבע תחרויות ממוגנות לפי דרגות שח־מטאיות שבמרכזן תעמוד התחרות ה־בינלאומית. בנגוד לתחרויות הבינ־לאומיות בעבר שנערכו במסגרת מש־חקי „השח־קייט" אין התחרות השנה חזקה. בין משתתפיה לא נמצא כל רב אמן בינלאומי מחו"ל, והשחמטאי הבכיר ביותר כשלעצמו הוא רב אמן בינלאומי ולדימיר ליברזון שעלה ל־אחרונה מרוסיה.

אגב עד היום זכורה היטב, הופ־עתו המלהיבה של אלוף העולם ב־שחמט „בובי" פישר במשחקי „שח־קייט" נתניה 1968. וזכייתו ללא ע־רעור במקום הראשון בתחרות הבינ־לאומית.

את מעוט המשתתפים החזקים ב־תחרות הבינלאומית השנה אפשר ל־הסביר בסיבות אובייקטיביות שבהן מצויים אנו כיום והמרגישים ללא הצדקה אורחים מחו"ל לקיים מפגשים ספורטיביים תכופים עמנו.

נביא בדוגמא אופיינית את קבוצת הכדורגל האנגלית „איפסוויץ'" ש־בטלה לאחרונה וברגע האחרון! את מסעה עם נבחרת ישראל בארץ, בגלל התנגדות רוב שחקניה למשחק במקומות בטחוניים.

למרות הקשיים הצליח האגוד ה־ישראלי לשחמט „לגייס" מספר שח־מטאים בינלאומיים מהדרג הבכיר השני — אמנים בינלאומיים. וזאת כדי לשוות לתחרות צביון בינלאומי. הבכירים שהשתתפותם נרשמה (פיליפינים), ביאסס (קנדה), דנקר (ארה"ב). ואוגרד (נורבגיה).

מישראל ישתתפו חברי סגל הנב־חרת, ליברזון, קרייצמן, צ'רניאק, בליימן, לדרמן, פרידמן, וקלדור. במקביל לתחרות הבינלאומית יתקיימו שלש תחרויות עממיות. אנו מאחלים למשתתפים שחמט מעולה משולב בקייס נעים.

משחקי הליגה

א. ליגה לאומית

משחקי הסיבוב ה־6 וה־7 בליגה הלאומית נערכו לראשונה בתולדות הליגה יחד. במשך יומיים רצופים במלון „הקבוץ" בנתניה. 80 שחמ־טאים בכירים מהם 35 אמנים נהנו ממפעל מפולה שעבר בהצלחה מרובה, בנהולו של יואל אלוני יו"ר ועדת הליגה.

להלן תוצאות המפגשים: סבוב 6 — אוניברסיטה א'—ת"א — „הפועל" ירושלים א' 1:5, „הפועל" בת ים — „רובינשטיין" א' ירושלים 1:5, מרכז הנוער א' ת"א — „לסקר" חיפה 1½:4½, רמת גן — עמק חפר / נתניה 2:3 (1), „הפועל" „פלדקליידר" ראשון לציון — אס"א טכניון ב' חיפה 3½:1½ (1), אס"א טכניון א' חיפה — „לסקר" תל אביב 2:3(1).

סבוב 7 — „הפועל" בת ים — אס"א טכניון א' חיפה 2:4, אוניבר־סיטה א' ת"א — „רובינשטיין" א' ירושלים 3½:1½ (1), „לסקר" ת"א — „לסקר" חיפה 3½:1½ (1), רמת גן — אס"א טכניון ב' חיפה 1:4 (1), מרכז הנוער א' ת"א — „הפו־על" עמק חפר / נתניה 3½:2½, „ה־פועל" „פלדקליידר" ראשון לציון — „הפועל" ירושלים א' 2½:2½ (1).

משחק השלמה מסבוב 5: אס"א טכניון א' חיפה — „הפועל" ירוש־לים א' 0:5 (1), דרוג הצמרת לאחר הסבוב ה־7: „הפועל" בת ים 26½ (1), אוניברסיטה א' תל אביב 26 (2), אס"א טכניון א' חיפה 25½ (3), „הפועל" „פלדקליידר" ראשון לציון 24 (3) וכו'.

ב. ליגות א' סבוב 6

מחוז הצפון: „הפועל" הדרה — ותיקי „הפועל" חיפה 4½:½ (1), „הפועל" כפר מסריק א' „הפועל" חפר 2:4, „בית גנלר" קרית חיים — מרכז הנוער ע"ש יוחנן נתניה 3½:2½, „הפועל" נצרת עיליה א' — פתח תקוה 2½:3½ (1), „הפועל" גליל עליון — „הפועל" חיפה 4½:1½, „הרצליה" חיפה — „הפועל" עפולה / גלבוע א' 1:5.

משחק השלמה מסבוב 4: „הרצליה" חיפה — „הפועל" חפר 2:3 (1). מו־בילה „הרצליה" חיפה עם 23 (1) לפני פתח תקוה 22½ (1), מרכז הנוער ע"ש יוחנן נתניה 21½, „ה־פועל" נצרת עילית א' 21 (1), „הפו־על" גליל עליון 19½, „בית גנלר" קרית חיים 19 וכו'.

מחוז הדרום: „הפועל" חולון — „הפועל" ראשון לציון 2½:3½, אס"א א' ירושלים — ותיקי רמת גן 4½:1½, ביה"ר „מיכלי" תל אביב — צעירי רמת גן 1½:3½ (1), „אליצור — רשבסקי" א' תל אביב — ב. ל. ל. תל אביב 2½:3½, מרכז הנוער ב' ת"א — ביה"ר „רמי" ת"א 1½:4½, אוניברסיטה ב' ת"א — צעירי „הפו־על" ירושלים 3:3. מובילה „הפועל" חולון עם 22½ לפני ביה"ר „מיכלי" תל אביב 22 (1), מרכז הנוער ב' ת"א 22, „אליצור — רשבסקי" א' ת"א 21, וכו'.

ג. ליגות ב'—ה'

לאחר הסבוב ה־6

לאחר הסבוב ה־6 בליגות אלו יוח־קו הקבוצות ¾ מכשתתפיהן. הן כבר־יות בשלב הסיום. אנו מביאים להלן את הקבוצות המובילות בכל ליגה על מחוזותיה השונים.

ליגה ב': צפון — „הפועל" קדמת ובי כנרת, שפלה — „הפועל" „אורים" נתניה, מרכז — „רובינשטיין" ב' ירושלים, דרום — „הפועל" [illegible].

ליגה ג': צפון — „הפועל" צפורה גלבוע ב', גליל־מערבי — „הפועל" [illegible], חיפה — צעירי „הרצליה" חיפה, שומרון / שרון — „הפועל" פרדס חנה, מרכז — נוער רמת גן, גוש דן — נוער קרית־אונו, דרום — צעירי „הפועל" קריית־גת, הנגב — מועדון שחמט באר שבע. תקנון הלי־גה 1974 קובע כי 1) 2 הקבוצות האחרונות בליגה הלאומית יורדות לליגה א'. 2) הקבוצה שתתפוס מקום 10 התמודד עם שתי סגניות אלופות ליגה א' במשחקי מבחן, והמצבת עולה לליגה הלאומית. 3) 2 אלופות ליגה א' (צפון הדרום) עולות לליגה הלאומית. 4) 2 הקבוצות האחרונות בכל מחוז בליגה א' יורדות לליגה ב'. הקבוצות שתתפסנה מקום 10 בכל מחוז התמודדנה עם 4 סגניות האלופות המחוזיות של ליגה ב' (2 צפון ו־2 דרום) במשחקי מבחן. 5) 4 אלופות ליגה ב' תעלינה לליגה א', ו־4 סגניותיהן תתמודדנה במשחקי מבחן 6) מכל מחוז של ליגה ב' תרד הקבוצה האחרונה לליגה ג'. 7) מלי־גה ג' תעלינה לליגה ב' 20 קבוצות ללא משחקי מבחן לפי הפרוט הבא: מחוז בן 6 קבוצות תעלינה 2 הרא־שונות (סה"כ 5 קבוצות), וממחוזות בן 10 קבוצות תעלינה 3 הראשונות (סה"כ 12 קבוצות).

אליפות מועדון „עמנואל לסקר" תל אביב — 1974

נסתיימה אליפות המועדון בהשתת־פות 24 שחקנים ביניהם שני אמנים ליאונגיד בוביס מרמת גן וידרא־ילבר עולה חדש מרוסיה.

רבע גמר אליפות הארץ לקבוצות נוער 1974

בל"ג בעומר (10.5.74) בשעה ה־בוקר 8.30, יתקיימו ברחבי הארץ משחקי שלב רבע הגמר כדלקמן: א. קבוצות נוער גילאי תיכון יתמודדו: מרכז הנוער תל אביב — תיכון „אש־העמ"י פתח תקוה, „הפועל" ראשון לציון — עפולה א', „הדסים" א' — נוער „הרצליה" חיפה, „בית התלמיד" פתח תקוה — בי"ס מקיף א' באר־שבע (הקבוצות הראשונות הן המ־ארחות).

ב. קבוצות נוער גילאי יסודי (א'—ח') יתמודדו ב־6 בתים אזור־יים:

1. בית תל אביב (מרכז הנוער רח' בכורי העתים, מול בית „מעל הפיס") — „מרכז הנוער" תל אביב, הסיבות ביניים „אליאנס" ת"א, סבית, „הפועל" ראשון לציון.
2. בית קרית־אונו (המרכז לתר־בות נוער וספורט ע"ש הרי סטיל בקיראנו) — נוער קרית אונו, א. ד. גורדון ת"א, „הראשונים" כת־ים, המכינה לישיבת „בני עקיבא" א' גבעת שמואל.
3. בית פתח תקוה א' („בית הל־מידה" רח' סלומון 12) — „סלומון" פית, „בית שרת" גבעתיים, הטיבת ביניים עמק חפר. „בית התלמיד" בני ברק.
4. בית פתח תקוה ב' („בית ה־תלמיד" רח' סלומון 12) — „אורה" — פרדסי ר"ג, המכינה לישיבת „בני עקיבא" ב' גבעת שמואל, קבוצת יבנה, „שיקמים" אשדוד.
5. בית חיפה (הבזיכו ע"ש רוט־שילד, שד' הנשיא 140) — בית הנו־ער נצרת עילית, עפולה, „נורי יעקב" חיפה, צעירי „הרצליה" חיפה.
6. בית באר שבע (בית העם) — מועדון שחמט באר שבע א' וב', בית „נוער עיר, „הפועל" רמת הנגב א' וב'.

אינטרנציונל – נסיעות ותיירות בע"מ

14 שנות נסיון והצלחה עומדות לרשותך
בביצוע טיולים מאורגנים לקבוצות ובודדים
לשומרי שבת וכשרות ✦ באוירה חברתית מתאימה

טיולים לאירופה וארה"ב
טיול לתלמידים צעירים וסטודנטים
טיולים מיוחדים באירופה שיוצאים מצירין וזמן היציאה מהארץ חפשי

לקבלת פרטים נוספים: נא לפנות למרים ואלי בלאו וצוות העובדים
ת"א - שד' רוטשילד 10 טל. 54541-2-3

גלויות אלה הן חלק ממכתבי תודה של מטיילים שהשתתפו בטיולינו.

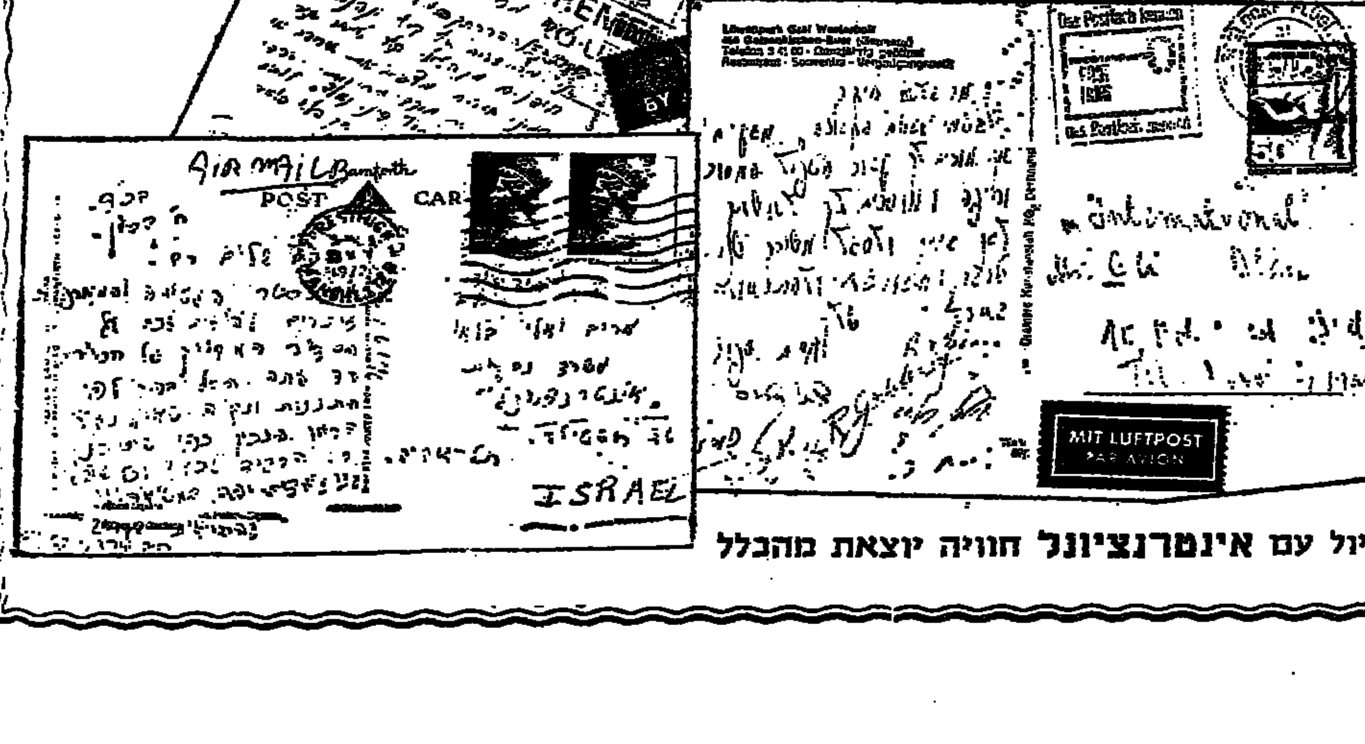

טיול עם אינטרנציונל חויה יוצאת מהכלל

המעבר מדור לדור

בבדיקת הדרך שהלכו בה אבותינו מיום ראשית יסוד הישוב היהודי בארץ ועד היום הזה.

בעיון מעמיק בתנ"ך ובהפצת דעת ספר הספרים בקרב חוגי־עם רחבים, יש יסודות של תרופה למעבר הזה.

שאלה זו של מעבר דורות נידונה בספרי תנ"ך שונים, אבל בספרי החכמה נודעת לה משקל יתר.

ההשקפה התנ"כית היא: שמרו על רציפות הדורית. ביותר דיוק מסירת הידיעה והדעה מדור לדור בכ־[illegible]: זיקה מכוונת ומודעת למורשה אבות. על דור האבות להגיד ולשנן, ועל הבנים להטות אוזן ולשמוע. ובעצם להרמוניה זו של מסירת ידיעה מדור לדור מוקדשת ההגדה בסדר פסח, ש־הוא „ליל שמורים לכל בני ישראל לדורותם". מלה המפתח ב־הגדה היא הפסוק „בכל דור ודור".

החכם קוהלת, גם הוא נאבק עם בעיה זו בהשקפה פסימיסטית: „דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת". הוא רואה את מהלך הדו־רות כמהלכם של איתני הטבע כזרי־חת השמש וביאה השמש. קוהלת מגיע: „אל תאמר מה היה ש־הימים הראשונים היו טובים מאלה, כי לא מחכמה שאלת על זה" (ז', י) עם זאת ידע גם קוהלת שטוב אח־רית דבר מראשיתו.

שיבת שבות איוב

הספר המרבה להעמיק בבעיה זו של מעבר הדורות, הוא איוב. החכם ב־יעץ: „והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד. כי שאל נא לדור רא־שון וכונן לחקר אבותם... הלא הם יורוך יאמרו לך" (ח', ז—י) במקום חשוב הופס בספר איוב גורל בית הצדיק הניצול מכל הצרות כרועו ד־מעולתכה וחי בשלום עם הטבע והו־סביבה חוכה לאריכות ימים מופל־גה: וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא, וידעת כי רב זרעך וצאצאיך כעשב הארץ תבוא בכלח אלי קבר כעלות גדיש בעתו. הנה זאת חקרנוה כן היא, שמענה ואתה דע לך" (ה', כד—כו). לא כן גורל בית רשע: „זכרו אבד מני ארץ ולא שם לו על פני חוץ... לא נין לו ולא נכד בעמו ואין שריד במגוריו. על יומו נשמו אחרונים וקדמונים אחזו שער". (איוב י"ח, י"ז—כ).

ספר איוב הוא חידה נצחית, אי־מתי ולאיזו תכלית נכתב? בספרות חז"ל מצאנו ארבע עשרה דעות שונות על זמנו של איוב, מימי משה עד ימי שיבת ציון מגלות בבל. ב־נוסף לדעה „שאיוב לא היה ולא נברא אלא משל היה". הנני נוטה לדעת, שאיוב נתחבר על ידי אחד החכמים שהוגלו מירושלים בימי ג־לות בבל. הכוונה האגדית שלו הי־תה להצדיק דין החורבן ולבסס את התקווה לשיבת־ציון. הכותב „תקוה" [illegible] בספר איוב הנזכר בו יותר מאשר בכל ספר אחר ש־במקרא.

ספר איוב מסתיים בשיבת שבות „וה' ברך את אחרית איוב מראשי־תו". איוב סבל הרבה, אבל בסופו של דבר זכה לראות בנחמה. איוב שב לא רק למצבו הקודם, אלא זכה לברכה יתרה מעל לכבצ שהיה ב־ראשיתו. זה מקביל לחזון על שיבת ציון: „והושבתי אתכם כקדמותיכם ו־הטיבותי מראשותיכם" (יחזקאל ל"ו, יא). כלומר שהאחרית של שיבת ציון תעלה על הראשית. (אפשר אולי לד־בר שעם ישראל כולו, שהתייסר ב־איכת השואה וזכה לראשית הגאולה, — כסמל בדמותו של איוב. אנו ה־נו עם של בני איוב).

אנו לבדים מכל זה שהרטרוספקציה של „חדש ימינו כקדם" היא לפי ה־חזון רק ההתחלה. כי במרוצת הזמן תעלה המציאות ותתרחב מעבר למה שהיה בימי קדם.

ראוי לציין שחוזה התשלום הגדול של התחיה הלאומית הראי"ה קוק זצ"ל חש שהדורות משתנים, ולכן ייחל היה שהישן יתחדש והחדש יתקדש. הרב קוק היה מצפה ש־לאחר התקופה הראשונה בבנין ה־ארץ, שהיא תקופה של הישגים חומ־ריים ובמתנגים, תבוא תקופה חדשה שבה תתגלה ביותר שאת הסגולה הרוחנית של העם היהודי.

אפשר לפרש את חזונו של הרב קוק, שיש במעבר מדור לדור, או מתקופה לתקופה, גם מקור של תקוה להתחדשות סגולות רוחניות בעם ה־יהודי, וזה נוסף לבירוס הסגולה ה־בשהוניות.

אנו נדרשים איפוא לחזק בקרב העם את האמונה באחרית טובה. שרשרת הלבטים, המתהלים יפי ה־קטנות וה„נסיגות" מבפנים, שהאי־ציון מבחוץ, האויבים הרבים מסביב הזוממים להשמידנו, הקורבנות של אנשים נשים וטף, אנשי מגן וחיילי ישראל. שנתנו נפשם על קדושת הארץ ועל שמירת נחלת אבות — כל אלה איבם לשווה הסטורי ארוך, אלא אפיסודה של מכשולים בדרך עבור גאולים. יש יסוד ריאלי לאמונה שבהיבות ההסטוריה של העם היהודי ושל בנין הארץ והמדינה, מולכות לאחרית טובה ולקיום חזון הנביאים: „וישבו על הארץ אשר נתתי לעבדי יעקב אשר ישבו בה אבותיכם וישבו עליה, המה ובניהם ובני בניהם עד עולם" (יחזקאל ל"ז, כה).

קיום עם וקיום החזון

החזון הוא הכונה קיומית לעם ה־יהודי. אפשר לומר, על פי הכתוב במשלי: „באין חזון יפרע עם" (כ"ט, יח), שבאבדנה בחזון יתקיים העם היהודי. גם „יהודי" מודרני, רציונא־ליסט היושב בארץ הזאת, האמון על הגיון מפושט, מאמין ביודעין ובלא יודעין בחזון הנביאים, אף על פי שבעצם החזון יש בו יסודות משאי־פיסטיים־בשתוריים. כאן באה מצי־אות הסטורית ומעידה שאכמם יש בחזון השיבה לארץ אבות כוחות נפלאים: „יציאה עם כשיעבד שישב מאות בשנים במצרים, היתה כבר בימים בעשה פלא; שיבת ציון מבבל היתה פלא פלאים מבחינה היסטורית, כי מבים לא אירע דבר דומה מעולם בתולדות העמים. הנביא זכריה מספ־ליג לומר, שגואל ישראל בכבודו ו־בעצמו כהפלא על מעשה הגאולה „כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם, גם בעיני יפלא נאום ה'" (ח, ו).

ההסטוריה היהודית צועדת צעדים בטוחים אופטימיסטיים, למרות ה־מכשולים, לאחריתו הטובה של עם בני איוב, אחרית העולה על ראשית. זאת יעוד. גורל האנושות כולה ת־לויה בסופו של דבר בהתקרבות ל־קיום חזון אחרית הימים של ישעיהו בן אמוץ על שלום עולמים נצחי. ממש אין תקוה לאנושות בלי חזון זה, מכאן שגאולת ישראל הוא חלק מגאולת העם.

ההתקדמות לקראת קיום חזונות נביאי ישראל הקדמונים בשתה היא, ריאלית היא.

דוגמה לגדולה ולפלא של דרכי קיום החזונות: ירמיהו „חזה התר־חבות העיר ירושלים לעתיד לבוא: „הנה ימים באים ונבנתה העיר" (ל"א, לז). העיר ירושלים בימינו הולכת ומתרחבת עד שהיא מתקרבת לענתות, מקום הולדתו של ירמיהו. העיר ירושלים, לפי החלטת הממשלה והכנסת, עולה פי חמש מאות על ירושלים במדותיה הרחבות ביותר ב־ימי קדם. יש איפוא לירושלים, אם משתמש בסגנון ספרי החכמה, אחרית טובה ותקוה טובה.

הרב זאב גולד ז"ל מרבה היה ל־הביא את דברי חז"ל: „לא עביד הקב"ה ניסא לשיקרא", כלומר שהנס של הקמת המדינה הוא גם מהפיד שיתקיים לעולם.

ספר איוב מסתיים: „ויחי איוב א־חרי זאת מאה וארבעים שנה ויראה את בניו ואת בני בניו ארבעה דו־רות".

זהו אגב המקום היחיד בתנ"ך, שלפיו בספר שנות דור הן שלושים ו־חמש שנה. יש פה לפנינו ברכת ה־הארמוניה בין הדורות. הרי גם אנו מצפים, שבני דור שני של מדינת ישראל, יהיו ראויים לגדולתם של בני דור ראשון. ועוד יעלו עליהם.

(סוף מעמוד 4)

هكذا من الأصل